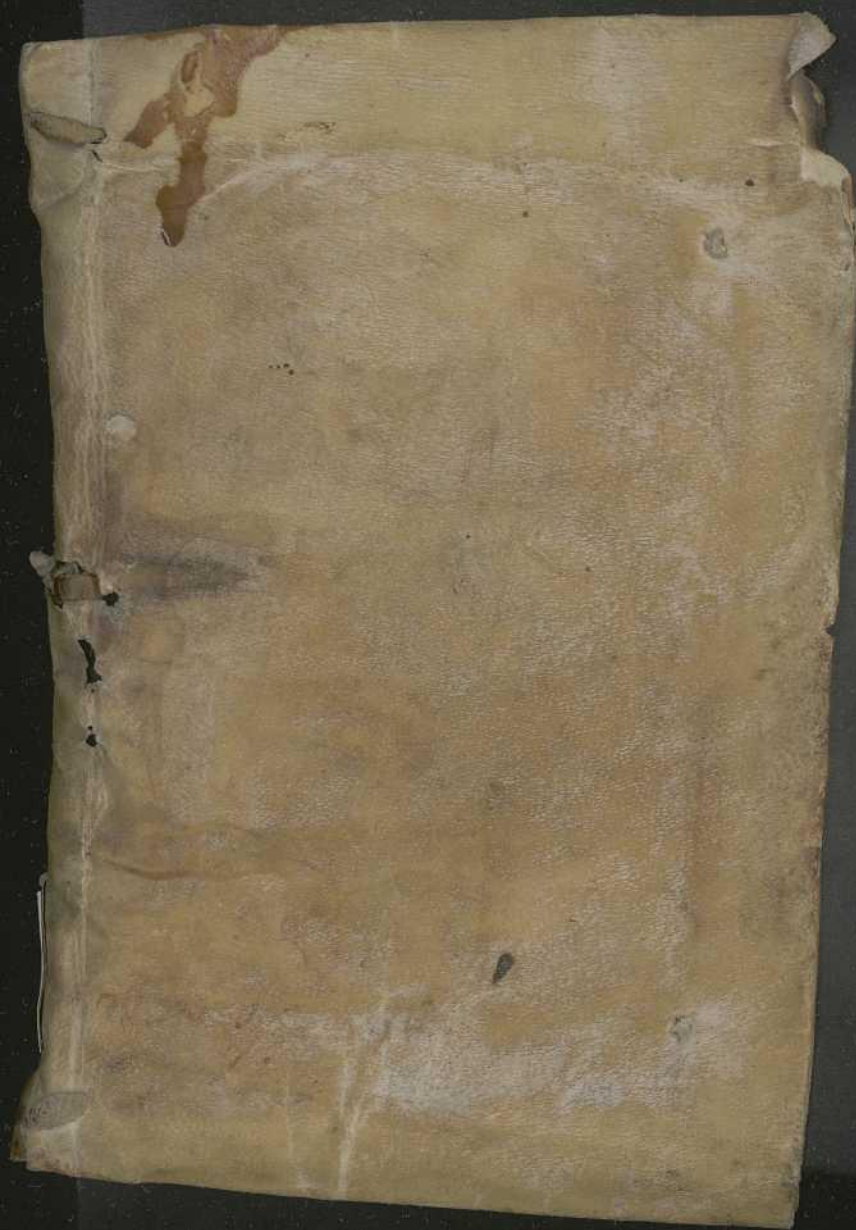
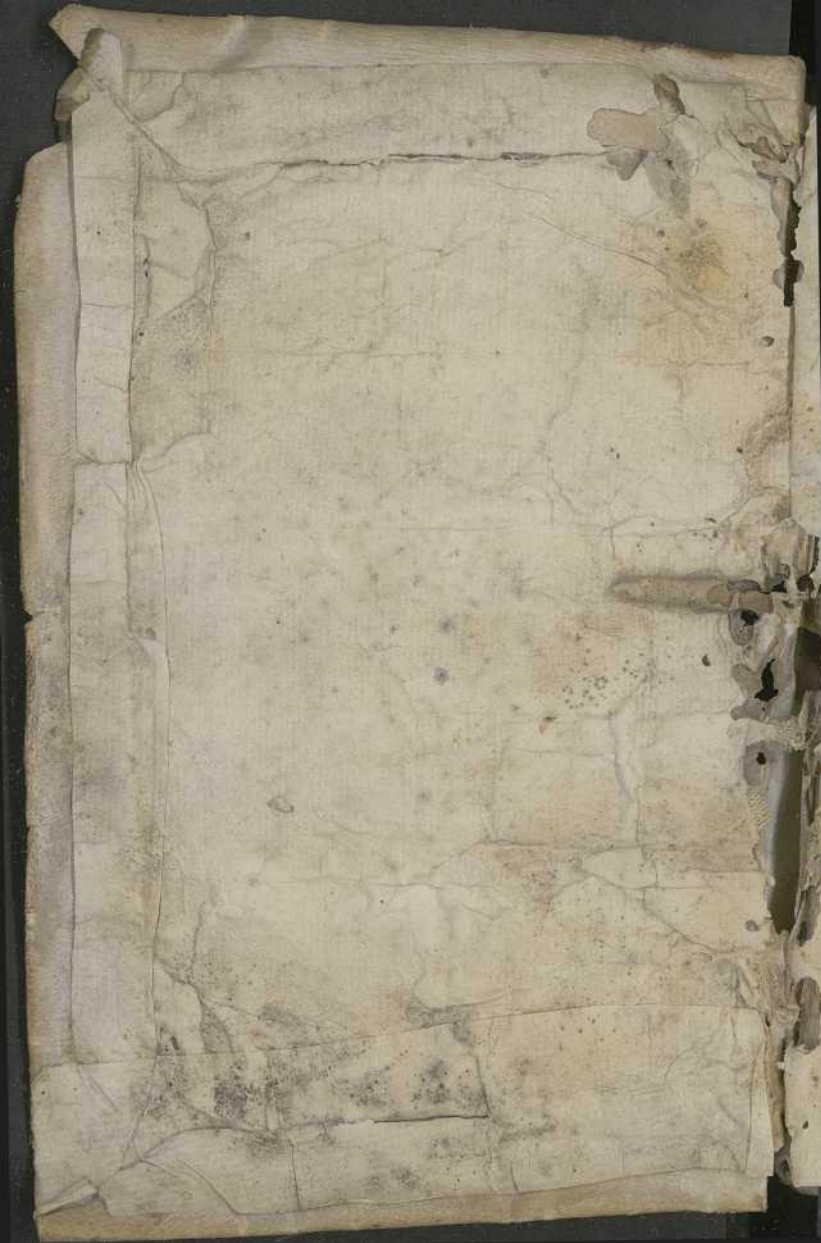

5541

277
48

5113
de Casso

P. OVIDII

NASONIS.

FASTORUM,

LIBRI VI.

TRISTIUM,

LIBRI V.

DE PONTO,

LIBRI IV.

IN IBIN.

AD LIVIAM.

EX ACCURATISSIMIS
diversarum castigationibus.

VALLIS-OLBTI : Ex Officina Idephonsi a
Riego, cum licentia, Anno Domini 1741.

SUMA DE LA LICENCIA.

Tiene licencia de los Señores de el Consejo Alonso Balvás, Impressor de Libros en esta Corte, para poder imprimir este Libro, intitulado: *P. Ovidii Nasonis*, como mas largamente consta de su original.

FEE DE ERRATAS.

Este libro intitulado *P. Ovidii Nasonis*, corresponde con su original. Madrid à siete Kalendas de Octubre, año de 1737.

Lic. D. Manuel Garcia Alesson.
C.M. Correct. Gener.

TASSA.

TAssaron los Señores del Consejo este Libro, intitulado: *P. Ovidii Nasonis*, à seis maravedis cada pliego, como mas largamente consta de su original.

P. OVIDIJ NASONIS,

FASTORUM.

LIBER I.

TEmpora cum caulis Latium digesta per arnum,
Lapsaque sub terras, orta que signa canam.
Excipe pacato, Caesar Germanice, vultu
Hoc opus, & timida dirige navis iter:
Officioque levem non averfatus honorem,
Huic tibi devoto, numine dexter ades.
Sacra recognosces Annalibus eruta priscis:
Et quo sit merito quæque notata dies.
Invenies illic & festa domestica vobis:
Sæpè tibi patet est, sæpè legendus avus:
Quæque ferant illi pictos signantia fastos
Tu quoque cum Druso præmia fratre fereas
Cæsaris arma canant alii: nos Cæsaris aras,
Et quoscumque sacris addidit ille dies.
Annue connanti per laudes ire tuorum:
Deque meo pavidos exerce corde metus.
Da mihi te placidum: dederis in carmine vires,
Ingenium vultu statque caditque tuo.
Paginæ judicium docti subitura moverit
Principis, ut Clario Missa legenda Deo:
Quæ sit enim culti facundia sensimque oris,
Civica pro trepidis cum tulit arma reus,
Scimus & ad nostras cum se tulit impetus arces,
Ingenii currañt flumina quanta tui.
Scilicet, & fas est, vates rege vatis habuisse:

Auspice te felix totus ut annus eat.

Tempora digereret cum conditor Urbis, in anno
Constituit menses quinque bis esse suo.

Scilicet arma magis, quam fidera, Romule, noras.

Curaque finitimos vincere major erat.

Est tamen & ratio, Cæsar, quæ moverit illum.

Errorremque suum quo tueatur, habet.

Quod satis est, utero matris dum prodeat infans,

Hoc anno statuit temporis esse satis.

Per totidem menses à funere conjugis uxor

Sustinet in vidua tristitia signa domo.

Hæc igitur vidit trabeati cura Quirini,

Cum redibus populis annua jura daret.

Martis erat primus mensis, Venerisque secundus,

Hæc generis princeps, ipsius ille pater.

Tertius à senibus, juvenum de nomine quartus;

Quæ sequitur, numero turba notata fuit.

At numa nec Janum, nec avitas præterit umbras

Mensibus antiquis præposuitque duos.

NE tamen ignores variorum jura dierum:

Non habet officium lucifer omnis idem.

Ille Nefastus erit, per quem tria verba silentur:

Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Neu toto perflare die sua jura putaris:

Qui jam fastus erit, mane nefastus erat.

Nam simul exta Deo data sunt, licet omnia fari

Verbaque honoratus libera prætor habet.

Est quoque quo populum jus est includere septis;

Est quoque, qui nono semper ab orbe redit,

Vindicat Ausonias Junonis cura Kalendas:

Idibus alba Jovi grandior agna cadit.

Nonarum tutela Deo caret: omnibus istis

(Ne fallere cave) proximus Ater erit.

Omen ab eventu est: illis nam Roma diebus

LIBER I.

Damna sub adverso tristia Marte tulit.

Hæc tibi dicta semel, totis hærentia Fastis,
Ne seriem rerum scindere cogar, erunt.

ECce tibi faustum, Germanice, nuntiat annum,
Inque meo, primum carmine Janus adest.

Jane biceps, anni tacite labentis origo,
Solutus de superis qui tua terga vides;

Dexter ades ducibus: quorum secunda labore
Otia terra serax, otia pontus habet.

Dexter ades, patribusque tuis, populoque Quirini
Et resera nutu candida templa tuo.

Prospera lux oritur, linguis animisque favete.
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

Lite aacent aures, insanaque protinus absint
Jurgia: differ opus, livida turba tuum.

Cernis odoratis ut luceat ignibus æther,
Et sonet accensis spica Cilissa focis.

Flamma nitore suo templorum verberat aurum,
Et tremulum summa spargit in æde jubar.

Vestibus intactis Tarpejas itur in arces:
Et populus festo concolor ipse suo est.

Jamque novi præeunt fasces, nova purpura fulget,
Et nova conspicuum pondera sentit ebur.

Colla rudes operum præbent ferienda juvenci,
Quos aluit campis herba Falisca suis.

Juppiter arce sua cum totum spectet in orbem,
Nil nisi Romanum, quod tueatur habet.

Salve festa dies meliorque revertere semper,
A populo rerum digna potente coli.

Quem tamen esse Deum te dicam, Jane bisformis
Nam tibi par nullum Græcia numen habet.

Ede simul causam, cur de cælestibus unus,
Sitque quo à tergo, sitque quod ante, vides.

Hæc ego cum summis agitare mentis tabellis,

FASTORUM

Lucidior visa est : quam fuit antè , domus,
 Tum facer ancipiti mirandus imagine Janus
 Bina repente oculis obtulit ora meis.
 Extimui , sensique metu riguisse capillos :
 Et gelidum subito frigore pectus erat,
 Ille tenens baculum dextra , clavemque sinistra,
 Edidit hos nobis ore priore sonos,
 Disce metu posito vates operose dierum
 Quod petis , & voces percipe mente meas.
 Me chaos antiqui (nam sum res prisca) vocabant;
 Aspice quam longi temporis acta canam.
 Lucidus hic aer , & quæ tria corpora restant,
 Igis , aqua , & tellus , unus acervus erant,
 Ut semel hæc rerum secessit lite suarum,
 Inque novas absit massa soluta domos,
 Cælum flamma petit : propior locus æra cepit :
 Sederunt medio terra , fretumque loco.
 Tunc ego qui fueram globus , & sine imagine moles,
 In faciem redii , membraque digna Deo.
 Nunc quoque confusa quoniam nota parva figura est,
 Ante quod est in me , postque videtur idem.
 Accipe quæ sita quæ causa sit altera formæ;
 Hanc simul ut noris , officiumque meum.
 Quidquid ubique vides , cælum , mare , nubila , terras;
 Omnia sunt nostra clausa patentque manu.
 Me penes est unum vasti custodia mundi;
 Et jus vertendi cardinis omne meum est.
 Cum libuit pacem placidis emittere tectis;
 Libera perpetuas ambulat illa vias.
 Sanguine lethifero totus miscetur orbis,
 Ni teneant rigida condita bella seræ.
 Prasideo foribus cæli cum mitibus Horis;
 Et redit officio Juppiter , itque meo.
 Inde vocor Janus : cui cum Cereale sacerdos

LIBER I.

Imponit libum, farraque mixta sale,
 Nomina redebis: modo namque Patulcius idem,
 Et modo sacrfico Clusius ore vocor.
 Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas
 Nomine diversas significare vices.
 Vis mea narrata est: causam nunc disce figuræ:
 Jam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides.
 Omnis habet geminas hinc, atque hinc janua frontes:
 E quibus hæc populum spectat, at illa Larem.
 Ueque sedens primi vester prope limina tecti
 Janitor egressas, introitusque videt:
 Sic ego prospicio celestis janitor aulae
 Eas partes, Hesperiasque simul.
 Ora vides Hecates in tres vergentia partes:
 Servet ut in ternas compita secta vias.
 Et mihi, ne flexu cervicis tempora perdam;
 Bernere non moto corpore vina licet.
 Dixerat: & vultu, si plura requirere vellem,
 Difficilem mihi se non fore pactus erat.
 Sumsi animum, gratesque Deo non territus egit
 Verbaque sum spectans pauca locutus humum.
 Dic age frigoribus quare novus incipit annus,
 Qui melius per ver incipiendus erat?
 Omnia tunc floreat: tunc est nova temporibus ætas;
 Et nova de gravido palmite gemma tumet.
 Et modum formatis operitur frondibus arbor,
 Prodit, & in summum seminis herba solum:
 Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent,
 Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.
 Tunc blandi soles: ignotaque prodit hirundo,
 Et luteum celsa sub trabe figit opus.
 Tunc patitur cultus ager, & renovatur aratro,
 Hæc anni novitas jure vocanda fuit.
 Quæsieram multis: non multis ille moratus,

Contulit in versus sic sua verba duos.
 Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis;
 Principium capiunt Phœbus & annus idem.
 Postea mirabar, cur non sine litibus esset
 Prima dies: Causam percipe, Janus ait.
 Tempora commisi nascentia rebus agendis;
 Potus ab auspicio ne foret annus iners.
 Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
 Nec plus quam solitum testificatur opus.
 Mox ego: Cur, quamvis aliorum numina placem,
 Jane, tibi primum thura merumque fero,
 Ut possis aditum per me, qui limina servo,
 Ad quoscumque voles, inquit, habere Deos.
 At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis,
 Et damus alternas accipimusque preces?
 Tum Deus incumbens baculo, quem dextra tenebat;
 Omnia principiis, inquit, inesse solent.
 Ad primam vocem timidas advertitis aures,
 Et primum visam consulit augur avem.
 Tempia patent auresque Deum: nec lingua caducas
 Concipit ulla præces, dictaque pondus habent.
 Deserat Janus: nec longa silentia feci,
 Sed tetigi verbis ultima verba meis.
 Quid vult palma sibi ramosaque carica, dixi,
 Et data sub niveo condita mella cado,
 Omen, ait, causa est: ut res sapor ille sequatur,
 Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
 Dulcia cur dentur video: stipis adiice causam,
 Pars mihi de festo ne labet ulla tuo.
 Riste, &, O quam te fallunt tua sæcula, dixit,
 Qui stipe mel sumta dulcius esse putas!
 Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
 Cujus non animo dulcia lucra foret.
 Tempore crevit amor, nunc est summus, habendi:
 Vix

LIBER I.

Vix ultra, quò jam progrediatur, habet.
 Pluris opes nunc sunt, quam prisce temporis annis:
 Dum populus pauper, dum nova Roma fuit;
 Dum casa Martigeneam capiebat parva Quirinum,
 Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
 Juppiter angusta vix totus stabat in æde,
 Inque Jovis dextra fictile fulmen erat.
 Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
 Pascebat que suas ipse Senator oves.
 Nec pudor in stipula placidam cepisse quietem,
 Et foenum capiti supposuisse, fuit.
 Jura dabat populis posito modò Prætor aratro.
 Et levis argenti lamina crimen erat.
 At postquam fortuna loci caput extulit hujus,
 Et tetigit summo vertice Roma Deos,
 Creverunt & opes, & opum furiosa cupido;
 Et cum possideant plurima, plura petunt,
 Quærere ut absument, absunta requirere certant;
 Atque ipsæ vitiis sunt alimenta vices.
 Sic, quibus intumuit suffusa venter ab unda,
 Quò plus sunt potæ plus sitiuntur aquæ.
 In pretio pretium nunc est: dat census honores:
 Census amicitias, pauper ubique jacet.
 Tu tamen auspiciū si sit stipis utile, quæris:
 Curque juvent nostras æra vetusta manus.
 Æra dabant olim: melius nunc omen in auro est,
 Victaque concessit prisca moneta novæ.
 Nos quoque templa juvant, quamvis antiqua probemus,
 Aurea: majestas convenit ipsa Deo.
 Laudamus veteres: sed nostris utimur annis:
 Mos tamen est æquè dignus uterque coli.
 Finierat monitus: placidis ita rursus, ut antè,
 Clavigerum verbis alloquor ipse Deum.
 Multa quidem didici: sed cur navalis in ære

Altera signa est, altera forma biceps?
Noscere me duplici posses in imagine, dixit;
Ni vetus ipsa dies extenuasset opus.
Causa raris superest: Luscum rate venit in amnem;
Ante pererrato falcifer orbe Deus.
Hæc ego Saturnum memini tellure receptum:
Cælitibus regnis à Jove pulsus erat.
Inde diu genti mansit Saturnia nomen:
Dicta quoque est Latium terra, latente Deo.
At bona posteritas puppim formavit in ære,
Hospitis adventum testificata Dei.
Ipse solum colui, cujus placidissima lævum
Radit arenosi Tibridis unda latus.
Hic, ubi nunc Roma est, tunc ardua, silva virebat;
Tantaque res pucis pascua bobus erat.
Arc mea collis erat, quam vulgus nomine nostro
Nuncupat, hæc ætas Janiculumque vocat.
Tunc ego regnabam, patiens cum terra Deorum
Effet, & humanis numina mixta locis.
Nondum Justitiam facinus mortale fugarat:
Ultima de superis illa reliquit humum.
Proque metu populum sine vi pudor ipse regebat;
Nullus erat justis reddere jura labor.
Nil mihi cum bello, pacem potesque tuebar:
Et clavem ostendens: Hæc, ait, arma gero.
Prælerat ora Deus: tunc sic ego nostra resolvi,
Voce mea voces eliciente Dei.
Cum tot sit Jani, cur stas sacratus in uno,
Hic ubi juncta foris templa duobus habes?
Ille manar mulcens propexam ad pectora barbam,
Protinus Ebalii retulit arma Tati:
Ueque levis custos armillis capta, Sabinus
Ad furamq; tacitos duxerit arcis iter.
Inde velut nunc est, per quem descenditis, inquit,

Arduus in valles per fora clivus erat,
Et jam contigerant portam, Saturnia cujus
Demserat oppositas invidiola seras.
Cum tanto veritus committere numine pugnam,
Ipse meæ movi callidus artis opus:
Oraque, qua pollens ope sum, fontana reclusi,
Sumque repentinas ejaculatus aquas.
Ante tamen madidis subjeci sulfura venis:
Clauderet ut Tatio fervidus humor iter,
Cujus ut utilitas pulsus precepta Sabinis;
Quæ fuerat, tuto reddita forma loco est,
Ara mihi posita est parvo conjuncta sacello:
Hæc adolet flammis cum struæ farra suis.
At cur pace lates, morisque recluderis armis?
Nec mora; quæsitæ reddita causa mihi est,
Ut populo reditus pateant ad bella profecto,
Tota patet demia janua nostra serâ.
Pace spres obdo; nequâ discedere possit:
Cæsareoque diu numine clausus ero.
Dixit: & attollens oculos diversa tuentes,
Adspexit toto quidquid id orbe fuit.
Pax erat; & vestri, Germanice, causa triumphæ
Tradiderat domitas jam tibi Rhenus aquas.
Jane fac æternos pacem, pacisque ministros:
Neve suum præsta deferat auctor opus.
Quod tamen ex ipsis licuit mihi discere Fastis,
Sacravere patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo Nymphæque Coronide natum
Insula, dividua quam premix amnis aqua.
Juppiter in parte est, cepit locus unus utrumque,
Iunctæque sunt magno templa nepotis avo.
Quis verat & stellas, ut quæque oriturque caditque
Dicere: propositi pars fuit illa mei.
Felices animæ, quibus hæc cognoscere primis

In que domos superas scondere, cura fuit.
Credibile est, illos pariter vitisque jocisque
Altius humanis exeruisse caput.

Non Venus, & vinum sublimia pectora fregit,
Officiumve fori, militiæve labor.

Nec levis ambitio, perfusaque gloria furo,
Magnorumque fames, sollicitavit opum.

Advovere oculis distantia sidera nostris.

Ætheraque ingenio supposuere suo.

Sic petitur cælum: non, ut ferat Ossan Olympus,
Summaque Peliacus sidera tangat apex.

Nos quoque sub ducibus cælum metabimur illis,
Ponemusque suos ad vaga signa dies.

ERgo ubi nox aderit venturis tertia Nonis,
Sparsaque cælesti rore madebit humus;

Ostipedis frustra quærentur brachia Cancræ:

Præceps occiduas ille subibit aquas.

Insiterint imbres missi tibi nubibus atris;

Nonæ signa dabunt exoriente Lyra.

Quatuor adde dies ductis ex ordine Nonis;

Janus Agonali luce piandus erit.

Nominis esse potest succinctus causa minister,

Hostia cælitibus quo feriente cadit.

Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,

Semper agatne, rogat; nec, nisi iussus, agit.

Pars putat hoc festum priscis Agnalia dictum,

Un' sit ut proprio littera dempta loco.

Pars quia non veniant pecudes agantur, ab actu

Nomen Agonalem credit habere diem.

An, quia prævisio in aqua timet hostia cultros;

A pecoris lux est ipsa notata metu?

Fas etiam fieri solitis ætate priorum

Nomina de lulis Græca tulisse diem.

Et prius antiquus dicebat Agonia sermo,

Veraque iudicio est ultima causa meo.
Utque ea non certa est: ita rex placare sacrorum
Numina lanigeræ conjuge debet ovis.
Victima, quæ dextra cecidit victrice, vocatur,
Hostibus a domitis hostia nomen habet.
Ante, Deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica salis.
Nondum pertulerat lacrymatas cortice myrrhas
Acta per æquoreas hospita navis aquas.
Thura nec Euphrates, nec miserat India costum:
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis,
Et non exiguo laurus adusta sono.
Si quis erat, factis prati de flore coronis,
Qui posset violas addere, dives erat.
Hic, qui nunc aperit percussæ viscera tauri,
In sacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres avidæ gravida est sanguine porcæ,
Ultæ suas merita cæde nocentis opes.
Nam fata vere novo teneris latentia succis
Errata fetigeræ comperit ore suis.
Sus dederat poenas: exemplo territus hujus
Palmitæ debueras abstinuisse caper.
Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,
Talia non tacito verba dolore dedit:
Rode caper vitæ: tamen hinc, cum stabis ad aram,
In tua quod spergi cornua possit, erit.
Verba fides sequitur: noxæ tibi deditus hostis
Spargitur affuso cornua, Bacche, mero.
Culpa sui nocuit, nocuit quoque culpa capellæ:
Quid bos? quid placidæ commoveristis oves?
Flebat Aristæus, quod apes cum stirpe necatas
Viderat inceptos destituisse favos.
Cæcula quem genitrix, ægræ solata dolentem,
Addidit

Addidit hæc dictis ultima verba suis:
Siste puer lacrymas: Proteus tua damna levabit.
Quoque modo repares, quæ periere; dabit.
Decipiat ne te versis tamen ille figuris,
Impediant geminas vincula firmamus.
Pervenit ad vatem juvenis: resolutaque somno
Alligat æquorei brachia capta senis.
Ille suam faciem transformat, & alterat artē;
Mox domitus vinclis in sua membra redit.
Oraque cærulea tollens rorantia barba,
Qua dixit, repares arte requiris apes?
Obrue mædati corpus tellure juveni:
Quod petis à nobis, obrutus ille dabit.
Jussa facit pastor: fervent examina patri
De bove; mille animas una necata dedit.
Pavit ovis pratum: verbenas improba carpsit,
Quas pia Dis ruris ferre solebat anus.
Quid tui superest, animam cum ponat in aris
Lanigerumque pecus ruricolæque boves?
Placat equo Persis radiis Hiperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.
Quæ semel est triplici pro virgine cæsa Dianæ,
Nunc quoque pro nulla virgine cerva cadit.
Extra canum vidi Triviæ libare Sæpæros,
Et quicumque tuas accoli Hæme, nives.
Creditor & rigido custodi ruris asellus.
Causa pudenda quidem est, sed tamen apta Deo.
Festa corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,
Tertia quæ solito tempore bruma refert.
Di quoque cultores in idem venere Lycæo,
Et quicumque jocus non alienus erat:
Panem, & in Venerem Satyrorum prælia juvenis,
Quæque colunt amnes solaque rura deæ.
Venerat & senior pando Silenus asello,

Quique rubro pavidas inguine terret aves.
Dulcia qui dignum nemus in convivia nacti,
Gramine vestitis accubuerunt toris.
Vina dabat Liber: tulerat sibi quisque coronam;
Miscendas parce rivus agebat aquas.
Najades, effusis aliae sine pectinis usu,
Pars aderant positis arte manuque comissae
Illa super furas tunicam collecta ministrat:
Altera distans pectus aperta sinu.
Exerit haec humerum: vestes trahit illa per herbas
Impediunt teneros vincula nulla pedes.
Hinc aliae Satyris incendia mitia praebent:
Pars tibi qui pinu tempora nexa geris.
Te quoque, inextinctae Silene libdinis, urunt:
Nequitia est, quae te non finit esse senem.
At ruber hortorum decus, & tutela Priapus,
Omnibus ex illis Lotide captus erat.
Hanc cupit, hanc optat, sola suspirant in illa:
Signaque dat nutu: sollicitatque notis.
Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam;
Irrisum vultu despicit illa suo.
Nox erat: & vino somnum faciente, jacebant
Corpora diver vincta sopore locis.
Lotis in herbosa sub acernis ultima ramis,
Sicut erat lusu fessa, quievit humo.
Surgit amans: animamque tenens, uestigia furtim
Suspensio digitis fert taciturna gradu.
Ut tetigit niveae secreta cubilia Nymphae;
Ipsa sui flatus ne sonet aura, cavet.
Et jam finitima corpus librabat in herba:
Illa tamen multi plena sopporis erat.
Gaudet: & a pedibus tracto velamine, vota
Ad sua felici coeperat ire via.
Ecce rudens raucos Sileni vector asellus,

Intempestivos edidit ore sonos.

Territa confurgit Nimphe: manibusque Priapum

Rejicit: & fugiens concitat omne nemus.

At Deus obscœna nimium quoque parte paratus

Omnibus ad lunæ lumina risus erat.

Morte dedit pœnas auctor clamoris: & hæc est

Hellespontiacæ victima grata Deo.

Intactæ fueratis aves solatia ruris,

Affuerum silvis, innocuûmque genus;

Quæ facitis nidos, & plumis ova fovetis,

Et facili dulces editis ore sonos.

Sed nihil ista juvant: quia linguæ crimen habetis,

Dique putant mentes vos aperire suas.

Nec tamen hoc fallum: nam dis, ut proxima quæque est,

Nunc penna veras, nunc datis ore notas.

Tuta diu volucrum proles, tum denique cæsa est,

Javeruntque Deos indicis exta sui.

Ergo sæpè suo conjux abducta marito

Uritur in calidis alba columba focis.

Nec defensa juvant Capitolia, quominus anser

Det jecur in lances, Inachi lauta tuas.

Noctæ deæ noctis cristatus cæditur ales:

Quod tepidum vigili provocet ore diem.

Interea Delphin clarum super æthera sidus

Tollitur: & patrii; exerit ora vadis.

Postera lux hiemem medio discrimine signat:

Æquaque præteritæ quæ superabit, erit.

Proxima prospiciet Tithono Aurora relicto

Arcadiæ sacrum pontificale deæ.

Te quoque lux eadem, Tuani torar, æde recepit,

Hic ubi virginea campus obitur aqua.

Unde petam causas horum moremque sacrorum?

Diriget in medio quis mea vela freto?

Ipsa mone quæ nomen habes á carmine ductum,

Pro-

*Ipsa mone, quæ nomen habes à carmine ductum,
Propositoque fave, ne tuus erret honor,
Orta prior Luna (de te si creditur ipsi)
A magno tellus Arcade nomen habet.
Hinc fuit Evander, qui quamquam clarus utroque,
Nobilior sacræ sanguine matris erat.
Quæ simul æthereos animo conceperat ignes,
Ore dabat pleno carmina vera tui.
Dixerat hæc nato motus instare sibi que,
Multaque præterea tempore nacta fidem.
Nam iuvenis, nimium vera cum matre fugatus:
Deserit Arcadiam, Parraſiumque Iarem.
Cui genitrix flenti: Fortuna viriliter, inquit.
Siste præcor, lachrymas, ista ferenda tibi est.
Sic erat in fatis, nec te tua culpa fugavit,
Sed Deus? offensus pulsus es urbe Deo.
Nec meriti poenam pateris, sed Numinis iram.
Est aliquid magnis crimen abesse malis.
Conscia mens, ut cuique sua est, ita concipit intra.
Pectora pro facto, spemque, metumque suo.
Nec tamen, ut primus, mere malè talia passus,
Obruit ingentes ista procella viros.
Passus idem est, Tyrijs, qui quondam pulsus ab oris
Cadmus, in Aonia constitit exul humo.
Passus idem Tydeus, & idem Pegaseus Iason:
Et quos præterea longa referre mora est,
Omne solum torti patria est, ut piscibus æquor.
Ut volucris, vacuo quidquid in orbe patet.
Nec fera tempestas toto tamen erat in anno:
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.
Vocibus Evander, firmata mente parentis,
Nave secat fluctus, Hesperiamque tenet.
Iamque ratem doctæ monitu Carmentis in amplexum
Egerat, & Tuscis obviis ibat aquis.*

Fluminis illa latus cui sunt vada iuncta Terenti,
 Adspicit, & per loca sparsas casas.
 Utque erat, immisis puppin stetit ante capillis:
 Continuitque manum torva regentis iter,
 Et procul in dextram tendens sua brachia ripam,
 Pinca non sano ter pede texta ferit.
 Neve daret saltum properans insistere ripæ,
 Vix est evandri, vixque retenta manu.
 Dique petitorum, dixit, salвете locorum:
 Tuque novos Cœlo, Terra datura Deos:
 Fluminaque, & fontes, quibus utitur hospita tellus:
 Et nemorum Nymphæ, Naiadumque chori:
 Este bonis avibus visi, natoque, mihi que:
 Ripaque foelici tacta sit ista pede.
 Fallor: an hi fient ingentia moenia colles!
 Iuraque ab hac terra, cœtera terra petetis
 Montibus his olim totus promittitur orbis.
 Quis tantum fati credat habere locum?
 Et iam Dardaniæ tangens hæc littora pinus?
 Hic quoque causa novi fœmina Martis erit.
 Chære nepos, Palla, funesta quid induis arma?
 Indue, non humili vindice celsus eris,
 Victa tamen vinces, eversaque Troja resurges:
 Obruet hostiles ista ruina domos,
 Urte victrices Neptunia Pergama flammæ:
 Nunc minor hic, toto est altior orbe cinis.
 Iam pius Æneas sacra, & sacra altera, patrem
 Afferet, Iliacos accipe Vesta Deos.
 Tempus erit, cum vos, orbemque tuebitur idem,
 Et fient ipso sacra colente Deo.
 Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
 Hanc fas imperij fræna tenere domum.
 Inde nepos, natusque Dei, licet ipse recuset.
 Pondera cœlesti mente paterna feret.

Utque ego perpetuis olim sacabor in aris;
 Sic Augusta novum Julia Numen erit.
 Talibus ut dictis nostros descendit in agos;
 Substitit in medios præscia lingua sonos,
 Puppibus egressus Latia sterit exul in herba.
 Fœlix exilium, cui locus ille fuit.
 Nec mora longa fuit: stabant nova testæ: nec alter
 Montibus Ansonijs Arcade major erat.
 Ecce boves illuc Eryteidas applicat heros,
 Emensus longi claviget orbis iter,
 Dumque huic hospitium domus est Tergæa vagantur,
 In custodiæ lata per arva boves.
 Mane erat: excussus somno Tirynthius hospes,
 De numero taurus sensit abesse duos.
 Nulla videt quærens taciti vestigia furti:
 Traxerat aversos Cacus in antra ferox:
 Cacus Avantinæ timor, atque infamia silvæ,
 Non leve finitimis, hospitibusque malum.
 Dira viro facies, vires pro corpore: corpus
 Grande, pater monstri Mulciber hujus erat:
 Proque domo, longis spelunca recessibus ingens
 Abdita, vix ipsis invenienda feris.
 Ora super postes, affixaque brachia pendent,
 Squallidaque humanis ossibus albet humus.
 Servata malè parte boum Iove natus abibat:
 Mugitum rauco furta dedere sono.
 Accipio; revocamur, ait: vocemque secutus,
 Impia per silvas ultor ad antra venit.
 Ille aditum fracti præstruxerat obice montis:
 Vix juga movissent quinque bis illud onus.
 Nititur hic humeris, (Cœlum quoque federat illis)
 Et vastum motu collabefactat onus,
 Quod simul eversum est; fragor æthera terruit ipsum.
 Itaque subsedit pondere mollis humus.

Prima movet cacus collata pręlia dextra,
 Remque ferox laxis stupitibutque gerit.
 Quis ubi nil agitur, patrias male fortis ad artes
 Confugit, & flammās ore sonante vomit.
 Quas quoties proflāt, spirare Typhoea credas,
 Et rapidum Æthneo fulgur ab igne jaci.
 Occupat Alcides: adductaque clava trinodis,
 Ter quater adversi sedit in ore viri.
 Ille cadit, mixtosque vomit cum sanguine fumos:
 Et lato moriens pectore plangit humum.
 Immolat ex illis taurum tibi Iupiter unum
 Victor, & Evandrum, ruricolāsque vocat.
 Constituitque sibi, quę maxima dicitur, aram:
 Hic ubi pars urbis de bove nomen habet.
 Nec tacet Evandri mater, prope tempus adesse
 Hercule quo tellus sit satis usā suo.
 At foelix vates, ut Dis gratissimā vixit
 Possidet hunc Iani, sic Dea mente diem.
I Dibus in magni castus Iovis æde sacerdos
 Semiramis flammis viscera libat ovis.
 Redditaque est omnis populo provincia nostrō:
 Et tuus Augusto nomine dictus avus.
 Perlege dispositas cinerosā per atria ceras:
 Contigerant nulli nomina tanta viro.
 Africa victorem de se vocat alter Isauras.
 Aut Cretum domitas testificatur opes.
 Hunc Numidæ faciunt, illum Messana superbū
 Ille Numantina traxit ab urbe notam:
 Et mortem, & nomen Druso Germania fecit,
 Me miserum virtus quā brevis illa fuit?
 Si petat ā victis, tot sumet nomina Cæsar,
 Quod numero gentes maximus orbis habet.
 Ex uno quidam celebres, aut torquis adempti,
 Aut Corvi titulos auxiliaris habent,

Magne , tuum nomen rerum est mensura tuarum:
Sed qui te vicit , nomine major erat.
Nec gradus est ultra Fabios cognominis ullus:
Illa domus meritis Maxima dicta suis.
Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes ;
Hic socium summo cum Iove nomen habet.
Sancta vocans augusta patres : augusta vocantur
Templa Sacerdotum ritè dicata manu.
Hujus & augurium dependet origine verbi:
Et quodcumque sua Iupiter auget ope,
Augeat imperium nostri ducis , augeat annos:
Protegat & nostras querna corona fores.
Auspiciisque Deis tanti cognominis heres,
Homine suscipiat , quo pater , urbis onus.
Respiciet titan actas ubi tertius idus.
Fient Parrhasiæ sacra relata Deæ.
Nam prius Ausonias matres carpenta vehabant
(Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor)
Mox honor eripitur , matronaque destinat omnis
Ingratos nulla prole novare viros.
Neve daret partus , ictu temeraria ceco.
Visceribus crescens excutiebat onus.
Corripuisse patres ausas immitia nuptas.
Ius tamen ereptum restituisse ferunt.
Binaque nunc paritèr Tegeæ sacra parenti
Pro pueris fieri , virginibusque juvent.
Scortea non illi fas est inferre sacello:
Ne violent pueros exanimata focos.
Si quis amas veteres ritus , assiste precanti:
Nomina percipies , non tibi nota prius.
Porrima placatur , Postvertaque , sive sorores,
Sive fugæ comites , Mænali diva , tuæ.
Altera quod porrò fuerat cecinisse putatur:
Altera venturum postmodò quidquid erat.

Candida te niveo posuit lux proxima Templo,
 Qua fert sublimes alta moneta gradus,
 Nunc bene prospicies Latiam concordia turbam :
 Nunc te sacrata restituere manus.

Furius antiquum populi superator Etrusci.

Voverat : & voti solverat ille fidem.

Causa , quod à patribus sumptis secesserat armis

Vulgus , & ipsa suas Roma timebat opes.

Causa recens melior , sparsos Germania crines.

Porrigit auspicijs , dux venerande , tuis.

Inde triumphata libasti munera gentis.

Templaque fecisti , quam colis ipse , Deæ.

Hæc tua constituit genitrix , & rebus , & ara,

Sola thoro magni digna reperta Iovis.

Hæc ubi transferit Capricornio Phoebe relicto,

Per iuvenis cures signa regentis aquas.

Septimus hinc oriens cum se dimiserit undis :

Fulgebit toto jam Lyra nulla polo.

Sidere ad hoc , ignis , venienti nocte , Leonis,

Qui micat in medio pectore , merus erit.

Ter quater evolui signantes tempora fastos,

Nec se mentina est ulla re certa dies :

Cum mihi (sensit enim , lux hæc indicitur inquit,)

Musa quid à fastis non stata , sacra petis ?

Utque dies incerta sacris sic tempora certa

Seminibus iactis est ubi foetus ager ?

Stare coronati plenum ad præsepe iuveni,

Cum tepido vestrum vere redibit opus.

Rusticus emeritum palo suspendat aratrum:

Omne reformidat frigore vulnus humus.

Villice da requiem terræ , semente peracta:

Da requiem , terram qui coluere , viris.

Pagus agat festum : pagum lustrate coloni ;

Et date Paganis annua liba focis.

Placentur frugum matres, Tellusque, Ceresque,
Farre suo gravidæ vilceribusque suis.
Officium commune Ceres, & terra tuentur.
Hæc præbet causam frugibus, illa locum.
Consortes operum per quas correctæ vetustas;
Quernaque glans victa est utiliore cibo:
Fructibus immensis avidos satiate colonos:
Ut capiant cultus præmia digna sui.
Vos date perpetuos tenebris sementibus auctus:
Nec nova per gelidas ulla sit herba nives.
Cum serimus: Coelum ventis aperite serenis:
Cum latet; ætherea spargite semen aqua.
Neve graves culis Cerealia dona, cavete,
Agmine læsuro depopulentur aves.
Vos quoque subjectis formicæ parcite granis:
Post messem prædæ copia major erit.
Intereat crescat scabræ rubiginis expers:
Nec vitio Coeli palleat ulla seges.
Et neque deficiat macie: neque pinguior æque
Divitijs pereat luxuriosa suis,
Et careant lolij oculos vitiantibus agri,
Nec sterilis cultu surgat avena solo.
Triciceos foetus; passuramque farra bis ignem.
Hordeaque ingenti foenore reddat ager.
Hæc ego pro vobis, hæc vos optare coloni?
Efficiantque ratas utraque diva preces.
Bella diu tenuere viros, erat aptior ensis
Vomere: cedebat taurus aratur equo.
Sarcula cessabant: versique in pila ligones;
Factaque de rastro pondere cassis erat.
Gratia Dis domique tuæ: religata catenis
Iam pridem vestro sub pede bella jacent.
Sub iuga bos veniat: sub terras semen aratas.
Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.

AT quæ venturas præcedit sexta Kalendass
 Hæc sunt Ledaïs Tempia dicata Deis,
 Fratribus illa Deis, fratres de gente Deorum.
 Circa Iuturnæ composuere lacus.

Ipsum nos carmen deduxit Pacis ad aram.
 Hæc erit à mensis fine secunda dies.

Frondebis Aëtiacis comptos redimita capillos
 Pax addes, & toto mitis in orbe mane.

Dum desint hostes, desit quoque causa triumphi.
 Tu ducibus bello gloria major eris.

Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma:
 Canteturque fera, nil nisi pompa, tuba.

Horreat Æneadas & primus, & ultimus orbis:
 Si qua parum Romam terra timebit, amet.

Thura Sacerdotes, pacalibus addite flammis,
 Albaque perfussa victima fronte cadat

Utque domus, quæ præstat eam, cum pace perennes
 Ad pia propensos vota rogare Deos.

Sed jam prima mei pars est exacta laboris,
 Cumque suo finem mense libellus habet.

P. OVIDIJ NASONIS, FASTORUM.

LIBER II.

Annus habet finem, cum carmine crescat & annus,
 Alter ut it mensis: sic liber alter eat.
 Nunc primum velis, elegi, majoribus itis.

Exiguum memini nuper eratis opus,
 Ipse ego vos habui faciles in amore ministros,

Cum

Cum lussit numeris prima iuventa suis.

Idem sacra cano, signataque tempora fastis.

Et quis ad hæc illinc crederet esse viam,

Hæc mea militia est: ferimus, quæ possumus arma.

Dextraque non omni munere nostra vacat,

Si mihi non valido torquentur pilla lacerto,

Nec bellatoris terga præmuntur equi,

Nec galea tegimur, nec acuto cingimur ense:

(His habilis telis quilibet esse potest)

At tua prosequimur studioso pectore, Cæsar,

Nomina: per titulos ingredimurque tuos.

Ergo ades, & placido paulum mea numera vultu,

Respice, pacando si quid ab hoste vacas.

Februa Romani dixere piamina patres:

Nunc quoque dant verbo plurima signa fidem.

Pontifices à Rege petunt, & flamine lanas.

Quis veterum lingua Februa nomen erat.

Quæque capit lictor domibus purgamina certis,

Turbida cum mita farra, vocantur idem.

Nomen idem ramo, qui cæsus ab arbore pura,

Casta Sacerdotum tempora fronde tegit.

Ipse ego Flaminiam poscentem februa vidi:

Februa poscenti pinea virga data est.

Denique quodcumque est, quo corpora nostra piantur.

Hoc apud intonsos nomen habebat avos.

Mensis ab his dictis: secta quia pelle Luperci

Omne solum lustrant: idque pia ven habent.

Aut quia placatis sunt tempora plura sepulchris,

Tunc cum feræles præteriere dies.

Omne nefas, omnemque mali purgamine causam

Credebant nostri tollere posse senes.

Græcia principium moris dedit illa nocentes

Impia lustratos ponere facta putat.

Astoridem Peleus, ipsum quoque Pelea Phœci

Cæde per Hæmonias solvit Acastus aquas.
Vestam frænatis per inane draconibus Ægeus
Credulus, immerita Phasida fovit ope,

Amphiaraiides Naupacteo Acheloo

Solve nefas dixit, solvit & ille nefas.

Ab nimium faciles, qui tristia crimina cordis,
Flumineâ tolli posse putatis aqua!

Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres.)

Primus, ut est, Iani mensis, & ante fuit.

Qui sequitur Ianum, veteris fuit ultimus anni.

Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras.

Primus erat Iani mensis, quia janua prima est.

Qui sacer est imis manibus, imus erat.

Postmodo creduntur spatio distantia longo

Tempora bis quini continuasse viri.

Pincipio mensis Phrygiæ contermina matri
Sospita delubris dicitur aucta novis.

Nunc ubi sint quæris, illis sacrata Kalendis

Templa Deæ? longa procubuerunt die.

Cætera ne simili caderent labefacta ruina,

Cavit sacrati provida cura Ducis:

Sub quo delubris sentitur nulla senectus,

Nec satis est homines, obligat ille Deos.

Templorum positor, Templorum sancte repertor,

Sit superis, opto, mutua cura tui.

Dent tibi cœlestes, quos tu cœlestibus, anuor.

Proque tua maneant in statione domo.

Tunc quoque vicini lucus celebratur Averni,

Qua petit æquoreas advena Tibris aquas.

Ad penetrale Numę, Capitolinumque tonantem,

Inque Iovis summi ceditur arce bidens,

Sæpè graves pluvias adopertus nubibus æther

Concitat, aut posita sub nive terra latet.

Proximus Hesperias Titan abiturus in undas,
 Gemmea purpureis cum juga demet equis?
 Illa nocte aliquis, tollens ad sidera vultum,
 Dicet: Ubi est hodie, quæ Lyra fulsit heri?
 Dumque Lyræ quærît medijs quoque terga Leonis,
 In liquidas subito mersa notabit aquas.

Quem modo celatum stellis Delphina videbas,
 Is fugiet visus nocte sequente tuos.
 Seu fuit occultis fœlix in amoribus index.
 Lesbida cum domino, seu tulit ille Lyræ.
 Quod mare non novit, quæ nescit Ariona tellus?
 Carmine currentes ille tenebat aquas.

Sæpè sequens agnam, lupus est à voce refectus,
 Sæpè avidum fugiens, restitit agna lupum:
 Sæpè canes, leporesque, una jacuere sub umbra,
 Et stetit in saxo proxima cerva leæ,

Et sine litte loquax, cum Palladix alite, cornix
 Sedit: & accipitri juncta columba fuit.

Cynthia sæpè tuis fertur, vocalis Arion,
 Tanquam fraternis obstruuisse modis.
 Nomen Arionum Siculas impleverat urbes.
 Captaque erat lyricis Ausonis ora sonis.

Inde domum repetens puppim conscendit Arion,
 Atque ita quæsitæ arte ferebat opes.

Forstàm, infœlix, ventos, undasque timebas.

At tibi nave tua tutius equor erat.

Namque gubernator districto constitit ense,
 Coeteraque armata conscia turba manu.

Quid tibi cum gladio? dubiam rege navita puppim,
 Non hæc sunt digitis arma tenenda tuis.

Ille metu vacuus, mortem non deprecor inquit:

Sed liceat sumpta pauca referre Lyra.

Dant veniam, ridentque moram, capit ille coronam:

Quæ possit crines, Phœbe, decere tuos.

Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam :
 Reddidit ista suos pollice chorda sonos.
 Flebilibus numeris, veluti canentia dura
 Traiectus penna tempora, cantat olor,
 Protinus in medias ornatus defilit undas.
 Spargitur impulsa cœrula puppis aqua.
 Inde (fide majus) tergo delphina recurvo
 Se memorant, oneri supposuisse novo.
 Ille sedens, cytharamque tenet, prætiumque vehendi
 Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.
 Di pia facta vident, astris delphina recepit
 Iupiter & stellas jussit habere novem.
Nunc mihi mille sonos quoq̃ est memoratus Achilles,
 Vellem mæonide, pectus inesse tuum.
 Dum canimus sacras alterno pectine Nonas?
 Maximus his fastis accumulatur honos.
 Deficit ingenium, majoraque viribus urgent,
 Hæc mihi præcipuo est ore canenda dies,
 Quid volui demens elegis imponere tantum
 Ponderis? heroi res erat ista pedis.
 Sancte Pater Patriæ, tibi plebs, tibi curia nomen
 Hoc dedit, hoc dedimus nos tibi nomen eques.
 Rex tamen aste dedit: sero quoque vera tulisti
 Nomina: jam pridem tu pater orbis eras.
 Hoc tu per terras, quod in æthere Iupiter alto
 Nomen habes, hominum tu pater, ille Deum.
 Ro-ule concedas facit hic tua magna, tuendo
 Mœnia: tu dederas transfilienda Remo.
 Te Tatius, parvique cures Cæninaque sensit.
 Hoc duce Romanum est solis utrumque latus,
 Tu breve nescio quid victæ telluris habebas:
 Quodcumque est alto sub Iove Cæsar habet.
 Tu rapis, hic castas duce se jubet esse maritas.
 Tu recipis luco, summovet ille nefas,

Vis tibi grata fuit : florent sub Cæsare leges.

Tu Domini nomen : Principis ille tenet.

Te remus inculat : veniam dedit hostibus ille.

Cœlestem fecit te pater , ille patrem.

IAM puer Idæus media tenus eminet alvo,

Et liquidas mixto nectare fundit aquas,

En etiam , si quis Boream horrere solebat,

Gaudeat , à Zephyris mitior aura venit.

QUINTUS ab æquoreis nitidum iubar extulit undis

Lucifer , & primi tempora veris erunt.

Ne fallare tamen : restant tibi frigora, restant,

Magnaue discedens signa reliquit hyems.

TERTIA nox veniet , custodem protinus Urſę

Adſpicias geminos exteſſiſſe pedes.

Inter Hamadriadas jaculatricemque Dianam

Callisto ſacri pars fuit una chori.

ILLA DEX tangens arcus : Quos tangimus , arcus,

Eſte meæ teſtes virginitatis , ait.

CYNTHA laudavit , promiſſaque fœdera ſerva,

Et comitum princeps tu mihi , dixit , eris.

Fœdera ſervaffet , ſi non formola fuiſſet.

Cavit mortales : de Iove crimen habet.

MILLE ſeras Phœbe ſilvis venata reddibat,

Aut plus , aut medium ſole tenente diem,

UT tetigit lucum (denſa niger ilice lucus,

In medio gelidæ fons erat altus aquæ)

HAC , ait , in ſilva ; virgo Tegrea lavemur.

Erubuit fallo virginis illa ſono,

DIXERAT , & Nymphis : Nymphæ velamina ponunt,

Hanc pudet , & tardę dat mala ſigna moræ.

EXUERAT tunicas : uteri manifeſta tumore,

Proditur inditio ponderis ipſa ſui.

CUI Dea , Virgineos perjura Lycaoni cętus

Deſere , nec caſtas polue , dixit , aquas.

Luna novum decies implebat cornibus orbem;
Quæ fuerat virgo credita, mater erat.

Læsa fuit Iuno, formam mutatque puellæ.

Quid facis? invito est pectore passa Iovem,
Utque feræ vidit turpes in pellice vultus;

Hujus in amplexus Iupiter inquit, eat.

Ursa per incultos errabat squallida montes,

Quæ fuerat summo nuper amata Iovi.

Iam tria lustra puer furto conceptus agebat;

Cum mater nato est obvia facta suo.

Illa quidem, tamquam cognosceret, adstitit amens;

Et gemit: gemitus verba parentis erant:

Hanc puer ignarus jaculo fixisse acuto.

Ni foret in superas raptus uterque domos.

Signa propinqua micat, prior est, quam dicimus Arcton:

Arctophilax formam terga sequentis habet.

Sævit adhuc, canamque, addijt Saturnia Tethyn

Mænaliæ tactis ne lavet Arcton aquis.

In dibus agrestis fumant altaria Fauni.

Hic, ubi disiectas insula rumpit aquas.

Hæc fuit illa dies, in qua vejentibus armis,

Ter centum Fabij, iter cecidere duo.

Una domus vires, & onus susceperat urbis:

Sumunt gentiles arma professa manus.

Egreditur castris miles generosus ab iisdem.

Equis dux fieri quilibet aptus erat.

Carmentis portæ dextra est via proxima Iano?

Ire per hanc nolle, quisquis es: omen habet:

Illa fama refert Fabios exisse trecentos,

Porta vacat culpa: sed tamen omen habet.

Ut celeri passu Cremeram tetigere rapacem:

(Turbidus hibernis ille fluebat aquis)

Castra loco ponunt: districtis ensibus ipsi

Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.

Non aliter, quàm cum Lybica de gente leones

Invadunt iparlos lata per arva greges.

Diffugiunt hostes, inhonestaque vulnera tergo

Accipiunt: Thusco sanguine terra rubet.

Sic iterum, sic sæpè cadunt, ubi vincere aperte

Non datur, insidias, armaque tecta parant.

Campus erat: campi claudebant ultima colles,

Silvaque montanas oculere apta feras.

In medio paucos, armentaque rara relinquunt,

Cœtera virgultis abdita turba latet.

Ecce, velut torrens undis pluvialibus auctus,

Aut nive, quæ Zephyro victa repente fuit,

Per lata, perque vias fertur, nec ut ante solebat,

Riparum clausas margine finit aquas:

Sic Fabij valem latis discursibus implent,

Quodque vident, sternunt: nec metus alter inest,

Quo ruitis generosa domus? malè creditur hosti.

Simplex nobilitas perfida tela cave.

Fraude perit virtus; in apertos undique campos

Profluiunt hostes, & latus omne tenent

Quid faciant pauci contra tot millia fortes:

Quidve quod in misero tempore restet, adest;

Sicut aper longè silvis, laurentibus actus,

Fulmineo celeres dissipat ore canes:

Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti.

Vulneraque alterna, dantque, feruntque manu;

Una dies Fabios ad bellum miserat omnes:

Ad bellum missos perdidit una dies.

Ut tamen Herculeæ super essent semina gentis;

Credibile est ipsos consuluisse Deos.

Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis,

Unus de Fabia gente relictus erat.

Scilicet ut posses olim, tu Maxime, nasci,

Cui res cunctando restituenda foret.

Continuata loco tria sidera, Corvus, & Anguis.
 Et medius Crater inter utrumque jacet.

Idibus illa latent: oriuntur nocte sequenti,

Quæ tibi cur tria sint tam sociata canam.
 Forte Iovi Phœbus festum solemne parabat.

(Non faciet longas fabula nostra moras)
 Imea, dixit, avis, ne quid pia sacram moretur,

Et tenuem vivis fontibus affer aquam.
 Corvus inauratum pedibus cratera recurvis

Tolide, & acreum pervolat altus iter.
 Strabat adhuc duris ficus densissima pomis:

Tentat eam rostro, non erat apta legi.
 Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,

Dum fierent tarda dulcia poma mora.
 Iamque satur nigris longum rapit unguibus hydram

Ad dominumque reddit, fictaque verba refert:
 Hic mihi causa moræ vivarum obfessor aquarum,

Hic tenuit fontes, officiumque meum.
 Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus? & audes

Fatidicum verbis fallere velle Deum?
 At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,

De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
 Dixit: & antiqui monumenta perennia facti.

Anguis, avis, crater sidera juncta micant.
Tertia post Idus nudos aurora Lupercos

Adspicit: & Fauni sacra bicornis erunt
 Dicite Pieredes sacrorum, quæ sit origo:

Attigerint Latias unde petita domos.
 Pana Deum pecoris veteres coluisse feruntur.

Arcades, Arcadijs plurimus ille jugis.
 Testis erit Pholoë, testes Stymphalides undæ,

Quique citis Ladon in mare currit aquis
 Cinctaque pinetis nemoris juga Nonagrini.

Altaque Trœcene, Parrasiæque nives.

Pan erat, armenti, Pan illic numen aquarum :
 Munus ob incolumes ille ferebat oves ;
 Transtulit Evander silvestria numina secum :
 Hic ubi nunc urbs est, tunc locus urbis erat.
 Inde Deum colimus, dev. etaque sacra Pelatgis,
 Flamen ad hæc prisco more dialis erat.
 Cur igitur currant, & cur, si currere mos est,
 Nuda ferant posita corpora veste, rogas ?
 Ipse Deus velox discurrere gaudet in altis
 Montibus, & subitas concitat ille fugas.
 Ipse Deus nudus, nudos jubet ire ministros,
 Nec satis ad cursus comoda vestis erat.
 Ante Iovem genitum terras habuisse feruntur
 Arcades ; & Luna gens prior illa fuit.
 Vita ferè similis nелlos agitata per usus,
 Artis adhuc experts, & rude vulgus erant.
 Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas :
 Nectar erat palmis hausta duabus aqua :
 Nullus anhelabat sub aduaco vomere taurus :
 Nulla sub imperio terra colentis erat :
 Nullus adhuc erat usus equi ; se quisque ferebat.
 Ibat ovis lana corpus amicta sua.
 Sub Iove durabant, & corpora nuda gerebant,
 Dosta graves imbres, & tolerare Notos.
 Nunc quoque detecti, referunt monumenta vetusti
 Moris : & antiquas testificantur opes.
 Sed, cur præcipuè fugiat velamina Faunus,
 Tradditur antiqui fabula plena joci.
 Forte comes domine juvenis Tyrrinthius ibat :
 Vidit ab excelso Faunus utrumque iugos.
 Vidit, & incaluit, montanaque numina, dixit,
 Nil mihi vobiscum est : hæc meus ardor erit.
 Ibat odoratis humeros perfusa capillis
 Mæonis, auro conspicienda sinu.

Aurea pellebant rapidos umbracula soles:

Quæ tamen Herculeæ sustinere manus.

Jam Bacchi nemus, & Tmoli vineta tenebat:

Helperus & fusco roscidus ibat equo:

Antra subit tosis laqueata & pumice vivo.

Garrulus in primo limine rivus erat.

Dumque parant epulas, potandaque vina ministris;

Cultibus Alciden induit illa suis.

Dat tennes tunicas Gætulo murice tinctas,

Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit.

Ventre minor zona est: tunicarum vincla relaxat,

Ut posset magnas exersuisse manus.

Fregerat armillas non illa ad brachia factas:

Stringebant magnos vincula parva pedes.

Ipsa capit clavamque gravem, spoliūque leonis:

Conditaque in pharetra tela minora sua.

Sic epulis functi, sic dant sua corpora somno,

Et positis juxta secubuerunt toris.

Causa, repertori vitis quia sacra parabant,

Quæ facerent purè, cum foret orta dies.

Noctis erat medium (quid non amor improbus audeat?)

Roscida per tenebras Faunus ad antra venit.

Utque videt comites somno vinòque solutos:

Spem capit in dominis esse soporis idem.

Intrat: & huc illuc temerarius errat adulter,

Et præfert cautas, subsequiturque manus.

Venerat ad strati captata cubilia lecti,

Et felix prima sorte futurus erat.

Ut tetigit fulvi setis hirsuta leonis

Vellera; pertimuit, sustinuitque manum

Attonitusque metu rediit: cœu sepe viator

Turbatum viso rettulit angue pedem.

Inde tori, qui junctus erat, velamina tangit

Mollia, mendaci decipiturque nota.

Ascendit : spondâque sibi propiore recumbit:
(Et tumidum cornu durius inguen erat.)

Interea tunicas ora subducit ab ima :

(Horrebant densis aspera crura pinis.)

Cætera tentantem cubito Tirynthius heros

Reppulit : è summo decedit ille toro.

Fit sonus : inclamat comites , & lumina poscit

Mæonis , latis ignibus acta patent.

Ille gemit lecto graviter dejectus ab alto :

Membraque de dura vix sua tollit humo.

Ridet & Alcides , & qui videre jacentem :

Ridet amatorem Lyda puella suum.

Veste Deus lusus , fallentes lumina vestes

Non amat : & nudos ad sua sacra vocat.

Adde peregrinis causas , mea Musa , Latinas,

Inque suo noster pulvere currat equus.

Cornipedi Fauno cæsa de more capellâ,

Venit ad exiguas turba vocata dapes.

Dumque Sacerdotes verubus transfusa salignis

Extâ parant , medias sole tenente vias ;

Romulus , & frater , pastoralisque juvenus

Solibus , & campo corpora nuda dabant.

Castibus , & jaculis , & misso pondere saxi

Brachia per lusus experienda dabant.

Pastor ab excelsso , per devia rura juvencos.

Romule , prædones , & Reme , dixit , agunt.¹

Longum erat armari : diversis exit uterque

Partibus ; accursu præda recepta Remi est.

Ut reddit , verubus stridentia detrahit extâ:

Atque , ait , Hec certè non nisi victor edet.

Dicta facit , Fabiique simul. Venit irritus illuc

Romulus , & mensas , ossaque nuda videt.

Risit ; & indoluit , Fabios potuisse Remumque

Vincere ; Quintilios non potuisse suos.

Fama manet facti, posito velamine currunt,
 Et memorem famam, quod bene celsit, habet.
 Forsitan & quæras cur sit locus ille Lupercal?
 Quæve diem tali nomine causa notet?
 Sylvia Vestalis cœlestia semina partu
 Ediderat, patruo regna tenent e suo.
 Is jubet auferri parvos, & in amne necari;
 Quid facis? ex illis Romulus alter erit.
 Iussa recusantes peragunt lacrymosa ministri.
 Flent tamen, & geminos in loca iussa ferunt.
 Albula, quem Tyberin mersus Tyberinus in unda
 Reddidit, hibernis fortè tumeat aquis.
 Hic ubi nunc fora sunt, lincres errare videres,
 Quaque jacent valles, Maxime Circe, tuæ.
 Huc ubi venerunt (neque enim procedere possunt
 Longius) ex illis unus an alter ait:
 Ah quàm sunt similes! ah quàm formosus uterque!
 Plus tamen ex illis iste vigoris habet.
 Si genus arguitur vultu: (nisi fallit imago)
 Nescio quem è vobis suspicor esse Deum.
 At si quis vestræ Deus esset originis auctor;
 In tam præcipiti tempore ferret opem.
 Ferret opem certè, si non ope mater egeret:
 Quæ facta est uno mater & orba die.
 Nata simul, moritura simul, simul ite sub undas
 Corpora, desierat: deposuitque sinu.
 Vagierant clamore pari: sentire putares.
 Hi redeunt udis in sua tecta genis.
 Sustinet impositos summa cavus alveus unda.
 Heu quantum fati parva tabella tulit!
 Alveus in limo silvis appulsus opacis,
 Paulatim fluvio deficiente, sedet.
 Arbor erat: remanent vestigia: quæque vocatur
 Romula nunc ficus, Rumina ficus erat.

Venit ad expositos (mirum !) lupa foeta gemellos.

Quis credat , pueris non nocuisse feram ?

Non nocuisse parū est : prodest quoque quos lupa nutrit,
Perdere cognatæ sustinere manus.

Constitit , & cauda teneris blanditur alumnis,
Et fingit lingua corpora bina sua.

Marte satos scires ; timor abstuit : ubera ducunt,
Nec sibi promissi alactis aluntur ope.

Illa loco nomen fecit ; locus ille Lupercis.
Magna dati nutrix præmia lactis habet.

Quid vetat Arcadio dictos à monte Lupercos ;
Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.

Napta quid expectas ? non tu pollentibus herbis,
Nec prece , nec magico carmine mater eris.

Excipe foecundæ patienter verbera dextræ :
Jam sacer optatum nomen habebit avi.

Nam fuit illa dies , dura cū sorte maritæ
Reddebant uteri pignora rara sui.

Quid mihi , clamabat , prodest rapuisse Sabinas
Romulus ; (hæc illo sceptrā tenente fuit :

Si mea non vires , sed bellum injuria fecit
Utilius fuerat non habuisse nurus.

Monte sub Esquilio multis inciduus annis
Junonis magnæ nomine lucus erat.

Huc ubi venerunt , pariter nuptæque virique,
Suppliciter posito procubere genu.

Cū subito motæ tremuere cacumina silvæ:
Et Dea per lucos mira locuta suos :

Italidas matres , inquit , sacer hircus inito.
Obstupuit dubio territa turba sono.

Augur erat (nomen longis intercidit annis)
Nuper ab Etrusca venerat exul humo.

Ille caorum mactat : fuisse sua terga maritæ
Pellibus exsecratis percutienda dabant.

Luna resumebat decimo nova cornua motu,
 Virque pater subito, nuptaque mater erat.
 Gratia Lucinae: dedit hæc tibi nomina lucus:
 Aut quia principium tu Dea lucis habes.
 Parce, precor, gravidis, facilis Lucina, puellis:
 Maturumque utero molliter aufer onus.

O Rta dies fuerit; tu desine credere ventis:
 Perdidit illius temporis aura fidem.

Flamina non constant: & lex referata diebus
 Carceris Æolii janua lata patet.

J Am levis obliqua subsedit Aquarius urna.
 Proximus æthereos excipe, Piscis, equos.

Tu memorant fratremque, tuum (nam juncta micatis
 Signa) duos tergo sustinuisse Deos.

Terribilem quondam fugiens Typhona Dione
 Tunc, cum pro cælo Juppiter arma tulit;
 Venit ad Euphratem comitata Cupidine parvo,
 Inque Palestinæ margine sedit aquæ.

Populus, & canæ riparum summa tenebant,
 Spemque dabant faciles, hos quoque posse regi.

Dum latet, insonuit vento nemus: illa timore
 Pallet; & hostiles credit adesse manus.

Utque sinu tenuit natum, Succurrite Nymphæ,
 Et Dîs auxilium ferte duobus, ait.

Nec mora; posluit: pisces subiere gemelli,
 Pro quo nunc, dignum, sidera munus habent.

Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis,
 Nec violant timidi piscibus ora Syri.

Proxima lux vacua est. At tertia dicta Quirino.
 Qui tenet hoc nomen, Romulus antè fuit.

Sive quod hasta Quiris priscis est dicta Sabinis:
 (Bellicus à telo venit in astra Deus.)

Sive suo regi nomen posuere Quirites:
 Seu quia Romanis junxerat ille Cures.

Nam pater armipotens postquam nova mœnia vidit,
Multaque Romuleâ bella peracta manu;
Juppiter, inquit, habet Romana potentia vires:]
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum: quamvis intercidit alter,
Pro se, pròque Remo, qui mihi restat, erit,
Unus erit, quem tu tolles in cœrula cæli,
Tu mihi dixisti: sint rata dicta Jovis.
Juppiter annuerat: nutu tremefactus uterque
Est polus: & cæli pondera sensit Atlas.
Est locus: antiqui Capræ dixere paludem:
Fortè tuis illic, Romule, jura dabas.
Sol fugit, & removeant subeuntia nubila cælum,
Et gravis effusis decidit imber aquis.
Hinc tonat, hinc missis abrumpitur ignibus æther:
Fit fuga: Rex patriis astra petebat equis.
Luctus erat, falsæque patres in crimine cædis,
Hæsissetque animis forsitan illa fides:
Sed procul è longa veniebat Julius Alba:
Lunaque fulgebat: nec facis usus erat.
Cum subito motu nubes crepuère sinistra.
Rettulit ille gradus: horrueruntque comæ:
Pulcher, & humano major, trabeâque decorus
Romulus in media visus adesse via:
Et dixisse simul: Prohibe lugere Quirites;
Ne violent lacrymis numina nostra suis.
Thura ferant, placéntque novum pia turba Quirinum:
Et patrias artes militiamque colant.
Jussit: & in tenues oculis evanuit auras.
Convocat hic Patres, iussaue verba refert.
Templa Deo fiunt; collis quoque dictus ab illo est,
Et referunt certi sacra paterna dies.
Lux quoque cur eadem Sultorum festa vocetur,
Accipe: parva quidem causa, sed apta subest.

Non habuit doctos tellus antiqua colonos:
Laxabant agiles aspera bella viros.

Plus erat in gladio, quam curvo laudis aratro:
Neglectus Domino pauca ferebat ager.

Farra tamen veteres jaciebant farra metebant.
Primitias Cereri farra resecta dabant,

Ufibus ad moniti flammis torrentia dederunt.
Multaque peccato damna tulere suo.

Nam modò verrebant nigras pro farre favillas.
Nunc ipsas ignes corrumpere calas.

Facta Dea est Fornax, lecti Fornace coloni.
Orant ut fruges temperet illa suas.

Curio legitimis tunc Fornacalia verbis
Maximus indicit: nec statuta sacra facit,

Inque foro multa circum pendente tabella
Signatur certa curia quæque nota.

Stultaque pars populi, quæ sit sua curia nescit;
Sed facit extrema sacra relata die.

EST honor, & tumultus animas placare paternas,
Parvaque in extructas munera ferre pyras.

Parva petunt manes, pietas pro divite grata est
Munere, non avidos Styx habet ima Deos.

Tegula porrectis satis est velata coronis,
Et sparsa fruges, parvaque mica salis:

Inque mero mollita Ceres, Violæque solutæ
Hæc habeat media tella relictæ via.

Nec majora veto: sed & his placabilis umbra est,
Adde preces positis, & sua verba focis.

Hunc morem Evæus pietatis idoneus auctor
Attulit in terras, justæ Latine, tuas.

Ille patris Genio solemnia dona ferebat:
Hinc populi ritus edicere novos.

At quondam, dum longa fuit pugnacibus armis
Bella: parentales destruxere dies.

Non impunè fuit : nam dicitur homine ab isto
Roma sub urbanis incaluisse rogis.
Vix equidem credo : bustis exisse feruntur,
Et tacitæ questæ tempore noctis avi.
Perque vias urbis latosque ululasse per agros
Deformes animas vulgus inane , ferunt.
Post ea præteriti tumulus redduntur honores.
Prodigiisque venit funeribusque modus
Dum tamen hæc fient ; viduæ cessate puellæ:
Expectet puros pinea tæda dies.
Nec tibi , quæ cupidæ matura videre matri:
Comat virgineas hasta recurva comas.
Conde tuas Hymenæe faces , & ab ignibus atris
Aufer , habent alias mœsta sepulcra faces.
Dî quoque templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent aræ : stentque sine igne , foci.
Nunc animæ tenues , & corpora functa sepulcris
Errant : nunc posito pascitur umbra cibo.
Nec tamen hoc ultra , quam quot de mense supersunt
Luciferi , quot habent carmina nostra pedes.
Hanc , quia iusta ferunt , dixere Feralia lucem,
Ultima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in medijs residens annosa puellis
Sacra facit Tacitæ ; vix tamen ipsa tacet.
Et digitis tria thura tribus sub limine ponit,
Quæ brevis occultum mus sibi fecit iter.
Tunc cantata ligat cum fusco licia rhombo,
Et septem nigras versat in ore fabas.
Quodque pice adstrinxit , quod acu trajecit athena,
Obsutum manæ tostet in igne caput.
Vina quoque instillat ; vini quodcumque relictum est
Aut ipsa , aut comites , plus tamen ipsa bibit.
Hostiles linguas , inimicæque vinximus ora,
Dicit discedens ; ebriæque exit anus.

Forſitan à nobis , quæ ſit dea Muta ? requiras.

Diſce , per antiquos quæ mihi nota lenes.

Juppiter immodico Juturnæ victus amore

Multa tulit tanto non patienda Deo.

Illa modo in ſilvis inter coryleta latebat :

Nunc in cognatas deſiliebat aquas.

Convocat hic Nymphas, Latium quæcunque tenebant,

Et jacet in medio talia verba choro :

Invidet ipſa ſibi , vitæque quod expedit illi,

Veſtra ſoror , ſummo jungere membra Deo.

Conſulite ambobus : nam quæ mea magna voluptas,

Utilitas veſtræ magna ſororis erit.

Vos illi in prima fugienti obſiſtite ripa,

Ne ſua flumineâ corpora mergat aqua.

Dixerat : annuerant Nymphæ Tyberinides omnes,

Quæque colunt thalamos , Iliæ diva , tuos.

Fortè fuit Nais , Lara nomine : prima ſed illi

Dicta bis antiquam ſyllaba nomen erat.

Ex vitio poſitum. Sæpè illi dixerat Almo,

Nata , tene linguam : nec tamen illa tenet.

Quæ ſimul ac tetigit Juturnæ ſtagna ſororis :

Effuge , ait ripas : dicta refertque Jovis.

Illa etiam Junonem adiit : miſerataque nuptas,

Naida Juturnam vir tuus , inquit , amat.

Juppiter intumuit ; quaque eſt non uſa modeſtè,

Eripit huic linguam : Mercuriũque vocat.

Duc hanc ad Manes : locus ille ſilentibus aptus;

Nympha , ſed infernæ Nympha paludis erit.

Juſſa Jovis ſunt , accepit lucus euntes.

Dicitur illa duci tunc placuiſſe ſuo.

Vim parat hic , vultu pro verbis illa precatur,

Et ſenſtra muto nititur ore loqui.

Fitque gravis, geminõſque parit, qui compita ſervant,

Et vigilant noſtra ſemper in æde Lares.

Proxima cognati dixere Charistia cari,
Et venit ad socios turba propinqua Deos.
Scilicet à tumulis , & , qui periere , propinquis,
Protinus ad vivos ora referre iuvat.
Póstque tot amissos , quidquid de sanguine restat,
Adspicere , & generis dinumerare gradus.
Innocui veniant : procul hinc procul impius esto
Frater , & in partus mater acerba suos,
Cui pater est vivax , qui matris digereit annos,
Quæ premit invisam socrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres absint , & Iasonis uxor;
Et quæ ruricolis semina tosta dedit.
Et soror , & Progne , Tereúsque duabus iniquus :
Et quicumque suas per scelus auget opes.
Dis generis date thura boni. Concordia fertur
Illo præcipué mitis adesse die.
Et libate dapes , ut grati pignus amoris
Nutriat intinctos missa patella Lares.
Jamque ubi suadebit placidos nox humida somnos,
Larga præcaturi sumite vina manu.
Et , bene vos , bene tu patriæ pater optime Cæsar,
Dicite , suffuso per sacra verba mero.
NOx ubi transferit solito celebretur honore,
Separat indicio qui Deus arva suo.
Termine sive lapis , sive ex defossus in agro
Stipes , ab antiquis tu quoque numen habes.
Te duo diversa domini de parte coronant.
Binaque ferta tibi , binaque dona ferunt.
Ara sit : huc ignem curto fert rustica testu
Sumptum de tepidis ipsa colona focis.
Ligna senex minuit : concisæque construit altè.
Et solida ramos figere pugnat humo.
Dum sicco primas irritat cortice flammæ,
Stat puer , & manibus lata cænistra tenet.

Inde , ubi ter fruges medios immisit in ignes :

Porrigit incisos filia parva favos.

Vina tenent alij : libantur singula flammis :

Spectant , & linguis candida turba favent,

Spargitur : & cæso communis Terminus agno :

Nec queritur , lactens cum sibi porca datur.

Conveniunt , celebrantque dapés vicina simplex;

Et cantant laudes , Termine sancte , tuas.

Tu populos , urbésque , & regna ingentia finis :

Omnis erit sine te litigiolus ager.

Nulla tibi ambitio est , nullo corrumperis auro :

Legitimâ servas credita rura fide.

Si tu signasses olim Thyreatida terram,

Corpora non lætho missa trecenta forent.

Nec foret Othryades congestis tectus in armis,

O quantum patriæ sanguinis ille dedit !

Quid nova cum fierent Capitolia ? nempe Deorum

Cuncta Jovi celsit turba locumque dedit.

Terminus (ut memorant veteres) inventus in æde,

Restitit : & magno cum Jove templa tenet.

Nunc quoque , se supra nequid nisi sidera cernat,

Exiguum templi tecti foramen habent.

Termine , post illud levitas tibi libera non est.

Quia positus fueris in statione , mane :

Nec tu vicino quidquam concede rogantis

Ne videre hominem præposuisse Jovi.

Et seu veneribus , seu tu pullabere castris ;

Clamato. Tuus est hic ager , ille tuus.

Est via quæ populum Laurentes ducit in agros,

Quondam Dardanio regna petita duci.

Illic huiusmodi sacris tibi , Termine , fideis

Sacra videt fieri sextus ab Urbe lapis.

Gentibus est alijs tellus illa limite certos

Romæ spatium est Urbis & Orbis idem.

Nunc mihi dicenda est regis fuga ; traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina niente dies.
Ultima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna : vir injustus ; fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias , alias everterat urbes,
Et Gabios turpi fecerat arte luos.
Namque trium minimus , proles manifesta Superbi,
In medios hostes nocte silente venit.
Nudarant gladios ; Occidite , dixit , inermem:
Hoc cupiunt fratres , Tarquiniusque pater,
Qui mea crudeli laceravit verberare terga ;
(Dicere ut hoc posset , verbera passus erat.)
Luna fuit : spectant juvenem , gladiosque recondunt
Tergaque , deducta veste , notata vident.
Flent quoque , & ut secum tueatur vella precantur:
Callidus ignaris annuit ille viris.
Jamque potens , misso genitorem appellat amico,
Prodendi Gabios quod sibi monstret iter.
Hortus adoratis suberat cultissimus herbis,
Sectus humum rivo lene sonantis aquæ.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit , & virga lilia summa metit.
Nuntius ut redijt , decussaque lilia dixit:
Filius , Agnosco jussa parentis , ait.
Nec mora : principibus cæsis ex urbe Gabina,
Traduntur ducibus mœnia nuda suis.
Ecce (nefas visu) medijs altaribus anguis
Exit , & extinctis ignibus exta rapit.
Consultur Phœbus , fors est ita reddita : Matri
Qui dederit princeps oscula , viscer erit.
Oscula quisque suæ matri properata tulerunt,
Non intellecto credula turba Deo.
Brutus erat stultri sapiens imitator , ut esset
Tutus ab insidijs , dire Superbe , tuis.

Ille jacens pronus matri dedit oscula Terræ,
Creditus offenso procubuisse pede.
Cingitur interea Romanis Ardea signis,
Et patitur lentas obsidione moras.
Dum vacat, & metuunt hostes committere pugnam,
Luditur in castris: otia miles agit.
Tarquinius juvenis locios dapibûsque meròque
Accipit: ex illis rege creatus ait.
Dum nos difficilis pigro tenet Ardea bello,
Nec finit ad patrios arma referre Deos;
Ecquid in officio totus est socialis? & ecquid
Conjugibus nostris mutua cura sumus?
Quisque suam laudat: studiis certamina crescunt;
Et fervet multo linguaque còrque mero.
Surgit cui dederat clarum Collatia nomen,
Non opus est verbis, credite rebus, ait.
Nox superest: tollamur equis urbemque petamus;
Dicta placent: frænis impediuntur equi.
Pertulerant dominos. Regalia protinus illi
Tecta petunt: cùstos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis fufis per colla coronis
Inveniunt pofito pervigilare mero.
Inde cito paffu petitur Lucretia; nebat:
Ante torum calathi, lanaque mollis erat.
Lumen ad exiguum famulæ data penfa trahebant:
Inter quas tenui fic ait ipfa fono:
Mittenda eft domino (nunc nunc properate puellæ)
Quam primum noftrâ facta lacerna manu.
Quid tamen audiftis? (nam plura audire poteltis:)
Quantum de bello dicitur effe fuper?
Pofmodò victa cades: melioribus, Ardea, reftas,
Improbæ; quæ noftros cogis abeffe viros.
Sint tantùm reduces: fed enim temerarius ille
Eft meus, & firmo qualibet enfe ruit.

Mens abit, & morior quoties pugnantis imago
Me subit, & gelidum pectora frigus habet.
Desinit in lacrymis: intentaque fila remittit,
In gremio vultum deposuitque suum.
Hoc ipsum decuit: lacrymæ cecidere pudicæ;
Et facies animo dignaque parque fuit.
Pone metum; veni, conjux ait; illa revixit,
Deque viri collo dulce pendit onus.
Interea juvenis furiales regius ignes
Concipit, & cæco raptus amore furit.
Forma placet, niveusque color, flavique capilli,
Quique aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox, & quod corrumpere non est:
Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
Jam dederat cantum lucis prænuntius ales,
Cum referunt juvenes in sua castra pedem.
Carpitur attonitos absentis imagine sensus
Ille: recordanti plura magisque placent.
Sic sedit: sic culta fuit: sic flamina nevit:
Neglectæ collo sic jacuere comæ:
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuerunt:
Hic color, hæc facies, hic decor oris erat.
Ut solet à magno fluctus languescere flatu:
Sed tamen à vento, qui fuit antè, tumet:
Sic, quamvis aberat placitæ præsentia formæ,
Quem dederat præsens forma, manebat amor.
Ardet; & injusti stimulis agitatus amoris,
Comparat indigno vimque dulcemque toro.
Exitus in dubio est: Audebimus ultima, dixit,
Viderit: audentes Forsque Deusque juvat.
Cepimus audendo Gabios quoque, talia fatus
Ense latus cinxit, tergaque pressit equi.
Accipit aratâ juvenem Collatia portæ;
Condere jam vultus sole parante suos.

Hostis ut hospes inire penetralia Collatini :

Comiter excipitur ; sanguine junctus erat :

Quantum animis erroris inest ! parat inscia rerum

Infœlix epulas hostibus illa luis.

Functus erat dapibus ; poscunt tua tempora somni,

Nox erat , & tota lumina nulla domo.

Surgit , & aurata vagina liberat ensen,

Et venit in thalamos , nupta pudica , tuos.

Utque thorum presit , Ferrum Lucretia mecum est

Natus , ait Regis , Tarquiniulque vocor.

Illa nihil ; neque enim vocem , viresque loquendi,

Aut aliquid toto pectore mentis habet.

Sed tremit , ut quondam stabulis deprehenſa relictis.

Parva sub infesto cum jacet agna lupo.

Quid faciat ? pugnet , vincetur fermina , pugnans,

Clamet ? at in dextra qui netet ensis erat.

Effugiat , possitis urgetur pectora palmis :

Tunc primum externa pectora tacta manu.

Instat amans hostis , precibus pretioque , minisque ;

Nec prece , nec pretio , nec movet ille minis :

Nil agis , Eripiam , dixit per crimina vitam :

Falsus adulterij testis adulter ero.

Interimam famulum , cum quo deprehenſa fereris :

Succubuit famæ victa puella metu.

Quid victor gaudes : hæc te victoria perdet.

Heu quanto regnis nox stetit una tuis !

Iamque erat orta dies , pallsis sedet illa capillis,

Ut solet ad nati mater itura rogem.

Grandævumque patrem fido cum conjuge castris

Evocat : & posita venit uterque mora.

Utque vident habitum , quæ luctus causa requirunt :

Cui paret exequias , quòve sit ista malo.

Illa diu reticet pulcherrundaque celat amicum

Ora , flunt lachrymæ more perennis aque.

Hinc

Hinc pater, hinc conjux lacrymas solantur, & orant,
Indicet: & cæco flentque paventque metu.

Ter conata loqui, ter desinit; ausaque quarto;
Non oculos ideo sustulit illa suos.

Hoc quoque Tarquinio debemus, eloquar, inquit,
Eloquar infelix dedecus ipsa meum.

Quæque potest narrat: restabant ultima; flevit,
Et matronales erubere genæ.

Dant veniam genitor facto conjusque coacto,
Quam dixit, veniam vos datis, ipsa nego.

Ne mora; zelato figit sua pectora ferro:
Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.

Tunc quoque jam moriens, ne non procumbat honeste
Respicit; hæc etiam cura cadentis erat.

Ecce super corpus communia damna gementes,
Obliiti decoris virque patèrque jacent.

Brutus adest; tandèmq; animo sua nomina fallit:
Fixaque semiammi corpore tela rapit.

Stillantèmq; tenens generoso sanguine cultrum,
Edidit impavidos ore minante sonos:

Per tibi ego hunc juro fortem, castumque cruorem,
Perque tuos manes, qui mihi numen erunt,

Tarquinium profuga poenas cum stirpe daturum.
Jam satis est virtus dissimulata diu.

Illajacens ad verba oculos sine lumine movit.
Visaque concussa dicta probare coma.

Fertur in exequias animi matrona virilis;
Et secum lacrymas, invidiamque trahit.

Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
Concitat, & regis facta nefanda refert.

Tarquinus cum prole fugit: capit annua consui
Jura: dies regnis illa suprema fuit.

Fallimur: an veris prænuntia venit hirundo,
Et metuit, ne qua versa recurrat hiems:

50
FASTORUM,
Sapē tamen, Progne, nimium properasse quæreris.
Virque tuo Tereus frigore lectus erit.
I Amque dux restant noctes de mense secundo,
Marsque citos iunctis curribus urget equos.
Ex vero positum permansit Equiria nomen.
Quæ Deus in campo perspicit ipse suo.
Iure venis Gradive, locum tua tempora poscunt.
Signatusque tuo nomine mensis adest.
Venimus in portam, libro cum mense peracto,
Naviget hinc alia jam mihi linter aqua.

P. OVIDII NASONIS,
FASTORUM.

LIBER. III.

B Ellice depositis clypeo paulisper, & hasta
Mars addes, & nitidas calside solve comas.
Forsitam ipse roges, quid sit, cum Marte poëta.
A te quid canitur, nomina mensis habet.
Ipse vides manibus peragi fera bella Minervæ,
Non minus ingenuis artibus illa vacati,
Palladis exemplo ponendæ tempora sume.
Cuspidis, invenies & quid inermis agas.
Tunc quoque inermis eras, cum te Romana Sacerdos
Coepit, ut huic urbi semina digna dares.
Silvia Vestalis (quid enim vetat inde moveri?)
Sacra lavataras manè patebat aquas.
Ventum erat ad molle declivem tramite ripam.
Ponitur è summa fœcilis urna coma.
Fœssa refedit humi, ventosque accepit aperto.

Pectore, turbatas restituitque comas,
 Dum sedet: umbrosæ salices, volucresque canoræ
 Fecerunt somnos, & leve murmur aque.
 Blanda quies victis, furtim subrepat ocellis.
 Et cadit à mento languida facta manus.
 Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupit;
 Et sua divina furta sefellit ope.
 Somnus abit, jacet illa gravis: jam scilicet intra
 Viscera Romana conditor urbis erat.
 Languida confurgit: nec scit cur languida surgat.
 Et peragit tales arbore nixa sonos.
 Utile sit fastidiumque, precor, quod imagine somni
 Vidimus: an somno clarius illud erat?
 Ignibus Iliacis aderam, cum lapsa capillis
 Decidit ante sacros lanea vitra focos.
 Inde, duæ pariter (visu mirabile) palmæ
 Surgunt, ex illis altera major erat:
 Et gravibus ramis totum protexerat orbem,
 Contigeratque novâ sidera summa comas.
 Ecce meus ferrum patrus molitur in illas;
 Terreor admonitu: corque timore micat.
 Martia Picus, avis gemino pro stipite pugnant;
 Et lupa: tuta per hos utraque palma fuit.
 Dixerat: & plenam non firmis viribus urnam
 Sustulit; implebat, dum sua vasa refert.
 Interea crescente Remo, crescente Quirino,
 Cælesti tumidus pondere ventus erat.
 Quo minus emeritis exiret cursibus annus,
 Restabant nitido jam duo signa Deo.
 Silvia sit Mater: Vestæ simulacra feruntur
 Virgineas oculis opposuisse manus.
 Ara deæ certè tremuit, pariente ministra,
 Et subit cineres, territa flamma suos.
 Hoc ubi cognovit contemptor Amulius æqui:

(Nam raptas fratri victor habebat opes)
 Amne jubet mergi geminos; scelus unda relugit:
 In sicca pueri destituuntur humo.
 Lacte quis infantes nescit crevisse ferino,
 Et picum expositis sæpe tulisse cibos?
 Non ego te, tantæ nutrix Laurentia gentis,
 Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.
 Vester honos veniet, cum Laurentalia dicam;
 Acceptus genis illa December habet.
 Martia ter senos proles adoleverat annos,
 Et suberat flavæ jam nova barba comæ:
 Omnibus agricolis armentorumque magistris
 Iliadæ fratres jura petita dabant.
 Sæpe domum veniunt prædonum sanguine læti,
 Et redigunt actos in sua jura boves.
 Ut genus audierant, animos pater agnitus auget,
 Et pudet in parvis nomen habere casis.
 Rumeleoque cadit trajectus Amulius ense,
 Rènaque longævo restituantur avo.
 Moenia conduntur: que quamvis parva fuerunt,
 Non tamen expedit transivisse Remo.
 Jam, modò quæ fuerant silvæ, pecorumque recessus,
 Urbs erat, æternæ cum pater Urbis ait:
 Arbiter armorum, de cujus sanguine natus
 Credor (& ut credar pignora certa dabo:)
 A te principium Romano dicimus anno:
 Primus de patrio nomine mensis erit.
 Vox rata sit: patrioque vocat de nomine mensem.
 Dicitur hæc pietas grata fuisse Deo.
 Ea tamen ante omnes Martem coluere priores:
 Hoc dederat studiis bellica turba suis.
 Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
 Vulcanum telus Hypsipylea colit.
 Junonem Sparte, Polepeiadæque Mycenæ

Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.
 Mars Latio venerandus erat, quia præfidet armis:
 Arma feræ genti, remque decusque dabant.
 Quod si fortè vacas: peregrinos inspicere Fastosa
 Mensis in his etiam nomine Martis erit.
 Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliscis:
 Sextus apud populos, Hernica terra, tuos.
 Inter Aricinos, Albanaque tempora constat,
 Fædæque Telegoni moenia celsa manu.
 Quintum Laurentes, bis quintum Æquiculus aspera
 A tribus hunc primum turbo forensis habet.
 Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis
 Convenit; huic genti quartus utrique Deus.
 Romulus hos omnes ut vinceret ordine saltem,
 Sanguinis auctori tempora prima dedit.
 Nec totidem veteres, quod nunc habuere Kalendas,
 Ille minor geminis mensibus annus erat.
 Nondum tradiderat victas victoribus artes
 Græcia, facundum sed malè forte genus.
 Qui bene pugnarat, Romanam noverat artem:
 Mittere qui poterat pila, disertus erat.
 Qui tunc aut Hyadas, aut, Pleiadas Adtlanteas
 Senferat, aut geminos esse sub axe polos:
 Esse duas Arctos: quarum Cynosura petatur
 Sidoniis: Helicen Graja carina notet:
 Signaque, quæ longo frater percenseat anno,
 Ire per hæc uno mense sororis equos:
 Libera currebant, & inobservata per annum
 Sidera: constabat sed tamen esse Deos.
 Non illi cælo labentia signa tenebant;
 Sed sua: quæ magnum perdere crimen erat.
 Illa quidem fœno: sed erat reverentia fœno,
 Quantam nunc aquilas cernis habere tuas.
 Pertica suspensos portabat longa maniplos,

Unde manipularis nomina miles habet: *meragini*
 Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes
 Mensibus egerunt lustra minora decem:
 Annus erat, decimum cum luna receperat orbem.
 Is numerus magno tunc in honore fuit.
 Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus
 Seu quia bis quino foemina mense parit:
 Seu quod adunque decem numero crescente venituri
 Principium spatii sumitur inde novis.
 Inde Patres centum denos secrevit in orbes
 Romulus, hactatos instituitque decem.
 Et totidem princeps, totidem Pilius habebat
 Corpora: legitimo quique merebat equo.
 Quia etiam partes totidem Titienibus idem,
 Quosque vocant Ramnes, Luceribusque dedit.
 Assuetos igitur numeros servavit in anno.
 Hoc luget spatio foemina moesta virum:
 Neu dubites, primæ fuerint quin ante Kalendæ
 Murtis, ad hæc animum signa referre potes.
 Laureæ flaminibus, quæ toto perstitit anno,
 Tollitur: & frondes sunt in honore novæ.
 Janua tunc regis posita vires arbore Phœbi:
 Ante tuam sit idem, Curia prisca, fores.
 Vesta quoque ut folio niteat velata recenti,
 Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
 Adde quod arcana fieri novus ignis in æde
 Dicitur, & vires flamma resecta capit,
 Nec mihi parva fides annos hinc ille priores,
 Anna quod hoc coepta est mense Perenna coli,
 Hinc etiam veteres initi memorantur honores
 Ad spatium belli, perfide Poene, tui.
 Denique quinquies ab hoc fuerat Quintilis: & inde
 Incipit, à numero nomina quisquis habet.
 Primus oliviferæ Romanæ deducens ab arvis

Pompilius menses sensit abesse duos
 Sive hoc a Samio doctus, qui posse renasci
 Nos putat, Egeria sive monente sua.
 Sed tamen errabant etiam tunc tempora, donec
 Caesaris in multis hac quoque cura fuit.
 Non hac ille Deus, tantæque propaginis auctor
 Credidit officijs esse minora suis:
 Promissumque sibi voluit præoscere Cœlum,
 Nec Deus ignotas, hospes inire domos.
 Ille moras solis quibus in sua signa redderet,
 Tradidit exactis disposuisse notis.

Is decies senos tercentum & quinque diebus
 Iunxit, & è pleno tempora quarta die,
 Hic anni modus est, in lustrum accedere debet,
 Quæ consumatur partibus, una dies.

Silicet occultos monitus audire Deorum
 Vatis, ut certè fama licere putat:

Cam sis officijs Gradive, virilibus aptus,
 Dic mihi matronæ cur tua festa colant?
 Sic ego sic posita dixit mihi casside Mavors:
 (Sed tamen in dextra missilis hasta fuit)

Nunc primum studijs pacis, Deus utilis armis,
 Advocor, & gressus in nova castra fero.

Nec piger incepti, juvat hac quoque parte morari
 Hoc solum ne se posse Minerva putet.

Disce Latinorum vates operosè dierum
 Quod petis: & memori pectore dicta nota.

Parva fuit, si prima velis elementa referre,
 Roma: sed in parva spes tamen hujus erat,
 Moenia jam stabant populis angusta futuris
 Credita, sed turbæ tunc nimis ampla sue.

Quæ fuerit nostri, si quæris regia nati;
 Adspice de canna straminibusque domum.
 In stipula placidè capiebat munera somni,

Et tamen ex illo venit in astra toro:
Jàmque loco majus nomen Romanus habebat:
Nec conjux illi, nec socer ullus erat.
Spernebat generos inopes vicinia dives:
Et male credebar sanguinis auctor ego.
In stabulis habitasse, & oves pavisse, nocebat
Jugeraque inculti pauca tenere soli.
Cum pare quæque suo coeunt volueresque feræque
Atque aliquam de qua procreet, anguis habet.
Externis dantur connubia gentibus; at, quæ
Romano vellet nubere, nulla fuit.
Indolui; patriamque dedi tibi Romule, mentem.
Tolle preces dixi: quod petis, arma dabunt.
Festa para Conso: Contus tibi cætera dicet,
Illo festa die dum sua sacra canes.
Intumuerè Cures, & quos dolor attingit idem.
Tunc primum generis intulit arma socer.
Jàmque ferè raptæ matrum quoque nomen habebant,
Tractaque erant longa bella propinqua mora.
Conveniunt nuptæ dictam Junonis in ædem:
Quas inter mea sic est nurus orla loqui:
O piriter raptæ: quoniam hoc commune tenemus,
Non ultra lente possumus esse piæ.
Stant acies: sed utra dî fiat pro parte rogandi,
Eligite; hinc conjux; hinc pater arma tenet.
Querendum est, viduæ fieri malitis, an orba.
Consilium vobis forte piûmque dabo.
Consilium dederat; parent: crinèsque resolvunt;
Mœstoque funereâ corpora veste tegunt.
Jam stabant acies ferro mortique paratæ:
Jàm lituus pugnx signa daturus erat;
Cum raptæ veniunt inter patrèsque viròsque,
Inque sinu natos pignora cara tenent.
Ut medium campi passis terigere capillis;

In terram posito procubuerunt genu.
 Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
 Tendebant ad avos brachia parva suos.
 Qui poterat, clamabat avum tunc denique visum?
 Et qui vix poterat, posse coactus erat.
 Tela viris animique cadunt: gladiisque remotis,
 Dant soceri generis, accipiuntque manus.
 Laudatasque tenent natas, scutoque nepotem
 Fert avus: hic scuti dulcior ulus erat.
 Inde diem, primasque meas celebrare Kalendas
 Oebaliae matres non leve munus habent,
 Aut quia comitti strictis mucronibus ausae
 Finierant lacrymis Martia bella suis:
 Vel quod erat de me feliciter Ilia mater:
 Rite colunt matres sacra, diemque meum.
 Quid? quod hiems adoperta gelu tunc denique cedit;
 Et pereunt victae sole repente nives.
 Arboribus redeunt detonsae frigore frondes,
 Vividaque in gravido palmitis gemma tumet.
 Quaeque diu latuit nunc qua se tollat in auras
 Fertilis occultas invenit herba vias.
 Nunc foecundus ager; pecoris nunc hora creandis
 Nunc avis in ramo tecta larumque parat.
 Tempora jure colunt Latiae foecunda parentes:
 Quarum militiam vota que partus habet.
 Adde, quod excubias Regi Romanus agebat,
 Qua nunc Esquilias nomina collis habet;
 Illic à nurbibus Junoni templa Latinis
 Hac sunt, si memini, publica facta die.
 Quid moror, & variis onero tua pectora causis?
 Eminet ante oculos quod petis ecce tuos.
 Mater amat nuptas: matrum me turba frequentat.
 Hac nos precipue tam pia causa decet.
 Ferte Deae flores: gaudet florentibus herbis

PASTORUM,

Hæc Dea; de tenero cingite flore caput.
 Dicite, tu nobis lucem, Læcina dedisti.
 Dicite, tu voto parturitæ addes
 Sic qua tamen gravida est, resoluta crine precetur,
 Ut solvat partus molliter illa suos.
 Quis mihi nunc dicet, quare cœlestia Martis
 Armæ ferant Sali, Mamuriumque, canas?
 Nympha mone, nymphi sternoque operata Dianæ.
 Nympha Numæ conjux ad tua festa veni.
 Vallis Aricinæ silva præcinctus opaca
 Est lacus, antiqua religione facer,
 Hic later Hypolitæ loris direptus equorum.
 Unle ne nus nullis illud additur equis.
 Licia dependent longas velantia sepes,
 Et posita est merita multa tabella Deæ.
 Sæpe potens voti frontem redimita coronis
 Formina lucentes portat ab urbe faces.
 Regia tenent fortesque manu, pedibusque fugaces,
 Et perit exemplo postmodo quisque suo.
 Defluit incerto lapidosus marmure rivus;
 Sæpe, sed exiguis hauibus, inde bibi.
 Egeria est, quæ præbet aquis, Dea grata Camœnis.
 Illa Numæ conjux consiliumque fuit.
 Principio nimium promptos ad bella Quirites
 Molliri placuit jure: Deumque metu.
 Inde datæ leges, ne fortior omnia posset:
 Cæptaque sunt purè tradita sacra coli.
 Exuitur feritas, armisque potentius æquum est,
 Et cum cive pulet conservisse manus.
 Atque aliquis molo: trux visa jam vertitur ara,
 Vinaque dar tepidis furraque falsa focis.
 Ecce Deum genitor rutilas per nubila flammæ
 Spargit, & effulsis æthera sicut aquis.
 Non alias mihi cecidere frequentius ignes,

LIBER III.

Rex pavet; & vulgi pectora terror habet,
 Cui dea: Ne nimium terrete; piabile fulmen
 Est, ait: & saxi flectitur ira Jovis.
 Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
 Prodere: Romani nomen uterque soli.
 Nec sine vi prodent, adhibeto vincula captis,
 Atque ira, quæ possint, erudit, arte capi.
 Lucus Aventino suberat niger ilicis umbra;
 Quo possis vilo dicere, numen inest.
 In medio gramen, muscoque adoperta virenti
 Mansbat saxo vena perennis aqua.
 Inde ferè soli Faunus Picusque bibebant.
 Huc venis; & Fonti rex Numa mactat ovem,
 Plenaque odorati Dis ponit pocula Bacchi,
 Cùmque suis antro conditus ipse later,
 Ad solitos veniunt silvestria numina fontes;
 Et relevant multo pectora sicca mero,
 Vina equies sequitur; gelido Numa prodit ab antro,
 Vinclaque sopitas addit in arcæ manus.
 Somnus ut abicessit, pugnando vincula tentant
 Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.
 Tunc Numa. Di nemorum factis ignoscite nostris,
 Si scelus ingenio scitis abesse meo:
 Quoque modo possit fulmen, monstrate, piari.
 Sic Numa: Sic quatiens cornua Faunus ait.
 Magna petis: nec quæ monitu tibi discere nostro
 Fas sit, habent fines numina nostra suos.
 Di sumus agrestes, & qui dominamur in altis
 Montibus, arbitrium est in sua tecta Jovi.
 Hunc tu non poteris per te deducere calo:
 At poteris nostra forsitan usus ope.
 Dixerat hæc Faunus: par est sententia Pici,
 Deme tamen nobis vincula, Picus ait.
 Jupiter huc veniet valida deductus ab arte:

Nubila promissi Styx mihi testis erit.
Emissi laqueis quid agant, quæ carmina dicant;
Quaque trahant superis sedibus arte Jovem;
Scire nefas homini: nobis concessa canentur,
Quæque pio dici vatis ab ore licet.
Eliciant cælo te, Jupiter: Unde minores
Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.
Constat Aventinæ tremuisse cacumina silvæ;
Terraque subsedit pondere pressa Jovis.
Corda micant Regis: totòque è corpore sanguis
Fugit; & hirsutæ diriguere comæ.
Ut rediit animus; Da certa piamina, dixit,
Fulminis, aliorum réxque paterque Deum:
Si tua contigimus manibus donaria puris:
Hoc quoque quod petitur, si pia lingua rogat:
Annuit oranti: sed verum ambage remota
Abdidit, & dubio terruit ore virum.
Cæde caput dixit. Cui Rex; Parebimus, inquit:
Cedenda est hortis eruta cepa meis.
Addidit hic; Hominis: summos, ait ille, capillos.
Postulat hic animam: cui Numa, Piscis, ait.
Risit: & His, inquit, facito mea tela procures,
O vir colloquio non abigende meo.
Sed tibi, protulerit cùm totum crastinus orbem
Cynthus, imperii pignora certa dabo.
Dixit; & ingente tonitru super æthera notum
Fertur; adorantem destituitque Numam.
Ille redit lætus, memoratque Quiritibus acta.
Tarda venit dictis difficilisque fides.
At certè credetis, ait, si verba sequatur
Exitus: en; audi crastina, quisquis ades.
Protulerit terris cùm totum Cynthus orbem,
Jupiter imperij pignora certa dabit.
Discedunt dubij, promissaque tarda videntur;

LIBER III.

Dependetque fides à veniente die.
 Mollis erat tellus rorata mane pruina;
 Ante sui populus limina Regis adest.
 Prodit, & in solio medius confect acerno.
 Innumeri circumstantque silentque viri.
 Ortus erat summo tantummodo margine Phœbus;
 Sollicitæ mentes speque metuque pavent.
 Constitit: atque caput niveo velatus amictu.
 Jam bene dis notas sustulit ille manus.
 Atque ita, Tempus adest promissi muneris, inquit
 Pollicitam dictis, Juppiter, adde fidem.
 Dum loquitur, totum jam Sol emoverat orbem;
 Et gravis æthereo venit ab axe fragor.
 Ter tonuit sine nube Deus, tria fulgura misit;
 Credite dicenti: mira, sed acta loquor.
 A media cælum regione dehiscere cœpit:
 Summisere oculos cum duce turba suo.
 Ecce levi scutum versatam leniter zura
 Decidit, à populo clamor ad astra venit.
 Tollit humo munus cæsa prius ille juvenea,
 Quæ dederat nulli colla premenda iugo,
 Atque ancile vocat: quod ab omni parte recisum est,
 Quemque notes oculis, angulus omnis abest.
 Tunc memor, imperij sortem consistere in illo,
 Consilium multæ calliditatis inquit.
 Plura jubet fieri simili cælata figura;
 Error ut ante oculos insidiantis eat,
 Mamurius, morum, fabre exactior artis,
 Difficile est ulli divedere, clausit opus.
 Cui Numa munificus, Facti pete præmia dixit:
 Si mea nota fidas, irrita nulla petes.
 Jam dederat Saliis (à saltu nomina ducunt)
 Armaque, & ad certos verba canenda modos.
 Tum sic Marcurius: Merces mihi gloria detur;

Nominaque extremo carmine nostra sonent
Inde sacerdotes operi promissa vetusto
Præmia persolvunt, Mamuriumque vocant.
Nubere siqua voles, quamvis properabitis ambo
Differ: habent parvæ commoda magna mora.
Arma movent pugnam; pugna est aliena mantis
Condita cum fuerint, aprius omen erit.
His etiam conjux apicati sancta dialis
Lucibus impexas debet habere comas.

Tertia nox emersa suas ubi moverit ignes
Conditus è geminis pilcibus alter erit.
Nam duo sunt: Austris hic est, Aquilonibus ille
Proximus; à vento nomen uterque tenet.

Oum croceis rorare genis Tithonia conjux
Coeperit, & quintæ tempora lucis agat;
Sive est Arctophylax, sive est piger ille Bootes;
Mergatur, visus effugietque tuos.

At non effugiet Vindemitor: hoc quoque causam
Unde trahit fidus, parva docere mora est.
Ampelon intonsum Satyrus, nymphaque creatum
Fertur in Lemniis Bacchus, amasse iugis.

Tradidit hunc vitem pendentem frondibus ulmi
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.

Dum legit in ramo pictas temenarius uvas,
Decidit; amissam Liber in astra tulit.

Sextus ubi Oceano cliosum scander Olympum
Phœbus, & alatis æthera carper equis,
Quisquis ades, capæque colis penetralia Vellæ
Cratera Iliacis thûraque pone focis.

Cæsaris innumeris, quem maluit ille mereri,
Accessit titulis pontificalis honor.

Ignibus æternis æterni numina præsent
Cæsaris: imperij pignora juncta vider,

De veteris Trojæ dignissima præda favilla,

Qua gravis Aeneas tutus ab hoste fuit.

Ortus ad Aenea tangit cognata Sacerdos

Numina, cognatum, Vesta tuere caput.

Quos sancta fovet ille manu, bene vivitis ignes.

Vivite inextincti flammaeque dixque precor.

U Na, nota est Marti Nonis: sacrata quod illis

Templa putant lucos Veiovis ante duos.

Romulus ut saxo lucum circumdedit alto,

Quilibet huc, inquit, confuge: tutus eris.

O quam de tenui Romanus origine crevit!

Turba vetus quam non invidiosa fuit!

Ne tamen ignaro novitas tibi nominis obsteat.

Dilce quis iste Deus, curvé vocetur ita.

Iupiter est juvenis: juveniles adspice vultus,

Aspice deinde: manum fulmina nulla teneat.

Fulmina post ausos Coelum affectare Gigantes

Sumpta Jovi: primo tempore inermis erat.

Ignibus Ossa novis, & Pelion altius Ossa

Arsit, & insolida fixus Olympus humo.

Stat quoque capra simul: Nymphæ pavisse feruntur

Cretides, infanti lac dedit illa Iovi.

Nunc vocer ad nomen. Vegrandia farræ coloni:

Quæ malè creverunt velsaque parva vocant.

Vis ea si verbi est, cur non ego Vejovis ædem?

Ædem non magni suspicer esse Iovis?

Iamque ubi caruleum variabunt sidera Coelum,

Suspice: Gorgonei colla videbis equi.

Creditur hic cæsa grvida cervice Medusæ

Sanguine repertis profluisse juvis.

Huic supra naves, & subter sidera lapso,

Coelum pro terra, pro pede penna fuit,

Iamque indignanti nava fræna receperat ore,

Cum levis Aonias uncula fodit aquas,

Nunc fruitur Cælo, quod pennis ante petebat

Et nitidus stellis quinque decemque micat.

Protinus ad adspicies venienti nocte Coronam
Gnossida. Theseo crimine facta dea est,

Jam bene perjuro mutarat conjuge Bacchum,
Quæ dedit ingrato fila regenda viro.

Sorte tori gaudens, Quid flebam rustica, dixit?
Utiliter nobis perfidus ille fuit.

Interea Liber depexos crinibus Indos
Vincit, & Eoo dives ab orbe redit.

Inter captivas facie præstante puellas
Grata nimis Baccho filia regis erat.

Flebat amans conjux, spatiataque littore curvo
Edidit incultis talia verba comis:

En iterum fluctus similes audite querelas:
En iterum lacrymas accipe arena meas.

Dicebam (memini) perjure, & perfide Theseu.
Ille abiit, eadem crimina Bacchus habet.

Nunc quoque nulla viro, clamabo, femina credat.
Nomine mutato causa relata mea est.

O utinam mea fors, qua primum coeperat, isset!
Jamque ego præsentis tempore nulla forem!

Quid me desertis perituram, Liber, arenis
Servabas? potui dedoluisse semel

Bacche levis, leviôrque tuis, quæ tempora cingunt,
Frondebis, in lacrymas cognite Bacche meas;

Ausus es ante oculos adducta pellice nostros
Tam bene compositam sollicitare torum?

Heu ubi pacta fides? ubi quæ jurare solebas?
(Me miseram, quoties hæc ego verba loquor!)

Thesea culpabas, fallacemque ipse vocabas:
Judicio peccas turpius ipse tuo.

Nesciat hoc quisquam, tacitisque doloribus urar.
Te toties falli digna fuisse puter.

Præcipue cupiam celari Thesea: ne te

Consortem culpæ gaudeat esse suæ.

At, puto, præposita est fulcæ mihi candida pellex.

Eveniat nostris holibus ille color.

Quid tamen hoc refert, vitio si gratior ipso est?

Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.

Bacche, fidem præsta, nec præfer amoribus ullam

Conjugis assuetæ semper amare virum.

Ceperunt matrem formosi cornua tauri:

Me tua: at hic laudi est; ille pudendus amor.

Ne noceat quod amo: nec enim tibi Bacche nocebat,

Quod flammæ nobis fassus es ipse tuas.

Nec quod nos uris, mirum facis; ortus in igne

Diceris, & patria raptus ab igne manu.

Illa ego sum, cui tu solitus promittere cælum.

Hei mihi, pro cælo qualia dona fero!

Dixerat: audierat jam dudum verba querentis

Liber, ut à tergo forse secutus erat.

Occupat amplexu, lacrymâsque per oscula ficit,

Et, pariter cæli lumina petamus, ait.

Tu mihi juncta toro, mihi juncta vocabula sume:

Jam tibi mutatæ Libera nomen erit.

Sintque tuæ tecum faciam monumenta coronæ;

Vulcanus Veneri quam dedit: illa tibi.

Dicta facit; gemmâsque novem transformat in ignes.

Aurea per stellas nunc micat illa novem.

Sex ubi lustraverit, totidemque emisit orbes,

Purpureum rapido qui vehit axe diem:

Altera gramineo spectabis Equirea campo,

Quem Tyberis curbis in latus urget aquis.

Qui tamen ejecta si forte tenebitur unda,

Cœlius accipiet pulverulentus equos.

Idibus est Annæ festum geniale Perennæ,

Haud procul à ripis, advena Tybri, tuis.

Plebs venit, ac virides passim disiecta per herbas

Potat, & accumbit cum pare quisque suar
 Sub Jove pars durat: pauci tentoria ponunt:
 Sunt quibus è ramis frondea facta casa est.
 Pars ibi pro rigidis calamos statuere columnis:
 Desuper extensas imposuere togas.
 Sole tamen vinòque calent: annòsque precantur,
 Quot sumant cyathos: ad numerumque bibunt.
 Inventi s' illic, qui Nestoris ebibat annos:
 Quæ sit per calices facta Sibylla suos.
 Illic & cantant, quidquid didicere theatris.
 Et jactant faciles ad sua verba manus:
 Et ducunt posito duras cratera choreas,
 Cùlque diffusis saltat amica comis.
 Cùm redeunt, titubant, & sunt spectacula vulgi:
 Et fortunatos obvia turba vocat.
 Occurrit nuper (visa est mihi digna relatu)
 Pompa: lænem potum pota trahebat anus.
 Quæ tamen hæc dea sit, quoniam rumoribus errato
 Fabula proposito nulla tacenda meo.
 Arserat Aeneæ Dido miserabilis igne:
 Arserat extructis in sua fata rogis.
 Compositusque cinis, tumulique in marmore carmen
 Hoc breve, quod moriens ipsa reliquit, erat:
 Præbuit Aeneas & causam mortis & ensen:
 Ipsa sua Dido concidit usa manu.
 Protinus invadunt Numidæ sine vindice regnum:
 Et potitur capta Maurus Iarba domo:
 Seque memor spretum, Thalamis tamen, inquit, Elisa,
 En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
 Diffugiunt Tyrii quo quemque agit error, ut olim
 Amisso dubiæ rege vagantur apes.
 Tertia nudatas acceperat area messes,
 Inquæ cavos ierant tertia musta lacus:
 Pellitur Anna domo: lacrymansque sororia linquit
 Mœa.

Moenia, germanæ iusta dat antè suæ.
 Mixta bibunt molles lacrymis unguenta favillæ;
 Verticè libatas accipiuntque comas.
 Terque, vale dixit: cineres ter ad ora relatos
 Prehsit, & est illis visa lubesse soror.
 Nacta ratem comitesque fugæ, pede labitur æquo.
 Moenia respiciens dulcè sororis opus:
 Fertilis est Melite sterili vicina Cosyræ
 Insula: quam Libyci verberat unda freti.
 Hanc petit hospitio regis confusa vetusto.
 Hospes opum dives rex ibi Battus erat.
 Qui postquam didicit casus utriusque sororis;
 Hæc, inquit, tellus, quantulacunque, tua est.
 Et tamen hospitii servasset ad ultima munus;
 Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
 Signa recensabat his Sol sua; tertius ibat
 Anhus: & exilio terra paranda nova est.
 Frater adest, bellòque petit. Rex arma perosus;
 Nos sumus imbelles; tu fuge sospes, ait.
 Iussa fugit, ventòque ratem committit & undis;
 Iperior quovis æquore frater erat.
 Est prope pilcosos lapidosi Crathidis amnes
 Parvus ager: Cameræ incolæ turba vocat.
 Illuc cursus erat, nec longius absuit inde,
 Quàm quantum novies mittere funda potest.
 Vela cadunt primò, & dubia librantur ab aura.
 Findite remigio, navita dixit, aquas.
 Dùmque parant torto subducere carbala lino,
 Percutitur rapido puppis adunca Notò:
 Inque patens æquor, frustra pugnante magistro,
 Fortur, & ex oculis visa refugit humus.
 Absiliunt fluctus, imoque à gurgite pòntus
 Vertitur, & cernas alveus haurit aquas:
 Vincitur ars vento: nec jam moderator habenis

Utitur : at votis is quoque poscit opem.
 Jactatur tumidas exsul Phœnizia per undas,
 Humidaque opposita lumina veste tegit.
 Tunc primum Dido felix est dicta sorori,
 Et quæcunque aliquam corpore pressit humum
 Ducitur ad Laurens ingenti flamine litus
 Puppis : & expositis omnibus , hausta perit.
 Jam pius Æneas regno natâque Latini
 Auctus erat : populos miscueratque duos.
 Littore dotali solo comitatus Achate
 Secretum nudo dum pede carpit iter;
 Adspicit errantem : nec credere sustinet , Annam
 Esse (quid in Latios illa veniret agros :)
 Dum secum Æneas : Anna est , exclamat Achates :
 Ad nomen vultus sustulit illa suos.
 Heu ! fugiat ? quid agat ? quos terræ quærat hiatus ?
 Ante oculos miseræ fata sororis erant.
 Sensit , & alloquitur trepidam Cythereius heros :
 Flet tamen admonitu mortis , Elisa , tuæ.
 Anna per hanc juro , quam quondam audire solebas
 Tellurem fato prosperiore dari;
 Pèrque Deos comites , hac nuper sede locatos ,
 Sæpè meas illos increpuisse moras.
 Nec timui de morte tamen : metus absuit iste.
 Hei mihi ! credibili fortior illa fuit.
 Ne refer ; adspexi non illo corpore digna
 Vulnèra , Tartareas ausus adire domos,
 At tu seu ratio te nostris appulit oris,
 Sive Deus ; regni commoda carpe mei.
 Multa tibi memores , nil non debemus Elisa :
 Nomine grata tuo , grata sororis eris.
 Talia dicenti (neque enim pars altera restat)
 Credidit : errores exposuitque suos.
 Utque domum intravit Tyrios induta paratus,

Incipit Æneas : cetera turba flet.

Hanc tibi cur tradam pia causa , Lavina conjux ,

Est mihi : consumpsi naufragus hujus opes.

Orta Tyro est : regnum Lybica possedit in ora :

Quam precor ut caræ more sororis ames.

Omnia promittit , falsumque Lavinia vulnus

Mente premit tacita , dissimulatque fremens.

Donaque cum videat præter sua lumina ferri

Multa palam ; mitti clam quoque multa putat :

Non habet exactum quid agat ; furialiter odit ,

Et parat insidias , & cupit ulta mori.

Nox erat , ante torum visa est astare sororis

Squalenti Dido sanguinolenta coma.

Effuge , ne dubita , moestum , soror , effuge rectum

Sub verbum querelas impulit aura fores.

Exsilit : & velox humili super arva fenestra

Se jacit , audacem fecerat ipse timor.

Quaque metu rapitur , tunica velata recincta

Currit , ut auditis territa dama lupis.

Corriger hanc tumidis rapuisse Numicius undis

Creditur , & stagnis oculuisse suis.

Sidonis interea magno clamore per agros

Quæritur : apparent signa notæque pedum.

Ventum erat ad ripas : inerant vestigia ripis.

Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.

Ipsa loqui visa est , Placidi sum Nympha Numici.

Amne perenne latens , Anna Perenna vocor.

Protinus erratis læti vescuntur in agris ,

Et celebrant largo seque diemque mero.

Sunt quibus hæc Luna est , quia mensibus impleat annus :

Pars Themis , Inachiam pars putat esse bovem.

Invenies , qui te Nymphæ Atlantida dicant ;

Tæque Jovi primos , Anna , dedisse cibos.

Hæc quoque quam referam , nostras pervenit ad aures

Fama : nec á vera dissidet illa fide.
 Plebs vetus , & nullis etiam nunc tuta tribunis ,
 Fugit : & in sacri vertice montis erat.
 Jam quoque , quem secum tolerant , defecerat illis
 Victus , & humanis usibus apta Ceres.
 Orta suburbanis quædam fuit Anna Bovillis
 Pauper , sed multa sedulitatis anus.
 Illa , levi mitra canos redimita capillos ,
 Fingebat tremula rustica liba manu.
 Atque ita per populum fumantia manè solebat
 Dividere : hæc populo copia grata fuit.
 Pace domi facta , signum posuere perenne :
 Quod sibi defectis illa tulisset opem.
 Nunc mihi , cur cantent , superest , obscœna , puella ,
 Dicere : nam coeunt , cætaque probra canunt.
 Nuper erat dea facta , venit Gradivus ad Annam :
 Et cum seducta talia verba facit.
 Mense meo coleris : iunxi mea tempora tecum :
 Pendet ab officio spes mihi magna tuo ,
 Armifer armiferæ correptus amore Minervæ
 Uror : & hoc longo tempore vulnus alo.
 Effice , Dâ studio similes coeamus in unum :
 Conveniunt partes hæ tibi , comis anus.
 Dixerat : illa Deum promissio ludit inani ,
 Et stultam dubiâ spem trahit ulque mora.
 Sæpius instanti ; Mandata peregrinus , inquit :
 Evictas precibus vix dedit illa magus.
 Credit amans , thalamosque parat , deducitur illuc
 Anna tegens vultus , ut nova nupta , suos.
 Oscula sancturus subito Mars adspicit Annam.
 Nunc pudor elusum , nunc subit ira Deum.
 Ludis amatorem cara , nova diva , Minervæ
 Nec res hac Veneri gratior ulla fuit.
 Inde joci veteres obscœnaque verba canuntur.

Et iuvat hanc magno verba dedisse Deo.
 Præteriturus eram gladios in principe fixos,
 Cum sic à castis Vesta locuta focis:
 Ne dubita meminisse: meus fuit ille sacerdos.
 Sacrilegæ telis me petiere manus.
 Ipsa virum rapui, simulacraque nuda reliqui.
 Quæ cecidit ferro, Cæsaris umbra fuit.
 Ille quidem cælo positus Jovis atria servat;
 Et tenet in magno templa dicata foro.
 At quicumque nefas ausi, prohibente Deorum
 Numine, polluerant pontificale caput:
 Morte jacent merita; testes estote Phillippi,
 Et quorum sparsis ossibus albet humus.
 Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt.
 Cæsaris, ulcisci iusta per arma patrem.
Postera cum teneras Aurora refecerit herbas;
 Scorpius à prima parte videndus erit.
Tertia post Idus lux est celeberrima Bacche.
 Bacche fave vati, dum tua festa cano,
 Nec referam Semelem: ad quam nisi fulmina secum.
 Juppiter afferret, parvus inermis eras:
 Nec, puer ut posses maturo tempore nasci,
 Expletum patrio corpore matris onus.
 Sithonas & Scychicos longum est narrare triumphos;
 Et domitas gentes thurifer Inde tuas.
 Tu quoque Thebanæ mala præda tacebere matris:
 Inque tuum furiis acie Lycurge genu.
 Ecce libet subitos pisces, Tyrrhænaque monstra
 Dicere, sed non est carminis hujus opus.
 Carminis hujus opus, causas exponere; quare
 Vilis anus populos ad sua liba vocet.
 Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt,
 Liber, & in gelidis herba reperta focis.
 Te memorant Gange, totòque Oriente subacto,

Primitias magno seposuisse Jovi.
 Cinnama tu primus captivaque thura dedisti,
 Deque triumphato viscera tosta bove.
 Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen,
 Libaque: quod sacris pars datur inde focis.
 Liba Deo sunt succis quia dulcibus idem
 Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.
 Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro:
 (Non habet ingratos fabula nostra jocos)
 Jamque erat ad Rodopen, Pangæaque florida ventum;
 Eriferæ comitum cum crepuere manus.
 Ecce novæ coeunt volucres tinnitibus ætæ,
 Quosque moveat sonitus æra, sequuntur apes.
 Colligit errantes, & in arbore claudit inani
 Liber: & inventi præmia mellis habet.
 Ut Satyri lævisque senex tetigere saporem;
 Quærebant flavos per nemos omne favos.
 Audit in exesa stridorem examinis ulmo:
 Adspicit & ceras, dissimulatque senex.
 Utque piger pandi tergo residebat aselli;
 Applicat hunc ulmo corticibusque cavis.
 Constitit ipse super ramoso stipite nixus:
 Atque avidè trunco cõdita mella petit.
 Millia crabronum coeunt, & vertice nudo
 Spicula defigunt, oraque prima notant.
 Ille cadit præceps, & calce feritur aselli:
 Inclamatque suos, auxiliumque rogat.
 Concurrent Satyri, turgentiaque ora parentis
 Rident, percusso claudicat ille genu.
 Ridet & ipse Deus: limumque inducere monstrat.
 Hic paret monitis, & linit ora luto.
 Melle pater fruitur: libòque infusa calenti
 Jure repertori splendida mella damus.
 Fæmina cur præsit, non est rationis operta,

Femineos thyrsos concitat ille choros.

Cur anus hoc faciat quæris? vinosior ætas

Hæc est, & gravidæ munera vitis amans.

Cur hederæ cincta est? hederæ est gratissima Baccho.

Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est.

Nysidas Nymphas puerum quærente noverca,

Hanc frondem cunis apposuisse ferunt.

Restat ut inveniam, quare toga libera detur

Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.

Sive, quod ipse puer semper, juvenisque videris.

Et media est ætas inter utrumque tibi:

Seu quia tu pater es: patres sua pignora natos

Commendant curæ nominibusque tuis.

Sive quod es Liber, vestis quoque libera per te

Sumitur & vitæ liberioris iter.

An quia, cum colescent præsci studiosius agros,

Et facere patriâ rure senator opus,

Et caperet falces à curvo consul aratro,

Nec crimen duras esset habere manus;

Rusticus ad ludos populus veniebat in urbem:

Sed dis, non studiis illi dabatur honos.

Luce sua ludos una commentor habebat.

Quos cum tridifera nunc habet ille dea.

Ergo ut tyronum celebrare frequentia possit,

Visa dies dandæ non aliena togæ.

Mite caput, pater, huc, placatæque cornua vertas.

Et des ingenio vela secunda meo.

Itur ad Argeos (qui sunt, sua pagina dicet)

Hæc, si commemini, præteritæque die.

Stella Lycaoniam vergit declivis ad Arcton

Milvus, hæc illa nocte videnda venit.

Quid dederit volucris, si vis cognoscere, cælum.

Saturnus regnis à Jove pulsus erat.

Concitat iratus validos Titanas in arma.

Quæque fuit satis debita, poscit opem.
 Matre satus Terra, monstrum mirabile, taurus!
 Parte sui serpens posteriore fuit.
 Hunc triplici muro lucis incluserat atris
 Parcarum monitu Stæ violenta trium.
 Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
 Sors erat, æternos vincere posse Deos.
 Immolat hunc Briareus facta ex adamante securia
 Et jam jam flammis exta daturus erat:
 Jupiter alitibus rapere imperat; attulit illi
 Millius & meritis venit in astra suis.
UNa dies media est: & sunt sacra Minervæ,
 Nominaque à junctis quinque diebus habent;
 Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro.
 Causa, quod est illa nata Minerva die.
 Altera, trêsq; super strata celebrantur arena:
 Ensisbus exsertis bellica læta dea est.
 Pallada nunc pueri teneræque ornate puellæ.
 Qui bene placari Pallada, doctus erit.
 Pallade placata, lanam mollire puellæ
 Discant, & plenas exonerare colos.
 Illa etiam stantes radio percurrere tellas
 Erudit, & rara pectine densat opus.
 Hanc colle, qui maculas læsis de vestibus auferat
 Hanc cole, velleribus quisquis athena paras.
 Nec quisquam invita faciet bene vincula plante
 Pallade: sit Tychio dictior ille licet,
 Et licet antiquo manibus collatus Epeo
 Sit prior; irata Pallade, mancus erit.
 Vos quoque; Phoebea morbos qui pellitis arte,
 Munera de vestris pauca referte deæ.
 Nec vos turba feri censu fraudata magistri
 Spernite, discipulos attrahit illa novos.
 Quæque mores cælum, tabulamque coloribus uris,

Quique facis docta mollia saxa manu.

Mille dea est operum : certe dea carminis illa est.

Si mereor, studiis adsit amica meis.

Celcius ex alto qua mons descendit, in æquum;

Hic ubi non plana est, sed prope plana via;

Parva licet videas Capite delubra Minervæ,

Quæ dea natali cœpit habere suo.

Nominis in dubio causa est, capitale vocamus

Ingenium sollers : ingeniosa dea est.

An, quia de capitis fertur sine matre paterni

Vertice cum clypeo posuisse suos

An, quia perdomitis ad nos captiva Faliscis

Venit : & hoc ipsum littera prisca docet :

An, quod habet legem, capitis quæ pendere poenæ,

Ex illo jubeat furta reperta locos

A quacumque trahis ratione vocabula Pallas;

Pro ducibus nostris ægida semper habe.

Summa dies è quinque tubas lustrare canoras

Admonet, & forti sacrificare deæ.

Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu,

Hic heræ Phryxæ velera pressit ovis.

Seminibus totis sceleratæ fraude novercæ

Sustulerat nullas, ut solet, herba comas.

Mittitur ad Tripodas certa qui sorte reporter,

Quam sterili terræ Delphicus edat opem.

Hic quoque corruptus cum semine nuntiat Helles,

Et juvenis Phryxi funera sorte peri.

Utque recusantem ciyes, & tempus, & Ino

Compulerant regem iussa nefanda pati.

Et soror, & Phryxus velati tempora vittis,

Stant simul ante aras : junctaque fata gemunt;

Adspicit hos, ut forte pependerit æthere mater,

Et ferit attonita pectora nuda manu.

Æque draconigenam nimbis comitatus urbem

Des.

Defiliit : & natos eripit inde suos :
Utque fugam capiant aries nitidissimus auro
Traditur , ille vehit per freta longa duos.

Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra

Femina : cum de se nomina fecit aquæ.

Penè simul periit , dum vult succurrere lapsæ

Frater : & extentas porrigit usque manus.

Flebat , ut amissa gemini consorte pericli,

Ceruleo junctam nescius esse Deo.

Littoribus tactis aries sit sidus , at hujus

Pervenit in Colchas aurea lana domos.

TRes ubi luciferos veniens præmiserit Eos ;

Tempora nocturnis æqua diurna feres.

INde quater pastor saturos ubi clausurit hoedos,

Canuerint herba rore recente quater ;

Janus adorandus , cùmque hoc Concordia mitis,

Et Romana Salus , araque Pacis erit.

LUna regit menses , hujus quoque tempora mensis

Finit Aventino Luna colenda jugo.

P. OVIDIJ NASONIS,

FASTORUM.

LIBER IV.

ALuna fave , dixi , geminorum mater Amorum.

Ad vatem vultus rettulit illa suos.

Quid tibi , ait , mecum ? certè majora canebas.

Nam vetus in molli pectore vulnus habes :

Scis dea, respondi, de vulnere, risti; & aër
 Protinus ex illa parte serenus erat.

Saucius, aut sanus, numquam tua signa reliquit
 Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.

Quæ decuit, primis sine crimine lustris annis:
 Nunc teritur nostris area major equis.

Tempora cum causis Annalibus eruta priscis,
 Læsaque sub terras, orta que signa cano.

Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensē
 Et vatem, & mensē scis Venus esse tuos,

Mota Cytherea leviter mea tempora myrto
 Contigit: & Cœptum perfice, dixit, opus.

Sensimus: & causæ subito patuere dierum.
 Dum licet, & spirant flamina, navis eat.

Siqua tamen pars te de Fatis tangere debet,
 Cæsar, in Aprili, quod tuearis, habes.

Hic ad te magna descendit origine mensis,
 Et sit adoptiva nobilitate tuus,

Hoc pater Iliades, cū longa scriberet annum,
 Vidit: & auctores rettulit ipse suos.

Utque fero Marti primam dedit ordine sortem,
 Quod sibi nascendi proxima causa fuit;

Sic Venerem gradibus multis in gente receptam
 Alterius voluit mensis habere locum.

Principiūque sui generis, revolutaque querens
 Sæcula, cognatos venit adūque Deos.

Dardanon Electra quis nescit Atlantide natum;
 Scilicet Electram concubuisse Jovi:

Hujus Erichthonius: Tros est generatus ab illo;
 Assaracum creat hic; Assaracūque Capyn.

Proximus Anchises, cum quo commune parentis
 Non dedignata est nomen habere Venus.

Hinc satus Æneas (pietas spectata per ignes)
 Sacra, patrēque humeris, altera sacra, tulit:

Venimus ad felix aliquando nomen Iuli;
 Unde domus Teucros Julia tangit avos.
 Postumus hinc; qui quod silvis est natus in altis,
 Silvius in Latia gente vocatus erat.
 Isque, Latine, tibi pater est; subit Alba Latinum;
 Proximus est titulis Epitus, alba, tuis.
 Ille dedit captae repetita vocabula Troie;
 Et tuus est idem, Calpete, factus avus.
 Cumque patris regnum post hunc Tiberinus haberet;
 Dicitur in Tivcæ gurgite missus aquæ.
 Jam tamen Agripam genitum, Remulumque nepotem
 Viderat, in Remulum fulmina missa ferunt.
 Venit Aventinus post hos: locus unde vocatur
 Mons quoque: post illum tradita regna Proci.
 Quem sequitur diri Numitor germanus Amuli.
 Ilia cum Lauso de Numitore sati.
 Ense cadit patrui Lausus: placet Ilia Marti;
 Teque parit gemino junctæ Quirins Remo.
 Ille suos semper Venerem Martemque parentes
 Dixit: & emeruit vocis habere fidem.
 Neve secuturi possent nescire nepotes;
 Tempora diis generis continuata dedit.
 Sed Veneris menssem Grajo sermone notatum
 Auguror; à spumis est dea dicta maris.
 Nec tibi sit mirum Græco rem nomine dici:
 Italæ nam tellus Græcia major erat.
 Venerat Evander plena cum classe suorum:
 Venarat Alcides, Grajus uterque genus.
 Hospes Aventinis armentum pavit in herbis
 Claviger: & tanto est Albula pota Deo.
 Dux quoque Naritius: testes Læstrygones exstant;
 Et quod adhuc Circes nomina litus habet.
 Et jam Telegoni, jam moenia Tyberis udi
 Stabant: Argolicæ quæ posuere manus.

LIBER IV.

99

Venerat Atride fatis agitated Halesus:

A quo se dictam terra Faluca putat.

Adjice Trojanæ lualorem Antenora pacis,

Et generum Oeniden, Appule Daune, tuum.

Serus ab Iliacis, & post Antenora, flammis

Attullit Aeneas in loca nostra Deos.

Hujus erat Solymus Phrygia comes exul ab Ida.

A quo Sulmonis mœnia nomen habent.

Sulmonis gelidi patriæ, Germanice, nostræ.

Me miserum, Scythico quàm proculi illa solo est!

Ergo egostam longas sed supprime, Musa, querelas:

Non tibi sunt mœsta sacra canenda lyra.

Quò non livor addit? sunt qui tibi mensis honorem

Eripuisse velint, invidèantque Venus.

Nam, quia Ver aperit tunc omnia, dènsaque cedit

Frigoris asperitas, foetaque terra parit.

Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:

Quem Venus injectâ vindicat alma manu.

Illa quidem totum dignissima temperat orbem:

Illa tenet nullo regna minora Deo.

Juraque dat cælo, terræ, natalibus undis;

Pèique suos initus continet omne genus.

Illa Deos omnes (longum est numerare) creavit:

Illa fatis causas arboribusque dedit.

Illa rudes animos hominum contraxit in unum:

Et docuit jungi cum pare quemque sua.

Quid genus omne creat volucrum, nisi blanda voluptas?

Nec coeant pecudes, si levis absit amor.

Cum mare trux aries cornu decertat: at idem

Frontem dilectæ lādere parcit ovis.

Deposita sequitur taurus feritate juvencam,

Quem toti saltus, quem nemus omne tremunt.

Vis eadem, lato quodcumque sub æquore vivit,

Servat: & innumeris piscibus implet aquas.

Prima

Prima feros habitus homini detraxit : ab illa
 Venerunt cultus multaue cura sui.
 Primus amans carmen vigilatum nocte negata
 Dicitur ad clausas concinuisse fores.
 Eloquiumque fuit duram exorare puellam :
 Pròque sua causa quisque disertus erat.
 Mille per hanc artes mota : studioque placendi,
 Quæ latuere prius , multa reperta ferui t.
 Hanc quisquam titulo mensis spoliare secundi
 Audeat ? à nobis sit furor iste procul.
 Quid, quod ubique potēs, templisque frequētibus aucta,
 Urbe tamen nostra jus dea majus habet ?
 Pro Troja , Romane , tua Venus arma ferebat;
 Cùm gemuit teneram cuspide læsa manum,
 Cælestesque duas Trojano iudice vicit,
 (Ah nolim victas hoc meminisse deas !)
 Affracique nurus dicta est ; ut scilicet olim
 Magnus Iuleos Cæsar haberet avos,
 Nec Veneri tempus , quàm ver , erat aptius ullum,
 Vere nitent teritæ : vere remissus ager.
 Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt;
 Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
 Et formosa Venus formoso tempore digna est :
 Ut ne solet , Marti continuata suo.
 Verè monet curvas materna per æquora puppes
 Ire ; nec hibernas jam timuisse minas.
 Rite deam colitis Latæ matresque nurusque
 Et vos , quis vitæ longaque vestis abest.
 Aurea marmoreo redimicula solvite collo :
 Demite divitias : tota lavanda Dea est.
 Aurea ficcato redimicula reddite collo :
 Nunc alii flores , nunc nova danda rosa est.
 Vos quoque sub viridi myrto jubet ipsa lavari :
 Causaque cur jubeat (discite) certa subest.

Littore siccatbat sudantes rorē capillos;
 Viderunt Satyri, turba proterva, deam.
 Sensit; & opposita texit sua tempora myrto.
 Tuta fuit factō; vōsque referre jubet.
 Discite nunc, quare Fortunæ thura virili
 Detis eo, calidā qui locus humet aquā.
 Accipit ille locus posito velamine cūctas;
 Et vitium nudi corporis omne videt.
 Ut tegat hoc; celētque viros, Fortuna virilis
 Præstat: & hoc parvo thure rogata facit.
 Nec pigeat tritum niveo cum lacte papaver
 Sumere, & expressis mella liquata favis.
 Gūm primum cūpido Venus est deducta marito;
 Hoc bibit. ex illo tempore nupta fuit.
 Illam supplicibus placate: sub illa
 Et forma, & mores, & bona fama manent.
 Roma pudiciā proavorum tempore lapsa est.
 Cumram, Veteres, consulūstis anum,
 Tempa jubet fieri Veneri: quibus ordine factis,
 Inde Venus verso nomina corde tenet.
 Semper ad Æneadas placido pulcherrima vultu
 Respice; totque tuas, diva, tuere nurus.
 Dum loquor, elata metuendus acumine caudæ
 Scorpūs in virides præcipitatur aquas.
NOx ubi transferit, cælūque rubescere primō
 Cœperit, & tactæ rorē querentur aves;
 Semustāmq̃uo facem vigilata nocte viator
 Poner, & ad solitū rusticus ibit opus;
 Pliades incipient humeros relevare paternos;
 Quæ septem dici, sex tamen esse solent.
 Seu quod in amplexus sed hinc venere Deorum:
 Nam Steropem Marti concubuisse ferunt:
 Neptuno Halcyonē, & te formosa Celano:
 Majan, & Electran, Taygetēque Jovis.

Septima mortali Merope tibi, Sisyphæ, nupsit.

Pœnitet: & facti sola pudore latet.

Sive quod Electra Trojæ spectare ruinas

Non tulit: ante oculos o posuit quæ manum.

Ter sine perpetuo cælum versetur in axe;

Ter jungat Titan, tæque resolvat equos;

Frotinus inflexo Berecynthia tibi cornu

Flavit, & idææ festa parentis erunt.

Ibunt semimares, & inania tympana rudent,

Æraque tinnitus ære repulsa dabunt.

Ipsa sedens molli comitum cervice feretur

Urbis per medias exululata vias.

Scena sonat, ludique vocant: spectate Quirites:

Et fora Marte suo litigiosa vacent.

Quærere multa libet: sed me sonus æris acuti

Terret, & horrendo lotos odanca sono.

Da Dea, quas sciter, doctas, Cybelria, neptes.

Audit: & has cūq; jussit adesse meæ.

Pandite mandati memores, Heliconis alumna,

Gaudeat assiduo cur, Dea magna sono.

Sic ego; sic Erato (mensis Cythereius illi

Cessit, quod teneri nomen amoris habet:)

Reddita Saturno fors hæc erat. Optime regum,

A nato sceptrix excutiere tuis.

Ille suam metuens, ut quæque erat edita, prolem

Devorat: immerfam visceribusque tenet.

Sæpè Rhea quæsta est toties fœcunda, nec unquam

Matèr; & Indoluit fertilitate sua.

Jupiter ortus erat. pro magno teste vetustas

Creditur: acceptam parce movere fidem.

Veste latens saxum cælesti guttere sedit.

Sic genitor fatis decipiendus erat.

Ardua jam dudum resonat tinnitibus Ide;

Tutus ut infanti vagiat ore puer.

Pars manibus clypeos, galeas pars tundit inanes :

Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.

Res latuit patrem : priscique imitamina facti

Æra deæ comites raueaque terga movent.

Cynbala pro galeis, pro scutis tympana pulsant :

Tybia dat Phrygios, ut cedit ante, modos.

Desierat, coepi : Cur huic genus acre leones

Præbent insolitas ad juga curva jubas ?

Desierant. coepit : Feritas mollita per illam

Creditur. id curru testificata suo est.

At cur turrita caput est ornata corona ?

An primis turres urbibus illa dedit ?

Annuit. Uude venit, dixi, sua membra secandi

Impetus : ut tacui, Pieris orsa loqui.

Phryx puer in sylvis facie spectabilis altis

Turrigeram castos vinxit amore deam.

Hunc sibi servari voluit, sua templa tueri ;

Et dixit, semper fac puer esse velis.

Ille fidem iussis dedit ; & Si mentiar, inquit,

Ultima, qua fallam, sit Venus illa mihi.

Fallit : & in Nympha Sagaritide desinit esse,

Quod fuit ; huic poenas exigit ira deæ.

Naida vulneribus succidit in arbore factis.

Illam perit, fatum Naidos arbor erat

Hic furit : & credens thalami procumbere lectum,

Effugit, & cursu Dindyma summa petit.

Et modò, Tolle faces ; Remove modò, verbera, clamat :

Sæpè Palestinas jurat adesse deas.

Ille etiam saxo corpus laniavit acuto :

Lôngaque in immundo pulvere tracta coma est.

Vòxque fuit, Merui : meritas de sanguine poenas.

Ah pereant partes, quæ nocere mihi !

Ah pereant ! dicebat adhuc : onus inguinis aufert ;

Núllaque sunt subito signa relicta viri.

Venit in exemplum furor hic, mollèsque ministri
Cedunt jactatis vilia membra comis?
Talibus Aoniæ facunda voce Camœnæ
Reddita quæsitæ causa furoris erat.
Hoc quoque, dux operis, moneas precor; unde petita
Venerit; an nostræ semper in urbe fuit?
Dindymon, & Cybelen, & amœnam fontibus Iden
Semper, & Iliacas Mater amavit opes.
Cum Trojam Æneas Italos portaret in agros,
Est dea sacriferas penè secuta rates.
Sed nondum fatis Latio sua numina posci
Senserat: assuetis subliteratque locis.
Post, ut Romæ potens opibus jam sæcula quinque
Vidit, & edomito sustulit orbe caput;
Carminis Euboici fatalia verba sacerdos
Inspicit; inspectum tale fuisse ferunt.
Mater abest: matrem jubeo Romanæ, requiras.
Cum veniet, casta est accipienda manu.
Obscuræ fortis patres ambigibus errant:
Quæve parens absit, quove petenda loco.
Contulitur Præn: Divûmque accersite matrem,
Inquit: in Idæo est invenienda jugo.
Mittuntur proceres, Phrygiæ tunc sceptrâ tenebat
Attalus: Ausoniis rem negat ille viris.
Mira canam. longo tremuit cum murmure tellus:
Et sic est adytis diva locuta suis.
Ipsa peti volui: nec sit moræ: mitte volentem.
Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat.
Ille soni terrore pavens, Proficiscere, dixit:
Nostræ eris. in Phrygios Roma refertur avos.
Prætinus innumera cadunt pineta secures
Illa, quibus fugiens Phryx pius usus erat.
Mille manus coeunt, & picta coloribus ulla
Cælestum matrem concava puppis habet.

LIBER IV.

Illa sui per aquas fertur tutissima nati,
 Lôngaque Phryxæ stagna sororis adit :
 Rhœtênqua rapax, Sigæaque littora transit,
 Et Tenedon, veteres Eetionis opes.
 Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta,
 Quaque Caristeis frangitur unda vadis.
 Transit, & Icarium, laplas ubi perdidit alas
 Icarus, & vastę nomina fecit aque.
 Tunc læva Creten, dextra Peloqueidas undas
 Deserit : & Veneri sacra Cythera petit.
 Hinc mare Trinacrium, candeas ubi tingere ferrum
 Brontes, & Steropes, Æmonidęque solent.
 Equóraque Afra legit, Sardòaque regna sinistris
 Prospicit à remis, Ausoniámque tenet.
 Ostia contigerat : qua se Tyberinus in altum
 Dividit, & campo liberiore natat.
 Omnis eques, mistàque gravis cum plebe Senatus,
 Obvius ad Tusci fluminis ora venit.
 Procedunt paritèr marres, natique, nurusque,
 Quæque colunt sanctos virginitate focos.
 Sedula fune viri contento brachia lassant.
 Vix subit adversas hospita navis aquas.
 Sicca diu fuerat tellus : sicis usserat herbas :
 Sedit limoso pressa carina vado.
 Quisquis ades operi, plus quam pro parte laborat :
 Adjuvat & fortes voce sonante manus.
 Illa velut medio stabilis sedet insula ponto,
 Attoniti monstro stantque paventque viri.
 Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto,
 Nec facies impar nobilitate fuit.
 Casta quidem : sed non est credita : rumor iniquus
 Lęserat, & falsi criminis acta rea est.
 Cultus, & ornatis variè prodisse capillis.
 Obfuit : ad rigidos pròmptraque lingua senes.

Conscia mens recti famæ mendatia ridet :

Sed nos in vitium credula turba sumus.

Hæc ubi castarum procelsit ab agmine matrum ,

Et manibus puram fluminis hausit aquam ;

Ter caput irrorat , ter tollit ad æthera palmas :

Quicumque adipiciunt ; mente carere putant.

Sumissoque genu , vultus in imagine divæ

Figit : & hos edit crine jacente sonos :

Supplicis , alma , tuæ , genitrix fœcunda Deorum ,

Accipe sub certa conditione preces.

Castâ negor ; si tu damnas , meruisse fatebor.

Morte luam poenas iudice victa dea.

Sed si crimen abest ; tu nostræ pignora vitæ

Re dabis ; & castas casta sequere manus.

Dixit : & exiguo funem conamine traxit.

Mira , sed in scena testificata loquor.

Mota dea est ; sequiturque ducem , laudatque sequendo.

Index lætitiæ fertur ad astra sonus.

Fluminis ad fluxum veniunt : Tiberinâ priores

Œstia dixerunt , unde sinister abit.

Nox aderat : querno religant in stipite funem ;

Dantque levi somno corpora functa cibo.

Lux aderat : querno solvant à stipite funem :

Antè tamen posito thura dedere foco.

Ante , coronatâ puppi , sine labe juvencam

Mastrarunt operum , conjugisque rudem.

Est locus , in Tyberim qua lubricus influit Almo ,

Et nomen magno perdit in æne minor.

Illic purpurea canus cum veste sacerdos

Almonis dominam , sacraque lavit aquis.

Exululant comites ; furiosaque tibia flatur ;

Et striunt molles taurea terga manus.

Claudia præcedit lato celeberrima vultu :

Credita vix tandem teste pudica dea.

Ipsa sedens plauistro porta est inuenta Capena:

Sparguntur iunctæ flore recente boves.

Nasica accepit: templi tunc exitit auctor.

Augustus nunc est: ante, Metellus erat.

Substitit hic Erato, mora sit, si cetera queram.

Dic, inquam, parvâ cur stipe quærat opes?

Contulit æs populus: de quo delubra Metellus

Fecit, ait: dandæmos stipis inde manet,

Cur vicibus factis ineant convivium, quæro,

Tunc magis indicatas concelebantque dapes.

Quod bene mutavit sedem Bercynthia, dixit;

Captaut mutatis sedibus omni idem.

Insisteram, quare primi Megalesie Iudi

Urbe forent nostra: cum dea (sensit enim:)

Illâ Deos, inquit, peperit: cessere parenti,

Principiumque dati mater honoris habet.

Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus?

Cum tantum à Phrygia Gallica distet humus:

Inter, ait, viridem Cybelen altâsque Celenas, est

Amnis it insana, nomine Gallus, aqua.

Qui bibit inde, furit: procul hinc discedite, quis

Cura bonæ mentis: qui bibit inde, furit.

Non pudet herbosum, dixi, posuisse moretum

In dominæ mensis: an sua causa subest:

Lacte mero veteres usi memorantur, & herbis:

Sponte sua siquas terra ferebat, ait.

Candidus elixæ miscetur caseus herbæ:

Cognoscat priscos ut dea prisca cibos.

Postera cum cælo motis Pallantias astris

Fulserit, & niveos Luna levarit equos:

Qui dicet, Quondam sacrata est colle Quirini

Hac fortuna die Publica; verus erit.

Tertia lux (memini) ludis erit: hac mihi quidam

Spektanti senior, contiguusque loco:

Hæc, ait, illa dies, Lybicus quo Cæsar in oris
Perfida magnanimi contudit arma Iuba.

Dux mihi Cæsar erat, sub quo meruisse tribunus
Glorior, officio præfuit ille meo.

Hanc ego militia sedem, tu pace parasti,
Inter bis quinos usus honore viros.

Plura locuturi subito subducimur imbre.

Pendula cælestes Libra movebat aquas.

Ante tamen, quam summa dies spectacula sistat:

Ensisser Orion æquore merus erit.

Proxima vitricem cùm Romam inspexerit Eos,
Et dederit Phœbo stella fugata locum:

Circus erit pompa celeberrimæque Deorum;

Primaque ventosis palma petetur equis.

Hinc Cereris ludi: non est opus indice causæ,

Sponte Deæ munus, promeritumque patet.

Panis erant primis virides mortalibus herbaræ,

Quas tellus nullo sollicitante dabat.

Et modo carpebant vivax cespitem gramen,

Nunc epulæ tenera fronde cacumen erant.

Postmodo glans nata est: bene erat, jam glande reperta;

Duraque magnificas quercus habebat opes.

Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato

Mutavit glandes utiliore cibo.

Ille iugo tauros collum præbere cœgit:

Tunc primum soles eruta vidit humus.

Æs erat in pretio: chalybeia massa latebat.

Heu heu! perpetuo debuit illa regi.

Pace Ceres lata est, at vos optate coloni

Perpetuam pacem perpetuumque ducem.

Farræ deæ, micæque licet salientis honorem

Detis, & in veteres thurea grana focos.

Et si thura aberunt, unctas accendite tædas.

Parva bonæ Cereri, sint modo casta, placent.

À bove succincti cultros remove ministri :

Bos aret ; ignavam sacrificate suam.

Apta iugo cervix non est ferienda securi ,

Vivat , & in dura sæpè laboret humo.

Exigit ipse locus , raptus ut virginis edam.

Plura recognosces : pauca docendus eris.

Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor

Trinacris , à positu nomen adepta loci.

Grata domus Cereri ; multas ibi possidet urbes ,

In quibus est culto fertilis Enna solo.

Frigida cælestum matres Arethusa vocarat.

Venerat ad sacras & dea flava dapes.

Filia , consuetis ut erat comitata puellis ,

Errabat nudo per sua prata pede ,

Valle sub umbrosa locus est , adspergine multa

Uvidus ex alto desilientis aquæ.

Tot fuerant illic , quot habet natura , colores ;

Pictaque dissimili flore nitebat humus.

Quam simul adspexit ; Comites accedite , dixit ,

Et mecum plenos flore referte sinus.

Præda puellares animos oblectat inanis ;

Et non sentitur sedulitate labor.

Hæc implet lento calathos è vimine textos :

Hæc gremium ; laxos degravat illa sinus ,

Illa legit calthas : huic sunt violaria curæ :

Illa papavereas subsecat ungue comas.

Has , Hyacinthe , tenes ; illas , Amarante , moraris :

Pars thyma , pars rorem , pars melioton amant.

Plurima lecta rosa est , & sunt sine nomine flores :

Ipsa crocos tenues , liliaque alba legit.

Carpendi studio paulatim longius itur ;

Et dominam casu nulla secuta comes.

Hanc videt , & visam patruus velociter aufert :

Régnaque cæruleis in sua portat equis.

Illa quidem clamabat, Jo carissima mater,
 Auferor. ipsa suos abicideratque sinus.
 Panditur interea Diti via: jamque diurnum
 Lumen inassueti vix patiuntur equi.
 At chorus æqualis cumulatis flore canistris,
 Persephone, clamant, ad tua dona veni.
 Ut clamata filet, montes ululatibus implent;
 Et feriant mœstæ pectora nuda manus.
 Attonita est plangore Ceres (modo venerar Ennam)
 Nec mora, me miseram, filia, dixit, ubi es?
 Mentis inops rupitur. quales audire solemus
 Threicias passis Menadas ire comis.
 Ut vitulo magis sua mater ab ubere raptos;
 Et quærit foetus per nemus omne suos;
 Sic dea, nec retinet gemitus; & concita cursu
 Fertur, & è campis incipit Enna tuis.
 Inde puellaris nacta est vestigia plantæ,
 Et pressam noto pondere vidit humum.
 Forsitan illa dies errori summa fuisset,
 Si non turbassent signa reperta sues.
 Jamque Leontinos Amenanæque flumina cursu
 Præterit; & ripas, herbifer Aci, tuas.
 Præterit & Cyanen, & fontem lenis Anapi:
 Ecce, vorticibus non adeunde Gela.
 Liquerat Origiam, Megaræaque, Pantagiênque
 Quique Simethias accipit æquor aquas:
 Antraque Cyclopum positis exusta caminis:
 Quique locus curvæ nomina falceis habet.
 Himeræque, & Didymen, Acragantaq; Tauromenonque,
 Sacrorumque Melam pasqua læta bonum.
 Hinc Cumerinam alit, Thapsionque & Heloria tempe,
 Quique patet Zephyro semper apertus Eryx.
 Jamque Peloriaden, Lylybeaque, jamque Pachynon
 Lustrarat terræ cornua primo suæ.

Quacumque ingreditur, miseris loca cuncta querelis
Implet: ut amissum cum gemit ales Ityn.
Perque vices, modò, Persephone, modò, Filia, clamas:
Clamat, & alternis nomen utrumque ciet.
Sed neque Persephone Cererem, neque filia matrem
Audit, & alternis nomen utrumque perit.
Unaque, pastorem vidisset, an arva colentem,
Vox erat: Hac gressus ecqua puella tulit?
Jam color unus inest rebus, tenebrique teguntur
Omnia, jam vigiles conticuere canes,
Alta jacer vasti super ora Typhoëos Ætna:
Cuius anhelatis ignibus ardet humus.
Illic accendit geminas pro lampade pinus:
Hinc Cereris sacris nunc quoque ræda datur.
Est specus exesi structura pumicis asper;
Non homini regio, non adeunda feræ:
Quo simul ac venit, frænatos curribus angues
Jungit, & æquoreas sicca pererrat aquas.
Effugit, & Syrteis, & te, Zancleæ Charybdi.
Et vos, Nisæi naufraga monstra, canes;
Hadriacumque patens latè, bimaremque Corinthum,
Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
Hic primum gelido sedit mœstissima saxo.
Illud Cecropidæ nunc quoque triste vocant.
Sub Jove duravit multis immota diebus,
Et lunæ patiens, & pluvialis aquæ.
Fors sua cuique loco est, quo nunc Cerealis Eleusis,
Dicitur hoc Celei rura fuisse senis.
Ille domum glandes excusaque mora rubetis
Portat, & arsuris arida ligna focis
Filia parva duas redigebat monte capellas,
Et tener in cunis filius æger erat.
Mater, ait virgo, (mota est dea nomine matris)
Quid facis in solis incomitata locis?

FASTORUM,

Restitit & senior quamvis onus urget : & ora
 Testa suæ subeat quantulacunque casæ.
 Illa negat (simularat anum , mitràque capillos
 Presserat) instanti talia dicta refert :
 Sospes eas , semperque parens : mihi filia rapta est.
 Heu melior quantò fors tua sorte meà est !
 Dixit : & , ut lacrymæ (neque enim lacrymare Deorù est.)
 Decidit in tepidos lucida gutta sinus.
 Flent pariter , molles animi virgoque lenexque.
 E quibus hæc iusti verba fuere tuis :
 Sic tibi , quam raptam quæreris , sit filia sospes ;
 Surge : nec exigua despice testa casæ.
 Cui dea : duc , inquit ; Scisti , qua cogere posses ,
 Sæque levat saxo , subsequiturque senem.
 Dux comiti narrat , quàm sit sibi filius æger ,
 Nec capiat somnos , invigiletque malis.
 Illa soporiferum , parvos initura penates ,
 Colligit agresti lene papaver humo.
 Dum legit , oblitò fertur gustasse palato ;
 Longamque imprudens exoluisse famem.
 Quæ quia principio posuit jejunia noctis ;
 Tempus habent Mystæ sidera visa cibi.
 Limen ut intravit , luctus videt omnia plena ,
 Jam spes in puero nulla salutis erat.
 Matre salutata (mater Metanira vocatur)
 Jungere dignata est os puerile suo.
 Pallor abit , subitæque vident in corpore vires.
 Tantus cælesti venit ab ore vigor.
 Tota domus læta est , hoc est , matèrque , patèrque
 Nàtaque : tres illi tota fuere domus.
 Mox epulas ponunt , liquefacta coagula lacte ,
 Pòmaque & in teneris aurea mella favis ,
 Abstinet alma Ceres ; somnique papavera causas
 Dat tibi cum tepido lacte bibenda , puer.

LIBER IV.

93

Noctis erat medium, placidique silentia somni:
 Triptoleum gremio sustulit illa suo.

Tetque manu permulsit eum: tria carmina dixit
 Carmina mortali non referenda sono:

Inque foco pueri corpus vivente favilla
 Obruit, humanum purget ut ignis onus.

Excutitur somno stultè pia mater: & amens,
 Quid facis: exclamat: membraque ab igne rapit.

Cui dea, Dum non es, dixit, scelerata, fuisti:
 Irrita materno sunt mea dona metu.

Iste quidem mortalis erit: sed primus arabit,
 Et seret, & culta præmia tollet humo.

Dixit: & egrediens nubem trahit, inque dracones
 Transiit, & aligero tollitur axe Ceres.

Junon expositum, Piræaque tuta recessu
 Linqvit, & in dextrum quæ jacet ora latus.

Hinc init Aegæum, quo Cycladas adspicit omnes:
 Joniûmque rapax, Icariûmque legit.

Pæque urbes Asiæ longum petit Hellepontum:
 Diversûmque locis alta pererrat iter.

Nam modò thurilegos Arabas, modò despicit Indos:
 Hinc Libys, hinc Meroë, siccaque terra subest.

Nuc adit Hesperios, Renum Rhodanûmque, Padûmq;
 Teque futuræ parens, Tibri, potentis aquæ.

Quo feror: immensum est erratas dicere terras:
 Præteritus Cereri nullus in orbe locus.

Errat & in cælo, liquidique immunia ponti
 Alloquitur gelido proxima signa polo.

Parrasides stellæ (namque omnia nosse potestis,
 Equoreas numquam cûm subeatis aquas)

Prosephonen natam miseræ monstrate parenti.
 Dixerat: huic Helice talia verba refert.

Crimine nox vacua est, Solem de virgine raptrâ
 Consule: qui latè facta diurna videt.

Sol aditus, Quam quæris, ait, ne vana labores,
Nupta Jovis fratri tertia regna tenet.

Quæsta diu secum, sic est affata Tonantem:
(Maximaque in vultu signa dolentis erant)

Si memor es, de quo mihi sit Proserpina nata;
Dimidium curæ debet habere tuæ.

Orbe pererrato, sola est in jurgia facti
Cognita: commissi præmia raptor habet.

At neque Persephone digna est prædone marito,
Nec gener hoc nobis more parandus erat.

Quid gravius victore Gyge captiva tulissem,
Quam nunc te cæli sceptrâ tenente tuli?

Verum impune ferat: nos hæc pariamur inultæ:
Reddat, & emendet facta priora novis.

Juppiter hanc lenit, factumque excusat amore,
Nec gener est nobis ille pudendus, ait.

Non ego nobilior: posita est mihi regia cælo:
Possidet alter aquas: alter inane Chaos.

Sed si forte tibi non est mutabile pectus;
Statque semel juncti rumpere vincla tori;

Hoc quoque tentemus, siquidem jejuna remansit:
Sin minus; Inferni conjugis uxor erit.

Tartara jussus adit sumptis Caducifer alis:
Spèque redit citius, visaque certa refert.

Rapta tribus, dixit, solvit jejunia granis,
Panica quæ lento cortice poma tegunt.

Haud secus indoluit, quam si modò rapta fuisset,
Mœssa parens, longa vixque refecta mora est.

Atque, Ita nec nobis cælum est habitabile, dixit:
Tenariâ recipi me quoque valle jube.

Et factura fuit: pactus nisi Juppiter esset,
Bis tribus ut cælo mensibus illa foret.

Tunc demum vulsùmque Ceres, animùmque recepit:
Imposuitque suæ spicea farta comæ.

Largaque provenit cessatis messis in arvis,

Et vix congestas arca cœpit opes.

Alba decent Ceterem, vestes Cerealibus albas

Sumite, nunc nulli velleris ulus abest.

Ocupat Apriles Idus cognomine Victor

Jupiter: hac illi sunt data templa die.

Hac quoque, ni fallor, populo dignissima nostro

Atria Libertas cœpit habere sua.

Luce secutura tutos pete, navita, portus:

Ventus ab occasu grandine mixtus erit.

Scilicet, ut fueait, tamen hac Mutinensia Cæsar

Grandine militia contudit arma sua.

Tertia post Veneris cùm lux surrexerit Idus,

Pontifices fœda sacra litate bove.

Fœda ferens bos est, fœcundaque, dicta ferendo:

Hinc etiam fœtus nomen habere putant.

Nunc gravidum pecus est: gravis quoque semina terra.

Telluri plenæ victima plena datur.

Pars cadit arce Jovis: ter denas Curia vaccas

Accipit: & largo sparsa cruore madet.

Ast ubi visceribus vitulos rapere ministri,

Secta quoque fumosis extra dede focis;

Ignem cremat vitulos quæ natu maxima virgo est,

Luce Palis populos purget, ut ille cinis.

Rege Numa fructu non respondente labori,

Irrita decepti vota colentis erant.

Nam modò siccus erat gelidis aquilonibus annus,

Nunc ager assidua luxuriabat aqua.

Sæpè Ceres primis dominum fallebat in herbis,

Et levis obfesso stabat avena solo:

Et pecus ante diem partus edebat acerbos:

Ænaque nascendo sæpè necabat ovem.

Silva vetus nullaque diu violata securi

Stabat: Menalio sacra relicta Deo.

Ille dabat tacitis animo responsa quieto.

Noctibus, hic geminas rex Numa mactat oves.
Prima cadit Fauno: leni cadit altera Somno.

Sternitur in duro vellus utrumque solo.
Bis caput intonsum fontana spargitur unda;

Bis sua fagina tempora fronde premit.
Ufus abest Veneris: nec fas animalia mensis

Ponere: nec digitis annulus ullus inest.
Veste rudi rectum supra nova vellera corpus

Ponit, adorato per sua verba Deo.
Interea placidam redimita papavere frontem

Nox venit, & secum somnia nigra trahit.
Faunus adest; oviunque premens pede vellera duro,
Edidit à dextro talia verba toro:

Morte boum tibi, rex, tellus placanda duarum:
Det sacris animas una necata duas.

Excutitur terrore quies: Numa visa revolvit:
Et secum ambages cæcæque iussa refert.

Expedi errantem nemori gratissima conjux,
Ex dixit, Gravidæ posceris exta bovis.

Extæ bovis dantur gravidæ: felicior annus
Provenit, & fructum terra pecûsque ferunt.

Hanc quondam Cytherea diem properantius ire
Iussit, & æthereos præcipitavit equos;

Ut titulum imperii quam primum luce sequenti
Augusto juveni prospera bella darent.

Sed jam præreritas quartus tibi Lucifer Idus
Respicit: hac Hyadas Doridæ nocte perunt.

Tertia post Hyadas cùm lux erit orta remotas,
Carcere paritos circus habebit equos.

Cur igitur missæ vinctis ardentia tædis
Terga ferant vulpes, causa docenda mihi.

Frigida Carseoli nec olivis apta ferendis
Terra, sed ad segetos ingeniosus ager.

Hæc ego Pelignos natalia rura petebam;

Parva, sed alsiduis avida semper aquis.

Hospitis antiqui lolitas intravimus edes:

Dempsera emeritis jam juga Phœbus equis.

Is mihi multa quidem, sed hæc narrare solebat:

Unde meum præteus instrueretur opus:

Hæc, ait, in campo (campumque ostendit) habebat

Rus breve cum duro parca colona viro.

Ille suam peragebat humum: sive usus aratri,

Sive cavæ falsis, sive bidentis erat.

Hæc modò verrebat stantem tibicine villam:

Nunc matris plumis ova fovenda dabat.

Aut virides malvas, aut fungos colligit albos;

Aut humilem grato calfacit igne focum.

Et tamen alsiduis exercet brachia telis;

Adversumque minas frigoris arma parat:

Filius hujus erat primo laticibus in ævo:

Addideratque annos ad duo lustra duos.

Is capit extremi vulpem sub valle salicti:

Abstulerat multas illa cohortis aves.

Captivam stipula foenòque involuit, & ignes

Admover: urentes effugit illa manus.

Qua fugit, incendit vestitos messibus agros;

Damnosis vires ignibus aura dabat.

Factum abiit, monumenta manent: nam vivete captam

Nunc quoque lex vulpem Carseolana vetat.

Utque luat poenas genus hoc, Cerealibus ardet:

Quòque modo segetes perdidit, ipsa perit.

Proxima cum veniet terras visura patentes

Memnonis in roseis lutea mater equis,

E duce lanigeri pecoris qui prodidit Helle

Sol abiit: egresso victima major adest.

Vacca sit an taurus, non est cognoscere promptum:

Pais prior apparet: posteriora latent.

Seu tamen est taurus, sivè est hoc femina signum
 Junone invitâ munus amoris habet.

NOx abiit, oriturque aurora. Palilia poscor.
 Non poscor frustra: si favet alma Pales.

Alma Pales faveas pastoria sacra canenti;
 Prosequor officio si tua festa pio.

Certè ego de vitulo cinerem stipulâsque fabales
 Sæpè tuli plena, februa casta, manu.

Certè ego transilui positas ter in ordine flammæ,
 Virgaque rotatas laurea misit aquas.

Mota dea est; operique favet: navalibus exi
 Puppis: habent ventos jam tua vela suos.

I, pète virginea populus suffimen ab ara:
 Vesta dabit. Vestæ munere purus eris.

Sanguis equi suffimen erit, vitulique favila.
 Tercia res duræ culmen inane fabæ.

Pastor oves saturas ad prima crepuscula lustra.
 Uda prius spargat, virgaque verrat humum.

Frondebis & fixis decorentur ovilia ramis,
 Et tegat ornatas longa corona fores.

Cærulei fiant vivo de sulfure fumi,
 Tactaque fumanti sulfure bålet ovis.

Ure mares oleas, cædâmq; herbâsque Sabinas,
 Et crepet in mediis laurus adusta focis,

Libaque de milio milii fiscella sequatur:
 Rustica præcipuè est hoc dea læta cibo.

Adde dapes mulctramque suas: dapibûsque resectis
 Silvicolam tepido lacte precare Palen.

Consule, dic, pariter pecori, pecorisque magistris
 Effugiat stabulis noxa repulsa meis.

Sive sacro pavi, sedive sub arbore sacra,
 Pabulaque è bustis inscia carpsit ovis.

Seu nemus intravi vetitum, nostrilve fugatæ
 Sunt oculis Nymphæ, semicaperve Deus,

Seu mea falx ramo lucum spoliavit opaco,
 Unde data est agræ fiscina frondis ovis;
 Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obsit
 Agrestis fano suppositæ pecus.
 Nec noceat turbasse lacus: ignoscite Nymphæ;
 Lota quod obliuras ungula fecit aquas.
 Tu dea pro nobis fontes fontanaque placa
 Numina, tu spargas per nemus omne Deos.
 Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ,
 Nec Faunum medio cùm premit arva die.
 Pelle procul morbos, valeant hominesque gregesque
 Et valeant vigiles, provida turba, canes.
 Nève minus multos redigam quàm mane fuerunt;
 Nève gemam referens vellera rapta lupo.
 Absit iniqua fames; herbæ, frondisque supersint;
 Quæque lavent artus, quæque bibantur aquæ.
 Ubra plena premam, referat mihi caseus æra,
 Dentque viam liquido vimina rara sero.
 Sitque salax aries, conceptaque semina conjux
 Reddat, & in stabulis multa sit agna meis
 Lanaque proveniat nullas læsura puellas,
 Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.
 Quæ precor, eveniant: & nos faciamus ad annum
 Pastorum dominæ grandia liba Pali.
 His dea placanda est: hæc tu conversus ad ortus
 Dic ter, & in vivo prolue rore manus.
 Dum licet, apposita veluti cratere camella,
 Lac niveum potes, purpureamque sapam.
 Moxque per ardentes stipulæ crepitantis æcervos
 Trajicias celeri strenua membra pede.
 Expositus mos est: moris mihi restat origo.
 Turba facit dubium; cœptaque nostra tenet.
 Omnia purgat edax ignis, vitiumque metalli
 Excoquit; idcirco cum dace purgat oves.

An, quia cunctarum contraria semina rerum
 Sunt duo, discordes ignis & unda Dei:
 Junxerunt elementa patres; aptumque putarunt
 Ignibus & sparsa tingere corpus aqua?
 An, quod in his vitæ causa est, hæc perdidit exul?
 His nova fit conjux: hæc duo magna putant?
 Vix equidem credo: sunt qui Phaëtonta referri
 Credant, & nimias Deucalionis aquas.
 Pars quoque, cum saxis pastores saxa terebant,
 Scintillam subito profluisse ferunt.
 Prima quidem periit: stipulis excepta secunda est?
 Hoc argumenti flamma Palilis habet.
 An magis hunc morem pietas Æneia fecit,
 Innocum victo cui dedit ignis iter?
 Num tamen est vero propius: cum condita Roma
 Transferri iussos in nova tecta lares?
 Mutantesque domum tectis aggressibus ignem,
 Et cessaturæ supposuisse casæ?
 Per flammam saluisse pecus, saluisse colonos?
 Quod sit natali nunc quoque, Roma, tuos
 Ipse locus causas vati facit. Urbis origo
 Venit, ades festis, magne Quirine, tuis.
 Jam luerat poenas frater Numitoris, & omne
 Pastorum gemino sub duce vulgus erat.
 Contrahere agrestes, & moenia ponere utrique
 Convenit, ambigitur moenia ponat uter.
 Nil opus est, dixit, certamine, Romulus ullos
 Magna fides avium est: experiamur aves.
 Res placet, alter init nemorosi saxa Palati?
 Alter Aventinum mane cacumen adit.
 Sex Remus; hic volucres bis sex videt ordine: pasto
 Statur: & arbitrium Romulus Urbis habet.
 Aptæ dies legitur, qua moenia signet aratro.
 Sacra Palis suberant: inde movetur opus.

Fossa sit ad solidum: fruges jaciuntur in ima,
Et de vicino terra petita solo.
Fossa repletur humo, plenæque imponitur ara,
Et novus accenso fungitur igne focus.
Inde premens strivam designat mœnia sulco,
Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.
Vox fuit hæc regis: Condenti Juppiter urbem,
Et genitor Mavors, Vestaque mater ades:
Quotique pium est adhibere Deos, adverte cunctis
Auspiciis vobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic ætas, domineque potentia terra:
Sitque sub hoc oriens occiduique dies.
Ille precabatur, tonitru dedit omnia lævo
Juppiter: & lævo fulmina missa polo.
Augurio læti jaciunt fundamina cives.
Et novus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipse vocarat.
Sintque, Celer, curæ, dixerat, ista tua.
Nève quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transfeat, audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorans, humiles contemnere muros
Cœpit: & His populus, dicere, tutus erit?
Nec mora, transiit, retro Celer occupat ausum.
Ille premit duram sanguinolentus humum.
Hæc ubi rex didicit: lacrymas introrsus obortas.
Devorat, & clausum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult, exemplaque fortia servata
Sicque meos muros transeat hostis, ait.
Dat tamen exsequias: nec jam suspendere stertum
Sustinet, & pietas dissimulata patet:
Osculaque applicuit posito suprema feretro:
Atque ait: Invito frater adempte, vale.
Artusque artus unxit: fecere, quod ille,
Fausculus, & mœstas Acca soluta comas.

Tunc juvenes nondum facti flevere Quirites:
 Ultima plorato subdita flamma rogo est.
 Urbs oritur (quis tunc hoc ulli redere posset?)
 Victorem terris impositura pedem.
 Cuncta regas: & sis sub magno Cæsare semper:
 Sæpè etiam plures nominis hujus habe.
 Et quoties steteris domito sublimis in orbes
 Omnia sint humeris inferiora tuis.
Dicta Pales nobis, idem Vinalia dicam.
 Una tamen media est inter utramque dies.
 Numina vulgares Veneris celebrate puellæ.
 Multa professorum quæstibus apta Venus.
 Poscite thure dato formam, populique favorem:
 Poscite blanditias, dignaque verba joco.
 Cùmque sua dominæ date grata sisymbria myrtos:
 Textaque composita juncea vincla rosa.
 Tempa frequentari Collinæ proxima portæ
 Nunc decet. à Siculo nomina colle tenent.
 Utque Syracusas Arethusidas abstulit armis
 Claudius, & bello te quoque cepit, Eryx;
 Carmine vivacis Venus est translata Sibyllæ,
 Inque suæ ætæ pædis maluit urbe coli.
 Cur igitur festum Veneris Vinalia dicant,
 Quæritis, & quare sit Jovis ista dies?
 Turnus, an Æneas Latæ gener esset Amata,
 Bellum erat: Hetruscas Turnus adoptat opes.
 Clarus erat, sumptisque ferox Mezentius armis,
 Et vel equo magnus, vel pede major erat.
 Quem Rutuli Turnusque suis adsciscere tentant
 Partibus; hæc contra dux ita tuscus ait:
 Stat mihi non parvo virtus mea, vulnera testes,
 Armaque quæ sparsi sanguine sæpè meo.
 Qui petis auxilium, non grandia divide mecum
 Præmia, de lacubus proxima musta tuis.

Nulla mora est operæ: vestrum dare: vincere nostrum est.

Quam velit Æneas ista negata nihil

Annuerunt Rutuli: Mezentius induit arma:

Induit Æneas: alloquiturque Jovem:

Hosfica Tyrrheno vota est vindemia regi,

Juppiter; è Latio palmitè musta feres.

Vora valen meliora: cadit Mezentius ingens,

Atque indignanti pectore plangit humum.

Venerat Autumnus calcaris sordidus uvis:

Redduntur merito debita vina Jovi.

Dicta dies hinc est Vinalia. Juppiter illam

Vindicat: & festis gaudet in esse suis.

Sex ubi quæ restant, lucès Aprilis habebit,

In medio cursu tempora veris erunt.

Et frustra pecudem quæres Athamantidos Helles:

Signaque dant imbres; exoriturque Canis.

Hac mihi Nomento Romam cum luce redirem,

Obstitit in media candida turba via.

Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat,

Extra canis flammis, extra daturus ovis.

Protinus accessi: ritus ne nescius essem,

Edidit hæc flamen verba, Quirine, tuus:

Aspera Rubigo parcas Cerealibus herbis,

Et tremat in summa læve cacumen humo.

Tu sara sideribus celi nutrita secundis

Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.

Vis tua non levis est: quæ tu frumenta notasti,

Mœstus in amissis illa colonus habet.

Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbress

Nec sic marmoreo pallor adusta gelu;

Quantum si culmos Titan incalfacit udos:

Tunc locus est iræ, diva timenda, tuæ.

Parce precor, scabrasque manus à messibus aufer;

Nève noce cultis: posse nocere fat est.

Nec teneras fegetes : sed durum amplectere ferrum :
 Quodque potest alios perdere : perde prior.

Utilius gladios & tela nocentia carpes:

Nili opus est illis : otia mundus agat.

Sarcula nunc, durusque bidens, & vomer aduncus

Ruris opes niteant, inquinet arma situs.

Conatusque aliquis vagina ducere ferrum:

Adstrictum longa sentiat esse mora.

At tu ne viola Cererem : semperque colonus:

Absenti possit solvere vota tibi.

Dixerat : a dextra villis mantile solutis,

Cumque meri patera thuris acerra fuit.

Thura focis vinumque dedit, fibrasque bidentis:

Turpiaque obscenę (vidimus) extra canis.

Tum mihi, Car defur sacris nova victima, quęris ?
 (Quęseram) Causam percipe flamen ait:

Est Canis (Icarium dicunt) quo sire moto

Tosta sitit tellus, præripiturque seges.

Pro Cane sideo canis hic imponitur ara:

Et, quare pereat, nil nisi nomen habet.

CUM Phrygis Assaraci Titonia fratre relicto

Sustulit immenso ter jubar orbe suum,

Mille venit variis florum dea nexa coronis:

Scena joci morem liberioris habet.

Exit & in Majas sacrum florale Kalendas.

Tunc reperam : nunc me grandius urget opus.

Aufert Vesta diem : cognati Vesta recepta est

Limine, sic iusti constituere patres.

Phœbus habet partem : Vesta pars altera cessis :

Quod superest illis, tertius ipse tenet.

Stans Palatinę laurus, prætexaque quercu

Stes domus, æternos tres habes una Deos.

P. OVIDIJ NASONIS,
FASTORUM.

LIBER V.

QUæritis unde putem Majo data nomina Mensæ
 Non satis est liquidò cognita causa mihi
 Ut stat, & incertus qua sit sibi nescit eundem,
 Cùm videt ex omni parte viator iter
 Sic, quia posse datur diversas reddere causas,
 Quò ferar ignoro: copiaque ipsa nocet.
 Dicite quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
 Grata Medusæ signa tenetis equi.
 Dissensere deæ: quarum Polyhymia cœpit
 Prima silent alia: dictaque mente notant.
 Post chaos, ut primum data sunt tria corpora mundo,
 Inque novas species omne recessit opus:
 Pondere terra suo subsedit, & æquora traxit:
 Ad cælum levitas in loca summa tulit.
 Sol quoque cum stellis nulla gravitate retentus,
 Et vos lunares exilivistis equi.
 Sed neque terra diu cælo, neque cetera Phoebo
 Sidera cedebant: par erat omnis honor.
 Sæpè aliquis solio, quod tu, Saturne, tenebas,
 usus de media plebe sedere Deus.
 Et latus Oceano quisquam Deus advena junxit,
 Tethys & extremo sæpè recepta loco est.
 Donec Honor, placidòque decens Reverentia vultu
 Corpora legitimis imposuere toris.
 Hinc sacra Majestas, hoc est Dea censa parentesi

Quaque die partu est edita, magna fuit:
Nec mora: confedit medio sublimis olimpo,
Aurea purpureo conspicienda sinu.
Confedere simul Pudor & Metus: omne videres
Numen ad hanc vultus composuisse suos.
Protinus intravit mentes suspectus honorum.
Fit pretium dignis: nec sibi quisque placet.
Hic status in cælo multos permansit in annos;
Dum senior fatis excidit arce Deus.
Terra feros partus immania monstra Gigantes
Edidit, ausuros in Jovis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues:
Atque ait, In magnos arma movete Deos.
Exstruere hi montes ad sidera summa parabant,
Et magnum bello sollicitare Jovem.
Fulmina de cæli jaculatus Juppiter arce
Vertit in auctores pondera vasta suos.
His bene Majestas armis defensa Deorum
Restat: & ex illo tempore culta manet.
Assidet inde Jovi, Jovis est fidissima custos:
Et præstat sine vi sceptrâ tremenda Jovi.
Venit & in terras: colueant Romulus illam
Et Numa: mox alii, tempore quisque suo.
Illa partes in honore pio matresque tuetur:
Illa comes pueris virginibusque venit.
Illa datos fasces commendat, eburque curules:
Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia. dicta probarunt
Clioque & curvæ scita Thalia lyræ.
Excipit Uranie: fecere silentia cunctæ:
Et vox audiri nulla, nisi illa, potest.
Magna fuit quondam capitis reverentia canl,
Inque suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus juvenes animosâque bella gerebant:

Et prædis aderant in statione suis.
 Viribus illa minor, nec habendis utilis armis,
 Consilio patriæ sæpè ferebat opem.
 Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros:
 Nomen & ætatis mire Senatus habet.
 Jura dabat populo senior: finitaque certis
 Lægibus est ætas, unde petatur honos.
 Et medius juvenum, non indignantibus ipsis,
 Ibat: & interior, si comes unus erat.
 Verba quis auderet coram sene digna rubore
 Dicere? censuram longa senectûa dabat.
 Romulus hoc vidit; selectaque corpora Patres
 Dixit: ad hos urbis summa relata novæ est.
 Hinc sua majores tribuisse vocabula Majo
 Tatûor, & grati consuluisse suæ.
 Et Numitor dixisse potest, Da, Romule, mensam
 Hunc senibus; nec avum sustinuisse nepos.
 Nec leve propositi pignus successit honoris:
 Junius à juvenum nomine dictus adest.
 Tunc sic neglectos hedera redimita capillos,
 Prima sui cœpit Calliopeæ chori:
 Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
 Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis:
 Hinc sata Pleione cum cælifero Atlacte
 Jungitur, ut fama est, Pleiadæque parit.
 Quarum Maja suas forma superasse sorores
 Traditur, & summo concubuisse Jovi.
 Hæc enixa jugo cupressiferæ Cyllenes
 Ætherium volucri qui pede carpit iter.
 Arcades hunc, Ladonque rapax, & Mænalus ingens
 Rite colunt, Luna credita terra prior.
 Exsul ab Arcadia Latios Evander in agros
 Venerat: impositos attuleratque Deos.
 Hic, ubi nunc Roma est, orbis caput, arbor, & herbæ
 Et

Et pauca pecudes, & casa rara fuit.
 Quò postquam ventum est, Consistite, præscia mater,
 Num locus imperii rus erit istud, ait.
 Et matri & vati peret Nonacrius heros,
 Inque peregrina constitit hospes humo.
 Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis
 Has docuit gentes, alipedisque Dei.
 Semicaper coleris cinctus, Faune, Lupercis,
 Cum lustrant celebres vellera secta vias.
 At tu materno donasti nomine mentem
 Inventor curvæ furibus apte, fidis.
 Nec pietas hæc prima tua est: septena putaris
 Pleiadum numero fila dedisse lyra.
 Hæc quoque desierat: laudata est voce sororum,
 Quid faciam? turbæ pars habet omnis idem.
 Gratia Pieridum nobis æqualiter adsit,
 Nullaque laudetur plusve minusve mihi.
A Jove surgat opus: prima mihi nocte videnda
 Stella est in cunas officiosa Jovis.
 Nascitur Oleniæ sidus pluviale Capellæ:
 Illa dati cælum præmio lactis habet.
 Nais Amalthea Cretæ nobilis Ida
 Dicitur in silvis occuluisse Jovem.
 Huic fuit hœdorum mater formosa duorum
 Inter Dictæos conspicienda greges;
 Cornibus aëreis: atque in sua terga recurvis.
 Ubere, quod nutrix posset habere Jovis.
 Lac dabat illa Deo; sed fregit in arbore cornu,
 Truncaque dimidia parte decoris erat.
 Sustulit hoc Nymphe: cinctumque recentibus herbis,
 Et plenum pomis ad Jovis ora tulit.
 Ille ubi res cæli tenuit, solidoque paterno
 Sedit, & invicto nil Jove majus erat;
 Eidera nutricem, nutricis fertile cornu

Fecit, quod dominæ nunc quoque nomen habet.
 Præstitibus Majæ Laribus videre Kalendæ
 Atam constitui, parvaque signa Deum.
 Voverat illa quidem Curius: sed longa vetustas
 Destruit: & saxo longa tenecet.
 Causa tamen positi fuerat cognominis illis,
 Quod præstant oculis omnia tuta suis.
 Stant quoque pro nobis, & præsent moenibus urbis,
 Et sunt præsent, auxiliûmque ferunt.
 At canis ante pedes saxo fabricatus eodem
 Stabat. Quæ standi cum Lare causa fuit?
 Servat uterque domum: domino quoque fidus uterque
 Compita grata Deo: compita grata cani.
 Exagitant & Lar, & turba Diania fures:
 Pervigilantque Lares, pervigilantque canes.
 Bina gemellorum quærebam signa Deorum
 Viribus annosæ facta caduca moræ:
 Mille Lares, geniumque ducis, qui tradidit illos,
 Urbs habet, & vici numina trina colunt.
 Quô feror? Augustus mensis mihi carminis hujus
 Jus habet: interea diva canenda Bona est.
 Est moles nativa loco (res nomina fecit)
 Appellant saxum: pars bona montis ea est.
 Huic Remus insiterat frustra, quo tempore fratris
 Prima Palatinæ regna dedistis aves.
 Tempa patres illic oculos exosa viriles
 Leniter acclivi constituere jugo.
 Dedicat hæc veteris Clausorum nominis heros
 Virgineo nullum corpore passa virum.
 Livia restituit, ne non imitata maritum
 Esset, & ex omni parte secuta virum.
Postera cum roseam pulsas Hyperionis astra
 In matutinis lampada tollet equis;
 Frigidus Argestes summas mulcebit aristas,

Candidaque à Calabris vela dabuntur aquis.
 At simul inducent obscura crepuscula noctem,
 Pars Hyadum toto de grege nulla later.
 Ora micant Tauri septem radiantia flammis,
 Navita quas Hyadas Grajus ab imbre vocat.
 Pars Bacchum nutrisse putat: pars credidit esse
 Tethyos has neptes, Oceanique lenis.
 Nondum stabat Atlas humeros oneratus olympos
 Cum satus est forma conspiciendus Hyas.
 Hunc stirps Oceani maturis nixibus Æthra
 Edidit, & Nymphas; sed prior ortus Hyas.
 Dum nova lanugo est, pavidos formidine cervos
 Terret, & est illi præda benigna lepus.
 At postquam virtus annis adolevit, in apros
 Audet, & hirsutas cominus ire leas
 Dumque petit latebras foetæ catulosque leonæ,
 Ipse fuit Lybycæ præda cruenta fera.
 Mater Hyan, & Hyan mœstæ flere sorores,
 Cervicemque polo suppositurus Atlas.
 Victus utorque parens tamen est pietate sororum:
 Illa dedit cælum, nomina fecit Hyas.
 Mater ades florum, ludis celebranda jocosis:
 Distuleram partes mense priore tuas.
 Incipis Aprili: transis in tempora Mai.
 Alter te fugiens, cum venit alter, habet.
 Cum tua sint, cedantque tibi confinia mensum
 Convenit in laudes ille vel ille tuas.
 Circus in hunc exit, clamataque palma theatris:
 Hoc quoque cum Circi munere carmen cat.
 Ipsa doce quæ sis; hominum sententia fallax.
 Optima tu proprii nominis actor eris.
 Sic ego, sic nostris respondit diva rogatis;
 Dum loquitur, vernas efflat ab ore rosas.
 Chloris eram, quæ Flora vocor: corrupta Latino

Nominis est nostri littera Græca sono.
Chloris eram Nymphæ campi felicitis, ubi audis
Rem fortunatis ante fuisse viris.
Quæ fuerit mihi forma, grave est narrare modestæ:
Sed generum matri reperit illa Deum.
Ver erat: errabam: Zephyrus conspexit: abibam.
Insequitur: fugio; fortior ille fuit.
Et dederat fratri Boreas jus omne rapinæ.
Ausus Erichthea præmia ferre domo.
Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptæ
In quæ meo non est ulla querela toro.
Vere frutor semper: veri nitidissimus annus.
Arbor habet frondes; pabula semper humus.
Est mihi foecundus dotalibus hortus in agris.
Aura favet: liquidæ fonte rigatur aquæ.
Hunc meus implevit generoso flore maritus:
Atque ait; Arbitrium tu, dea, floris habe.
Sæpè ego digestos volui numerare colores:
Nec potui; numero copia major erat.
Roscida cùm primum foliis excussa pruina est,
Et variè radiis intepuere comæ:
Conveniunt pictis incinctæ vestibus Horæ,
Inque leves calathos munera nostra legunt.
Protinus accedunt Charites; necruntque coronas,
Sertaque caelestes implicitura comas.
Prima per immensas sparsi nova semina gentes,
Unius tellus ante coloris erat.
Prima Therapnæo feci de sanguine florem:
Et manet in folio scripta querela suo.
Tu quoque nomen habes cultos Narcissæ, per hortos;
Infelix, quod non alter, & alter eras!
Quid Crocon, aut Acin referam, Cinyraque creatum;
De quorum per me sanguine surgit honor?
Mars quoque, si nescis, per nostras editus artes.

Juppiter hoc adhuc nesciat; usque precor.
Sancta Jovem Juno, nata sine matre Minerva,
Officio doluit non eguisse suo.

Ibat, ut Oceano queretur furta mariti:

Restitit ad nostras fessa labore fores.

Quam simul adspexi: Quid te, Saturnia, dixi,
Attulit? exponit; quem petat, illa locum.

Addidit & causam. verbis solabar amicis:

Non, inquit, verbis cura levanda mea est.

Si pater est factus neglecto conjugis usu

Juppiter, & solus nomen utrumque tenet;

Cur ego desperem fieri sine conjuge mater,

Et parere intacto, dummodo casta, viro?

Omnia tentabo latis medicamina terris;

Et freta, Tartacos excutiantque sinus.

Vox erat in cursu: vultum dubitantis habebam.

Nescio quid, Nymphe, posse videris, ait.

Ter volui promittere opem, ter lingua retenta est.

Ira Jovis magni causa timoris erat.

Fer, precor, auxilium, dixit; celabitur auctori:

Et Stygiæ numen testificabor aquæ.

Quod petis, Oleniis, inquam, mihi missus ab arbis

Hos dabit: est hortis unicus ille meis.

Qui dabat, hoc, dixit, sterilem quoque tange juvencam,

Mater erit. tetigi: nec mora; mater erat.

Protinus hærentem decerpsi pollice florem.

Tangitur: & tacto concipit illa sinu.

Jamque gravis Thracen, & læva Propontidos intrat,

Fitque potens voti: Marsque creatus erat.

Qui memor accepti per me natalis, Habeto

Tu quoque Romulea, dixit, in urbe locum.

Foratan id teneris, tantum mea regna coronis

Esse potes; tangunt numen & arva meum.

Si bene floruerint segetes; erit arca dives.

Si bene floruerit vinea ; Bacchus erit.

Si bene floruerint oleæ , nitidissimus annus :

Poma quoque eventum temporis hujus habent.

Flore semel laeto pereant vinciaque fabæque :

Et pereunt lentes , advena Nile , tuæ.

Vina quoque in magnis operose condita cellis

Florent : & nebulae dolia summa tegunt.

Mella meum munus : volucres ego mella daturas

Ad violam , & cythifos , & thyma cana voco.

Nos quoque idem facimus : tunc cum invenilibus annis

Luxuriant animi , corporaque ipsa vigent.

Talia dicentem tacitus mirabar , at illa ,

Jus tibi dicendi est , si qua requiris , ait.

Dic dea , respondi , ludorum quæ sit origo.

Vix bene dixeram ; rettulit illa mihi.

Cetera luxuriæ nondum instrumenta vigeant :

Aur pecus , aut latam dives habebat humum.

Hinc etiam locuplex , hinc ipsa pecunia dicta est :

Sed jam de vetito quisque parabat opes.

Venerat in morem populi depascere saltus :

Idque diu licuit , poenæque nulla fuit.

Vindico tervabat nullo sua publica vulgus ;

Jamque in privato pascere inertis erat.

Plebis ad Aediles perducta licentia talis

Publicios : animus defuit ante viris.

Rem populus recipit : multam subiere nocentes.

Vindicibus laudi publica cura fuit.

Multa data est ex parte mihi ; magnoque favore

Victores ludos instituere novos.

Parte locant clivi , qui tunc erat ardua rupes ;

Utile nunc iter est : Publiciumque vocant.

Annua credideram spectacula facta ; negavit ;

Addidit & dictis altera verba suis.

Nos quoque tangit honos : festis gaudemus , & aris

Turbæque cælestes ambitiosa sumus.
Sæpè Deos aliquis peccando fecit iniquos ;
Et pro delictis hõstia blanda fuit.
Sæpè Jovem vidi , cùm jam sua mittere vellet
Fulmina , thure dato sustinuisse manum.
At si negligimur ; magnis injuria pœnis
Solvitur : & justum præterit ira modum.
Respice Testiaden : flammis absentibus arsit.
Causa est , quod Phœbes ara sine igne fuit.
Respice Tantaliden : eadem Dea tela tenebat.
Virgo est : & spretos bis tamen ulta focos.
Hippolyte infelix , velles coluisse Dionen ,
Cùm consternatis diripereris equis.
Longa referre mora est collata oblivia damnis.
Me quoque Romani præteriere Patres.
Quid facerem : per quod fierem manifesta doloris ?
Exigerent nostræ qualia damna notæ :
Extidit officium tristi mihi : nulla tuebar
Rura : nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant : violas arere videres ,
Filaque punicei languida facta croci.
Sæpè mihi Zephyrus , Dotes corrumpere noli
Ipsa tuas , dixit : dos mihi vilis erat.
Florebant oleæ : venti nocuere protervi.
Florebant segetes ; grandine laxa seg'es.
In spe vitis erat : cælum nigrescit ab austris ,
Et subita frondes decutiuntur aqua.
Nec volui fieri , nec sum crudelis in ira :
Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
Convenere Patres : & , si bene floreat annus ,
Numinibus nostris annua festa vovent.
Annûimus votis. Consul cum Consule ludos
Posthumio Lænas persolvere mihi.
Quærere conabar , quare lascivia major

His foret in ludis, liberiórque jocus:
 Sed mihi succurrit, numen non esse severum;
 Aptaque deliciis munera ferre deam,
 Tempora lutilibus cinguntur tota coronis;
 Et later injectis splendida mensa rosis.
 Ebrius incinctis phryla conviva capillis
 Saltat, & imprudens utitur arte meri.
 Ebrius ad durum formosæ limen amicæ
 Cantat, habent unctæ mollia ferta comæ.
 Nulla coronatâ peraguntur seria fronte;
 Nec liquidè vinctis flore bibuntur aquæ.
 Donec eras mistus nullis, Acheloë, racemis;
 Gratia sumendæ non erat ulla rosæ.
 Bacchus amat flores: Baccho placuisse coronam
 Ex Ariadnæo fidere nosse potes.
 Scena levis decet hanc: non est, mihi credite, non est
 Illa cothurnatas inter habenda deas.
 Turba quidem cur hos celebret meretricia ludos,
 Non ex difficili causa petenda subest.
 Non est de tetricis, non est de magna professis:
 Vult sua plebejo sacra patere choro.
 Et monet ætatis specie, dum floreat, uti:
 Contemni spinam, cùm cecidere rosæ.
 Car tamen, ut dantur vestes Cerealibus albæ,
 Sic est hæc cultu versicolore decens?
 An quia maturis albescit melsis aristis:
 Et color & species floribus omnis inest?
 Annuit: & motis flores cecidere capillis:
 Accidere in mensas ut rosa missa solet.
 Lumina restabant: quorum me causa latebat;
 Cùm sic errores abstulit illa meos.
 Vel quia purpureis collucent floribus agri;
 Lumina sunt nostros visa decere dies:
 Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma colore,

Atque oculos in se splendor uterque trahit:
Vel quia deliciis nocturna licentia nostris
Convenit. à vero tertia causa venit.
Est breve præterea, de quo mihi quærere restat,
Si liceat, dixi: (dixit & illa, Licet.)
Cur tibi pro Libycis clauduntur rete leænis
Imbelles capreae sollicitusque lepus?
Non sibi, respondit. silvas celsisse, sed hortos,
Arvaque, pugnaci non adeunda fere.
Omnia finierat: tenues secessit in auras:
Mansit odor, posses scire fuisse deam.
Floreat ut toto carmen Nasonis in ævo;
Spaige, precor, donis pectora nostra tuis.
NOste minus quarta promet sua fidera Chiron
Semivir, & flavi corpore mistus equi.
Pelion Hæmonia mons est obversus in austros:
Summa virent pinu; cetera quercus habet.
Phillyrides tenuit, saxo stant antra vetusto,
Quæ justum memorant incoluisse senem.
Ille manus olim missuras Hæctora letho
Creditur in lyricis detinuisse modis.
Venerat Alcides exhausta parte laborum;
Jussaque restabant ultima panè viro.
Stare simul casu Trojæ duo fata videres;
Hinc puer Æacides, hinc Jove natus erat.
Excipit hospitio juvenem Philyreus heros:
Et causam adventus hic rogat, ille docet.
Respicit interea clavam spoliūque leonis,
Virque, ait, his armis, armaque digna viro.
Nec se, quin horrens auderent tangere setis
Vellus Achilleæ continuere manus.
Dumque senex tractat squalentia talla venenis
Excidit, & lævo fixa sagitta pede est.
Ingemuit Chiron, traxitque è vulnere ferrum:

Adgemit Alcides, Hamoniusque puer.
 Ipse tamen lectas Pagatais collibus herbas
 Temperat, & varia vulnere mulect ope.
 Virus edax superabat opem: penitusque recepta
 Ossibus, & toto corpore pelvis erat.
 Sanguine Centauri Lernæe sanguis Echidnæ
 Mistus ad auxilium tempora nulla dabat.
 Stabat, ut ante patrem, lacrymis perfusus Achilles:
 Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
 Sæpè manus aëras manibus fingeat amicis:
 (Morum, quos fecit, præmia doctor habet.)
 Oscula sæpè dedit: dixit quoque sæpè jacenti:
 Viue, precor; nec me, care relinque, patet.
 Nona dies aderat, cum tu justissime Chiron,
 Bis septem stellis corpora cinctus, eras.

Hunc lyra curva sequi cuperet; sed idonea nondum
 Est via. nox æpeum tertia tempus erit.

Scorpium in cælo, cum eras lucescere Nonas
 Dicimus, à media parte notandus erit.

Hinc ubi protulerit formosa ter Hesperus ora,
 Ter dederint Phœbo sidera victa locum,
 Rigua erit veteris nocturna Lemuria sacri:

Inferias tacitis Manibus illa dabunt.

Annus erat brevior: nec adhuc pia Februa norant.

Nec tu dux mensum, Jane biformis, eras.

Jam tamen extincto cineri sua dona ferebant.

Compositique nepos busta piabat avi.

Mensis erat Majus majorum nomine dictus:

Qui partem prisce nunc quoque moris habet.

Nox ubi jam media est, somnoscque silentia præbent.

Et canis, & variæ conticuisse aves;

Ille memor veteris ritus, timidusque Deorum,

Surgit, habent gemini vincula nulla pedes.

Signaque dat digitis, medio cum pollice junctis.

Occurrat tacito ne levis umbra sibi.
 Terque manus puras fontana perluit unda,
 Vertitur, & nigras accipit ore fabas.
 Aversusque jacit: sed dum jacit, Hæc ego mittos
 His, inquit, relimo meque meosque fabis.
 Hoc novies dicite, nec respicit, umbra putatur
 Colligere, & nullo terga vidente sequi.
 Rursus aquam tangit, Temeseaque concrepat æras
 Et rogat ut testis exeat umbra suis.
 Cum dixit novies, manes, exite paterni,
 Respicit, & purè sacra peracta putat.
 Dicta sit unde dies, quæ nominis extet origo,
 Me fugit: ex aliquo est invenienda Deo.
 Pliade nate, mone, virga venerande potenti:
 Sæpè tibi est Stygii regia visa Jovis.
 Venit adoratus Caducifer, Accipe causam
 Nominis, ex ipso cognito causa Deo est.
 Romulus ut tumulto fraternas condidit umbras,
 Et male veloci iusta soluta Remo:
 Faustulus infelix & passis Acca capilis
 Spargebant lacrymis ossa perusta suis.
 Inde domum redeunt sub prima crepuscula mœsti,
 Utque erat, in duo procubere toro.
 Umbra cruenta Remi visa est assistere lecto,
 Atque hæc exiguo murmure verba loqui:
 En ego dimidium vestri parsque altera voti
 Cernite sim qualis, qui modò talis eram.
 Qui modò si volucres habuissem regna jubentes;
 In populo potui maximus esse meo:
 Nunc sum elapsa rogi flammis & inanis imago.
 Hæc est ex illo forma relicta Remo.
 Heu ubi Mars pater est: si vos modò vera locuti;
 Ubæque expositis ille ferina dedit.
 Quem lupa servavit, manus hunc temeraria civis

Perdidit, ò quanto mitior illa fuit!

Sæve Celer, crudelem animam per vulnera reddas:

Utque ego, sub terras sanguinolentus eas.

Noluit hoc frater, pietas æqualis in illo est.

Quod potuit, lacrymas in mea fata dedit.

Hunc vos per lacrymas, per vestra alimenta rogate,

Ut celebrem festo signet honore diem.

Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt.

Lubrica pressantes effugit umbra manus.

Ut secum fugies somnos abduxit imago;

Ad regem voces fratris uterque ferunt.

Romulus obsequitur, lucemque Remuria dixit

Illam, qua positis iusta feruntur avis.

Aspera mutata est in lenem tempore longo

Littera, quæ toto nomine prima fuit.

Mox etiam Lumeres animas dixere silentium.

Hic sensus verbi: vis ea vocis erat.

Fana tamen veteres illis clausure diebus,

Ut nunc ferali tempore operata vides.

Nec viduæ tædis eadem, nec virginis apta

Tempora, quæ nupsit, non diuturna fuit.

Hac quoque de causa, si te proverbia tangunt,

Mense malas Mayo nubere valgus ait.

Sed tamen hæc tria sunt sub eodem tempore festa,

Inter se nulla continuata die.

Quorum si mediis Boëton Oriona quæres;

Falsus eris, signi causa canenda mihi est.

Juppiter, & lato qui regnat in æquore frater.

Carpebant socias, Mercuriusque vias.

Tempus erat, quo versa iugo referuntur aratra,

Et pronus saturæ lac bibit agnus ovis.

Fortè senex Hyricus angusti cultor agelli

Hos videt, exiguum stabat ut ante casam.

Atque ita, Longa via est, nec tempora longa supersunt

Dixit ; & hospitibus janua nostra patec.
 Addidit & vultum verbis ; iterumque rogavit.
 Parent promissis : dissimulantque Deos.
 Tecta senis subeunt nigro deformia fumos ;
 Ignis in hesterno stipite parvus erat.
 Ipse genu posito flammam exsuscitat aura,
 Et promit quassas comminuitque faces.
 Stant calices ; minor inde fabas , olus alter habebat ;
 Et spumat testu pressus uterque suo.
 Dumque mora est , tremula dat vina rubentia dextra.
 Accipit æquoreus pocula prima Deus.
 Quæ simul exhaustit ; Da nunc bibat ordine , dixit,
 Iuppiter , audito palluit ille Jove.
 Ut rediit animus ; cultorem pauperis agri
 Immolat , & magno torret in igne bovem.
 Quæque puer quondam primis diffuderat annis,
 Promit fumoso condita vina cado.
 Nec mora : flumineam lino celantibus ulvam
 Sic quoque non aliis discubere toris.
 Nunc dape , nunc posito mensæ nituere Lyæo.
 Terra rubens crater , pocula fagus erant.
 Verba fuere Jovis ; siquid fert impetus opta :
 Omne feres . placidi verba fuere senis ;
 Cara fuit conjux primæ mihi cura juventæ.
 Cognita : nunc , ubi sit , queritis : urna tegit.
 Huic ego juratus , vobis in verba vocatis,
 Conjugio dixi sola frui meo.
 Et dixi , & servo ; sed enim diversa voluntas
 Est mihi : nec conjux , & pater esse volo.
 Annuerant omnes : omnes ad terga juvenci
 Constituerant , pudor est ulteriora loqui.
 Tunc superinjecta texere madentia terra
 Jam me decem menses : & puer ortus erat.
 Huic Hyrieus , quia sic genitus vocat Uriona.

Perdidit antiquum littera prima sonum.
 Creverat immensum: comitem sibi Delia sumpsit.
 Ille deæ custos, ille satelles erat.
 Verba movent iras non circumspècta Deorum.
 Quam nequeam, dixit, vincere, nulla fera est.
 Scorpion immisit Tellus: fuit impetus illi
 Curva gemelliparæ spicula ferre deæ.
 Obstitit Orion, Latona nixentibus astris
 Addidit: & Meriti præmia, dixit, habe.
 Sed quid & Orion, & cetera sidera mundo
 Cedere festinant, noxque coactat iter?
 Quid solito citius liquido jubar æquore tollit
 Candida Lucifero præveniente dies:
 Fallor? an arma sonant? non fallimur: arma sonabant?
 Mars venit, & veniens bellica signa dedit.
 Ultor ad ipse suos cælo descendit honores,
 Templaque in augusto conspicienda foro.
 Et Deus est ingens, & opus, debebat in urbe
 Non aliter nati Mars habitare sui
 Digna giganteis hæc sunt delubra trophæis:
 Hinc fera Gradivum bella movere decet:
 Seu quis ab Eoo nos impius orbe laceffit;
 Seu quis ab occiduo Sole demandus erit,
 Prospicit armipotens operi fastigia summis
 Et probat invictos summa tenere Deos,
 Prospicit in foribus diversæ tela figure:
 Armaque terrarum millite victa suo.
 Hinc videt Enean oneratum pondere sacro,
 Et tot Iulæ nobilitatis avos.
 Hinc videt Mladen humeris ducis arma ferentem,
 Claraque dispositis æta subesse viris.
 Spectat & Augusto prætextum nomine templum,
 Et visum lecto Cæsare majus opus.
 Voverat hoc juvenis tunc, cum pia sustulit arma,

A tantis princeps incipiendus erat.
 Ille manus tendens, instanti milite iusto,
 In conjuratis talia dicta dedit:
 Si mihi bellandi pater est, Vestaëque sacerdos
 Autor, & ulcisci numen utrumque paro;
 Mars ades: & satia scelerato sanguine ferrum:
 Stetque favor causa pro meliore tuus.
 Tempa feres, & me victore, vocaberis Ultor.
 Voverat; & fuso letus ab hoste redit.
 Nec satis est meruisse semel cognomina Martis;
 Perlequitur Parthâ signa retenta manu.
 Gens fuit & campis, & equis, & tuta sagittis,
 Et circumfusis invia fluminibus.
 Addiderant animos Crassorum funera genti,
 Cum periit miles, signaque duxque simul.
 Signa decus belli Parthus Romana tenebat;
 Romanæque aquilæ signifer hostis erat.
 Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
 Cæsaris Ausoniæ protegerentur opes.
 Ille notas veteres, & longi dedecus avi
 Sustulit, agnorunt signa recepta suos.
 Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ,
 Quid loca, quid rapidi profuit usus equi?
 Parthe, refers aquilas: victos quoque porrigis arcus,
 Pignora jam nostri nulla pudoris habes.
 Ritè Deo templumque datum, nomènque Bisaltor:
 Et meritis votis debita solvit honor.
 Sollemni ludos Circo celebrate, Quitites:
 Non visa est fortem scena decere Deum.
 P Liadas adspicies omnes, totumque sororum
 Azmen, ubi ante Idus nox erit una super.
 Tunc mihi non dubiis auctoribus incipit ætas;
 Et tepidi finem tempora veris habent.

IDibus ora prior stellantia tollere taurum
Indicat: huic signo fabula nota subest.
Præbuit ut taurus Tyriæ sua terga puellæ
Juppiter, & falsa cornua fronte tulit;
Illa jubam dextra, læva retinebat amictus;
Et timor ipse novi causa decoris erat.
Aura sinus implet: flavos movet aura capillos.
Sidoni, sic fueras adspicienda Jovi.
Sæpè puellares subduxit ab æquore plantas,
Et metuit tactus assilientis aquæ:
Sæpè Deus prudens tergum demittit in undas;
Hæreat ut collo fortius illa suo.
Littoribus tactis stabat sine cornibus ullis
Juppiter: inque Deum de bove versus erat.
Taurus init cælum: te, Sidoni, Jupiter implet:
Parsque tuum terræ tertia nomen habet.
Hoc alii signum Phariam dixere juvencam;
Quæ bos ex homine est, ex bove facta dea.
Tunc quoque priscorum virgo simulacra virorum
Mittere roboreo cirpea ponte solet.
Corpora post d'cies senos qui credidit annos
Missa neci, sceleris crimine damnat avos.
Fama vetus: tunc cùm Saturnia terra vocata est,
Talia fatidici dicta fuere Dei.
Falcifero libat seni duo corpora, gentes.
Mittite, quæ Tuscis excipiantur aquis.
Donec in hæc venit Tirynthius arva; quotannis
Tristia Leucadio sacra peracta Deo.
Illum stramineos in aquam misisse Quirites:
Herculis exemplo corpora falsa jaci.
Pars putat, ut ferrent juvenes suffragia soli,
Pontibus infirmos præcipitasse senes.
Tybri, doce verum: tua ripa vetustior urbe est.
Principium ritus tu bene nosse potes.

Tybris arundiferum medio caput extulit alveo,
 Raucaque di novit talibus ora sonis:
 Hæc loca desertas vidi sine mœnibus herbas:
 Pascēbat sparsos utraque ripa boves.
 Et quem nunc gentes Tyberim noruntque timēntque
 Tunc etiam pecori despiciendus eram.
 Arcadis Evandri nomen tibi sæpe refertur:
 Ille meas remis advena torisit aquas.
 Venit & Alcides turba comitatus Achivā:
 Albula, si meministi, tunc mihi nomen erat.
 Excipit hospitio juvenem Pallantius heros:
 Et tandem Caco debita poena venit.
 Victor abit, secūmque boves Erytheida prædam
 Abstrahit: at comites longiūs ire negant.
 Magnaque pars horum desertis venerat Argis:
 Montibus his ponunt spēmque Larēmque suam.
 Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore:
 Atque aliquis moriens, hoc breve mandat opus:
 Mittite me Tyberi: Tyberinis vinctus ut undis
 Littus ad Inachium pulvis inanis eam.
 Displicet hæredi mandati cura sepulchri:
 Mortuus Ausonia conditur hospes humo.
 Scirpea pro domino Tyberi jactatur imago,
 Ut repetat Grajas per freta longa domos.
 Hæc tamen: & vivo sibi rorantia saxo
 Antra: leves cursura sustinuitis aquæ.
Clare nepos Atlantis ades: quem montibus olim
 Edidit Arcadiis Pleias una Jovi:
 Pacis & armorum superis imisque Deorum
 Arbiter, alato qui pede carpis iter;
 Læte lyre pulsu, nitida quoque læte palastra,
 Quo didicit culte lingua favente loqui:
 Tempa tibi posuere patres spectantia Circum
 Idibus. ex illo est hæc tibi festa dies.

Te quicumque suas profitetur vendere merces,
Thure dato, tribuas ut sibi lucra rogat.

Est aqua Mercurii portæ vicina Capenæ:

Si juvat expertis credere, numen habet.

Huc venit incinctus tunica mercator; & urna

Purus suffusa, quam ferat, haurit aquam.

Uda sit hinc laurus: lauro sparguntur ab uda

Omnia, quæ obitimos sunt habitura novos.

Spargit, & ipse suos lauro rerante capillos:

Et peragit solita fallere voce preces.

Ablue præteriti perjuria temporis, inquit:

Ablue præterita perfida verba die.

Sive ego te feci testem, fallôve citavi

Non audituri numina vana Jovis:

Sive Deum prudens alium, divamve fefelli;

Abstulerint celeres improba dicta Noti.

Et pateant veniente die perjuria nobis:

Nec curent superi, siqua locutus ero.

Da modo lucra mihi, da factio gaudia lucro,

Et face, ut emptori verba dedisse juvet.

Talia Mercurius poscentes ridet ab alto:

Se memor Ortygias surripuisse boves.

AT mihi pande, precor, multò meliora petenti

In geminos ex quo tempore Phœbus eat.

Cum totidem de mense dies superesse videbis;

Quot sunt Herculei facta laboris, ait.

Dic, ego respondi, causam mihi sideris hujus.

Causam facundo prodidit ore Deus.

Abstulerant raptas Phœben Phœbésque sororem;

Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil.

Bella parant, repetuntque suas & frater & Idas;

Leucippo fieri pactus uterque gener.

His amor, ut repetant, illis, ut reddere nolint,

Suadet: & ex causa pugnat uterque pari.

Effugere Oebalidæ cursu potuere sequentes:

Sed visum est celeri vincere turpe fuga.

Liber ab arboribus locus est, apta area pugne,

Constiterant illic (nomen Aphidna loco.)

Pectora trajecit Lynceo Castor ab ense,

Non expectato vulnere, prelsit humum.

Ultor adest Pollux: & Lyncea perforat hasta,

Qua cervix humeros continuata premit.

Ibat in hunc Idas, vixque est Jovis igne repulsus:

Tela tamen dextræ fulmine rapta negat.

Jamque tibi, Pollux, cælum sublime patebat,

Cum Mea, dixisti, percipe verba, pater:

Quod mihi das uni, cælum partire duobus:

Dimidium toto munere majus erit.

Dixit, & alterna fratrem statione redemit;

Utile sollicitæ fidus utrumque rati.

Ad Ianum redeat, qui quærit Agonia quid sint:

Quæ tamen in fastis hoc quoque tempus habent.

Nocte sequente diem canis Erigoneius exit.

Est alio signi reddita caula loco.

Proxima Vulcani lux est: Tubilustria dicunt.

Lustrantur puræ, quas facit ille, tubæ,

Quattuor inde notis locus est, quibus ordine lectis

Vel mos sacrorum, vel fuga regis inest.

Nec te prætereo populi Fortuna potentis

Publica; cui templum luce sequente datum.

Hanc ubi dives aquis acceperit Amphitrite;

Grata Jovi fulvæ rostra videbis avis:

Auferet ex oculis veniens aurora Booten:

Continuâque die fidus Hyantis erit.

P. OVIDIJ NASONIS, FASTORUM.

LIBER VI.

HIC quoque mensis habet dubias in nomine causas;
 Quæ placeant, positis omnibus, ipse leges.
 Facta canam; sed erunt qui me finxisse loquantur;
 Nullaque mortali numina visa putent.
 Est Deus in nobis: agitante calescimus illo,
 Impetus hic sacrae semina mentis habet.
 Eas mihi præcipuè vultus vidisse Deorum:
 Vel quia sum vates, vel quia sacra cano.
 Est nemus arboribus densum, secretus ab omni
 Voce locus, si non obstreperetur aquis.
 Hic ego quærebam coepti quæ mensis origo
 Esset, & in cura nominis hujus eram.
 Ecce deas vidi; non quas præceptor arandi
 Viderat; Ascræas cum sequeretur oves.
 Nec quas Priamides in aquosæ vallibus Idæ
 Contulit, ex illis sed tamen una fuit.
 Ex illis fuit una, sui germana mariti.
 Hæc erat (agnovi) quæ stat in arce Jovis:
 Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar.
 Tunc dea, quos fecit, sustulit ipsa metus.
 Namque, ait ò vates Romani conditor anni,
 Aufe per exiguos magna referre modos:
 Jus tibi fecisti numen cæleste videndi,
 Cum placuit numeris condere festa tuis.
 Ne tamen ignores, vulgique errore traharis,

Junius à nostro nomine nomen habet.
 Est aliquid nupisse Jovi, Jovis esse sororem.
 Fratre magis dubito glorier, anne viro.
 Si genus adspicitur; Saturnum prima parentem
 Feci. Saturni fors ego prima fui.
 A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est:
 Hæc illi à cælo proxima terra fuit.
 Si torus in pretio est, dicor Matræ Tonantis,
 Junctæque Tarpejo sunt mea templa Jovi.
 An potuit Majo pellex dare nomina mensi:
 Hic honor in nobis invidiosus erit:
 Cur igitur regina vocor, principisque dearum?
 Aurea cur dextræ sceptrâ dedere meæ?
 An facient mensem lucēs, Lucinaque ab illis
 Dicar, & à nullo nomina-mense traham?
 Tum me pœniteat posuisse fidelitèr iras
 In genus Electræ, Dardaniamque domum.
 Causa duplex iræ, rapto Ganymede dolebam:
 Forma quoque Idæo judice victa mea est:
 Pœniteat quod non fovi Carthagini arces,
 Cum mea sint illo currus & arma loco:
 Pœniteat Sparten, Argosque measque Mycenæ,
 Et veterem Latio supposuisse Samon.
 Adde senem Tatium, Junonicolasque Faliscos,
 Quos ego Romanis succubuisse tuli.
 Sed neque pœniteat: nec gens mihi charior ulla est:
 Hic colar: hic teneam cum Jove templa mea.
 Ipse mihi Mavors, Commendo mœnia, dixit,
 Hæc tibi tu pollens urbe nepotis eris.
 Dicta fides sequitur: centum celebrantur in aris,
 Nec levior quovis est mihi mensis honor.
 Nec tamen hunc nobis tantummodo præstat honorem
 Roma: suburbani dant mihi munus idem.
 Inspice quos habeat nemoralis Aricia fastos,

Et populus Laurens, Lanuviumque meum:

Est illic mensis Junonius (inspice Tibur;

Et Prænestinae moenia sacra deæ:)

Junonale leges tempus: nec Remulus illas

Condidit: at nostri Roma nepotis erat.

Finierat Juno; respeximus. Herculis uxor

Stabat: & in vultu signa dolentis erant.

Non ego, si toto mater me cedere calo.

Jusserit, invita matre morabor, ait.

Nunc quoque non luctor de nomine temporis hujus:

Blandior; & partes pæne rogantis ago.

Remque mei juris malim tenuisse precandos

Et faveas causæ forsitan ipse meæ,

Aurea possedit socio Capitolia templo

Mater, & ut debet, cum Jove summa tenet.

At decus omne mihi contigit origine mensis.

Unicus est, de quo sollicitamur, honor.

Quid grave, si titulum mensis, Romane, dedisti

Herculis uxori, posteritasque memor?

Hæc quoque terra aliquid debet mihi nomine magni

Conjugis: huc captas appulit ille boves.

Hic malè defensus flammis & dote paterna

Cacus Aventinam sanguine tinxit humum.

Ad propiora vocor: populum digessit ab annis

Romulus, in partes distribuitque duas:

Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est:

Hæc ætas bellum suadet, at illa gerit.

Sic statuit, mensesque nota secrevit eadem.

Junius est juvenum, qui fuit ante senum.

Dixit, & in litem studio certaminis issent,

Atque ira pietas dissimulata foret;

Venit Apollinea longas Concordia lauro

Nexa comas placidi numen orisque ducis.

Hæc ubi narravit Tatium, fortèque Quirinum.

Binaque cum populis regna coisse suis :
Et Lare communi soceros generosque receptos
 His nomen junctis Junius, inquit, habet.
Dicta triplex causa est. at vos ignoscite divæ.
 Res est arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares à me, perierunt iudice formæ
 Pergama : plus lædunt, quam juvat una, dux.
Prima dies tibi Carina datur, dea cardinis hæc est
 Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
Unde datas habeat vires, obscurior ævo
 Fama : sed è nostro carmine certus eris.
Adjacet antiquus Tiberino lucus Helerni :
 Pontifices illuc nunc quoque sacra ferunt.
Inde sata est Nymphe (Cranen dixere priores)
 Ne quidquam multis sæpè petita procis.
Rura sequi, jaculisque feras agitare solebat,
 Nodosasque cava tendere valle plagas.
Non habuit pharetram : Phœbi tamen esse sororem
 Credebant, nec erat, Phœbe pudende tibi.
Hujus aliquis juvenum dixisset amantia verba :
 Reddebat tales protinus illa sonos :
Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris
 Si secreta magis ducis in antra, sequar.
Credulus antequam : frutices hæc nacta resistit :
 Et latet, & nullo est inveniendi modo.
Viderat hanc Janus : visæque cupidine captus
 Ad duram verbis mollioribus usus erat.
Nympha jubet quæri de more remotius antrum :
 Utque comes sequitur, desinitque ducem.
Scuta (videt Janus quæ post sua terga gerantur)
 Nil agis : & latebras respicit ille tuas.
Nil agis en, dixit, nam te sub rupe latentem
 Occupat amplexu : teque pocitus, ait :
 Jus pro concubitu nostro tibi Cardinis esto.

Hoc pretium posita virginittis habe.

Sic fatus, spinam, qua tristes pellere posset

A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.

Sunt avidæ volucres non quæ Phineia mensis

Guttura fraudabant: sed genus inde trahunt.

Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ:

Canities pennis, unguibus hamus inest.

Nocte volat puerosque petunt nutricis egentes,

Et vitiant cunis corpora rapta suis.

Carpere dicuntur lactentia viscera rostris,

Et plenum poto sanguine guttur habent.

Esterillis Strigibus nomen: sed nominis hujus

Causa, quod horrenda stridere nocte solent.

Sive igitur nascuntur aves; seu carmine fiunt,

Næniaque in volucres falsa figurat anus;

In thalamos venire Procæ. Proca natus in illis

Præda recens avium quinque diebus erat.

Pectoraque exsorbent avidis infantia linguis.

At puer infelix vagit, opemque petit,

Territa voce sui nutrix accurrit alumni,

Et rigido sectas invenit ungue genas.

Quid faceret? color oris erat, qui frontibus olim

Esse solet feris, quas nova læsit hiems.

Pervenit ad Granen: & rem docet: illa, Timorem

Pone, tuus sospes, dixit, alumnus erit.

Venerat ad cunas, flebant materque paterque.

Sistite vos lacrymas, ipsa medebor, ait.

Protinus arbutea postes ter in ordine tangis

Fronde: ter arbutea limina fronde notat.

Spargit aquis aditus, & aquæ medicamen hæcebant:

Extaque de porca cruda bimestre tenet.

Atque ita. Noctis aves, ex his quolibet, inquit,

Parcite: pro parvo victimæ parca cadis.

Cor pro corde, precor, pro sistris suavia sistris:

Hanc animam vobis pro meliore damus.
 Sic ubi libavit, profecta sub æthere ponit:
 Quique sacris adsunt, respicere illa vetat.
 Virgaque Janalis de spina sumitur alba:
 Quâ lumen thalamis parva fenestra dabat.
 Post illud neque aves cunas violasse feruntur:
 Et rediit puero, qui fuit ante, color,
 Pinguis cur illis gustentur larda Kalendis,
 Mistaque cum calido sit faba farre rogas:
 Prisca dea est: alitumque cibis, quibus ante solebat,
 Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
 Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat:
 Ostreaque in conchis tuta fuere suis.
 Nec Latium norat, quam præbet Ionia dives,
 Nec quæ Pygmaeo sanguine gaudet, avem:
 Et præter pennas nihil in pavone placebat:
 Nec tellus captas miserat ante feras.
 Sus erat in pretio: cæsa sue festa colebant:
 Terra fabas tantum duraque farra dabat.
 Quæ duo mista simul sextis quicumque Kalendis
 Ederit, huic lædi viscera posse negant.
 Arce quoque in summa Junoni templa Monetæ
 Ex voto memorant facta, Camille, tuo.
 Ante domus Manli fuerant: qui Gallica quondam
 A Capitolino reppulit arma Jove.
 Quam bene (dî magni) pugna cecidisset in illa
 Defensor solii, Juppiter alte, tui!
 Vixit, ut occideret damnatus crimine regni.
 Hunc illi titulum longa senecta dabat.
 Lux eadem Marti festa est: quem prospicit extra
 Appositum tectæ porta Capena viæ.
 Te quoque, Tempestas, meritam delubra fatemur:
 Cum penè est Corsis obruta clavis aquis.
 Hæc hominem monumenta patent, si quærimus astra,
 Tunc

Tunc oritur magni præpes adunca Jovis.

Postera lux Hyadas taurinæ cornua frontis
Evocat : & multa terra madescit aqua.

Manè ubi bis fuerit , Phœbusque iteraverit ortus,
Factaque erit posito rore bis uda seges ;
Hac sacrata die Tusco Bellona duello

Dicitur : & Latio prospera semper adest.
Appius est auctor , Pyrrho qui pace negata

Multum animo vidit ; lumine captus erat.
Prospicit à tergo summum brevis area circum,
Est ubi non parvæ parva columna notæ.

Hinc solet hasta manu belli prænuntia mitti
In regem & gentes , cùm placet arma capi.

Altera pars circi custode sub Hercule tuta est :
Quod Deus Euboico carmine munus habet.

Muneris est tempus , qui Nonas Lucifer ante est.
Si titulos quæris , Sylla probavit opus.

Quærebam Nonas Sanco , Fidiône referrem,
An tibi Semo pater : tunc mihi Sancus ait :
Cuicunque ex illis dederis , ego munus habebo.

Nomina trina fero : sic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini :

Inque Quirinali constituere iugo.
Est mihi (sitque precor nostris diuturnior annis)
Filia : qua felix sospite semper ero.

Hanc ego cùm vellem genero dare ; tempora tædis
Apta requirebam , quæque cavenda forent.

Tunc mihi post sacras monstratur Junius Idus
Utilis & nuptis , utilis esse viris.

Primaque pars hujus thalamis aliena reperta est.
Nam mihi sic conjux sancta Dialis ait :

Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta
Detulerit flavis in mare Tybris aquis ;

Non mihi dentosa cœnæ depectere buxo,

Non unguens ferro subsecuisse licet:
 Non tetigisse virum, quamvis Jovis ille sacerdos,
 Quamvis perpetua sit mihi lege datus.
 Tu quoque ne propera: melius tua filia nubet,
 Ignea cum pura Vesta nirebit humo.
Tertia post Nonas remove Lycæona Phoebe
 Fertur: & à tergo non habet ursa metum.
 Tunc ego me memini ludos in gramine Campi
 Adspicere; & didici, lubrice Tibri, tuos.
 Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,
 Quique regunt parvis æra recurva cibis.
Mens quoque numen habet. Menti delubra videmus
 Vota metu belli, perfide Poene, tui.
 Poene, rebellaras, & letho Consulis omnes
 Attoniti Mauras pertinuere manus.
 Spem metus expulerat: cùm Menti vota Senatus
 Suscipit: & melior protinus illa venit.
 Adspicit instantes mediis sex lucibus Idus
 Illa dies, qua sunt vota soluta Deæ.
Vesta fave: tibi nunc operata resolvimus ora:
 Ad tua si nobis sacra venire licet.
 In prece totus eram. cælestia numina sensi,
 Lataque purpurea luce refulsit humus.
 Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
 Te, dea: nec fueras adspicienda viro.
 Sed quæ nesciram, quorûmque errore tenebar,
 Cognita sunt nullo præcipiente mihi.
 Dena quater memorant habuisse Palilia Romam:
 Cum flammæ custos æde recepta sua est
 Regis opus placidi, quo non metuentius ullum
 Nominis ingenium terra Sabina tulit.
 Quæ nunc ære nitent: stipula tunc tecta virebant;
 Et paries lento vimine textus erat.
 Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ,
Tunc

Tunc erat intonsi regia magna Numæ.

Forma tamen templi, quæ nunc manet, antè fuisse

Dicitur: & formæ causa probanda subest.

Vesta eadem est, quæ terra: subest vigil ignis utrique,

Significant sedem terra focusque suam.

Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa:

Aere subjecto tam grave pendet onus.

Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem;

Quique premat partes angulus omnis abest.

Cùmque sit in media rerum regione locata,

Et tangat nullum plusve minusve latus:

Ni convexa foret, parti vicinior esset:

Nec medium terram mundus haberet onus.

Arte Syracosia suspensus in aëre clauso

Stat globus, immensi parva figura poli:

Et quantum à summis, tantum secessit ab imis

Terra: quod ut fiat, forma rotunda facit.

Par facies templi: nullus procurrit in illo

Angulus. à pluvio vindicat imbre tholus.

Cur sit virginis, quæris, dea culta ministris?

Inveniam causas hac quoque parte suas.

Ex Ope Junonem memòrant Ceresque creatas

Semine Saturni: tertia Vesta fuit.

Utraque nupserunt: ambæ peperisse feruntur:

De tribus impatiens restitit una viri.

Quid mirum, virgo si virgine lata ministra

Admittit castas in sua sacra manus:

Nec tu aliud Vestam, quam vivam intellige flammam.

Nataque de flamma corpora nulla vides.

Jure igitur virgo est, quæ semina nulla remittit,

Nec caput: & comites virginittis habet.

Esse diu stultus Vestræ simulacra putavit:

Mox didici curvo nulla subesse tholo.

Ignis inextinctus templo celatur in illo.

Effigiem nullam Vesta nec ignis habent:
Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur.

Causaque par Graji nominis esse potest:
At focus a flammis, & quod fover omnia dictus;
Qui tamen in primis ædibus antè fuit.

Hinc quoque vestibulum dici reor: inde precaudo
Assamur Vestam, quæ loca prima tenes.

Ante focos olim scaminis considere longis
Mos erat: & mensæ credere adesse Deos.

Nunc quoque, cum fiunt antiquæ sacra Vacunæ,
Ante Vacunales stantque sedentque focos.

Venit in hos annos aliquid de more vetusto.
Fert missos Vestæ pura patella cibos.

Ecce, coronatis panis dependet asellis,
Et velant scabras florida ferta molas.

Sola prius furnis torrebant farra coloni;
Et fornacali sunt sua sacra deæ.

Suppositum cineri panem focus ipse parabat;
Strataque erat tepido tegula quassa solo.

Inde focum servat pistor, dominamque focorum;
Et quæ puniceas versat asela molas.

Præteream, referamne tuum, rubicunde Priape,
Dedecus: est multi fabula plena joci.

Turrigera frontem Cybele redimita corona
Convocat æternos ad sua festa Deos.

Convocat & Satyros, & rustica numina Nymphas:
Silenus quamvis nemo vocarat, adest.

Nec licet, & longum est epulas narrare Deorum:
In multo nox est pervigilata mero.

Hæc remore errabant in opacæ vallibus Idæ:
Pars jacet, & molli gramine membra levat.

Hæc ludunt, hos somnus habet: pars brachia nectit.
Et viridem celeri ter pede pulsant humum.

Vesta jacet, placidamque capit securam quietem,

Sicut

Sicut erat positum cespite fulta caput.

At ruber hortorum custos Nymphasque deasque
Captat, & errantes serque refertque pedes.

Adspicit & Vestam. dubium, Nymphamne putarit
An scierit Vestam: scisse sed ipse negat.

Spem capit obscenam, furtimque accedere tentat
Et fert suspensos corde micante gradus.

Forte, senex quo vestus erat, Silenus asellum
Liquerat ad ripas lene sonantis aquæ.

Ibat ut inciperet longi Deus Helleponti;
Intempestivo cum rudit ille sono.

Territa voce gravi surgit dea. convolat omnis
Turba. per infestas effugit ille manus.

(Lampascus hoc animal solita est mactare Priapos
Hinc asini flammis indicis exta damus.)

Quem tu, diva memor, de pane monilibus ornas,
Cessat opus: vacuæ conticuere molæ.

Nomine, quam pretio celebratior, arce Tonantis,
Dicam Pistoris quid velit ara Jovis.

Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis;
Fecerat obsidio jam diuturna famem.

Juppiter ad solium superis regale vocatis,
Incipe, ait Marti: protinus ille refert:

Scilicet innotum est, quæ sit fortuna meorum;
Et dolor hic animi voce querentis eget:

Si tamen, ut referam breviter mala juncta pudori
Exigis: Aipino Roma sub hoste jacet.

Hæc est, cui fuerat promissa potentia rerum;
Juppiter: hanc terris impositurus eras:

Jamque suburbanos, Etrusque contudit arma.
Spes erat in cursu: nunc Lare pulsa suo est.

Vidimus ornatos ærata per atria picta
Velle triumphales occubuisse senes.

Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ

Sede, putant aliquos scilicet esse Deos?
 At si respicerent, qua vos habitatis in arce,
 Tôtque domos vestras obsidione premis;
 Nil opis in cura scirent superesse Deorum;
 Et data sollicita thura perire manu.
 Atque utinam pugna pateat locus! arma capebant
 Et si non poterunt exsuperare, cadant.
 Nunc inopes victus, ignavaque fata timentes
 Monte suo clausos barbara turba premit.
 Tunc Venus, & lituo pulcher trabeaque Quirinus,
 Vêstaque pro Latio multa locuta suo.
 Publica, respondit, cura est pro moenibus istis,
 Juppiter; & poenas Gallia victa dabit.
 Tu modo, quæ desunt, fruges superesse putentur,
 Effice; nec sedes desere, Vesta, tuas.
 Quodcumque est solidæ Cereris cava machina frangam
 Mollitæque manu duret in igne focus;
 Jusserat: & fratris virgo Saturnia jussis
 Annuit; & mediæ tempora noctis erant.
 Jam ducibus somnum dederat labor. increpat illos
 Juppiter; & sacro, quid velit, ore docet:
 Surgite, & in medios de summis arcibus hostes
 Mittite, quam minimè tradere vultis, opem.
 Somnus abit, quærûnque novis ambagibus acti,
 Tradere quam nolint, & jubeantur opem.
 Ecce Ceres visa est: jaciunt Cerealia dona.
 Jacta super galeas, scûtaque longa sonant;
 Posse faræ vinci spes excidit. Hoste repulso,
 Candida Pistori ponitur ara Jovi,
 Forte revertebar festis Vestalibus illac,
 Qua nova Romano nunc via juncta foro est:
 Huc pede mitronam nullo descendere vidi:
 Obsupui tacitus, sustinnique gradum.
 Sensit anus vicina loci: jussûnque sedere

Alloquitur quatiens voce tremente caput.

Hoc, ubi non fora sunt, udæ tenuere paludes:

Amne redundatis fossa madebat aquis.

Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras,

Nunc solida est tellus, sed lacus ante fuit:

Qua Velabra solent in Circum ducere pompas:

Nil præter salices cassaque canna fuit.

Sæpè suburbanas rediens conviva per undas

Cantat, & ad nautas ebria verba jactat.

Nondum conveniens diversis iste figuris

Nomen ab averso ceperat amne Deus.

Hic quoque lucus erat juncis & arundine densus;

Et pede velato non adeunda palus.

Stagna recesserunt, & aquas sua ripa coercet:

Siccaque nunc tellus, mos tamen inde manet:

Rediderat causam. Valeas, anus optima, dixi:

Quod superest ævi, molle sit omne, tui.

Cetera jam pridem didici puerilibus annis;

Non tamen idcirco prætereunda mihi.

Mœnia Dardanides nuper nova fecerat Ilus:

Ilus adhuc Asiæ dives habebat opes.

Creditur armiferæ signum cæleste Minervæ

Urbis in Iliacæ defluisse juga.

Cura videre fuit: vidi templumque locumque

Hoc superest illi: Pallada Roma tenet.

Consultitur Smintheus; locoque obscurus opaco

Hos non merito reddidit ore sonos:

Ætheream servate deam; servabitis urbem:

Imperium secum transferet illa loci.

Servat, & inclusam summa renet Ilus in arcos

Curaque ad hæredem Laomedonta venit.

Sub Priamo servata parum, sic ipsa volebat;

Ex qua judicio forma revicta sua est.

Seu genus Adrastii, seu furtis aptus Ulysses,

Seu pins Æneas, eripuisse ferunt.
(Auctor in incerto est. res est Romana: tuetur
Vesta, quod assiduo lumine cuncta videt.)
Heu quantum timuere patres, quo tempore Vesta
Arsit, & est adytis obruta penè suis!
Flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes,
Mistaque erat flammæ flamma profana piæ;
Attonitæ flebant demisso crine ministrae:
Abstulerat vires corporis ipse timor.
Provolat in medium, & magna, Succurrite, voce,
Non est auxilium flere, Metellus ait.
Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
Non ea sunt voto, sed rapienda manu.
Me miserum! dubitatis? ait (dubitare videbat,
Et pavidas posito procubuisse genu.)
Haurit aquas; tollensque manus, Ignoscite, dixit,
Sacra: vir intravo non adeunda viro.
Si scelus est, in me commissi poena redundet,
Sit capitis damno Roma soluta mei.
Dixit, & irrupit: factum dea rapta probavit;
Pontificisque sui manere tura fuit.
Nunc bene lucetis sacræ sub Cæsare flammæ:
Ignis in Illiacis nunc erit, èstque focus.
Nullaque dicetur vitas temerare sacerdos
Hoc duce: nec viva defodietur humo.
Sic incesta perit: quia quam violavit, in illa
Conditur: & Tellus Vestaque numen idem est.
Tunc sibi Callaico Brutus cognomen in hoste
Fecit, & Hispanam sanguine tinxit humum.
Scilicet interdum miscentur tristitia lætis,
Nec populum toto pectore festa juvant.
Crassus ad Euphraten aquilas, natumque suosque
Perdidiit: & leto est ultimus ipse datus.
Parthe, quid exultas: dixit dea. signa remittes:

Quique necem Crassi vindicet, ultor erit.

AT simul auritis violæ dementur atellis,
Et Cereris fruges aspera faxa terent;
Navita puppe seddens, Delphina videbimus, inquit,
Humida cum pulso nox erit orta die.

JAm, Phryx, à nupta quereris, Tithone, relinqui,
Et vigil Eois Lucifer exit aquis.

Ite bonæ matres (vestrum Matralia festum)
Flavaque Thebanæ reddite liba deæ.

Pontibus & magno juncta est celeberrima circo
Area: quæ posito de bove nomen habet.

Hæc ibi luce ferunt Matutæ sacra parenti
Sceptraferas Servi templa dedisse manus.

Quæ dea sit: quare famulas à limine templi
Arceat (arcet enim) libaque tosta petat:

Bacche; racemiferos hedera redimite capillos,
(Si domus illa tua est) dirige vatis opus.

Arserat obsequio Semele Jovis. accipit Ino
Te, puer: & summa sedula nutrit ope.

Intumuit Juno, racta quod pellice natum
Educat. at sanguis ille sororis erat.

Hinc agitur furiis Athamas, sed imagine falsa:
Tūque cadis patria, parve Learche, manu.

Mœsta Learcheas mater tumulaverat umbras;
Et dederat miseris omnia iusta rogis.

Hæc quoque, funestos ut erat laniata capillos,
Proflit: & cunis te, Melicerta, rapit.

Est spatio contracta brevi, freta bina repellit,
Unaque pulsetur terra duabus aquis.

Huc venit insans natum complexa lacertis;
Et secum è celso mittit in alta iugo.

Excipit illæsos Panope centūque sorores;
Et placido lapsu per sua regna ferunt.

Nondum Leucotheë, nondum puer ille Polamon

Vorticibus densi Tybridis ora tenent.
Lucus erat : dubium Semele , Stimelène vocetur
Mænadas Ausonias incoluisse ferunt.
Quærit ab his Ino , quæ gens foret. Arcadas esse
Audit , & Evandrum sceptrâ tenere loci.
Dissimulata deam Latias Saturnia Bacchas
Instimulat fictis insidiosa sonis ;
O nimium faciles , ô toto pectore captæ,
Non venit hæc nostris hospes amica choris.
Fraude petit : sacrique parat cognoscere ritum.
Quo possit pœnas pendere , pignus habet.
Vix bene desierat ; complent ululatibus auras
Thyades effusis per sua colla comis ;
Injiciuntque manus , puerumque revellere pugnant.
Quos ignorat adhuc , invocat illa Deos.
Dique , virique loci , miseræ succurrite matri.
Clamor Aventini saxa propinqua ferit.
Appulera ripæ vaccas Oetæus Iberas ;
Audit ; & ad vocem concitus urget iter.
Herculis adventu , quæ vim modo ferre parabant,
Turpia femineæ terga dedere fugæ.
Quid petis hinc (conorât enim) matertera Bacchi ?
An nomen quod me , te quoque vexat ? ait.
Illa docet partim ; partim præsentia nati
Continet ; & furiis in scelus ille pudet.
Rumor , ut est velox , agitatâ pervolat alis,
Estque frequens , Ino , nomen in ore tuum.
Hospita Carmentis fidos intrasse penates
Diceris , & longam depoluisse famem.
Liba sua properata manu Tegeæa sacerdos
Traditur in subito cocta dedisse foco.
Nunc quoque liba juvant festis Matralibus illam.
Rustica sedulitas gratior arte fuit.
Nunc , ait , O vates vinientia fata resigna,

Qua licet : hospitium hoc , precor , adde meis.
 Parva mora est : cælum vates ac numina sumit,
 Fitque sui toto pectore plena Dei.
 Vix illam subito posses cognoscere , tanto
 Sanctior , & tanto , quam modo , major erat.
 Lata canam : gaude defuncta laboribus , Ino,
 Dixit , & huic populo dextera semper ades.
 Numen eris pelagi : natum quoque pontus habebit
 In vestris aliud sumite nomen aquis.
 Leucotheæ Grajis , Mutata vocabere nostris :
 In portus nato jus erit omne tuo.
 Quem nos Portumnus , sua lingua Palæmona dicet
 Ite , precor , nostris æquus uterque locis.
 Annuerant : promissa fides. posuere labores.
 Nomina mutarunt : hic Deus , illa Dea est.
 Cur vetet ancillas accedere , quæritis ? odit :
 Principiumque odii , si sinat ipsa , canam.
 Una ministraram solita est , Cadmæi , tuarum
 Sæpe sub amplexus conjugis ire tui.
 Improbas hanc Athamas fortim dilexit : ab illa
 Comperit agricolis semina tota dari.
 Ipsa quidem fecisse negat , sed fama recepit.
 Hoc est cur odio sit tibi serva manus.
 Non tamen hanc pro stirpe sua pia mater adoret.
 Ipsa parum felix visa fuisse parens.
 Alterius prolem melius mandabitis illi,
 Utilior Baccho quam fuit ipsa suis.
 Hanc tibi , Quod properas , memorant dixisse , Rutili
 Luce mea Marlo consul ab hoste cades.
 Exitus accessit verbis : fluxitque Tholonum
 Purpureo mistis sanguine fluxit aquis.
 Proximus annus erat : Pallantide cæcis eadem
 Didius hostiles ingeminavit opes.
 Lux eadem , Fortuna , tua est , auctorque , loca que,
 Sed

Sed superinjectis quis latet ede togis ?
Servius est (hoc constat enim) sed causa latendi
Discrepat : & dubium me quoque mentis habet.
Dum dea furtivos timide prohtetur amores,
Caestemque homini concubuisse pudet;
(Arsit enim magno correpta cupidine regis,
Cacaque in hoc uno non fuit illa viro :)
Nocte domum parva solita est intrare fenestra :
Unde Fenestellæ nomina porta tenet.
Nunc pudet, & vultus velamine celat amatos :
Oraque sunt multa regia tecta toga.
An magis est verum, post Tulli funera plebem
Consulam placidi morte fuisse ducis :
Nec modus ullus erat : crescebat imagine luctus;
Donec eam positis occulere togis.
Tertia causa mihi spatio majore canenda est :
Nos tamen adductos intus agemus equos.
Tullia, conjugio sceleris mercede parato,
His solita est dictis extimulare virum :
Quid juvat esse pares te nostræ cæde sororis,
Meque tui fratris, si pia vita placet :
Vivere debuerant, & vir meus, & tua conjux,
Si nullum ausu i majus eramus opus.
Et caput, & regnum factum est dotale parentis.
Si vir es, i, dictas exige dotis opes.
Regia res scelus est : socero cape regna necato;
Et nostras patrio sanguine tinge manus.
Talibus instinctus solio privatus in alto
Sederat. attonitum vulgus ad arma ruit.
Hinc cruor, & cædes, infirmaque vincitur ætas.
Sceptra gener socero rapta superbus habet.
Ipse sub Esquilis, ubi erat sua regia, cæsus
Concidit in dura sanguinolentus humo.
Filia carpento patrios initura penates,

Ibat per medias alta feróxque vias.

Corpus ut adspexit, lacrymis auriga profusis,

Restitit, hunc tali corripit illa sono:

Vadis? an expectas pretium pietatis amarum?

Duc, inquam, invitas ipsa per ora rotas.

Certa fides facti: dictus Sceleratus ab illa

Vicus, & æterna res ea pressa nota.

Post tamen hoc ausa est templum monumenta parentis

Tangere: mira quidem, sed tamen acta loquar.

Signum erat in solio residens sub imagine Tulli:

Dicitur hoc oculis opposuisse manum.

Et vox audita est, Vultus abscondite nostros,

Ne natæ videant ora nefanda meæ:

Veste data tegitur: vetat hanc fortuna moveri;

Et sic è templo est ipsa locuta sue:

Ore revelato qua primum luce patebit

Servius, hæc positi prima pudoris erit.

Parcite, matronæ, vetitas attingere vestes:

Solemni satis est voce movere preces.

Sicque caput semper Romano tactus amictu,

Qui rex in nostrâ septimus urbe fuit.

Arserat hoc templum: signo tamen illa pepercit

Ignis: opem nato Mulciber ipse tulit.

Namque pater Tulli Vulcanus, Ocrefia mater

Præsignis facie Corniculana fuit.

Hanc secum Tanaquil, sacris de more paratis,

Iussit in ornatum fundere vina focum.

Hic inter cineres obscœni forma virilis

Aut fuit, aut visa est: sed magis illa fuit.

Iussa foco captiva fover, conceptus ab illa

Servius á cælo semina gentis habet.

Signa dedit genitor, tunc cum caput igne corusco

Contigit, inque coma flammeus arsit apex.

Te quoque magnificâ Concordia dedicat æde,

Livia , quam caro præstitit illa viro.
 Disce tamen , veniens ætas ubi Livia nunc est
 Porticus , immensæ tecta fuisse domus.
 Urbis opus domus una fuit : spatiumque tenebat;
 Quo brevius muris oppida multa tenent.
 Hæc æquata solo est , nullo sub crimine regni;
 Sed quia luxuria visa nocere sua.
 Sustinuit tantas operum subvertere moles,
 Tôtque suas heres perdere Cæsar opes.
 Sic agitur censura , & sic exempla parantur,
 Cum vindex , alios quod monet , ipse facit.
 Nulla nota est veniente die , quam ducere possis.
 Idibus invidto sunt data templa Jovi.
 Et jam Quinquatrus jubeor narrare minores.
 Nunc ades , ô , ceptis , flava Minerva , meis.
 Cur vagus incedit tota tibicen in urbe ?
 Quid sibi personæ , quid stola longa volunt ?
 Sic ego : sic posita Tritonia cuspide dixit.
 Pace velim doctæ verba referre deæ.
 Temporibus veterum tibicinis usus avorum
 Magnus , & in magno semper honore fuit.
 Cantabat fanis , cantabat tibia ludis :
 Cantabat mœstis tibia funeribus.
 Dulcis erat mercede labor : tempûsque secutum
 Quod subito Grajæ frangeret artis opus.
 Adde quod Ædilis , pompa qui funeris irent,
 Artifices solos jusserat esse decem.
 Exsilio mutant urbem , Tibûrque recedunt :
 (Exsiliûm quodam tempore Tibur erat.)
 Quæritur in scena cava tibia : quæritur aris;
 Ducet supremos nœnia nulla choros.
 Servierat quidam quantolibet ordine dignus
 Tibuere ; sed longo tempore liber erat.
 Rure suo parat ille dapes , turbamque canoram

Convocat. ad festas convenit illa dapes.
Nox erat, & vinis oculique animique natabant;
Cum præcomposito nuntius ore venit.
Atque ita, Quid cessas convivia solvere? dixit,
Auctor vindictæ jam venit, ecce, tuæ.
Nec mora; convivæ valido titubantia vino
Membra movent: dubii stantque labantque pedes.
At dominus, Discedite, ait: plaustroque morantes
Sustulit; in plaustro sirpea lara fuit.
Alliciunt somnos tempus, motusque merumque;
Potaque se Tibur turba redire putat.
Jamque per Esquilias Romanam intraverat urbem,
Et mane in medio plaustra fuere foro.
Plautius ut posset specie numeroque Senatum
Fallere, personis imperat ora regi.
Admiscetque alios; &, ut hunc tibicina cætum
Augeat, in longis vestibus ire jubet.
Sic reduces bene posse regi: ne forte notentur
Contra collegæ jussa redire sui.
Res placuit: cultuque novo libet Idibus uti.
Et canere ad veteres verba jocosa modos.
Hæc ubi perdocuit, Superest mihi discere, dixi,
Cur sit Quinquatrus illa vocata dies
Martius, inquit, agit tali mea nomine festa:
Estque sub inventis hæc quoque turba meis.
Prima, terebrato per rara foramina buxo,
Ut daret effeci tibia longa sonos.
Vos placuit: faciem liquidis referentibus undis,
Vidi virgineas intumuisse genas.
Ars mihi non tanti est; valeas, mea tibia, dixi.
Excipit adjectam cespitem ripa suo.
Inventam Satyrus primum miratur: at usum
Nescit; & inflatam sentit habere sonum.
Et modo demittit digitos, modo concipit auras:

Jàmque inter Nymphas arte superbus erat.
Provocat & Phœbum. Phœbo superante pendit
Cæsa recesserunt à cute membra sua.

Sum tamen inventrix auctorque ego carminis hujus;
Hoc est cur nostros ars colat ista dies.

Tertia nox veniet, qua tu Dodoni Thyene
Stabis Agenorei fronte videnda bovis.

Hęc est illa dies, qua tu purgamina Vestræ,
Tybri, per Etruscas in mare mittis aquas.

Si qua fides ventis, Zephyro date carbasæ, nautæ;
Cras veniet vestris ille secundus aquis.

At pater Heliadum radios ubi tinxerit undis,
Et cinget geminos stella serena polos;

Tollet humo validos proles Hyrea lacertos:
Continua Delphin nocte videndus erit.

Scilicet hic olim Volscos Æquosque fugatos.
Viderat in campis, Algida terra, tuis.

Unde suburbano clarus, Tuburte, triumpho,
Vestus es in niveis Posthume victor equis.

Jam sex, & totidem luces de mense supersunt;
Huic unum numero tu tamen adde diem.

Sol abit è Geminis, & Cancri signa rubescunt:
Cœpit Aventina Pallas in arce coli.

Jam tua, Laomedon, oritur nurus: òrtaque noctem
Pellit, & è pratis uda pruina fugit.

Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur,
Tunc, cum Romanis, Pyrrhe, timendus eras.

Hanc quoque cum patriis Calatea receperit undis
Plènaque securæ terra quietis erit;

Surgit humo juvenis telis afflatus avitis;
Et gemino nexas porrigit angue manus.

Notus amor Phædræ, nota est injuria Thesei:
Devovit natum credulus ille suum.

(Non impune pius juvenis Træzena petebat.

Dividit obstantes pectore taurus aquas.)

149

Solliciti terrentur equi ; frustra que retenti

Per scopulos dominum duraque saxa trahunt.

Exciderat curru , lorisque morantibus artus

Hippolytus lacero corpore raptus erat :

Reddideratque animam , multum indignante Diana :

Nulla , Coronides , causa doloris , ait.

Namque pio juveni vitam sine vulnere reddam ;

Et cedent arti tristia fata mea.

Gramina continuo loculis depromit eburnis :

Profuerant Glauci manibus illa prius :

(Tunc , cum observatas augur descendit in herbas

Ufus & auxilio est anguis ab angue dato.)

Pectora ter regit , ter verba salubria dixit :

Depositum terra sustulit ille caput.

Lucus eum , nemorisque tui , Dictynna , recessus

Celat : Aricino Virbius ille lacu.

At Pluto Cloroque dolent : hæc fila teneri ,

Et fieri regni jura minora sui.

Juppiter exemplum veritus direxit in illum

Fulmina , qui nimia noverat artis opem.

Phoebe , que ebaris : Deus est. placare parenti.

Propter te , fieri quod vetat , ipse facit.

Non ego te , quamvis properabis vincere , Cesar ,

Si veter auspicium , signa movere velim.

Sint tibi Flaminius , Thrasimènaque littora testes ,

Per volucres æquos multa monere Deos.

Tempora si veteris quæris temeraria damni ,

Quartus ab extrema mense bis ille dies.

Postera lux melior Superi Masinissa Syphacem.

Et cecidit telis Hannibal ille suis.

Tempora labuntur , tacitisque senescimus annis ;

Et fugiunt fræno non remorante dies.

Quam cito venerunt Fortunæ fortis honores !

Post septem lucas Junius ætus erit.

Ite , deam lati fortem celebrate , Quirites :

15

In Tiberis ripa munera regis habet.

Iars pede, pars etiam celeri decurrite cymba:

Nec pudeat potos inde redire domum.

Feste coronatæ juvenum convivia lintres,

Multaque per medias vina bibantur aquas.

Plebs colis hanc; quia posuit, de plebe fuisse

Fertur, & ex humili sceptrâ tulisse loco.

Convenit & servis: serva quia Tullius ortus

Constituit dubiæ templa propinqua deæ.

Ecce suburbana rediens male sobrius æde,

Ad stellas aliquis talia verba jactat.

Zonâ latet tua nunc, & cras fortasse latebit:

Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.

At si non esset potus, dixisset, eâdem

Venturum tempus solstitiale die.

Lucifero subeunte, Lares delubra tulerunt,

Hic ubi sit docta multa corona manu.

Tempus idem Stator ædis habet, quam Romulus olim

Ante Palatini condidit ora jugi.

Tot restant de mense dies, quod nomina parcis,

Cum data sunt trabes templa, Quirinæ, tuæ.

Tempus Iuleis cras est natale Kalendis;

Pierides, coeptis addite summa meis.

Dicite, Pierides, quis nos adduxerit isti,

Cui dedit invitas victa noverca manus.

Sic ego: sic Clio: Clari monumenta Philippi

Adspicis; unde trahit Martia casta genus.

Martia sacrificio deductum nomen ab Anco;

In qua par facies nobilitate sua.

Par animo quoque forma suo respondit in illa;

Et genus, & facies, ingeniûmque simul.

Nec quod laudamus formam, tu turpe putaris.

Laudamus magnas hac quoque parte deas.

Nupta fuit quondam mater tera Cæsaris illi.

O decus, ò sacra femina digna domo!
 Sic cecinit Clio : doctæ assensere sorores.
 Annuit Alcides , increpuitque lyra.
 F I N I S.

SEX PRIORUM.

MENSIIUM DIGESTIO

E X

SEX OVIDIJ FASTORUM

LIBRIS EXCERPTA.

JANUARIUS.

A K. Jan. Jano, templa, Jovi, & Æsculapio consecra-
 ta in insula Tiberina.

b iv.

c iii.

Cancer decedit.

d. Prid.

e Non.

Lyra oritur : tempestatem significat.

f viii.

g vii.

h vi.

A v.

Agonalia: Delphinus oritur.

b iv.

Media hiems.

c iii:

Carmentalia: Juturnæ ades in campo Martio
 dicata.

d Prid.

c id.

Jovi. Octavius Augustus dictus.

f xix.

g xviii.

Carmentalia.

152.
h xvii.

Concordia templ. ab Furio Camillo ex voto pos-
tum.

A xvi.

Sol in Aquario.

b xv.

c xiv.

d xiii.

e xii.

f xi.

g x.

Lyra occidit.

h ix.

Leonis quæ est in pectore clara stella; occidit.

A viii.

b vii.

c vi.

Castori & Polluci temp. dedit. ad stagnum Ju-
turnæ.

d v.

e iv.

f iii.

Paci.

g Prid.

xxxii.

FEBRUARIUS.

h K. Febr. Sospiæ templum constitutum. Pluviae, interdum
nives.

A iv.

Lyra, & medius Leo occidunt.

b iii.

Delphinus occidit.

c Prid.

d Non.

Augustus Pater patrie dictus. Aquarius oritur &
Zephyrus stare incipit.

e viii.

f vii.

g vi.

h v.

Veris initium.

A iv.

b iii.

Arctophylax oritur.

c Prid.

- d Id. Jovis, Fanno in inf. Tiberina. Fabii à Vejensibus interfecti.
- e xvi. Corvus, & Crater, & Anguis oriuntur.
- f xv. Lupercalia.
- g xiv. Venti per sex dies vehementius flant. Sol in Piscibus.
- h xiii.
- A xii. Quirino templum, & sacra in colle Quirino constituta Stultorum feria.
- b xi. Feriæ deæ Mutæ.
- c x. Chastina cognatorum.
- d ix. Terminalia.
- e viii.
- f vii. Regifugium: birundinum adventus.
- g vi.
- h v.
- A iv.
- b iii. Equiria in campo Martio.
- c Prid. xxviii.

MARTIUS.

- d K. Martij. Marti. Junoni Lucine gædes in Esquilis constituta.
- e vi.
- f v. Alterè Piscibus occidit.
- g iv.
- h iii. Arctophylax occidit. Vindemiator oritur.
- A Prid. Augustus Pontificatum Max. suscepit.
- b Non. Vejovi ad asylum templ. const. Pagasus oritur.
- c viii. Corvus oritur.
- d vii.
- e vi.
- f v.
- g iv.

h. iii. A Prid. *Equiria in campo Martio.*
 b Id. *Jovi. Annae veronae Julias caesar à conjuratione*
interfectus.

c xvi. *Scorpius medius occidit.*
 d xvi. *Liberalia, Milvus oritur.*
 e xv. *Sol in Ariete.*
 f xiv. *Minerva Capta in monte Celio.*
Quinquatrus.

g xiii. *Quinquatr.*
 h xii. *Quinquatr.*
 A xi. *Quinquatr.*
 b x. *Quinquatr. Tubilustrium.*
 c ix. *Equinoctium vernum.*
 d viii. *Equinoctium vernum.*
 e vii. *Equinoctium vernum.*
 f vi. *Equinoctium vernum.*
 g v. *Equinoctium vernum.*
 h iv. *Equinoctium vernum.*

A iii. *Jano Concordiae, Saluti. Pacis.*
 b Prid. *Luna in Aventino.*

xxxi.

APRILIS.

c K. April. *Veneri, Fortuna virili. Scorpius occidit.*
 d iv. *Plejades occidunt.*

e iii. *Plejades occidunt.*
 f Prid. *Megalesia.*
 g Non. *Megalesia.*
 h vii. *Fortuna Publicae aedes dicata in colle Quirinali.*

A vii. *Ludi, quod hoc die Imperator Caesar Jubam re-*
 b vi. *gem devicit. Libra occidit. dies pluvius.*
Orion occidit.

- c v. Cerealia.
 d iv.
 e iii.
 f Prid.
 g Id. Jovi Victori, Libertati atrium constructum.
 h xviii. Venti ex grande. Augustus ad Adulnam M.
 Antonium in fagum vertit.
 A xvii. Ferdiçidia.
 b xvi. Augustus ab exercitu Imp. appellatus.
 Hyades occidunt.
 c xv.
 d xiv. Ludi Cirsenses.
 e xiii. Sol in Tauro.
 f xii.
 g xi. Palilia. Roma condita.
 h x.
 A ix. Vinalia Jovi Veneri Erycinæ ad portam Collinam.
 b viii.
 c vii. Mediom ver. Aries occidit. tempest. signif. Canis
 oritur. Rubigalia.
 d vi.
 e v.
 f iv. Eloralia. Vestæ in palatio.
 g iii.
 h. Prid. xxx

MAJUS.

A K. Maji. Capella oritur. Laribus præstitibus ara consti-
 tuta. Bonæ deæ templum positum.

- b vi. Arctes flare incipit. Hyades oriuntur.
 c v. Centaurus oritur.
 d iv.
 e iii. Lyra oritur.
 f Prid.

g	Prid.	Scorpius medius occidit.
g	Non.	
h	viii.	
A	vii.	Lemnria nocturna.
b	vi.	
c	v.	Lemnria nocturna. Orion occidit.
d	iv.	Marti Bisultori.
e	iii.	Lemnria noct. Plejades oriuntur. Aestatis initium.
f	Prid.	Taurus oritur. Scirpea Simulacra è ponte Sublacio in Tiberim mittuntur.
g	Id.	Jovi Mercurio ad circum
h	xvii.	
A	xvi.	
b	xv.	
c	xiv.	Sol in Geminis.
d	xiii.	
e	xii.	Agonalia. Canis oritur.
f	xi.	
g	x.	Vulcano Tabilustria
h	ix.	Q. Rex C. F.
A	viii.	Fortuna publicæ templum positum. Aquila oritur.
b	vii.	Arctophylax occidit.
c	vi.	Hyades oriuntur.
d	v.	
e	iv.	
f	iii.	
g	Prid.	xxxj.

JUNIUS.

h	K. Jun.	Carne. Junoni Monesq; templ. pos. Marti extra portam Capenam. Tempestati templum constitutum. Aquila oritur.
A	iv.	Hyades oriuntur : dies pluvius.
b	iii.	Bellona in Circo Flaminio.

g Prid.

- c Prid. *Herculi custodi in Circo Flam.*
d Non. *Fidio in colle Quirinali.*
e viii.
f viii. *Arctophylax occidit. Piscatorum feria & ludi in campo Martio.*
g vi. *Menti templ. const.*
h v. *Vestalia. Brutus ulteriorem Hispaniam vicit. Crassus à Parthis cum exercitu cesus.*
A iv. *Delphin vesperi oritur.*
b iii. *Matralia. Rutilius à Marssi interfectus, & ad iisdem anno sequente Didius. Fortune. Concordiæ templum à Livia positum.*
c Prid.
d Id. *Jovi inviso. Quinquatrus minores,*
e xviii.
f xvii. *Hyades oriuntur.*
g xvi. *Zephrus stat, Orion oritur.*
h xv. *Delphinus totus apparet. Aequi & Volsci à Possidmo fugati.*
A xiv.
b xiii. *Sol in Cancro, Palladi in Aventino.*
c xii. *Summano. Ophiuchus oritur.*
d xi.
e x.
f ix. *Flaminius ad Trasimènum lacum à Pœnis victus.*
g viii. *Syphax à Massinissa superatus. Hasdrubal cesus. Forti Fortuna.*
h vii.
A vi. *Orionis zona oritur. Solstitium.*
b v. *Templ. Larib. constit. Jovi Statori.*
c iv. *Quirino.*
d iii.
e Prid.

xxx.

FINIS.

P. CVI.

P. OVIDIJ NASONIS, TRISTIUM.

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

Parve (nec invideo) sine me liber ibis in urbem;
 (Hei mihi!) quò domino non licet ire tuo.
 Vade, sed incultus, qualem decet exfulis esse.
 Infelix habitum temporis hujus habe.
 Nec te purpureo velent vaccina succo.
 Non est conveniens luctibus ille color.
 Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
 Candida nec nigra cornua fronte geras.
 Felices ornent hæc instrumenta libellos.
 Fortunæ memorem te decet esse meæ,
 Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes:
 Hirsutus passis ut videare comis.
 Nève liturarum pudeat, qui viderit illas,
 De lacrymis factas sentiat esse meis.
 Vade liber, verbisque meis loca grata saluta.
 Contingam certè, quo licet, illa pede.
 Siquis, ut in populo, nostri non immemor illic
 Siquis, qui, quid agam, forte requirat, erit;
 Vivere me dices: salvum tamen esse negabis.
 Id quoque quod vivam, munus habere Dei.
 Atque ita te cautus quærenti plura legendum,
 Ne, quæ non opus est, forte loquare, dabis.
 Protinus admonitus repetet mea crimina lectoris
 Et peragar populi publicus ore reus.

Tu cave defendas, quamvis mordebere dicis.

Causa patrocínio non bona major erit.

Invenies aliquem, qui me suspiceret ademptum,

Carmina nec siccis periret ista genis:

Et tacitus secum, nequis malus audiat, optet,

Sit mea, lenito Calare, poena levis.

Nos quoque, quisquis erit, ne sit miser ille, precamur;

Placatos miseris qui volet esse Deos.

Quæque volet, rata sint: ablataque principis ira,

Sedibus in patriis det mihi posse mori.

Ut perages mandata liber, culpabere forsân,

Ingeniique minor laude ferere mei.

Judicis officium est, ut res, ita tempora rerum

Quærere; quæsito tempore tutus eris.

Carmina proveniunt animo deducta sereno:

Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Carmina secessum scribentis & otia quærunt:

Me mare, me venti, me fera jactat hiems.

Carminibus metus omnis abest: ego perditus enssem

Hæsurum jugulo jam puto jamque meo.

Hæc quoque quæ facio, judex mirabitur æquus:

Scriptaque cum venia qualiacumque leget.

Da mihi Mæoniden, & tot circumspecte casus;

Ingenium tantis excidet omne malis.

Denique securus famæ liber ire memento,

Nec tibi sit lecto displicuisse pudor.

Non ita se nobis præbet fortuna secundam,

Ut tibi sit ratio laudis habenda tuæ.

Donec eram sospes, tituli tangebar amore,

Quærendique mihi nominis ardor erat.

Carmina nunc si non studiûmque, quod obsuit, odi,

Sit satis. ingenio sic fuga parva meo

I tamen, i, pro me tu, cui licet, adspice Romam.

Dî facerent possem nunc meus esse liber!

Nec te, quod venias magnam peregrinus in urbem,
Ignotum populo posse venire puta.
Ut titulo careas, ipso noscère colore:
Dissimulare velis te licet esse meum.
Clam tamen intrato: ne te mea carmina lædant.
Non sunt, ut quondam plena favoris erant.
Siquis erit, qui te, quod sis meus, esse legendum
Non putet, è gremio rejiciatque suo;
Inspice, dic, titulum. Non sum præceptor amoris:
Quas meruit pœnas, jam dedit illud opus.
Forſitan expectes, an in alta palatia miſſum
Scandere te jubeam, Cæſaræamque domum.
Ignoscat anguſta mihi loca, dique locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Eſſe quidem memini mitiſſima ſedibus illis
Numina; ſed timeo, qui nocuere, Deos.
Terretur minimo pennæ ſtirdore columba,
Unguibus, accipiter, ſaucia facta tuis.
Nec procul à ſtabulis audet ſecedere, ſiqua
Excuffa eſt avidi dentibus agna lupi.
Vitaret cælum Phaëthon ſi viveret; & quos
Optarat ſtultè, tangere nollat equos.
Me quoque, quæ ſenſi, fateor Jovis arma timere:
Me reor infeſto, cum tonat, igne peti.
Quicumque Argolica de claſſe Capharæa fugit:
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba ſemel vaſta percuſſa procella,
Illum, quo laſa eſt, horret adire locum.
Ergo, cate liber, & timida circumſpice mente,
Et ſatis à media ſit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
Icarus, Icarium nomina fecit aquis.
Difficile eſt tamen, hic remis utaris an aura,
Dicere. conſilium reſque locutque dabunt.

Si poteris vacuo tradi, si cuncta videbis

Mitit, si vires fregerit ira suas:

Siquis erit, qui te dubitantem & adire timentem

Tradat, & ante tamen pauca loquatur, adi.

Luce bona dominoque tuo felicior ipse

Pervenias illuc; & mala nostra leves.

Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,

Solus Achilleo tollere more potest.

Tantum ne noceas, dum vis prodesse, videto.

Nam spes est animi nostra timore minor.

Quæque quiescebat, ne mota resaviat ira,

Et poenæ tu sis altera causa, cave.

Cum tamen in nostrum fueris penetrabile receptus,

Contigerisque tuam scrinia parva domum;

Adspicies illic positos ex ordine fratres,

Quos studium cunctos evigilavit idem.

Cetera turba palam titulos ostendit apertos,

Et sua detecta nomina fronte gerit.

Tres procul obscura latitantes parte videbis.

Hi quoque, quod nemo nescit amare docent;

Ios tu vel fugias; vel, si satis oris habebis,

Oedipodas facito, Telegonósque voces

Déque tribus moneo, si qua est tibi cura parentis.

Ne quemquam, quamvis ipse docebit, ames.

Sunt quoque mutatae ter quinque volumina formæ,

Nuper ab exequiis carmina rapta meis;

His mando dicas, inter mutata referri

Fortunæ vultum corpora posse meæ,

Namque ea dissimilis subito est effecta priori:

Pléndaque nunc, aliquo tempore lata fuit.

Plura quidem mandare tibi, si quæris, habebam;

Sed vereor tardæ causa fuisse moræ.

Quod si, quæ subeunt, tecum, liber, omnia ferress

Sarcina latuso magna futurus eras.

Longa via est ; propera. nobis habitabitur orbis
Ultimus ; á terra terra remota mea.

ELEGIA II.

DI maris & cæli, (quid enim nisi vota supersunt?)
Solvere quassatæ parcite membra ratis.
Néve, precor, magni subscribite Cæsaris iræ.
Sapè premente Deo, fert Deus alter opem.
Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Appollo:
Æqua Venus Teucris; Pallas iniqua fuit.
Oderat Ænean propior Saturnia Turno.
Ille tamen Veneris numine rutilus erat.
Sapè ferox cautum petiit Neptunus Ulysssem:
Eripuit patruo sapè Minerva suo.
Et nobis aliquod, quamvis distamus ab illis,
Quid vetat irato numen adesse Deo?
Verba miser frustra non proficientia perdo:
Ipsa graves spargunt ora loquentis aquæ.
Terribilisque Notus jactat mea dicta; precésque,
Ad quos mittuntur, non sinit ire Deos.
Ergo idem venti, ne causa lædar in una,
Velaque nescio quo, votaue nostra ferunt.
Me miserum, quanti montes volvuntur aquarum!
Jam jam tacturos sidera summa putes.
Quantæ diductu subsidant æquore valles;
Jam jam tacturas Tartara nigra putes.
Quocumque adspicias, nihil est nisi pontus & æther,
Fluctibus hic tumidis, nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani turbine venti.
Nescit cui domino pareat unda maris.
Nam modò purpureo vires capit Eurys ab ortu:
Nunc Zephyrus sero vespere missus adest.
Nunc gelidus sicca Boræas bacchatur ab Arcto.

Nunc

Nunc Notus adversa praelia fronte gerit.
Rector in incerto est: nec quid fugiatve petatve,
Invenit, ambiguis ars stupet ipsa malis.
Scilicet occidimus, nec spes est nisi vana salutis:
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus: frustra que precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exsule conjux:
Hoc unum nostri scitque gemirque mali:
Nescit in immenso jactari corpora ponto:
Nescit agi ventis, nescit ad esse necem.
Di bene, quod non sum mecum conscendere passus,
Ne mihi mors misero bis patienda foret.
At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidia certè parte superstes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma!
Quantus ab aethereo personant axe fragor!
Nec levius laterum tabulae feriuntur ab undis,
Quam grave balistae moenia pulsat onus.
Qui venit hic fluctus supereminet omnes,
Posterior nono est, undecimòque prior.
Non lethum timeo: genus est miserabile lethi.
Dante naufragium: mors mihi munus erit.
Est aliquid, fatòve suo ferròve cadentem
In solita moriens ponere corpus humo:
Est mendate suis aliquid sperare sepulchra,
Et non æquoreis piscibus esse cibum.
Fingite me dignum tali nece; non ego solus
Hic veheor. immeritos cur mea poena trahit?
Pro superi, viridesque Dei, quibus æquora curat
Utraque jam vestras sistite turba minas,
Quamque dedit vitam mitissima Caesaris ira,
Hanc finite infelix in loco iussa feram.
Si, quam commerui poenam, me pendere vultis;

Culpa mea est ipso iudice morte minor.
 Mittere me Stygias si jam voluisset ad uadas
 Cæsar ; in hoc vestra non eguisset ope.
 Est illi nostri non invidiosa cruoris
 Copia : quodque dedit , cum volet , ipse fere t.
 Vos modo , quos certe nullo puto crimine læsos,
 Contenti nostris , Di , precor , esse malis.
 Nec tamen , ut cuncti miserum servare velitis,
 Quod periit , saluum jam caput esse potest.
 Ut mare cõsodat , ventisque ferentibus utar,
 Ut mihi parcatis ; non minus exul ero.
 Non ego divitias avidus sine fine parandi
 Latum mutandis mercibus æquor aro.
 Nec peto quas quondam petii studiosus , Athenas :
 Oppida non Asiæ , non loca visa prius.
 Non ut Alexandri claram delatus in urbem,
 Delicias videam , Nile jocose , tuas
 Quod faciles opto ventos , (quis credere possit ?)
 Sarmatis est tellus , quam mea vota petunt.
 Obligor ut tangam lævi fera littora ponti,
 Quodque sit à patria tam fuga tarda queror.
 Nescio quo videam positos ut in orbe Tomitas,
 Exilem facio per mea vota viam.
 Seu me diligitis , tantos compescite fluctus,
 Pronaque sint nostræ numina vestra rati ;
 Seu magis odistis , iussæ me advertite terræ.
 Supplicii pars est in regione mei.
 Ferte (quid hic facio) rapidi mea corpora venti,
 Ausonios fines cur mea vela vident ?
 Noluit hoc Cæsar : quid , quem fugat ille , tenetis ?
 Aspiciat vultus Pontica terra meos.
 Et jubet , & merui , nec , quæ damnaverit ille
 Crimina , defendi fãlve piũve puto.
 Si tamen acta Deos numquam mortalia fallunt,

A culpa facinus scitis abesse mea.

Immo ita si scitis, si me meus abstulit error,
 Stultaque mens nobis, non scelerata fuit:
 Quod, licet è minimis, domui si favius illi,
 Si satis Augusti publica iussa mihi;
 Hoc duce si dixi felicia sæcula: pròque
 Cæsare thura, piis Cæsaribusque dedi;
 Si fuit hic animus nobis; ita parcite divi.
 Sin minus; alta cadens obruat unda caput.
 Fallor? an incipiunt gravide vaneſcere nubes,
 Victæque mutati frangitur ira maris?
 Non casu vos, sed sub conditione vocati.
 Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

CUM subit illius tristissima noctis imago,
 Quæ mihi supremum tempus in urbe fuit
 Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui
 Labitur ex-oculis nunc quoque gutta meis.
 Jàm prope lux aderat, qua me discere Cæsar
 Finibus extremæ jussierat Ausoniæ.
 Nec spatium nec mens fuerat satis apta paranti:
 Torpuerant longa pectora nostra mora.
 Non mihi servorum comites non cura legendi;
 Non aptæ profugo vestis opisque fuit.
 Non aliter stupui, quam qui Jovis ignibus ictus,
 Vivit: & est vitæ nescius ipse suæ.
 Ut tamen hanc animo nubem dolor ipse removit,
 Et tandem sensus convaluere mei;
 Alloquor extremum mæstos abiturus amicos,
 Qui modo de multis unus & alter erant.
 Uxor amans flantem flens acrius ipsa tenebat;
 Imbre per indignas usque cadente genas.
 Nata pròcul Libycis aberat diversa sub oris;

Nec poterat fati certior esse mei.
Quocumque adspiceres, luctus gemitusque sonabant:
Formaque non taciti funeris intus erat.
Famina, virque, meo pueri quoque funere mœrent:
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti;
Hæc facies Trojæ cum caperetur, erat.
Jamque quiescebant voces hominûmque canûmque:
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens, & ab hac Capitolia cernens,
Quæ nostro frustra iuncta fuere Lari;
Numina vicinis habitantia sedibus inquam,
Jamque oculis numquam templa videnda meis,
Dique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini;
Este salutati tempus in omne mihi.
Et quamquam sero clypeum post vulnera sumo,
Attamen hanc odiis exonerate fugam:
Cælestique viro, quis me deceperit error,
Dicite; pro culpa ne scelus esse putet.
Ut, quod vos scitis, pœnæ quoque sentiat auctor.
Placato posum non miser esse Deo.
Hac præce adoravi superos ego: pluribus uxor;
Singultu medios præpediente sonos.
Illa etiam ante Lares pallsis postrata capillis
Contigit extinctos ore tremente focos:
Multaque in adversos effudit verba Penates,
Pro deplorato non valitura viro.
Jamque moræ spatium nox præcipitata negabat,
Versaque ab axe suo Parrhasis Arctos erat.
Quid facerem à blando patriæ retinebar amore:
Ultima sed iussæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid urges?
Vel quo festines ire; vel unde, vide.
Ah quoties certam me sum mentitus habere

Horam ; propositæ quæ foret apta via.
 Ter limen tetigi ter sum revocatus : & ipse
 Indulgens animo pes mihi tardus erat.
 Sæpè , vale dicto , rurius sum multa locutus ,
 Et quasi discedens oscula summa dedi.
 Sæpè eadem mandata dedi : meque ipse fefelli
 Respiciens oculis pignora cara meis.
 Denique quid propero ? Scythia est , quo mittimur , inquit :
 Roma relinquenda est : utraque iusta mora est.
 Uxor in æternum vivo michi viva negatur :
 Et domus , & fidæ dulcia membra domus.
 Quosque ego dilexi fraterno more sodales.
 O mihi Thesæa pectora juncta fide !
 Dum licet amplectar : numquam fortasse licebit
 Amplius , in lucro est , quæ datur hora mihi.
 Nec mora , sermonis verba imperfecta relinquo ,
 Complectens animo proxima queque meo.
 Dum loquor , & flemus : cælo nitidissimus alto
 Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.
 Dividor haud aliter , quam si mea membra relinquā :
 Et pars abrumpi corpore visa suo est.
 (Sic doluit Metius , tunc cum in contraria versos
 Ultiores habuit proditionis equos)
 Tunc verò exoritur clamor gemitûsque meorum :
 Et feriant mœstæ pectora nuda manus.
 Tunc verò conjux humeris abeuntis inhærens
 Miscuit hæc lacrymis tristitia dicta suis ;
 Non potes avelli. simul ah ! inquit simul ibimus ambo :
 Te sequar , & conjux exulis exul ero.
 Et mihi facta via est : & me capit ultima tellus :
 Accedam profugæ sarcina parva rati.
 Te jubet à patria discedere Cæsaris ira :
 Me pietas. pietas hæc mihi Cæsar erit.
 Talia tenebat : sic & tentaverat ante :

Vixque dedit victas utilitate manus.
 Egredior (sive illud erat sine funere ferri)
 Squallidus immixtis hirta per ora comis.
 Illa dolore mei tenebris narratur obortis
 Semianimis media procubuisse domo.
 Utque resurrexit, fœdatis pulvere turpi
 Crinibus, & gelidâ membra levavit humos;
 Se modo, desertos modo complorasse Penates,
 Nomen & erepti sæpè vocasse viri:
 Nec gemuisse minus, quam si natæve meumve
 Vidisset structos corpus habere rogos;
 Et voluisse mori; moriendo ponere sensus:
 Respectuque tamen non posuisse mei.
 Vivat: & absentem, quoniam sic fata tulerunt,
 Vivat, & auxilio sublevet usque suo.
 Tingitur Oceano custos Frymanthidos Ursæ,
 Æquoreaſque suo fiderè turbat aquas:
 Nos tamen Ionium non nostra findimus æquor
 Sponte; sed audaces cogimur esse metu.
 Me miserum, quantis increscunt æquora ventis,
 Erutaque ex imis fervet arena vadis!
 Monte nec inferior proræ puppique recurvæ
 Infilat, & pictos verberat unda Deos.
 Pineæ textæ sonant; pulsi stridore rudentes;
 Aggemit & nostris ipsa carina malis.
 Navita confessus gelido pallóre timorem,
 Jam sequitur victam, non regit arte ratem,
 Utque parum validus non proficientia vector
 Cervicis rigida fræna remittit equo:
 Sic non quò voluit, sed quò rapit impetus undæ,
 Aurigam vides vela dedisse rati.
 Quod nisi mutatas emiserit Æclus auras;
 In loca jam nobis non adæunda ferar.
 Nam procul Illyricis lævâ de parte relictis,

Interdicta mihi cernitur Italia.
 Desinat in veritas quæso contendere terras,
 Et mecum magno pareat aura Deo,
 Dum locuor, & cupio pariter, timeoque revelli.
 Increpuit quantis viribus unda latus!
 Parcite carulei vos parcite numina Ponti,
 Infestumque mihi sit satis esse Jovem.
 Vos animam læve festam subducite morti.
 Si modo qui perit non periisse potest.

ELEGIA IV.

O Mihi post ullus nunquam memorande sodales.
 O cui præcipue fors mea visa sua est;
 Attonitum qui me (memini) charissime, primus
 Ausus est alloquio sustinuisse tuo;
 Qui mihi consilium vivendi mite dedisti,
 Cum foret in misero pectore mortis amor;
 Scis bene, cui dicami, positis pro nomine signis;
 Officiam nec te fallit, amice, tuum.
 Hæc mihi semper erunt imis infixæ medullis,
 Perpetuusque animæ debitor hujus ero:
 Spiritus & vacuas prius hic tenuandus in auras
 Ibit, & intepido deseret ossa rogo;
 Quam subeant animo meritorum obliviam nostro:
 Et longa pietas excidat ista die.
 Dî tibi sint faciles, & opis nullius egentem
 Fortunam præstent, dissimilemque meæ,
 Si tamen hæc navis vento ferretur amico;
 Ignoraretur forsitan ista fides.
 Thesea Piæthous non tam sensitque amicum,
 Si non infernas vivus adisset aquas.
 Ut foret exemplum veri Phocæus amoris,
 Peccerunt Furia, tellus, Orestæ, iux.

Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes;
Hyrtacidae Nisi gloria nulla foret.

Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.

Dum juvat, & vultu ridet fortuna sereno;

Indelibatas cuncta sequuntur opes

At simul intonuit; fugiunt: nec noscitur ulli,

Agminibus comitum qui modò cinctus erat.

Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,

Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.

Vix duo trèse mihi de tot superestis amici.

Cetera fortunæ, non mea, turba fuit.

Quo magis, ô pauci, rebus succurrite lapsis,

Et date naufragio littora tuta meo:

Nève metu falso nimium trepidate timentes,

Hac offendatur ne pietate Deus.

Sæpè fidem adversis etiam laudavit in armis;

Inque suis amat hanc Cæsar, in hoste probat.

Causa mea est melior, qui non contraria fovi

Arma, sed hanc merui simplicitate fugam.

Invigiles igitur nostris pro casibus oro;

Diminui si qua numinis ira potest.

Scire meos casus si quis desideret omnes:

Plus, quam quod fieri res sinit, ille petat.

Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucent:

Pærvaque quot siccus corpóra pulvis habet

Múltaque credibili tulimus majora: ratàmque,

Quamvis acciderint, non habitura fidem.

Pars etiam quædam mecum moriatur oportet:

Mèque velim possit dissimulante tegi.

Si vox infragili, mihi pectore firmior ære;

Pluraque cum linguis pluribus ora forent;

Non tamen idcirco complecterer omnia verbis;

Materia vires exsuperant meas.

Pro duce Neritio docti mala nostra poetæ
 Scribite: Neritio nam mala plura tuli.
 Ille brevi: spatio multis erravit in annis
 Inter Dulichias Iliacæque domos.
 Nos freta fideribus notis distantia mensos.
 Sors tulit in Geticos Sarmaticosque sinus.
 Ille habuit fidamque manum, sociosque fideless
 Me profugum comites deseruere mei.
 Ille suam lætus patriam victorque petebat.
 A patria fugio victus & exul ego.
 Nec mihi Dulichium domus est, Ithacæve, Samæve:
 (Pœna quibus non est grandis abesse locis)
 Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
 Montibus, imperii Rômæ tæmque locus.
 Ille corpus erat durum patiensque laborum:
 Invalidæ vires ingenuæque mihi.
 Ille erat assiduè sævis agitatus in armis:
 Assuetus studiis mollibus ipse fui.
 Me Deus oppressit nullo mala nostra levante:
 Bellatrix illi diva ferebat opem.
 Cumque minor Jove fictumidis qui regnat in undis
 Illum Neptuni me Jovis ira premit.
 Adde; quod illius pars maxima ficta laborum
 Ponitur in nostris fabula nulla malis.
 Denique quæsitos tetigit tamen ille Penates,
 Quæque diu petiit, contigit arva tamen:
 At mihi perpetuo patria tellure carendum est;
 Ni fuerit læsi molior ira Dei.

ELEGIA V.

NEe tantum Clario Lyde dilecta poetæ,
 Nec tantum Coe Barris amata suo est:
 Pectoribus quantum tu nostris uxor inhaeress
 Digna minus misero, non meliore viro.

Te mea supposita veluti trabe fulta ruina est :
 Si quid adhuc ego sum, muneris omne tui est :
 Tu facies, ut spolium ne sim neu nuder ab illis
 Naufragii tabulas qui petiere mei.
 Urque rapax stimulante fame cupidusque cruoris
 Incustoditum captat ovile lupo :
 Aut ut edax vultur corpus circumspicit eoquod
 Sub nulla positum cernere possit humo :
 Sic mea nescio quis, male fidus rebus acerbis,
 In bona venturus, si paterere, fuit.
 Hanc tua per fortes virtus submovit amicos,
 Nulla quibus reddi gratia digna potest.
 Ergo quàm misero, tam vero, teste probaris :
 Hic aliquod pondus si modo testis habet.
 Nec probitate tua prior est aut Hectoris uxor,
 Aut comes extincto Laodamia viro.
 Tu si Maonium vatem fortita fuisses;
 Penelopes esse fama secunda tuæ.
 Sive tibi hoc debes, nulla pia facta magistra;
 Cùmque nova mores sunt tibi luce dati :
 Rœmina seu princeps omnes tibi culta per annos,
 Te docet exemplum conjugis esse bonæ :
 Assimilèmq; sui longa assuetudine fecit :
 Grandia si parvis assimilare licet.
 Hei mihi, non magnas quod habent mea carmina vires,
 Nôstraque sunt meritis ora minora tuis !
 Siquid & in nobis vivi fuit ante vigoris,
 Extinctum longis excidit omne malis :
 Prima locum sanctas heroidas inter haberest
 Prima bonis animi conspicerere tui.
 Quicumque tamen præconia nostra valebunt;
 Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

SI quis habes nostris similes in imagine vultus ;
Deme meis hederas Baccicha lecta comis.
Ista decent lætos felicia signa poetas.
Temporibus non est apta corona meis.
Hæc tibi dissimulas , sentis tamen : optime dici,
In digito qui me fersque refersque tuo.
Effigiemque meam fulvo complexus in auro
Cara relegati , qua potest , ora vides.
Quæ quoties spectas , subeat tibi dicere forsan,
Quam procul à nobis Naso sodalis abest !
Crata tua est pietas : sed carmina major imago
Sunt mea ; quæ mando qualicumque legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas :
Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego discedens , sicut bone multa meorum,
Ipse mea posui mœstus in igne manu.
Utque cremasse suum fertur sub stipite natum
Thestias , & melior matre fuisse soror ;
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Imposui rapidis viscera nostra rogis.
Vel quod eram Musas , ut crimina nostra , perosus
Vel quod adhuc crescens , & rude carmen erat.
Quæ quoniam non sunt penitus sublata , sed extant
Pluribus exemplis scripta fuisse reor.
Nunc precor ut vivant , & non ignava legentem
Otia delectent , admoneantque mei.
Nec tamen illa legi potuerunt patienter ab ullo ;
Nesciet his summam si quis abesse manum.
Ablatum mediis opus est incudibus illud :
Defuit & scriptis ultima lima meis.
Et veniam pro laude peto , laudatus ab undè

Non fastiditus si tibi, lector, ero
 Nos quoque sex versus, in primi fronte libelli
 Si præponendos esse putabis, habe.
 Orba Parente suo quicumque volumina tangis
 His saltem vestra detur in urbe locus.
 Quodque magis faveas, non hæc sunt edita ab ipso,
 Sed quasi de domini funere rapta sui.
 Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
 Emendaturus, si licuisset, eram.

ELEGIA VII.

IN caput alta suum labentur ab æquore retro
 Fulmina: conversis solque recurret equis:
 Terra feret stellas: cælum findetur aratro:
 Unda dabit flammæ: & dabit ignis aquas,
 Omnia naturæ præpostera legibus ibunt:
 Parsque suum mundi nulla tenebit iter.
 Omnia jam fient, fieri quæ posse negabam:
 Et nihil est, de quo non sit habenda fides.
 Hæc ego vaticinior, quia sum deceptus ab illo,
 Laturum misero quem mihi rebar opem.
 Tantane te fallax cepere obliviam nostri.
 Afflictumque fuit tantus adire timor?
 U neque respiceres, nec solarere jacentem;
 Dure, nec exequias prosequerere meas?
 Illud amicitiae sanctum ac venerabile nomen
 Re tibi pro vili sub pedibusque jacet.
 Quid fuit ingentis prostratum mole sodalem
 Visere, & alloqui parte levare tui
 Inque meos si non lacrymas dimittere casus,
 Pauca tamen ficto verba dolori loqui?
 Inque, quod ignoti faciunt, vale dicere saltem,
 Et vocem populi publicæque ora sequi?
 Denique lugubres vultus, numquamque videndos

LIBER I.

175

Cernere supremo, dum licuitque die?
 Dicendumque semel toto non amplius ævo?
 Accipere, & parili reddere voce, Vale?
 Et fecere alii nullo mihi foedere juncti;
 Et lacrymas animi signa dedere sui.
 Quid nisi convictu caulsitque valentibus essem,
 Temporis & longui junctus amore tibi?
 Quid, nisi tot lusus & tot mea seria nosces,
 Tot nossem lusus seriaque ipse tua?
 Quid, si duntaxat Romæ mihi cognitus esses,
 Ascitus toties ingens omne loci?
 Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos?
 Cunctane Lethæis mersa feruntur aquis?
 Non ego te placida genitum reor urbe Quirini;
 Urbe, meo quæ jam non adeunda pede est:
 Sed scopulis, Ponti quos hæc habet ora sinistri:
 Inque feris Scythiæ Sarmaticisque jugis.
 Et tua sunt filicis circum præcordia vestre;
 Et rigidum ferri semina pectus habent.
 Quæque tibi quondam tenero ducenda plato
 Plena dedit nutrix ubera, tigris erat.
 Aut mala nostra minus quam nunc aliena putasses
 Duritiæque mihi non agere meus.
 Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
 Ut careant numeris tempora prima suis;
 Effice, peccati ne sim memor ujus; & illo
 Officium laudem, quo queror, ore tuum.

ELEGIA VIII.

Detur in offensæ vitæ tibi tangere metam,
 Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
 Atque utinam pro te possent mea vota valere,
 Quæ pro me duos non tetigere Deos!

Do.

Donec eris felix multos numerabis amicos ;
Tempora si fuerint nubila , solus eris .
Aspicias , ut veniat ad candida recta columbæ ;
Accipiat nullas sordida turris aves ?
Horrea formicæ tendunt ad inania unquam :
Nullus ad amissas ibit amicus opes .
Utque comes radios per Solis euntibus umbra est ,
Cum latet hic pressus nubibus , illa fugit ;
Mobile sic sequitur fortunæ lumina vulgus :
Quæ simul inducta nube teguntur , abit .
Hæc precor ut possint semper tibi falsa videri :
Sunt tamen eventu vera fatenda meo .
Dum stetimus , turbæ quantum satis esset , habebam
Nota quidem , sed non ambitiosa , domus .
At simul impulsæ est : omnes timuere ruinam :
Cautaque communi terga dedere fugæ .
Sæva nec admiror metuunt si fulmina , quorum
Ignibus afflari proxima quæque solent .
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quamlibet invisæ Cæsar in hoste probat ;
Nec solet irasci (nec enim moderatio alter)
Cum quis in adversis , si quid amavit amat :
De comite Argolici postquam cognovit Orestæ ,
Narratur Pyladen ipse probasse Thoas .
Quæ fuit Aëtoridæ cum magno semper Achille ,
Laudari solita est Hæctoris ore fides .
Quod pius ad manes Theseus comes isset amicos
Tantareum dicunt indoluisse Deum .
Euriali Nisique fide tibi , Turne , relata ,
Credibile est lacrymis immaduisse genas .
Est etiam miseris pietas , & in hoste probatur .
Hei mihi , quam paucos hæc mea dicta movent !
Hic status , hæc rerum nunc est fortuna meorum ,
Debeat ut lacrymis nullus adesse modus .

At mea sunt proprio quamvis moestissima casu,
Pectora pro sensu facta serena tuo.

Hoc eventurum jam tum carissime vidi,
Ferret adhuc istam cum minus aera ratem,
Sive aliquod morum, seu vitæ labe carentis
Est pretium nemo pluris emendus erat,
Sive per ingenuas aliquis caput exultat artes:
Quælibet eloquio fit bona causa tuo.

His ego commotus, dixi tibi protinus ipsi:
Scena manet dotes grandis amice tuas.

Hoc mihi non ovium fibræ tonitrusve sinistri,
Linguave servate pennave dixit avis;

Augurium ratio est, & conjectura futuri:

Hæc divinavi, notitiamque tuli,
Quæ quoniam vera est, tota mihi mente tibi que
Gratulor ingenium non latuisse tuum.

At nostrum teuebris utinam latuisset in imis,
Expediit studiis lumen abesse meis.

Utque tibi profunt artes facundæ severæ;
Dissimiles illis sic nocuere mihi.

Vita tamen tibi nota mea est seais, artibus illis
Auctoris mores abstinuisset sui.

Scis vetus hoc juveni lusum mihi carmen, & istos,
Ut nos laudandos, sic tamen esse jocos.

Ergo ut defendi nullo mea posse colore,
Sic excusari crimina posse puto.

Qua potest excusa: nec amici desere causam.
Quo bene capisti sic bene semper eas.

ELEGIA IX.

EST mihi, sitque, precor, flavæ tutela Minervæ
Navis; & à picta calside nomen habet.
Sive opus est velis; minimam bene currit ad auram;

Sive opus est remo ; remige carpit iter.
 Nec comites volucris contenta est vincere cursu ;
 Occupat egressas quamlibet ante rates.
 Et patitur fluctus , fertque assilientia longe
 Equora , nec lævis icta fatiscit aquis.
 Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchris
 Fida manet trepidæ duxque comæque fugæ.
 Perque tot eventus , & iniquis concita ventis
 Equora , Palladio numine tuta fugit.
 Nunc quoque tuta , precor , vasti secet hostia ponti,
 Qualque petit , Geticis littoris intret aquas.
 Quæ simul Bosphoræ mare me deduxit in Helles,
 Et longum tenui limite fecit iter ;
 Fleximus in lævum cûsus : & ab Hectoris urbe
 Venimus , ad portus , Imbria terra , riuos.
 Inde levi vento Zerinthia litora nactis.
 Threiciam tetigit fessa carina Samon.
 Salus ab hac terra brevis est Tempyra petenti.
 Hac dominum tenuis est illa secuta suum.
 Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos
 Hellepontiacas illa reliquit aquas.
 Dardaniamque petit auctoris nomen habentem ;
 Et te , ruricola Lampiace , tuta Deo.
 Quaque per angustas malè vectæ virginis undas
 Seston Abydena separat urbe fretum
 Hincque Propontiæ hærentem Cyzicon oriss
 Cyzicon Hæmoniz nobile gentis opus ;
 Quaque tenent ponti Pizantia litora fauces,
 (Hic locus est gemini janua vesta maris)
 Hæc precor evincat , propulsaque flantibus Austria
 Transeat instabiles strenua Cyaneæ.
 Thyniacosque sinus , & ab his per Appollinis urbem
 Alta sub Anchiali mœnia tendat iter.
 Inde Mesembriacos portus , & Odeson , & arces.

Prætereat dictas nomine, Bacche, tuo:
 Et quos Alcathoi memorant à mœnibus ortos
 Sedibus his profugum constituisse larem.
 A quibus adveniat Miletida solpes ad urbem,
 Offensi quò me compulit ira Dei.
 Hanc si contigerit, meritæ cadet agna Minervæ.
 Non facit ad nostras hostia major opes.
 Vos quoque Tyndaridæ, quos hæc colit insula, fratres,
 Mite precor duplici numen adeste viæ.
 Altera namque parat Symplegadas ire per arctas,
 Scindere Bistonias altera puppis aquas.
 Vos facite, ut ventos, loca cùm diversa petamus,
 Illa suos habeat, nec minus ista suos.

ELEGIA X.

Littera quæcumque est toto tibi lecta libello,
 Est mihi sollicitæ tempore facta viæ.
 Aut hanc me, gelidi tremere cum mense Decembris
 Scribentem mediis Adria vidit aquis.
 Aut, postquam bimarem cursu superavimus Isthmon;
 Alteraque est nostræ sumpta carina fugæ.
 Quod facerem versus inter fera murmura ponti
 Cyclas dædæas obstupuisse puto.
 Ipse ego nunc miror, tantis animique marisque
 Fluctibus ingenium non cecidisse meum.
 Seu stupor huic studio, sive huic insania nomen;
 Omais ab hac cura mens revelata mea est.
 Sæpè ego nimboris dubius jaclabar ab Hædis:
 Sæpè minax Steropes sidere pontus erig.
 Fuscabatque diem custos Erymanthidos Ulfæ;
 Aut Hyadas seris haurerat Ausler aquis:
 Sæpè maris pars intuserat; tamen ipse trementi
 Carmina ducebam qualiacumque manu.

Nunc quoque contenti stridunt Aquillone rudentes,
Inque modum tumuli concava surgit aqua.
Ipse gubernator tollens ad sidera palmas
Exposcit votis immemor artis opem.
Quocumque adspicio. nihil est nisi mortis imago:
Quam dubia timeo mente, timensque precor.
Attigero portum, portu terrebor ab ipso.
Plus habet infesta terra timoris aqua.
Nam simul insidiis hominum pelagique laboro,
Et faciunt geminos ensis & unda metus.
Ille meo vereor ne speret sanguine prædam:
Hæc titulum nostræ mortis habere velit.
Barbara pars læva est avidæ substructa rapinæ,
Quam cruor & cædes bellaque semper habent.
Cumque sit hibernis agitetum fluctibus æquor;
Pectora sunt ipso turbidiora mari.
Quo magis his debes ignoscere, candide lector,
Si spe sunt, ut sunt, inferiora tua.
Non hæc in nostris, ut quondam scribimus hortis:
Nec consuete meum lectule corpus habes.
Jactor in domito brumali luce profundo:
Ipsaque cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hiems, indignaturque quod ausim
Scribere, se rigidas incutiente minas.
Vincat hiems hominem, sed eodem tempore quæso
Ipse modum statuam carminis; illa sui.

P. OVIDIJ NASONIS, TRISTIUM.

LIBER SECUNDUS.

Quid mihi vobiscum est, infelix cura libelli,
 Ingenio perii qui miser ipse meo?
 Cur modò damnatas repeto mea crimina Musae?
 An semel est poenam commersuisse parum?
 Carmina fecerunt, ut me cognoscere vellent
 Omne non fausto foemina virque mea.
 Carmina fecerunt, ut me moresque notaret
 Jam demum visa Cæsar ab arte meos.
 Deme mihi studium, vitæ quoque crimina demes.
 Acceptum refero versibus, esse nocens.
 Hoc pretium curæ vigilatorumque laborum
 Cepimus. ingenio poena reperta meo.
 Si saperem, doctas odissem jure sorores,
 Numina cultori pernitiola suo.
 At nunc (tanta meo comes est insania morbo)
 Saxa (malum) refero sursus ad ista pedem.
 Scilicet & victus tepetit gladiator arenam;
 Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
 Forsitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
 Sic mihi res ea tem vulnus opemque ferat.
 Musaque quam movit, motam quoque leniet iram.
 Exorant magnos carmina sæpè Deos.
 Ipse quoque Ausonias Cæsar matresque murusque
 Carmina turrigeræ dicere jussit Opi.
 Jussit & Phebo dici; quo tempore ludos

Fecit, quos ætas adspicit una semel.
His precor exemplis tua nunc mitissime Cæsar
Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem iussa est, nec me meruisse negabo.
Non adeo nostro fugit ab ore pudor.
Sed nisi peccassem, quid tu concedere posses?
Materiam veniæ fors tibi nostra dedit.
Si, quoties peccant homines, sua fulmina mittas
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit.
Hic ubi detonuit strepitūque exterruit orbem,
Porum discussis aëra reddit aquis.
Jure igitur genitorque Deum rectorque vocatur:
Jure capax mundus nil Jove majus habet.
Tu quoque, cum patriæ rector dicare paterque;
Utere more Dei nomen habentis idem.
Idque facis: nec te quisquam moderatius unquam
Imperii potuit frana tenere sui.
Tu Veniam parti superatæ sæpè dedisti,
Non concessurus quam tibi victor erat.
Divitiis etiam multos & honoribus auctos
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
Quæque dies bellum, belli tibi sustulit iram:
Partique simul templis utraque dona tulit.
Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem;
Sic, cur se victum gaudeat, hostis habet.
Causa mea est melior: qui nec contraria dicor
Arma, nec hostiles esse secutus opes.
Per mare, per terras, per tertia numina juro,
Per te præsentem conspicuūque Deum;
Hunc animum favisse tibi, Vir maxime: meque,
Qua sola potui, mente fuisse tuum.
Optavi peteres cælestia fidera tardè;
Farsque fui turbæ parva precantis idem.
At pia thura dedi pro te: sumque omnibus unus

Ipse quoque adjuvi publica vota meis.
Quid referram libros, illos quoque, crimina nostra,
Mille locis plenos nominis esse tui:
Inspice majus opus, quod adhuc sine fine reliqui,
In non credendos corpora verba modos:
Invenies vestri præconia nominis illic:
Invenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus major sit gloria, nec quo,
Ut major fiat, crescere possit, habet.
Fama Jovi superest, tamen hunc sua facta referri,
Et se materiam carminis esse, juvat:
Cumque Gigantei memorantur prælia belli;
Credibile est latum laudibus esse suis.
Te celebrant alli quanto decet ore, tuasque
Ingenio laudes uberiore canunt.
Sed tamen, ut fuso taurorum sanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore Deus.
Ah ferus, & nobis nimium crudeliter, hostis,
Delicias legit qui tibi cumque meas!
(Carmina ne nostris sic te venerantia, libris
Judicio possint candidiore legi)
Esse sed irato quis te mihi posset amicus:
Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
Cum cœpit quassata domus subsidere; partes
In proclinas omne recumbit onus;
Cunctaque fortuna rimam faciente dehiscunt.
Ipsa suo quodam pondere tecta ruunt.
Ergo hominum quasi tum odium mihi carmine: quaque
Debuit, est vultus turba secuta tuos.
At (mergini) vitamque meam, moresque probabas
Illo, quem dederas, pretereuntis equo.
(Quod si non prodest, & honesti gloria, nulla
Redditur; at nullum crimen adeptus eram)
Nec male commissa est nobis fortuna reorum,

Lisq̃ue decem decies int̃picienda viris.
Rēs quoque privatas statui sine crimine iudex :
Deque mea falsa est pars quoc̃que victa fide.
Me miserum ! potui si non extrema nocerent ;
Iudicio turps non semel esse tuo.
Ultima me perdunt ; imòque sub æquore mergit
Incolumen toties unu procella ratem.
Nec mihi pars nocuit de surgite parva ; sed omnes
Pressere hoc fluctus , Oceanusque caput.
Cur aliquid vidi : cur noxia lumina feci ?
Cur imprudenti cognita culpa mihi ;
Inscius Actæon vidit sine veste Dianam :
Præda fuit canibus non minus ille suis.
Scilicet in superis etiam fortuna luenda est ;
Nec veniam læso numine casus habet.
Illa neque die qua me malus abstulit error,
Parva quidem periit , sed sine labe , domus.
Sic quoque parva tamen patris dicatur ut ævo
Clara , nec ullius nobilitate minor ;
Et neque divitiis , nec paupertate notanda ;
Unde sit in neutrum conspiciendus eques.
Sit quoque nostra domus vel censu parva , vel ortus
Ingenio certe non latet illa meo.
Quo videar quamvis nimium juveniliter usus ;
Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaque doctorum Nasonem novit , & audes
Non fastiditis annumerare viris.
Corruptæ hæc igitur Musis accepta , sub uno,
Sed non exiguo , crimine læsa domus.
Atque ea sic lapsa est , ut surgere , si modo læsi
Ematuerit Caesaris ira , queat,
Cujus in eventu pœnæ clementia tanta est,
Ut fuerit nostro lenior ira metu.
Vita data est , citraque necem tua constitit ira,

O princeps parcè viribus use tuis.
 Insuper accedunt, te non adimente, paternæ
 (Tamquam vita parum muneris esset) opes.
 Nec mea decreto damnasti facta Senatus:
 Nec mea selecto iudice iussa fuga est.
 Tristibus inVectus verbis (ita principe dignum)
 Ultuses offensas, ut decet, ipse tuas.
 Addo quod edictum, quamvis immanc minaxque.
 Attamen in pœnæ nomine lenè fuit
 Quippe relegatus, non exul dicor in illo:
 Parcaque fortunæ sunt data verba meæ.
 Nulla quidem sano gravior mentisque potenti
 Pœna est, quam tanto displicuisse viro.
 Sed solet interdum fieri placabile numen:
 Nube solet pulsa candidus ire dies.
 Vidi ego pampineis oneratam vitibus ulmum,
 Quæ fuerat lævi fulmine tacta Jovis.
 I, se licet sperare vetes; sperabimus atque
 Hoc unum fieri te prohibente potest.
 Spes mihi magna subit, cum te, mitissime Princeps
 Sp's mihi, respicio cum mea facta, cadit.
 At veluti ventis agitantibus æquora non est
 Æqualis rabies, continuusque furor;
 Sed mox to subsidunt, intermissique flescunt,
 Vimque putes illos deposuisse suam;
 Sic abeunt redeuntque mei variantque timores:
 Et spem placandi dantque tui.
 Per superos igitur, qui dent tibi longa, dabuntque,
 Tempora, Romanum si mox to nomen amant,
 Per patriam, quæ te tua & secura parente est:
 Cujus, ut in populo, pars ego nuper eram;
 Sic tibi, quem semper factis animoque mereris,
 Reddatur gratæ debitus urbis amor.
 Livia sic tecum sociales compleat annos.

Quæ nisi te, nullo conjuge digna fuit.
Quæ si non esset cælebs te vita deceret:
Nullaque, cui posses esse maritus erat.
Sospite sic te sit natus quoque sospites; & olim
Imperium vëgat hoc cum seniore senex:
Utque tui faciunt sidus juvenile nepotes,
Per tua perque sui facta parentis eant:
Sic assueta tuis semper victoria castris
Nunc quoque se præstet, notaque signa petat
Ausoniorumque ducem solitis circumvolet alis:
Ponat & in nitida laurea ferta coma.
Per quem bella geris, cujus nunc corpore pugnas,
Auspiciunt cui das grande, Deosque tuos.
Dimidiòque tui præsens es, & aspicias Urbem;
Dimidio procul es, sævaque bella geris,
Hic tibi sic redeat superato victor ab oste;
Inque coronatis fulgeat altus equis;
Parce, precor: fulmenque tuum fera tela reconde.
Hec nimium misero cognita tela mihi!
Parce, pater patriæ: nec nominis immemor hujus
Olim placandi spem mihi tolle tui.
Nec precor, ut redeam: quamvis majora petitis
Credibile est magnos sæpè dedisse Deos.
Mirus exsilium si das, propiusque roganti;
Pars erit è poena magna levata mea.
Ultima perpetior medios projectus in hostes:
Nec quisquam patria longius exul abest.
Solus ad egressus missus septemplexis Ileri,
Parrhasiæ gelido virginis axe præmor.
Jazyges, & Colchi, Metereaque turba, Getæque,
Danubii mediis vix prohibentur aquis.
Cumque alii tibi sint causa graviore fugati,
Ulterior nulli, quam mihi, terra data est.
Longius hac nihil est, nisi tantum frigus & hostis

Et Maris astricto quæ cœt unda gelu.
Hactenus Euxini pars est Romana finitrix:
Proxima Balternæ Sarmatæque tenent.
Hæc est Ausonio sub jure novissima, vixque
Hæret in imperii margine terra tui.
Unde precor su. plex ut nos in tuta releges:
Ne sit cum patria pax quoque adempta mihi.
Ne timeam gentes, quas non bene summovert lites:
Nève tuus possim civis ab hoste capi.
Fas prohibet Latio quemquam de sanguine natum
Cæsaribus salvis barbarâ vincla pati.
Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error:
Alterius facti culpa silenda mihi.
Nam non sum tanti, ut renovem tua vulnera, Cæsar:
Quem nimio plus est indoluisse semel.
Altera pars superest; qua turpi crimine tactus
Arguor obscœni doctus adulterij.
Fas ergo est aliqua cœlestia pectora falli;
Est sunt notitia multa minora tuâ.
Utque Deos, cælumque simul sublime tueri
Non vacat exiguis rebus adesse Jovi;
A te pendentem si dum circumspicis orbem,
Effugiant curas inferiora tuas.
Scilicet imperii princeps statione relicta
Imparibus legeres carmina facta modis?
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus;
Lusibus ut possis advertere numen ineptis;
Excutiasque oculis otia nostra tuis.
Nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda:
Rhetica nunc præbent Traciaque arma metum.
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaque signa manu.
Nunc te prole tua juvenem Germania sentit;

Bella que pro magno Cæsare Cæsar obit.
 Denique ut in tanto, quantum non existit umquam,
 Corpore, pars nulla est quæ labet imperiū;
 Urbs quoque te & legum lassat tutela tuarum,
 Et morum, similes quos cupis esse tuis.
 Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præstas,
 Bellaque cum multis irrequieta geris.
 Miter in hoc igitur tantarum pondere rerum
 Nunquam te nostros evoluisse jocos:
 At si (quod mallet) vacuus fortasse fuisses,
 Nullum legisses crimen in æte mea.
 Illa quidem fateor, frontis non esse severæ
 Scripta, nec à tanto principe digna legi:
 Non tamen idcirco legum contra iussis
 Sunt ea; Romanas erudiuntque nurus.
 Nève quibus scribam possis dubitare; libellus
 Quattuor hos versus è tribus unus habet:
 Este procul vittæ tenues, insigne pudoris,
 Quæque tetigis medios instita longa pedes:
 Nil, nisi legitimum, concessaque facta, canemus;
 Inque meo nullum carmine crimen erit.
 Ecquid ab hac omnes rigidè summovimus arte,
 Quas stola contingi vittaque sumpta vetat:
 At matrona potest alienis artibus uti;
 Quodque trahat, quamvis non doceatur, habet.
 Nil igitur matrona legat; quia carmine ab omni
 ad delinquendum doctior esse potest.
 Quodcumque attigerit, siqua est studiosa sinistri.
 Ad vitium mores instruet inde suos.
 Sumpserit Annales; (nihil est hirsutius illis)
 Facta sit unde parens Ilia nempe leget,
 Supserit, Æneadum genitrix ubi prima; requirer,
 Æneadum genitrix unde sit alma Venus.
 Persequar inferius, (modo si licet ordine ferri)

Posse nocere animis carminis omne genus.
(Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit.
Nil prodest, quod non lædere possit idem.
Igne quid utilius; si quis tamen urere recta
Comparat, audaces instruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina salutem:
Quæque juvans monstret, quæque sit herba nocens;
Et latro, & cautus præcingit ense viator:
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur, innocuas ut agat facundia causas;
Protegit hæc fontes immeritisque premit.
Si igitur carmen, recta si mente legatur,
Constabit nulli posse nocere meum.
At quiddam vitii quicumque hinc concipit, eras
Et nimium scriptis arrogat ille meis.
Ut tamen hoc fatear: Ludi quoque semina præbent
Nequitiae. tolli tota theatra jube.
Peccandi causam quæ multis sapè dederunt,
Marta cum durum sternit arena solum:
Tollatur Circus; non tuta licentia Circi:
Hic sedet ignoto juncta puella viro.
Cum quædam spatientur in hæc, ut amator eodem
Conveniat, quare porticus ulla patet?
Quis locus est templis augustior: hæc quoque vites,
In culpam si qua est ingeniosa suam.
Cum steterit Jovis æde; Jovis succurret in æde,
Quam multas matres fecerit ille Deus.
Proxima adoranti Junonia templa subibit,
Pellicibus multis hanc doluisse deam.
Pallade conspecta, natum de crimine virgo
Sustulerit quare quæret Erichthonium.
Venerit in templum magni tua munera Martis;
Stat Venus ultori juncta viro ante fores.
Isidis æde sedens cur hanc Saturnia quæret

Egerit Jonio Phosphoriôque mari:
 In Venere Anchises, in Luna Latmius heros,
 In Cerere Iasion, qui referatur, erit.
 Omnia perversas possunt corrumpere mentes,
 Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
 At procul ab scripta solis meretricibus arte
 Summovet ingenuas pagina prima nurus.
 Quæcumque irumpit, quo non finit ire sacerdos,
 Protinus hoc vetiti criminis acta rea est.
 Nec tamen est facinus molles evolvere versus;
 Multa licet castæ non facienda legant.
 Sæpè supercilij nudas matrona severi
 Et veneris stantes ad genus omne videt.
 Corpora Vestales oculi meretricia cernunt;
 Nec domino poenæ res ea causa fuit.
 At cur in nostra nimia est lascivia Musa?
 Curve meus cuiquam suadet amare liber?
 Nil nisi precatum manifesta que culpa fatendum est;
 Poenitet ingenij judicijque mei,
 Cur non Argolicis potius quæ concidit armis,
 Vexata est iterum carmine Troja meo?
 Curtacui Thebas, & mutua vulnera fratrum?
 Et septem portas sub duce quamque suo?
 Nec mihi materiam bellatrix Roma negabat:
 Et pius est patriæ facta referre labor.
 Denique, cum meritis impleveris omnia, Cæsar,
 Pars mihi de multis una canenda fuit.
 Utque trahunt oculos radiantia lumina solis;
 Traxissent animum sic tua facta meum.
 Arguor immerito, tenuis mihi campus aratur:
 Illud erat magnæ fertilitatis opus.
 Non ideo debet pelago se credere, si qua
 Audet in exiguo ludere cymba lacu.
 Forsitan & dubitem, numeris levioribus aptus

Sim satis ; in parvos sufficiantque modos.
At si me gubeas domitos Jovis igne Gigantas
Dicere ; conantem debilitabit onus.
Divitis ingenij est immania Cæsaris acta
Condere ; materia ne superetur opus.
Et tamen ausus eram : sed detrectare videbar,
Quodque nefas , damno viribus esse tuis.
Ad leve rursus opus , juvenilia carmina veni ,
Et falso movi pectus amore meum.
Non equidem vellem : sed me mea fata trahebant,
Inque meas poenas ingeniosus eram.
Hei mihi , quod didici ! quod me docuere parentes,
Litteraque est oculos ulla morata meos !
Hæc tibi me invisum lascivia fecit , ob artes,
Quas ratus es vetitos sollicitasse toros.
Sed neque me nuptæ didicerunt fuita magistro:
Quoque parum novit , nemo docere potest.
Sic ego delicias , & mollia carmina feci.
Strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
Nec quisquam est adeò mediâ de plebe maritus,
Ut dubius vitio , sit pater ille meo.
Crede mihi : mores distant à carmine nostro.
Vix verecunda est , Musa jocosa mihi.
Magnaque pars operum mendas & ficta meorum
Plus sibi permisit compositore suo.
Nec liber indicium est animi : sed honesta voluptas,
Plurima mulcendis auribus apra ferens.
Accius esset atrox conviva Terentius esset :
Essent pugnaces , qui sera bella canunt.
Denique composui teneros non solus amores:
Composito poenas solus amore dedi.
Quid nisi cum multo Venere confundere vino
Præcepit Lyrici Teia Musa senis ?
Lesbia quid docui Sapho , nisi amare puellas,

Tuta tamen Sappho, tutus, & ille fuit.
 Nec tibi, Battiade, nocuit, quod sapè legenti
 Delicias verſu faſſus es ipſe tuas.
 Fabula jucundi nulla eſt ſine amore Menandri:
 Et ſolet hic pueris virginibuſque legi.
 Ilias ipſa, quid eſt, niſi turpis adultera, de qua
 Inter amatorem pugna vñũque fuit:
 Quid prius eſt illic flamma Chryſeidos: u que
 Fecerit iratos rapta puella duces:
 Aut quid Odysſeã eſt, niſi femina, propter amorem,
 Dum vir abeſt, multis una petita crocis:
 Quid niſi Mæonides Venrem Martemque ligatos
 Narrat in obſeceno corpora preſſa toro:
 Unde niſi indicio magni ſciremus Homeri,
 Hoſpitis igne duas incaluſſe deas:
 Omne genus ſcripti gravitate Tragœdia vincit:
 Hæc quoque materiam ſemper amoris habet.
 Nam quid in Hyppolyto eſt, niſi cæcæ flamma novercæ
 Nobilis eſt Canace fratris amore fui.
 Quid: non Tantalides agitante Cupidine curruſ
 Piſſam Phrigiis vexit ebornus equis:
 Tingeret ut ferrum natorum ſanguine mater,
 Concitus à leſo fecit amore dolor.
 Fecit amor ſubitas volucres cum pellice regem,
 Quæque ſum luget nunc quoque mater Ityn.
 Si non Ærophen frater ſceleratus amaſſet;
 Averſos ſolis non legeremus equos:
 Impia nec tragicos tetigiſſe Scylla cothurnos,
 Ni patrium crinam deſecuiſſet amor.
 Qui legis Electran & egentem mentis Oreſtem,
 Ægiſti crimen Tyndaridòſque legis.
 Nam quid de tetrico referam domitore Chimææ,
 Quem letho fallax hoſpita pæne dedit:
 Quid loquar Hermionem: quid te, Sphœneia virgo:
 Te

Téque, Mycenæo Phæbas amata duci?
 Quid Danaën, Danaëque nurum matrêmque Lyæi?
 Hæmonaque; & noctes quæ coïcere duas?
 Quid generum Pelæ? quid Thesæ? quidve Pelasgum
 Iliacâm tetigit qui râte pîmus humum?
 Huc Iole, Pyrrique parens; huc Herculis uxor,
 Huc accedat Hylas, Iliadesque puer.
 Tempore deficiâr, tragicos si persequar ignes;
 Vixque meus capiat nomina nuda liber.
 Est & in obliuiscenos dëflexa tragœdia rîus;
 Mûltaque præteriti verba pudoris habet.
 Nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem;
 Infregisse suis fortia facta modis.
 Junxit Aristides Milesia crimina secum:
 Pullus Aristides nec tamen nrbe suâ.
 Nec qui descripsit corrumpi semina matrum;
 Eubius impuræ conditor historîæ.
 Nec qui compoluit nuper Sybaritida fugit:
 Nec quæ concubitus non tacuere suos.
 Suntque ea doctorum monumentis mista virorum;
 Muneribusque ducum publica facta patent.
 Nêve peregrinis tantum defendar ab armis;
 Et Romanus habet multa jocosa liber.
 Utque suo Martem cecinit gravis Ennius ore;
 Ennius ingenio maximus, arte rudis;
 Explicat ut causas rapidi Lucretius ignis,
 Casurumque triplex vaticinatur opus;
 Sic sua lascivo cantata est sæpè Catullo
 Fœmina, cui falsum Lesbia nomen erat,
 Nec contentus eâ, multos vulgavit amores,
 In quibus ipse suum falsus adulterium est.
 Par fuit exigui similisque licentia Calvi,
 Detexit variis quæ sua furta modis.
 Quid referam Ticiidæ, quid Memmi carmen, apud quod

Rebus abest omnis nominibusque pudor?
 Cinna quoque his comes est, Cinnaque procacior Anser;
 Et leve Cornifici, parque Catonis opus.
 Et quorum libris modo dissimulata Perille
 Nomine, nunc legitur dicta, Merelle, tuo.
 Is quoque, Phasiacas Argo qui duxit in undas,
 Non potuit. Veneris furta tacere sua.
 Nec minus Hortensi, nec sunt minus improba Servi.
 Carmina; quis dubitet nomina tanta sequi?
 Vertit Aristiden Silenna: nec obfuit illi
 Historiæ turpes inseruisse jocos.
 Nec fuit opprobrio celebrasse Licorida Gallo,
 Sed linguam nimio non tenuisse mero.
 Credere juranti durum putat esse Tibullus;
 Sic etiam de se quod neget illa viro.
 Fallere custodem demum docuisse fatetur;
 Seque sua miserum nunc ait arte premi.
 Sæpè velut gemmam domina signumve probaret;
 Per causam meminit se tetigisse manum.
 Utque refert, digitis sæpè est nutuque locutus,
 Et tacitam mense duxit in orbe notam.
 Et quibus è succis abeat de corpore livor,
 Impresso fieri qui solet ore, docet.
 Denique ab incanto nimium petit illa marito,
 Se quoque uti servet, peccet ut illa minus.
 Scit cui latretur, cum solus obambulat ipse:
 Cur toties clausas exereet ante fores.
 Multaque dat talis furti præcepta: docetque
 Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.
 Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibullus,
 Et placet, & jam te principe notus erat.
 Invenies eadem blandi præcepta Propertii:
 Distinctus minima nec tamen ille nota est.
 His ego successi, quoniam præstantia candor

Nomina vivorum dissimulare jubet.

Non timui, fateor, ne, qua tot iere carinae,

Naufraga servatis omnibus una foret.

Sunt alis scripta, quibus alea luditur, artes:

Hæc est ad nostros non leve crimen avos.

Quid valeant tali; quo possis plurima jactu

Fingere; damnosos effugiasve canes.

Tessera quot numeros habeat; distante vocato

Mittere quo deceat, quo dare missa modo,

Discolor ut recto grassetur limite miles,

Cum medius gemino calculus hoste perit.

Ut mage velle sequi sciat, & revocare priorem;

Ne tuto fugiens incommitatus eat.

Parva, sed & ternis instructa tabella lapillis;

In qua vicisse est continuasse luos.

Quique alii lusus (neque enim nunc persequar omnes)

Perdere rem caram tempora nostra solent.

Ecce canit formas alius, jactusque pilarum.

Hic artem nandi præcipit, ille trochi.

Composita est aliis fucandi cura coloris;

Hic epulis leges hospitioque dedit.

Alter humum, de qua singantur pocula, monstrat;

Quæque docet liquido testa sit apta mero.

Talia ludentur fumosi mense Decembris;

Quæ damno nulli composuisse fuit.

His ego deceptus non tristia carmina feci;

Sed tristis nostros pœna secuta jocos.

Denique nec video de tot scribentibus unum,

Quem sua perdiderit Musa: repertus ego.

Quid si scripsssem mimos obscena jocantes,

Qui semper vetiti crimen amoris habent?

In quibus assidue cultus procedit adulter;

Verbaque dat stulto calida nupta viro.

Nobilis hos virgo, matrónaque, virque, puerque

Spectat : & è magnâ pater Senatus adest
 Nec satis incestis temerari vocibus aures
 Assuescunt oculi multa pudenda pati.
 Cùmque fefellit amans aliqua novitate maritum
 Plauditur ; & magno palma favore datur.
 Quòque minus prodest , pœna est lucrosa poetæ
 Tantaque non parvo crimina prætor emit.
 Inspice ludorum sumtus , Auguste , tuorum :
 Empta tibi magno talia multa leges.
 Hæc tu spectasti , spectandaque sæpe dedisti.
 Maestas adeo comis ubique tua est.
 Luminibûsque tuis , totus quibus utimur orbis,
 Scenica vidisti lentus adulteria.
 Scribere si fas est imitantes turpia mimos ;
 Materie minor est debita pœna meæ.
 An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum
 Quodque libet , mimis scena licere dedit ?
 Et mea sunt populo saltata poemata sæpe :
 Sæpe oculos etiam detinuerè tuos.
 Scilicet in domibus vestris ut prisca virorum
 Artifici fulgent corpora picta manu ;
 Sic quæ concubitus varios Venerisque figuras
 Exprimat , est aliquo parva tabella loco.
 Utque sedet vultu fassus Tefamonius iram,
 Inque oculis facinus barbara mater habet.
 Sic madidos siccet digitis Venus uda capillos :
 Et modo maternis testæ videtur aquis.
 Bella sonant alii telis instructa cruentis :
 Parsque tuî generis , pars tua facta canunt.
 Invida me spatio natura coercuit arcto,
 Ingenio vires exiguasque dedit.
 Et tamen ille tuæ felix Æneidos auctor,
 Contulit in Tyrios arma virumque toros ;
 Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,

Quam non legitimo tœdere junctus amor.
 Phyllidis hic idem tenerosque Amaryllidis ignes
 Bucolicis juvenis luserat ante modis.
 Nos quoque jam pridem scripto peccavimus uno.
 Supplicium patitur non nova culpa novum.
 Carminaque edideram, cum te delicta notantem
 Præterii toties jure quietus eques.
 Ergo, quæ juveni mihi non nocitura putavi
 Scripta parum prudens, nunc nocuere seni?
 Sera redundavit veteris vindicta libelli;
 Distat & à meriti tempore poena sui.
 Ne tamen omne meum credas opus esse remissum
 Sæpè dedi nostræ grandia vela rati.
 Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos;
 Cumque suo finem mense volumen habet.
 Idque tuo nuper scriptum sub nomine, Cæsar,
 Et tibi sacratum fors mea rupit opus,
 Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis;
 Quæque gravis debet verba cothurnus habet,
 Dictaque sunt nobis, quamvis manus ultima cœpto
 Desuit, in facies corpora versa novas.
 Atque utinam revoces animum paulisper ab ira,
 Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi!
 Pauca, quibus primâ surgens ab origine mundi,
 In tua deduxi tempora, Cæsar, opus;
 Adspicias quantum dederis mihi pectoris ipse:
 Quoque favore animi tæquæ tuosque canana.
 Non ego mordaci distinxî carmine quemquam
 Nec meus ullius crimina versus habet.
 Candidus à salibus suffusus felle refugi;
 Nulla venenato littera mista joco est.
 Inter tot populi, tot scripti millia nostri,
 Quem mea Calliope læserit, unus ego.
 Non igitur nostris ullum gaudere Quiritem

Auguror ; at multos indoluisse , malis.
 Nec mihi credibile est quemquam insultasse jacenti ;
 Gratia candori siqua relata meo est.
 His precor , atque aliis possint tua numina flecti,
 O pater , ò patriæ cura salutique tuæ.
 Non ut in Ansoniam redeam ; nisi forsitan olim,
 Cum longo pœnæ tempore victus eris.
 Tatiùs exsilium pauloque quietius oro ;
 Ut par delicto sit mea pœna suo.

P. OVIDIJ NASONIS, TRISTIUM.

LIBER TERTIUS.

ELEGIA I.

Missus in hanc venio timide liber exulis urbem,
 Da placidam fesso , lector amice , manum,
 Nève reformida , ne sim tibi fortè pudori.
 Nullus in hac chartâ versus amare docet.
 Nec domini fortuna mei est , ut debeat illam
 Infelix ullis dissimulare jocos.
 Id quæque , quod viridi quondam malè luit in ævo,
 Hæu ! nimium serò damnat & odit opus.
 Inspice : quid portem : nihil hic nisi triste vedebis :
 Carmine temporibus conveniente suis.
 Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
 Vel pedis hoc ratio , vel via longa facit.
 Quod neque suum cedro flavus , nec pumice levis ;
 Erubui domino cultior esse meo.

Littera suffusas quod habet maculosa lituras ;
Læsit opus lacrymis ipse poeta suum.
Siqua videbuntur casu non dicta Latinè ;
In qua scribebat , barbara terra fuit.
Dicite , lectores si non grave qua sit eundem ;
Quaque petam sedes hospes in Urbe liber.
Hæc ubi sum linguâ furtim titubante locatus ;
Qui mihi monstraret vix fuit unus iter.
Dî tibi dent , nostro que non tribuere parenti,
Molliter in patriâ vivere posse tuâ.
Duc age : namque sequor , quamvis terraque marique
Longinquo referam lassus ab orbis orbem.
Paruit ; & ducens : Hæc sunt fora Cæsaris , inquit :
Hæc est à Sacris qua via nomen habet.
Hic locus est Vestæ ; qui Pallada servat , & ignem.
Hic fuit antiqui regia parva Numæ.
Inde petens dextram , Porta est , ait , ista Palati :
Hic Stator : hoc primum condita Roma loco est.
Singula dum miror ; video fulgentibus armis
Conspicuos postes , testaque digna Deo.
Et Jovis hæc , dixit domus est , quod ut esse putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cujus ut accepi dominum : Non fallimur , inquam :
Et magni verum est hanc Jovis esse domum.
Cur tamen appositâ velatur janua lauro ;
Cingit & Augustas arbor opaca fores :
Num quia perpetuos meruit domus ista triumphos ?
An quia Leucadio semper amata Deo ?
Ipsane quod festa est , an quod facit omnia festa.
Quam tribuit terris , pacis an ista nota est ?
Utque viret semper laurus , nec fronde caducâ
Carpitur ; æternum sic habet illa decus ?
Causa superpositæ scripto testata coronæ
Servatos cives indicat hujus ope.

Adjice servatis unum, pater optime, civem;
 Qui procul extremo pulsus in orbe jacet.
 In quo poenarum, quas se meruisse, fatetur,
 Non facinus causam, sed suus error habet.
 Me miserum, veredique locum, venerorque potentem,
 Et quatitur trepido littera nostra metu.
 Aspicias exsangui chartam pallere colore?
 Aspicias alternos intremuisse pedes?
 Quandocunque, precor, nostro placara parenti
 Illidem sub dominis aspiciare domus.
 Inde tenore pari gradibus sublimia celsis
 Ducor ad insonsi candida templa Dei.
 Signa peregrinis ubi sunt alternâ columnis
 Belidès, & stricto barbarus ense pater:
 Quæque viri docto veteres cepere novique
 Pectore, lecturis inspicienda patent.
 Quærebam fratres, exceptis scilicet illis,
 Quos suus optaret non gennisse parens.
 Quærentem frustra custos me sedibus illis
 Præpositus sancto jussit abire loco.
 Altera templa peto vicino juncta theatro:
 Hæc quoque erant pedibus non adenda meis,
 Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis,
 Atria libertas taggere passa sua est.
 In genus auctoris miseri fortuna redundat,
 Et patimur nati, quam tulit ipse, fugam.
 Forstân & nobis olim minus asper, & illi
 Evictus longo tempore Cæsar erit.
 Dî, precor, atq; ideo, (neq; enim mihi turba roganda est)
 Cæsar, ades vobis, maxime dive, meo.
 Interea, statio quoniam mihi publica clausa est;
 Privato liceat delinisse loco.
 Vos quoque, si fas est, confusa pudore repulsa
 Sumite plebeja carmina nostra manus.

ELEGIA II.

ERgo erat in fatis Scythiam quoque visere nostris,
Quæque Lycaonio terra sub axe jacet?
Nec vos, Pierides, nec stirps Latoia, vestro
Docta sacerdoti turba tulistis opem?
Nec mihi, quod lusi vero sine crimine, prodest;
Quodque magis vitâ Mula jocosa meâ est?
Plurima sed pelago terræque pericula passura
Ustus ab assiduo frigore Pontus habet.
Quique fugax rerum, securaque in otia natus,
Mollis & impatiens ante laboris eram;
Ultima nunc patior. nec me mare portubus orbura
Perdere, diversæ nec potuere viæ.
Suffecitque malis animus. nam corpus ab illo
Accepit vires; vixque ferenda tulit.
Dum tamen & terris dubius jactabar & undis;
Fallebat curas ægraque corda labor.
Ut via finita est, & opus requievit eundi;
Et poenæ tellus est mihi tacta meæ;
Nil nisi flere libet. nec nostro partior imber
Lumine, de vernâ quam nive manat aqua.
Roma domusque subit, desideriumque locorum;
Quidquid & amissa restat in urbe mei.
Hei mihi, quod nostri toties pulsata sepulchri
Janua, sed nullo tempore aperta fuit!
Cur ego tot gladios fugi, totiesque minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Di, quos experior nunc iam constanter iniquos,
Participes iræ quos Deus unus habet;
Exstimulate, precor cessantia fata; meique
Interitus clausas esse vetate fores.

ELEGIA III.

HÆC mea, si casu miraris, epistola quare
 Alterius digitis scripta sit: æger eram.
 Æger in extremis ignoti partibus orbis;
 (Incertusque meæ pænè salutis eram.)
 Quid mihi nunc animi dirâ regione jacenti
 Inter Sauromatas esse Getasque putes?
 Nec calum patior, nec aquis assuevimus istis:
 Terraque nescio quo non placet ipsa modo.
 Non domus apta satis: non hîc cibus utilis ægro;
 Nullus, Apollineâ qui levet arte malum.
 Non qui soletur, non qui labentia tardè
 Tempora narrando fallat, amicus adest.
 Lassus in extremis jaceo populisque locisque:
 Et subit, affecto nunc mihi quidquid abest.
 Omnia cùm subeant; vincis tamen omnia, conjux;
 Et plus in nostro pectore parte tenes.
 Te loquor absentem: te vox mea nominat unam:
 Nulla venit sine te nox mihi, nulla dies.
 Quin etiam sic me dicunt aliena locutum,
 Ut foret amenti nomen in ore tuum.
 Si jam deficiat suppresso lingua palato,
 Vix instillato restituenda mero;
 Nuntiet huc aliquis dominam venisse; resurgam;
 Spēsque tui nobis causa vigoris erit.
 Ergo ego sum vitæ dubius: tu forsitan illic
 Jucundum nostri nescia tempus agis?
 Non agis, affirmo: liquet, ô carissima, nobis,
 Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
 Si tamen implevit meâ fors, quos debuit, annos,
 Et mihi vivendi tam citò finis adest,
 Quantum erat, ô magni, perituro parcere, Divi;

Ut saltem patriâ contumularer humo!
Vel pœna in mortis tempus dilata fuisset,
Vel præcepisset mors properata fugam!
Integer hanc potui nuper bene reddere lucem.
Exsul ut occiderem, nunc mihi vita data est.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris;
Et fient ipso tristia fata loco?
Nec mea consuetudo languescent corpora lecto?
Deposuit nec me qui fleat, ullus erit?
Nec dominæ lacrymis in nostra cadentibus ora
Accedant animæ tempora parva meæ?
Nec mandata dabo? nec cum clamore lupremo
Labentes oculos condet amica manus?
Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulcri
Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid, ut audieris, totâ turbabere mentes;
Ex feris pavidâ pectora fida manu?
Ecquid, in has frustra tendens tua brachia partes,
Clamabis miseri nomen inane viri?
Parce tamen lacerare genas; nec scinde capillos.
Non tibi nunc primam, lux mea, raptus ero.
Cum patriam amisi, tunc me periisse putato:
Et prior & gravior mors fuit illa mihi.
Nunc, si forte potes, sed non potes, optima conjux,
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quam potes, extenua forti mala corde ferendos
Ad quæ jam pridem non rude pectus habes.
Atque utinam pereant animæ cum corpore nostræ,
Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos.
Nam si morte carens vacuum volat altus in auram
Spiritus, & Samii sunt rara dicta senis;
Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras;
Perque feros manes hospita semper erit.
Ossa tamen facito parvâ teferantur in urnâ.

Sic ego non etiam mortuus exsul erò.
 Non vetat hoc quisquam. fratrem Thebana perentum,
 Supposuit tumulo Rege vetante soror.
 Atque ea cum foliis & amomi pulvere misce:
 Inque suburbano condita pone solo.
 Quosque legat versus oculo properante viator,
 Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
 Hic ego qui jaceo tenerorum lusor amorum,
 Ingenio perii Naso poeta mee.
 At tibi qui transis, ne sit grave, quisquis amasti,
 Dicere, Nasonis molliter ossa cabent.
 Hoc satis in titulo est; etenim majora libelli,
 Et diuturna magis sunt monumenta mei.
 Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
 Nomen, & auctori tempora longa suo.
 Tu tamen extincto feralia munera ferto;
 Deque tuis lacrymis humida ferta dato.
 Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis;
 Sentiet officium mæsta favilla pium.
 Scribere plura libet: sed vox mihi fessa loquendo
 Dictandi vires siccaque lingua negat.
 Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
 Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, Vale.

ELEGIA IV.

O Mihi care quidem semper; sed tempore duro
 Cognito, res postquam procubuerè mæx;
 Usibus edocto si quidquam credis amico,
 Vive tibi, & longè nomina magna fuge.
 Vive tibi, quantumque potes prælustria vita.
 Sevum prælustri filmen ab arce venit.
 (Nam quæquam soli possunt prolesse potentes;
 Non profit potius si quis obesse potest.)

Effugit hibernas demissa antenna procellas;
Lataque plus parvis vela timoris habent.
Adspicis, ut iummâ cortex levis innatet undâ;
Cum grave nexa simul retia mergat onus.
Hæc ego si monitor monitus prius ipse fuisssem
In qua debueram forsitan turbe forem.
Dum tecum vixi; dum me levis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas:
Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipsum)
Sic cadit, ut tacitâ surgere possit humo:
At miser Elpenor tecto delapsus ab alto
Occurrit regi debilis umbra suo.
Quid fuit, ut tutas agitare Dædalus alas;
Icarus immensas nomine signet aquas?
Nempe quod hîc altè, demissius i le volabat.
Nam pennas ambo non habuere suas?
Crede mihi; benè qui latuit; bene vixit: & infra
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret Eumedes orbis, si filius ejus
Sultus Achilleos non adamasset equos.
Nec natum in flammâ vidisset, in arbore natus,
Cepisset genitor si Phæthonta Merops.
Tu quoque formida nimium sublimia semper;
Propositique memor contrahè vela tui.
Nam pede inoffenso spatium decurrere vitæ
Dignus es; & fato candidiore frui.
Quæ pro te ut voveam mihi pietate mereris;
Hæc utraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu strea fata gementem;
Qualem credibile est ore fuisse meo.
Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes;
Tempore quas uno, fidaque verba, tibi.
Nunc quoque submotum studio defendis amicum;
Et mala vix ullâ parte levanda levas.

Vive sine invidia; mollesque inglorius annos
Exige; amicitias & tibi junge pares.
Nasonique tui, quod adhuc non exulat, unum
Nomen ama. Scythicus cætera Pontus habet,
Proxima sideribus tellus Erymanthidos Urse
Me tenet; adstricto terra perulsa gelu.
Bosphoros & Tanais superant, Scythicaque paludes;
Vixque satis noti nomina pauca loci.
Ulterius nihil est, nisi non habitabile frigus.
Heu quam vicina est ultima terra mihi!
At longe patria est, longe carissima conjux,
Quidquid & hæc nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen hæc absunt; ut quæ consingere non est
Corpore, sint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos Urbisque domus & forma locorum est;
Succeduntque suis singula facta locis.
Conjugis ante oculos, sicut præsentis, imago est.
Illa meos casus ingravat, illa levat. (rem;
Ingravat hoc, quod abest; levat hoc, quod præstat amor;
Impositumque sibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus nostris hæretis, amici?
Dicere quos cupio nomine quemque suo.
Sed timor officium cautus compescit; & ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis; gratique erat instar honoris,
Versibus in nostris nomina vestra legi.
Quod quoniam est anceps; intra mea pectora quemque
Alloquar: & nulli causa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes versus amicos
Protrahet, occultè si quis amavit, amet.
(Scite tamen, quamvis longa regione remotus
Absim, vos animo semper adesse meo.)
Et, quam quisque potest, aliqua, mala nostra levates
Fidam projecto nèc negate manum.

Prospera sic vobis maneat Fortuna : nec nunquam
Contacti simili sorte rogetis opem.

ELEGIA V.

USus amicitiae tecum mihi parvus , ut illam
Non ægrè posses dissimulare , fuit ;
Ni me complexus vinclis propioribus esses ;
Nave mea vento forsan eunte suo.
Ut cecidi , cunctique metu fugère ruinæ,
Versaque amicitiae terga dedere meæ;
Ausus es igne Jovis percusum tangere corpus,
Et deploratæ limen adire domus.
Idque recens præstas , nec longo cognitus usu.
Quod veterum misero vix duo trêve mihi.
Vidi ego confusos vultus , visósque notavi ;
Osque madens fletu , pallidiusque meo :
Et lacrymas cernens in singula verba cadentes,
Ore meo lacrymas , auribus illa bibi :
Brachiaque accepi moesto pendentia collo :
Et singulatis oscula mista sonis.
Sum quoque , Care , tuis defensus viribus absens,
Scis Carum veri nominis esse loco.
Multaque præterea manifesti signa favoris
Pectoribus teneo non abitura meis.
Di tibi posse tuos tribuant defendere semper,
Quos in materia prosperiore juves.
Si tamen interea quid in his ego perditus oris,
(Quod te credibile est querere) quæris , agam.
Spe trahor exigua (quam tu mihi demere noli :)
Tristitia leniri numina posse Dei.
Seu temerè expecto ; sive hoc contingere fas es :
Tu mihi quod cupio fas (precor) esse proba.
Quæque tibi est linguæ facundia , confer in illud,

Ut doceas votum posse valere meum.
 Quo quisque est major, magis est placabilis ira;
 Et faciles motus mens generosa capit.
 Corpora magnanimo satis est postrasse leoni:
 Pugna suum finem cum jacet hostis, habet.
 At lupus; & turpes instant morientibus urfi,
 Et quaecunque minor nobilitate fera est.
 Majus apud Trojam forti quid habemus Achille:
 Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
 Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Porus,
 Præclarique docent funeris exequiæ.
 Neve hominum referam flexas ad mitius iras:
 Junonis gener est, qui prius hostis erat.
 Denique non possum nullam sperare salutem,
 Cum non sit poenæ causa cruenta meæ.
 Non mihi quærenti pessundare cuncta; petiitum,
 Cæsareum caput est, quod caput orbis erat.
 Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta est;
 Lapsæ sunt nimio verba profana mero.
 Insæia quod crimen viderunt lumina; plector;
 Peccatumque oculos est habuisse meum.
 Non equidem totam possum defendere culpam;
 Sed partem nostri carminis error habet.
 Spes igitur superest, facturam; ut molliat ipse
 Mutati poenam conditione loci.
 Hoc utinam nitidi solis prænuntius ortus
 Afferat admissio lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

Foedus amicitiae non vis, carissime, nostræ,
 Nec, si forte velis, dissimulare potes.
 Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
 Nec tibi me tota junctor urbe fuit.

Isque erat usque adeo populo testatus, ut esset,
Panè magis, quam tu, quamque ego notus amor.
Quique est in caris animi tibi candor amicis,
Cognitus est illi, quem collis ipse, viro,
Nil ita celabas, ut non ego conscius essem.
Pectoribusque dabas multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam secreti quidquid habebam,
Excepto, quod me perdidit, unus eras.
Id quoque si scisses, salvo fuerere soladi,
Consiliòque forem sospes, amice, tuo.
Sed mea me in poenam nimirum fata trahebant:
Omne bonæ claudunt utilitatis iter.
Sive malum potui tamen hoc vitare cavendo,
Seu ratio fatum vincere nulla vallet;
Tu tamen, o nobis usu-junctissime longo,
Pars desiderii maxima panè mei:
Sis memor; & si quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare rogo:
Numinis ut lasi fiat mansuetior ira,
Mutatòque minor sit mea poena loco.
Idque ita, si nullum scelus est in pectore nostro,
Principiumque mei criminis error habet.
Nec breve, nec tutum est, quo sint mea, dicere, casu
Lumina funesti conscia facta mali.
Mensque reformidat, veluti sua vulnera, tempus
Illud: & admonita sit novus ipse dolor.
Et quæcumque adeo possunt afferre pudorem,
Illa regi cæca condita nocte decet.
Nil igitur referam, nisi me peccasse, sed illo
Præmia peccato nulla petita mihi.
Stultitiamque meum crimen debere vocari;
Nomina si facto reddere vera velis.
Quæ si non ita sunt, alium, quo longius absim,
Quære, suburbana hic sit mihi terra, locum.

Vade salutatam subito perarata Perillam
 Littera, sermonis fida ministra mei.
 Aut illam inveniens dulci cum matre sedentem;
 Aut inter libros Pieridasque suas.
 Quidquid aget, cum te scierit venisse, relinquet:
 Nec mora, quid venias, quidve requireret, agam.
 Vivere me dices: sed sic, ut vivere nolim:
 Nec mala tam longa nostra levata mora.
 Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti,
 Aptaque in alternos cogere verba pedes.
 Tu quoque, dic, Studiis communibus ecquid inhæres;
 Dôcta que non patrio carmina more canis?
 Nam tibi cum facie mores natura pudicos,
 Et raras dotes ingeniumque dedit.
 Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas,
 Ne male fecundæ vena periret aquæ.
 Primus id adspexi teneris in virginis annis;
 Utque parer, venæ duxque comesque fui.
 Ergo, si remanent ignes tibi pectoris idem,
 Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
 Sed vereor, ne te mea nunc Fortuna retardet,
 Postque meos casus sit tibi pectus iners.
 Dum licuit, tua sæpè mihi, tibi nostra legabam:
 Sæpè tui iudex: sæpè magister eram.
 Aut ego præbebam factis modo versibus aures,
 Aut ubi cessaras, causa ruboris eram.
 Forsitan exemplo, quia me lærere libelli,
 Tu quoque sis poenæ fata secuta mea.
 Pone, Perilla, metum, tantummodo foemina non sit.
 Devia, nec scriptis disceat amare tuis.
 Ergo desidia remove doctissima, causas:

LIBER III.

211

Inque bonas artes, & tua lacra redi.
 Ista decens facies longis vitiabitur annis :
 Rugaque in antiqua fronte senilis erit.
 Injicietque manum formæ damnosa senectus,
 Quæ strepitum passu non faciente venit.
 Cumque aliquis dicet, Fuit hæc formosa; dolebis.
 Et speculum mendax esse querere tuum.
 Sunt tibi opes modicæ, cum sis dignissima magnis.
 Finge sed immensis censibus esse pares.
 Nempe dat id cuicunque libet Fortuna, rapitque :
 Irus & est subito, qui modo Cræsus erat.
 Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
 Pectoris exceptis ingenique bonis.
 En ego cum patriâ caream, vobisque, domoque;
 Raptaque sint, adimi quæ potuere, mihi;
 Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque;
 Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.
 Quilibet hanc sævo vitam mihi finiat enses;
 Me tamen extincto, fama superstes erit.
 Dúmque suis victrix omnem de montibus orbem
 Prospiciet domitum Martia Roma, legar.
 Tu quoque, quam studii maneat felicius usus,
 Effuge venturos, qua potes, usque rogos.

ELEGIA VIII.

P. 15

Nunc ego Tripholemi cuperem conscendere currus,
 Misit in ignotam qui rude semen humum :
 Nunc ego Medæ vellem frænare dracones,
 Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tuâ ?
 Nunc ego jactandas optarem sumere pennas
 Sive tuas, Persen; Dædale, sive tuas,
 Ut tenera nostris cedente volatibus aura,
 Aspicerem patriæ dulce repente solum :

Desertaque domus vultum, memorésque sodales
 Caraque præcipue conjugis ora mihi.
 Stulte, quid hæc frustra votis puerilibus optas,
 Quæ non ulla tulit, fertque, feretque, dies:
 Si semel optandum est: Augustum numen adora:
 Et quem læsisti, ritè præcare, Deum.
 Ille tibi penasque potest currusque volucres
 Tradere: det redditum, protinus ales eris.
 Si precer hæc, (neque enim possum majora precari)
 Ne mea fiat timeo vota modesta parum.
 Forsitan hoc olim, cum se satiaverit ira,
 Tunc quoque sollicita mente rogandus erit.
 Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli,
 Ex his me jubeat quolibet ire locis.
 Nec cælum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ;
 Hei mihi! perpetuus corpora languor habet.
 Seu vitiant artus agræ contagia mentis,
 Sive mei causa est in regione mali.
 Ut tetigi Pontum, vexant insomnia: vixque
 Ossa tegit macies: nec juvat ora cibus.
 Quique per autumnum percussis frigore primo
 Est color in foliis, quæ nova læsit hiems;
 Is mea membra tenet: nec viribus allevor ullis,
 Et nunquam queruli causa doloris abest.
 Nec melius valeo quam corpore mente; sed ægra est
 Utraque pars æquè, binæque damna fero.
 Hæret & ante oculos veluti spectabile corpus
 Adstans fortunæ forma videnda mea.
 Cumque locum moresque hominû, cultusque sonumque
 Cernimus, & quid sim, quid fuerimque subit;
 Tantus amor necis est, querar ut de Cæsaris ira,
 Quod non offensas vindicet ense suas.
 At quoniam semel est odio civiliter usus,
 Mutato levior sit faga nostra loco.

ELEGIA IX.

Hic quoque sunt igitur Grajæ (quis crederet?) urbes
 Inter inhumana nomina barbariæ?
 Huc quoque Mileto missi venere coloni:
 Inque Getis Grajas constituere domos.
 Sed verus huic nomen, positaque antiquius urbe,
 Constat ab Absyrti cæde fuisse loco.
 Nam rate, quæ cura pugnacis facta Minervæ,
 Per non tentatas prima cucurrit aquas,
 Impia desertum fugiens Medea parentem,
 Dicitur his remos applicuisse vadis.
 Quem procul ut vidit tumulo speculator ab alto;
 Hospes, ait, nosco Colchide vela, venit,
 Dum trepidant Minyæ, dum solvitur aggere funis,
 Dum sequitur celeres anchora tracta manus:
 Conscia percussit meritorum pectora Colchis,
 Ausa atque ausura multa nefanda manu.
 Et, quamquam superest ingens audacia menti:
 Pallor in attonitæ virginis ore fuit.
 Ergo ubi prospexit venientia vela; Tenemur,
 Et pater est aliqua frude morandus, ait.
 Dum, quid agat, quærit, dum versat in omnia vultus;
 Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
 Cujus ut oblata est præsentia; Vincimus, inquit.
 Hic mihi morte sua causa salutis erit.
 Protinus ignari, nec quidquam tale timentis
 Innocuum rigido perforat ense latus.
 Atque ita divellit, divulsaque membra per agros
 Dissipat, in multis invenienda locis.
 Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
 Pallentesque manus, sanguineumque caput.
 Ut genitor luctuque novo tardetur, & artus

Cum legit extinctos, triste moretur iter.
 Inde Tomos dictus locus hic, quia fertur in illo
 Membra soror fratris consecuisse sui,

ELEGIA X.

Siquis adhuc istic. meminit Nasonis adempti,
 Et superest sine me nomen in urbe meum;
 Suppositum stellis numquam tangentibus æquor
 Me sciat in media vivere barbaria.
 Sauromatae cingunt fera gens, Bessique, Cetaeque
 Quam non ingenio nomina digna meo!
 Dum tamen aura repet, medio defendimur Istro.
 Ille suis liquidus bella repellit aquis,
 At cum tristis hiems squalentia protulit ora,
 Terraque marmoreo est candida facta gelu,
 Dum patet & Boreas, & nix injecta sub Arcto,
 Tum liquet, has gentes axe tremente premi.
 Nix jacet, & jactam nec sol pluviae resolvunt:
 Indurat Boreas, perpetuamque facit.
 Ergo, ubi deliquit nondum prior, altera venit;
 Et solet in multis bima manere locis.
 Tantaque commoti vis est Aquilonis, ut altas
 Aequet humo turres, rectaque raptas ferat,
 Pellibus & fatis arcent mala frigora braccis,
 Oraque de toto corpore sola patent.
 Sæpè sonant moti glacie pendente capilli,
 Et nix inducitur candida barba gelu:
 Nudaque consistunt formam servantia testæ
 Vipa: nec hausta meri, sed data frustra bibunt.
 Quid loquar: ut vincti conscrecant frigore rivi,
 Deque lacu fragiles effodiantur aquæ?
 Ipse, vaporifero qui non angustior amne,
 Miscetur vasto multa per ora freto,

Cæruleos ventis latices durantibus Ister
 Congelat, & testis in mare serpit aquis.
 Quaque rates ierant, pedibus nunc itur: & undas
 Frigore concretas ungula pullat equi.
 Përque novos pontes subter labentibus undis
 Ducunt Sermatici barbara plaustra boves.
 Vix equidem credar: sed cùm sint præmia falsi
 Nulla; ratam debet testis habere fidem:
 Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
 Lubricaque immotas testa premebat aquas.
 Nec vidisse sat est, durum calcavimus æquor:
 Undaque non udo sub pede summa fuit.
 Si tibi tale fretum quondam, Leandre, fuisset,
 Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.
 Tum neque se pandi possunt delphines in auras
 Tollere: conantes dura coërcet hiems.
 Et quamvis Boreas jactâtis insonat alis,
 Fluctus in obfesso gurgite nullus erit.
 Inclusæque gelu stabunt ut marmore puppes;
 Nec poterit rigidas findere remus aquas.
 Vidimus in glacie pisces hæere ligatos:
 Sed pars ex illis tum quoque viva fuit.
 Sive igitur nimii Boreæ vis sæva marinas,
 Sive redundatas flumine cogit aquas;
 Protinus, æquato siccis Aquilonibus Istro,
 Invehitur celeri barbarus hostis equo.
 Hostis equo pollens, longèque volante sagitta
 Vicinam latè depopulatur humum.
 Diffugiunt alii, nullisque tuentibus agros,
 Incustoditæ diripiuntur opes.
 Ruris opes parvæ pecus, & stridentia plaustra:
 Et quas divitias incola pauper habet.
 Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
 Respiciens frustra rura Laremque suum.

Pars cadit hamatis misere confixa sagittis :
 Nam volucris ferro tinctile virus inest.
 Quæ nequeunt secum ferre aut abducere , perdunt :
 Et cremat infantes hostica flamma casas.
 Tum quoque cum pax est , trepidant formidine bellii :
 Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
 Aut videt aut metuit locus hic , quem non videt , hostem.
 Cessat iners rigido terra relicta situ.
 Non hic pampinea dulcis later uva sub umbra,
 Nec cumulant altos fervida musta lacus.
 Poma negat regio : nec haberet Acontius , in quo
 Scriberet hic domingæ verba legenda suæ.
 Aspicere est nudos sine fronde , sine arbore campos.
 Hæc loca felici non adunda viro !
 Ergo , tam late pateat cum maximus orbis,
 Hæc est in pœnas terra reperta meas ;

ELEGIA XI.

Siquis es , insulzes qui casibus improbe nostris,
 Mæque reum dempto sine cruentus agas ;
 Natus es è scopulis , nutritus lacte ferino ;
 Et dicam felices pectus habere tuum,
 Quis cradus ulterior , quò se tua porrigat ira,
 Restat : quidve meis cernis habesse malis ?
 Barbara me tellus , & inhospita littora ponti,
 Cumque suo Boreæ Mænalis ursa videt.
 Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ ;
 Omnia solliciti sunt loca plena metus :
 Utque fugax avidis cervus deprensus ab urfis,
 Cinctave montanis ut pavet agna lupis ;
 Sic ego belligeris à gentibus undique septris
 Terreor ; hoste meum præne premente latus,
 Utque sit exiguum pœnæ quod conjuge cara,

Quod

Quod patria careo, pignoribusque meis;
Ut mala nulla feram, nisi nudam Caesaris iram;
Nuda parum nobis Caesaris ira mali est:
Et tamen est aliquis, qui vulnera cruda retractet;
Solvat & in mores ora diserta meos.
In causa facili cuivis licet esse diserto;
Et minimæ vires frangere quassa valent.
Subnere est arces & stantia moenia virtus:
Quamlibet ignavi præcipitata premunt.
Non sum qui fueram, quid inanem proteris umbram;
Quid cinerem saxi bustaque nostra petis:
Hector erat tunc cum bello certabat, at idem
Tractus ab Harmonio non erat Hector equo.
Me quoque, quem noras olim, non esse memento,
Ex illo superant hæc simulacra viro.
Quid simulacra, ferox, dictis incessis amaris;
Parce, precor, manes sollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina: nil sit in illis,
Quod magis errorem, quam scelus esse putes.
Pendimus en profugi (satis tua pectora) poenas,
Exsilioque graves, exsiliique loco.
Carnifici mea fluenda potest fortuna videri:
Te tamen est uno iudice moesta parum.
Savior est tristi Busrinde: savior illo,
Qui falsum lento torruit igne bovem.
Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas:
Munere in hoc, rex, est usus, sed imagine major:
Nec sola est operis forma probanda mei.
Aspicias à dextra latus hoc adaperitile tauri:
Hæc tibi quem perdes conjiciendus erit.
Protinus inclusum lentis carbonibus ure:
Mugiet, & veri vox erit illa bovis.
Pro quibus inventis, ut munus munere penses,

Da, precor, ingenio præmia digna meo.
 Dixerat. at Phalaris, Pœnæ mirande repertor,
 Ipse tuam præfens imbue, dixit, opus.
 Nec mora monstratis crudeliter ignibus ustus
 Exhibuit querulos ore tremente sonos.
 Quid mihi cum Siculis inter Scythasque Getasque?
 Ad te, quisquis is es, nostra querela redit.
 Utque sitim nostro possis explere cruore;
 Quantaque vis, avido gaudia corde feras;
 Tot mala sum fugiens tellure, tot æquore passus
 Te quoque ut auditis posse dolere putem.
 Crede mihi, si sit nobis collatus Ulysses,
 Neptuni minor est, quam Jovis ira fuit.
 Ergo quicumque es, rescindere vulnera noli;
 Deque gravi duras ulcere tolle manus:
 Utque meæ famam tenuent oblivio culpæ,
 Fata cicatricem ducere nostra sine.
 Humanæque memor sortis, quæ tollit eosdem,
 Et premit, incertas ipse verè vices.
 Et quoniam, fieri quod nunquam posse putavi,
 Est tibi de rebus maxima cura meis;
 Non est quod timeas: Fortuna miserrima nostra est.
 Omne trahit secum Cæsaris ira malum.
 Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi fingere credar:
 Ipse velim pœnas experire meas.

ELEGIA XII.

FRigora jam Zephyri minuunt: annoque peracto
 (Longior antiquis visa Mæotis hivers.)
 Impositamque sibi qui non bene pertulit Hellen,
 Tempora nocturnis æqua diurna facit.
 Jam violam puerique legum hilaresque puellæ,
 Rustica quam nullo terra serente gerit,

Prataque pubescunt variorum flore colorum
Indocilique loquax gutture vernat avis.
Utque malæ crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cupas parvaque tecta facit.
Herbaque, quæ latuit Cerealibus obruta sulcis,
Exferit è repida molle cacumen humo.
Quoque loco est vitis, de palmite gemma movetur:
Nam procul à Getico littore vitis abest.
Quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus;
Nam procul à Geticis finibus arbor abest.
Oſia nunc iſtic: junctiſque ex ordine ludis
Cedunt verboſi garrula beſta Fori.
Uſus equi nunc eſt, levibus nunc luditur armis:
Nunc pila, nunc celeri volvitur orbe trochus.
Nunc, ubi perſula eſt oleo labente juvenus,
Deſeſſos artus virgine tingit aqua.
Scena viget, ſtudiisſque favor diſtantibus ardet:
Proque tribus reſonant ternâ theatra foris.
O quater, & quoties non eſt numerare, beatum,
Non interdita cui licet urbe frui!
At mihi ſentitur nix verno ſole ſoluta,
Quæque lacu duro vix fodiantur aquæ.
Nec mare concreſcit glacie: nec ut antè, per Iſtrum
Stridula Sauromates plauſtra bubulcus agit.
Incipient aliquæ tamen huc adnare carinæ,
Hoſpitaque in ponti littore puppis erit;
Sedulus occurram nautæ: dictaque ſalute,
Quid veniat, quæram, quiſve, quibûſve locis.
Ille quidem mirum, nî de regione propinqua
Non niſi vicinas cautus ararit aquas.
Rarus ab Italia tantùm mare navita tranſit:
Littora rarus in hæc portubus orba venit.
Sive tamen Grajâ ſcierit, ſive ille Latina
Voce loqui; certè gratior hujus erit.

Fas quoque ab ore freti longèque Propontidos undis
Huc aliquem certo vela dedisse Noto.

Quisquis is est, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ parsque gradusque potest.

Is precor auditos possit narrare triumphos
Cæsaris, & Latio reddita vota Jovi:

Tæque rebellatrix tandem Germania magni
Triste caput pedibus supposituisse ducis.

Hæc mihi qui referet, quæ non vidisse dolebo,
Ille meæ domui protinus hospes erit.

Hei mihi! jamne domus Scythico Nasonis in orbe est?
Jamque suum mihi dat pro lare poena locum;

Di faciant, Cæsar non hîc penetrabile domumque.
Hospitium poenæ sed velit esse meæ.

ELEGIA XIII.

Ecce supervaccuus (quid enim fuit utile nasci?)
Ad sua natalis tempora noster adest.

Dure, quid ad miseros veniebas exulis annos?
Debueras illis imposuisse modum

Si tibi cura mei, vel si pudor ullus adesset;
Non ultra patriam me sequerere meam.

Quoque loco primum tibi sum malè cognitus infans,
Illo tentasses ultimus esse mihi

Jamque relinquenda, quod idem fecere sodales,
Tu quoque dixisses tristis in urbe, Vale.

Quid tibi cum Ponto? num te quoque Cæsaris ira
Extremam gelidi misit in orbis humum?

Scilicet expectas soliti tibi moris honorem,
Pendeat ex humeris vestis ut alba meis?

Fumida cingatur florentibus ara coronis,
Micaque solemnî thuris in igne sonet?

Libaque dem pro te genitale notantia tempus,

Concipiamque bonas ore favente preces?

Non ita sum positus: nec sunt ea tempora nobis,

Adventu possim latus ut esse tpo.

Funeris ara mihi ferali cincta cupressu

Convenit, & structis flamma parata rogis.

Nec dare thura libet nihil exorantia divos:

In tantis lubeant nec bona verba malis.

Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum:

In loca ne redeas amplius ista, precor:

Dum me terrarum pars poene novissima Pontus

Euxini falso nomine dictus habet.

ELEGIA XIV.

Cultor & antistes doctorum sancte virorum,

Quid facis ingenio semper amice meo?

Ecquid, ut incolumem quondam celebrare solebas,

Nunc quoque, ne videar totus abesse, caves?

Colligis exceptis ecquid mea carmina solis

Arcibus, artifici quæ nocuere suo?

Immo ita fac, quæso, vatum studiose novorum,

Quaque potes, retine corpus in urbe meum.

Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,

Qui domini poenam non meruere sui.

Sæpe per extremas profugus pater exulat oras;

Urbe tamen natis exulis esse licet.

Palladis exemplo, de me sine matre creata

Carmina sunt. stirps hæc progeniesque mea.

Hanc tibi commendo: quæ quo magis oiba parente est,

Hoc tibi tutiori sarcina major erit.

Tres mihi sunt nati contagia nostra secuti:

Cetera fac curæ sit tibi turba palam.

Sunt quoque mutatae ter quinque volumina formæ;

Carmina de domini funere rapta sui.

Illud opus potuit , si non prius ipse perissem,
 Certius à summa nomen habere manu.
 Nunc incorrectum populli pervenit in ora :
 In populi quidquam si tamen ore meum est.
 Hoc quoque , nescio quid , nostris appone libellis,
 Diverſo miſſum quod tibi ab orbe venit.
 Quod quicumque leget (si quis leget) æſtimet antè
 Compoſitum quo ſit tempore , quoque loco.
 Æquus erit ſcriptis ; quorum cognoverit eſſe
 Exſilium tempus , barbariæque locum.
 Inque tot adverſis carmen mirabitur ullum
 Ducere me trifti ſuſtinuiſſe manu.
 Ingenium fregere meum mala : cujus & antè
 Fons infœcundus parvaque vena fuit.
 Sed quæcumque fuit , nullo exercente refugit,
 Et longo periit arida facta ſitu.
 Non hîc librorum , per quos inviter alârque,
 Copia : pro libris arcus & arma ſonant.
 Nullus in hac terra , recitem ſi carmina , cujus
 Intellecturis auribus utar , adeſt.
 Nec quo ſecedam locus eſt. cuſtodia muri
 Summovet infeſtos clauſaque porta Getas.
 Sæpè aliquòd quæro verbum , nomenque locumque :
 Nec quiſquam eſt à quo certior eſſe queam.
 Dicere ſæpè aliquid conanti (turpè fateri ,)
 Verba mihi deſunt , dediticique loquit.
 Threicio Scythicoque ſerè circumſonor ore,
 Et videor Geticis ſcribere poſſe modis.
 Crede mihi , timeo , ne ſint immiſta Latinis,
 Inque meis ſcriptis Pontica verba legas.
 Qualemcumque igitur , veniâ dignare libellum :
 Sortis & excuſæ conditione meæ.

P. OVIDIJ NASONIS,
TRISTIUM.

LIBER IV.

ELEGIA I.

SIqua meis fuerint, ut erunt, vitiosa libellis;
Excusata suo tempore, lector, habe.
Exul eram: requiesque mihi, non fama petita est:
Mens intenta suis ne foret usque malis.
Hoc est cur cantet victus quoque compede fossor,
Indocili numero cum grave mollit opus.
Cantat & innitens limosæ pronus arenæ
Adverso tardam qui trahit amne ratem.
Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulsa brachia versat aqua.
Fessus ut incubuit baculo, saxove resedit
Pastor, arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
Fallitur ancillæ decipiturque labor.
Fertur & abducta Lyrneside tristis Achilles
Hæmonia curas atrenuasse lyra.
Cum traheret silvas Orpheus & dura canendo
Saxa; bis amissa conjuge mœstus erat.
Me quoque Musa levat Ponti loca iussa petentem,
Sola comes nostræ persistit illa fugæ.
Sola nec insidias inter, nec militis ensem,
Nec mare, nec ventos barbariamque timet.
Scit quoque, cum perii, quis me deceperis error:

Et culpam in factō non scelus esse meo.
Scilicet hoc ipso nunc æqua, quod obfuit antè,
Cum mecum iuncti criminis acta rea est.
Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
Pieridum sacris imposuisse manum:
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa sacrorum.
Et carmen demens carmine læsus amo.
Sic nova Dulichio lotos gustata palato,
Illo quo nocuit, grata sapore fuit.
Sentit amans sua damna fere; tamen hæret in illis.
Materiam culpæ persequiturque suæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli:
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forſitan hoc ſtudio poſſit furor eſſe videri:
Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat eſſe maiorum;
Præſentis caſus immemorémque facit.
Utque ſuum Bacchis non ſentit faucia vulnus,
Dum ſupet Edonis exululata jugis;
Sic ubi mota calent ſacro mea pectora thyſo,
Altior humano ſpiritus ille malo eſt.
Ille nec exſilium, Scythici nec littora Ponti,
Ille nec iratos ſentit habere Deos.
Utque ſoporiferæ biberem ſi pocula Lethes,
Temporis adverſi ſic mihi ſenſus abeſt.
Jure deas igitur veneror mala noſtra levantes,
Sollicitæ comites ex Helicone fugæ.
Et partim pelago, partim veſtigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede noſtra ſequi.
Sint, precor, hæ ſaltem facilès mihi: namque Deorum
Cetera cum magno Caſare turba facit.
Meque tot adverſus cumulat, quot littus arenas,
Quòtque fretum piſces, ovaque piſcis habet.
Vere prius flores, æſtu numerabis ariſtas,

Poma per autumnum; frigoribusque nives;
Quam mala, quæ patior toto jactatus in orbe,
Dum miser Euxini littora serva peto.
Nec tamen, ut veni, levior fortuna malorum est;
Huc quoque sunt nostras fata secuta vias.
Hinc quoque cognosco natalis stamina nostri;
Stamina de nigro vellere facta mihi.
Utque neque insidias, capitisque pericula narrem;
Vera quidem vidi, sed graviora fide.
Vivere quam miserum est inter Bessosque Getasque
Illum, qui populi semper in ore fuit!
Quam miserum est porta vitam moròque tueri,
Vixque sui tutum viribus esse loci!
Aspera militiæ juvenis certamina fugi,
Nec nisi lusura movimus arma manu:
Nunc senior gladiòque latus scutoque sinistram;
Canitiem galeæ subiticioque meam.
Nam dedit è specula custos, ubi signa tumultus,
Induimus trepida protinus arma manu.
Hostis habens arcus imbutaque tela veneno,
Sævus anhelanti moenia lustrat equo.
Utque rapax pecudem quæ se non texit ovili,
Per fata, per silvas, fertque lupus;
Sic, siquidem nondum portarum sede receptum
Barbarus in campis reperit hostis, habet.
Aut sequitur captus, conjestaque vincula collo
Accipit; aut telo virus habente perit.
Hic ego sollicitæ jaceo novus incola sedis.
Heu nimium fati tempora lenta mea!
Et tamen ad numeros antiquaque sacra reverti
Sustinet in tantis hospita Musa malis.
Sed neq̃ cui recitem quisquam est mea carmina: nec quæ
Auribus accipiat verba Latina suis.
Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboque legoque

Tutaque iudicio littera nostra suo est.
 Sæpè tamen dixi, Cui nunc hæc cura laborat?
 An mea Sauromatæ scripta Getæque legent?
 Sæpè etiam lacrymæ sunt me scribente profusæ,
 Humidaque est fletu littera facta meo.
 Corque vetusta meum tanquam nova vulnera sentit,
 Inque sinum mœstæ labitur imber aquæ.
 Dum, vice mutata, qui sim, fuerimque, recordor,
 Et tulerit me quo casus, & unde, subit;
 Sæpè manus demens studiis irata sibi que
 Misit in arduos carmina nostra focos.
 Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,
 Cum venia facito, quisquis es, ista legas.
 Tu quoque non melius, quam sum mea tempora, carmen
 Interdicta mihi consule Roma boni.

ELEGIA II.

JAm fera Cæsaribus Germania, totus ut orbis,
 Victa potest flexo succubuisse genu.
 Altaque velantur fortasse palatia fertis,
 Tharæque in igne sonant, inficiuntque diem.
 Candidaque adducta collum percussa securi
 Victima purpureo sanguine tingit humum:
 Dònaque amico um templis promissa Deorum
 Reddere victores Cæsar uterque parant:
 Et qui Cæsareo juvenes sub nomine crescunt,
 Perpetuo terras ut rogat ista domus:
 Cumque bonis nuntius pro sospite Livia nato
 Munera dat meritis, sæpè data deis:
 Et pariter matres, & quæ sine crimine castos
 Perpetua servant virginitate fecos.
 Plebs pia, cumque pia lætatur plebe Senatus:
 Paræque cupis etiam pars ego nuper, eques

LIBER IV.

217

Nos procul expulsos communia gaudia fallunt,
 Famaque tam longe non nisi parva venit.
 Ergo omnis populus poterit spectare triumphos,
 Cúmque ducum titulis oppida capta leget,
 Vinculaque captiva reges cervice gerentes
 Ante coronatos ire videbit equos.
 Et cernet vultus aliis pro tempore versos,
 Terribiles aliis immemoresque sui.
 Quorum pars causas, & res, & nomina quæret;
 Pars referet, quamvis noverit illa parum.
 Hic, qui Sidonio fulget sublimis in astro,
 Dux fuerat belli: proximus ille duci.
 Hic, qui nunc in humo lumen miserabile fixit,
 Non isto vultu, cum tulit arma fuit.
 Ille ferox & adhuc oculis hostilibus ardens,
 Hortator pugnae consiliumque fuit.
 Perfidus hic nostros incluserat fraude locorum,
 Squallida promissis qui tegit ora comis.
 Illo qui sequitur, dicunt inactata ministro
 Sæpè recusanti corpora capta Deo.
 Hic lacus, hi montes, hæc tot castella, tot amnes
 Plena feræ cædis, plena cruoris erant,
 Drusus in his meruit quondam cognomina terris,
 Quæ bona progenies digna parente fuit.
 Cornibus hic fractis viridi malè tectus ab ulva,
 Decolor ipse suo sanguine Rhenus erat.
 Crinibus en etiam fertur Germania passis,
 Et ducis invicti sub pede mœsta sedet,
 Collaque Romanæ præbens animosa securi
 Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
 Hos super in curru Cæsar victore veheris
 Purpureus populi rite per ora tui.
 Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum;
 Undique jactato flore regente vias.

TRISTIUM,

Tempora Phœbea lauro cingentur: Idque
 Miles, Io, magna voce, triumpho, canet
 Ipse sono plautique simul fremituque canentum
 Quadrijugos cernes sæpè resistere equos.
 Inde petes arcem, & delubra faventia votis,
 Et dabitur meritò laurea vota Jovi.
 Hæc ego summotus qua possum mente videbor
 Eripi nobis jus habet illa loci.
 Illa per immensas spatietur libera terras:
 In cælum celeri pervenit illa via.
 Illa meos oculos mediam deducit in Urbem,
 Immunes tanti nec finit esse boni.
 Invenientque viam, qua currus spectet eburnæ
 Sic certè in patria perbreve tempus ero:
 Vera tamen capiet populus spectacula felix,
 Lætæque erit præsens cum duce turba iuo.
 At mihi fingenti tantum longèque remoto
 Auristis hic fructus percipiendus erit.
 Atque procul Latio diversum missus in orbem
 Qui narret cupido vix erit ista mihi.
 Is quoque jam serum referet veteremque triumphum
 Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
 Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam,
 Causaque privata publica major erit.

ELEGIA III.

Magna minorque feræ, quarum rigis altera Græjas,
 Altera Sidonias, utraque sicca rates;
 Omnia cùm summo posite videatis in axe,
 Et maris occiduis non subeatis aquas,
 Æthereæque suis cingens amplexibus arcem
 Vester ab intacta circulus extlet humo:
 Aspicite illa, precor, quæ non bene moenia quondam
 Di-

Dicitur Iliades transfiliisse Remus.

Inque meam nitidos dominam convertite vultus :

Sitque memor nostri necne , referte mihi.

Hei mihi cur timui ? quæ sunt manifesta requiro.

Cur labat ambiguo spes mea mista metu ?

Crede quod est , quod vis , ac desine tuta vereri :

Dèque fide certa sit tibi certa fides.

Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ ,

Non mentitura tu tibi voce refer :

Esse tui memorem , de qua tibi maxima cura est :

Quodque potest , secum nomen habere tuum.

Vultibus illa tuis tamquam presentibus hæret ,

Tèque remota procul , si modo vivit , amat.

Ecquid ubi incubuit justo mens ægra dolori ,

Lenis ab admonito pectore somnus abire

Tunc subeunt cræ , dum te lectûsquo locusque

Tangit , & oblitam non finit esse mei ?

Et veniunt æstus , & mox immensa videtur ,

Fèssaque jactari corporis ossa dolent ?

Non equidem dubito , quin hæc & cetera fiant ,

Dètque tuus mœsti signa doloris amor :

Nec cruciari minus , quam cùm Thebana peremptum

Hèctora Thessalico vidit ab axe rapi.

Quid tamen ipse precer dubito : nec dicere possum

Affectum quem te mentis habere velim.

Tristis es ? indignor , quod sim tibi causa doloris :

Non es ? ut amisso conjuge digna fotes.

Tu verò tua damna dole mitissima conjux ,

Tempus , & á nostris exige triste malis :

Flèque meos casus , est quædam flere voluptas :

Expletur lacrymis egeriturque dolor.

Atque utinam lugenda tibi non vita , sed esset

Mors mea ! morte fores sola relicta mea.

Spiritus hic per te patrias exisset in auras :

Sparfissent lacrymæ corpora nostra pia:
Supremoque die norum spectantia cælum
Texissent digiti lumina nostra tui:
Et cinis in tumulo positus jacuisset avito,
Tactaque nascenti corpus haberet humus.
Denique dum vixi sine crimine, mortuus essem.
Nunc mea supplicio vita pūdenda suo est.
Me miserum, si tu, cum diceris exulis uxor,
Avertis vultus, & subit ora rubor!
Me miserum, si turpe putas mihi nupta videri!
Me miserum si te jam pudet esse meam!
Tempus ubi est illud, quo te jactare solebas
Conjuge, nec nomen dissimulare viri?
Tempus ubi est, quo te (nisi non vis illa referri)
Et diti memini, juxit & esse meam?
Utque proba dignum est, omni tibi dote placebam;
Addebat veris multa faventis amor.
Nec quem præferres (ita res tibi magna videbar)
Quemve tuum mallet esse, vir alter erat.
Nunc quoque ne pūdeat, quod sis mihi nupta: tuusque
Non dolor hinc debet, debet abesse pudor.
Cum cecidit Capaneus subito temerarius ictu;
Non legis Evadnen erubuisse viro.
Nec, quia Rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse tuis, Phaëton, inficiandus eras.
Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quod præcibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi, quod sævis ego sum Jovis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore rubor:
Sed ingis in nostri curam consurge tuendi,
Exemp'umque mihi conjugis esto bonæ:
Materiamque tuis tristem virtutibus imple.
Ardua per præceps gloria vadit iter.
Hectora quis nosset felix si Troja fuisset?

Publica virtuti per mala facta via est.
 Ars tua Typhy, jacet, si non sit in aequore fluctus:
 Si valeant homines, ars tua, Phoebe, jacet.
 Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus,
 Apparet virtus; arguiturque malis.
 Dat tibi nostra locum tituli fortuna; caputque
 Conspicuum pietas quas tua tollat habet.
 Vtere temporibus, quorum nunc munere freta es;
 En patet in laudes area magna tuas.

ELEGIA IV.

O Qui nominibus cum sis generosus avitis,
 Exsuperans morum nobilitate genus,
 Cujus inest animo patrii candoris imago,
 Non careat nervis candor ut iste suis:
 Cujus in ingenio est patriæ facundia linguæ,
 Quæ prior in Latio non fuit ulla foro;
 Quod minimè volui, positis pro nomine signis,
 Dictus es; ignoscas laudibus ipse tuis.
 Nil ego peccavi: tua te bona cognita produnt.
 Si, quod es appares, culpa soluta mea est.
 Nec tamen officium nostro tibi carmine factum
 Principe tam justo posse nocere puto.
 Ipse pater patriæ (quid enim civilius illo?)
 Sustinet in nostro carmine sæpè legi:
 Nec prohibere potest, quia res est publica Cæsar:
 Et de communi pars quoque nostra lono est.
 Juppiter ingeniis præbet sua numina vatum,
 Sequæ celebrari quolibet ore sinit.
 Causa tua exemplo superiorum tuta duorum est:
 Quorum hic aspicitur, creditur ille Deus.
 Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen habebō:
 Non fuit arbitrii littera nostra tui.

Nec nova, quod tecum loquor, est injuria nostra,
Incolumis cum quo sæpè locutus eram.

Quo vereare minus, ne sis tibi crimen amicus;

Invidiam, siqua est, auctor habere potest.

Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis

(Hoc certè noli dissimulare) pater:

Ingeniumque meum (potes hæc meminisse) probabat:

Pius etiam, quam me iudice dignus eram.

Dèque meis illo referebat versibus ore,

In quo pars altæ nobilitatis erat.

Non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit,

Sed prius acturi sunt data verba tuo.

Nec data sunt mihi credere, tamen: sed in omnibus actis,

Ultima si demàs, vita tuenda mea est.

Hanc quoque, qua perii, culpam l. elus esse negabis,

Si tanti series, sitibi nota mali.

Aut timor aut error nobis: prius obfuit error,

Ah! sine, me fati non meminisse mei!

Nève retractando nondum coëuntia rumpe

Vulnera: vix illis proderit ipsa quies.

Ergo ut jure damus pœnas; sic absuit omne

Peccato facinus consiliumque meo.

Idque Deus sentit: pro quo nec lumen ademptum,

Ne mihi detractas possidet alter opes.

Forsthan hanc ipsam, vivat modo, finiet olim,

Tempore cùm fuerit lenior ira, fugam.

Nunc, precor, hinc aliò jubeat discedere: si non

Nostra verecundo vota pudore carent.

Mitius exilium, paullòque propinquius oro,

Quique sit à sævo longius hoste, locum,

Quantaque in Augusto clementia, siquis ab illo

Hæc peteret pro me, forsthan ille daret.

Frigida me cohibent Euxini littora ponti;

Disiis ab antiquis Axenus ille fuit.

Nam neque jactantur moderatis æquora ventis,
Nec placidos portus hospita navis habet.
Sunt circæ gentes quæ prædam sanguine quærunt,
Nec minus infidâ terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
Penè sub ejusdem sideris axe jacent.
Nec procul à nobis locus est, ubi Taurica dirâ
Cæde pharetratæ spargitur ara deæ.
Hæc prius, ut memorant, non invidiosa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Theantis erant.
Hic pro supposita virgo Pelopœia cerva
Sacra deæ coluit qualiacumque suæ.
Quo postquam, dubium pius an sceleratus, Orestes
Exactus furiis venerat ipse suis,
Et comes exemplum veri Phœæus amoris,
Qui duo corporibus, mentibus, unus erant;
Protinus evincti Triviæ ducuntur ad aram,
Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illum:
Alter ob alterius funera mœstus erat.
Et jam constiterat stricto mucrone sacerdos:
Cinxerat & Grajas hara vitta comas;
Cum vice sermonis fratrem cognovit; & illi
Pro nece complexus Iphigenia dedit.
Lata deæ signum crudelia sacra perolæ
Transfudit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur regio, magni penè ultimam mundi,
Quam fugere homines, dique propinqua mihi est;
Atque meam terram propè sunt funebria sacra,
Si modò Nasoni barbara terra sua est.
O utinam venti, qui! us est oblatur Orestes,
Placato referant & mea vela Deo!

ELEGIA V.

O Mihi dilectos inter sors prima sodales,
 Unica fortunis ara reperta meis;
 Cujus ab alloquis anima hæc moribunda revixit,
 Ut vigil infusa Pallade flamma solet:
 Qui veritus non es portus aperire fideles,
 Fulmine percussæ confugiûmque rati;
 Cujus eram censu non me sensurus egentem,
 Si Cæsar patrias eripuisset opes;
 Tetæporis oblitum dum me rapit impetus hujus,
 Excidia heu nomen quam mihi penè tuum!
 Te tamen agnoscis; tactusque cupidine laudis,
 Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
 Certè ego, si finiret titulum tibi reddere vellem,
 Et raram famæ conciliare fidem.
 Ne noceam grato vereor tibi carmine: nève
 Intempestivus nominis obstet honor.
 Quod licet & tutum est, intra tua pectora gaude,
 Meque tui memorem, tèque fuisse pium.
 Utque facis, remis ad opem lætare ferendam,
 Dum veniet placido mollior aura Deo:
 Et tutare caput nulli servabile, si non
 Qui mersit Srygia, sublevet illud, aqua.
 Tèque, quod est rarum, præsta constanter ad omnes
 Indeclinatæ munus amicitia.
 Sic tua processus habeat fortuna perennes:
 Sic ope non ageas ipse, juvèsque tuos:
 Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni.
 Incidat & vestro rara querela toro:
 Diligat & semper socius te sanguinis illo,
 Quo pius affectu Castora frater amat:
 Sic juvenis, similisque tibi sit natus, & illum

Moribus agnoscat quilibet esse tuum;
 Sic faciat locerum ræda te nota jugali,
 Nec tardum juveni det tibi nomen avi.

ELEGIA VI.

Tempore ruricolæ patiens sit taurus aratri,
 Præbet & incurvo colla premenda iugo:
 Tempore paret equis lentis animolus habenis,
 Et placido duros accipit ore lupos.
 Tempore Pœnorum compescitur ira leonum;
 Nec feritas animo, quæ fuit antè, manet.
 Quæque sui iussis obtemperat Inda magistri
 Bellua, servitium tempore victa subit.
 Tempus, ut extentis tumeat facit uva racemis,
 Vixque merum capiant grana, quod intus habent.
 Tempus & in canas semen producit aristas,
 Et ne sint tristi poma sapore facit.
 Hoc tenuat dentem terram renovantis aratri,
 Hoc rigidos silices, hoc adamapta tenit.
 Hoc etiam sævas paulatim mitigat iras,
 Hoc minuit luctus, mœstaque corda levat.
 Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas,
 Præterquam curas attendere meas.
 Ut patria careo, bis frugibus aræ trita est:
 Dissiluit nudo pressa bis uva pede.
 Nec quæsitæ tamen spatio patientia longo est.
 Mæusque mali sensum nostra receris habet.
 Scilicet & veteres fugiunt juga sæpè juveni,
 Et domitus frano sæpè repugnat equus.
 Tristior est etiam præiens arumna priore:
 Ut sit enim sibi par, crevit, & aucta mora est.
 Nec tam nota mihi quam sunt, mala nostra fuerunt:
 Sed magis hoc, quo sunt cognitiора gravant.

Est quoque non minimum vires afferre recentes,
 Nec præcoasumtum temporis esse malis.
 Fortior in fulva novus est luctator arena,
 Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
 Integer est melior nitidis gladiator in armis,
 Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
 Fert bene præcipientis navis modo facta procellæ
 Quamlibet exiguo solvitur imbre vetus.
 Nos quoque, quæ ferimus, tulimus patientius antea
 Quæ mala sunt longa multiplicata die.
 Credite, deficio, nostròque à cordore quantum
 Auguror, accedunt tempora parva malis.
 Nam neque sunt vires, nec qui color esse solebat
 Vix habeo tenuem, quæ tegat ossa cutem.
 Corpore sed mens est ægro magis ægra, malique
 In circumspectu stat sine fine sui.
 Urbis abest facies, absunt mea cura sodales:
 Et qua nulla mihi carior, uxior abest.
 Vulgus adest Scythicum, braccataque turba Getarum.
 Sic mala, quæ video non videoque, nocent.
 Una tamen spes est, quæ me solatur in istis;
 Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VII.

BIS me sol adiit gelidæ post frigora brumæ,
 Bisque suum tacto pisce peregit iter,
 Tempore tam longo cur non tua dextera versus
 Qualibet in paucos officiosa fuit?
 Cur tua cessavit pietas, scribentibus illis,
 Exiguus nobis cum quibus usus erat?
 Cur quoriet alicui chartæ sua vincula demsi,
 Illam speravi nomen habere tuum?
 Di faciant, ut sæpe tua sit epistola dextra

Scripta, sed è multis reddita nulla mihi.
 Quod precor esse linquet. credam prius osa Medusæ
 Gorgonis anguinis cincta fuisse comis:
 Esse canes utero sub Virginis: esse Chymæram,
 A truce quæ flammis separet angue leam:
 Quadrupedesque homines cum pectora iunctos:
 Tergeminumque virum, tergeninumque canem
 Sphingaque & Harpyias, serpentipedesque Gigantes:
 Centimanumque Gygen, semibovemque virum.
 Hæc ego cuncta prius, quam te, carissime, credam
 Mutatum, & curam deposuisse mei.
 Innumeri montes interme, teque, viæque,
 Fluminaque & campi, nec freta pauca jacent.
 Mille potest causis, à te quæ littera sæpè
 Missa sit, in nostras rara venire manus.
 Mille tamen causas scribendo vince frequenter:
 Excusem ne te semper amice mihi.

ELEGIA VIII.

JAM mea cygneas imitantur tempora plumas,
 Inficit & nigras alba senectæ comas:
 Jam subeunt anni fragiles & inertior ætas:
 Jamque parum firmo me mihi ferre grave est.
 Nunc erat, ut posito deberem sine laborum
 Vivere, me nullo sollicitante metu:
 Quæque meæ semper placuerunt oria menti,
 Carpere, & in studiis molliter esse meis:
 Et parvam celebrare domum, veteresque Penatas,
 Et quæ nunc domino rura paterna carent:
 Inque sinu dominæ, carisque negotibus, inque
 Securus patria consenuisse mea.
 Hæc mea sic quondam peragi speraverat ætas:
 Hos ego sic annos ponere dignus eram.

Non

Non ita Dis visum : qui me terraque marique
 Actum Sarmaticis expoliare locis.
 In cava ducuntur quassæ navalia puppes,
 Ne temere in mediis dissolvantur aquis.
 Nec cadat, & multas palmas inhonestet adeptas;
 Languidus in prætis gramina capit equus.
 Miles ubi emeritis non est satis utilis armis,
 Ponit ad antiquos, quæ tulit, arma, Lares.
 Sic igitur tarda vires minuente senectæ.
 Me quoque donari jam rude; tempus erat.
 Tempus erat, nec me peregrinum ducere cælum,
 Nec siccam Getico fonte levare sitim:
 Sed modo, quos habui, vacuos secedere in hortos;
 Nunc hominum visu rursus & urbe frui.
 Sic animo quondam non divinante futura
 Optabam placidè vivere posse senex.
 Fata repugnant : quæ, cum mihi tempora prima
 Mollia præbuerint, posteriora gravant.
 Jamque decem lustris omni sine labe peractis,
 Parte premor vitæ deteriore meæ.
 Nec procul à metis, quas penè tenere videbar;
 Curriculo gravis est tacta ruina meo.
 Ergo illum demens in me sævire coëgi,
 Mitius immensus quo nihil orbis habet.
 Ipsaque delictis victa est clementia nostris:
 Nec tamen errori vita negata meo est.
 Vita procul patria peragenda sub axe Boreo,
 Quæ maris Euxini terra sinistra jacet.
 Hæc mihi si Delphi, Dodonaque diceret ipsa;
 Esse videretur vanus uterque locus.
 Nil adeo validum est, adamus licet alliget illud;
 Ut maneat rapido firmitus igno Jovis.
 Nil ita sublime est, supraque pericula tendit,
 Non sit ut inferius suppositumque Deo:

Nam quamquam vitio pars est contracta malorum,
 Plus tamen extii numinis ira dedit.
 At vos admoniti nostris quoque casibus esse,
 Equantem superos emeruisse virum.

A Mantili ELEGIA IX.

modum me obsequat
SI licet, & pateris, nomen facinusque tacebo;
 Et tua Lathæis acta dabuntur aquis;
 Nostraque vincetur lacrymis clementia seris;
 Fac modo te pateat pœnituisse tui.
 Fac modo te damnes, cupiasque eradere vitæ
 Tempora, si possis, Tisiphonæ tuæ.
 Sin minus, & flagrant odio tua pectora nostros
 Induet infelix arma coacta dolor.
 Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem,
 Nostra suas istuc porriget ira manus.
 Omnia, si nescis, Cæsar mihi jura reliquit,
 Et sola est patria pœna carere mea.
 Et patriam, modo sis sospes, speramus ab illo,
 Sæpè Jovis telo quercus adusta vires.
 Denique vindictæ si sit mihi nulla facultas;
 Pieridès vires, & sua tela dabunt.
 Ut Scythicis habitem longè summotus in oris;
 Siccaque sint oculis proxima signa meis;
 Nostra per immensas ibunt præconia gentes,
 Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit.
 Ibit ad occasum quidquid dicemus, ab ortu:
 Testis & Hesperiae vocis Eous erit:
 Trans ego tellurem, trans altas audiar undas,
 Et gemitus vox est magna futura mei.
 Nec tua te fontem tantummodo sæcula norint:
 Perpetuæ crimen posteritatis eris.
 Jam feror in pugnas, & nondum cornua summi:

Nec

Nec mihi sumendi causa sit ulla velim.
 Circus adhuc cessat : spargit tamen acer arenam
 Taurus , & infesto jam pede pulsat humum.
 Hoc quoq; , quarum volui , plus est , cane Musa receptus.
 Dum licet huic nomen dissimulare suum.

ELEGIA X.

Ille ego , qui fuerim , tenerorum lusor amorum,
 Quem legis , ut noris , accipe , posteritas.
 Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis,
 Millia qui novies distat ab urbe decem.
 Editus hinc ego sum : nec non , ut tempora noris ,
 Cum cecidit fato consul uterque pari.
 Siquid & à proavis usque est vetus ordinis heres,
 Non modo fortunæ munere factus eques.
 Nec stirps prima fui : genito sum fratre creatus,
 Qui tribus ante quater mensibus ortus erat.
 Lucifer amborum natalibus affuit idem.
 Una celebrata est per duo liba dies.
 Hæc est armiferæ de quinque Minervæ,
 Quæ fieri pugna prima cruenta solet.
 Protinus excolimur teneri , curæque parentis
 Iævus ad insignes Urbis ab arte viros.
 Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævos
 Fortia verbosi natus ad arma Fori.
 At mihi jam puero cælestia sacra placebant ;
 Inque suum furtim Musa trahebat opus.
 Sæpè pater dixit : Studium quid inutile tentas ?
 Mæconides nullas ipse reliquit opes.
 Motus eram dictis : totòque Helicone relicto,
 Scribere conabar verba soluta modis.
 Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,
 Et , quod tentabam dicere , versus erat.

Interea, facito passu labentibus annis;
 Liberior fratri sumpta mihiq;uē roga est;
 Induiturque humeris cum lato purpura clavo;
 Et studium nobis, quod fuis ante, manet;
 Jamque decem viræ frater geminaverat annos;
 Cum perit; & cœpi parte catere mei;
 Cœpimus & teneræ primos ætatis honores;
 Deque viris quondam pater tribus una fuis;
 Curia restabat; clavi mensura coacta est.
 Majus erat nostris viribus illud onus;
 Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori;
 Sollicitæque fugax ambitionis eram;
 Et petere Aeniæ suadebant tuta sorores
 Otia; jūdicio semper amata meo.
 Temporis illius colui foviq;ue pœtas;
 Quotq;ue aderant vates, rebar adesse Deos;
 Sæpè suas volucres legit mihi grandior ævo;
 Quæque necet serpens, quæ jubet herba; Mater;
 Sæpè suos solitus recitare Propertius ignes;
 Jure sodalitii qui mihi junctus erat.
 Ponticus Heroo, Bassus quoque clarus Iambo;
 Dulcia convictus membra suere mei.
 Et tenuit nostras numerosus Horatius aures;
 Dum ferit Ausonia cœmina culta lyra.
 Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
 Tempus amicitie fata dedere moræ;
 Successor fuit hic tibi, Galle; Propertius illi;
 Quartus ab his serie temporis ipse fui.
 Utq;ue ego majores, sic me colere minores;
 Notaq;ue non tardè facta Thalia mea est.
 Carmina cum primum populo juvenilla legit;
 Barba seseclat mihi bisve semelve fuit.
 Moverat ingenium totam cantata per Urbem
 Nomine non vero dicta Corinna mihi.

Multa quidem scripsi : sed quæ vitiosa putavi,
 Emendaturis ignibus iple dedi.
 Tum quoque cum fugerem, quædam placitura cremavi,
 Iratus studio carminibusque meis.
 Molle, cupidineis nec inexpugnabile telis,
 Cor mihi, quodque levis causa moveret, erat.
 Cum tamen hoc essem minimoque accenderer igni;
 Nomine sub nostro tabula nulla fuit.
 Penè mihi puero, nec digna, nec utilis uxor
 Est dam: quæ tempus per breve nupta fuit;
 Illi successit, quamvis sine crimine, conjux,
 Non tamen in nostro firma futura toro.
 Ultima, quæ mecum seros permansit in annos,
 Sustinuit conjux exsulis esse viri.
 Filia bis prima mea me fecunda juventâ,
 Sed non ex uno conjuge fecit avum.
 Et jam complerat genitor sua fata: novemque
 Addiderat lustris altera lustra novem:
 Non aliter flevi, quam me fleturus ademtum
 Ille fuit. matri proxima iusta tuli.
 Felices ambo, tempestivæque sepulti,
 Ante diem pœnæ quod periere meæ!
 Me quoque felicem, quod non viventibus illis
 Sum miser, & de me quod doluere nihil
 Si tamen extinctis aliquid, nisi nomina restant,
 Et gracilis structos effugit umbra rogos;
 Fama, parentales, si vos mea contigit, umbræ;
 Et sunt in Stygio crimina nostra foro;
 Scite, precor, causam (nec vos mihi fallere fas est)
 Errorem iussæ, non scelus, esse fugæ.
 Manibus hoc satis est, ad vos studiosa revertor
 Pectora, qui vitæ quaritis acta meæ.
 Jam mihi canities, pulsus melioribus annis,
 Venerat; antiquas miscueratque comas:

Póstque meos ortus Pisæa vinctus oliva

Abstulerat decies præmia victor eques :

Cum mæris Euxini positos ad læva Tomitas

Quærere me læsi principis ira jubet.

Causa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ

Indicio non est restificanda meo.

Quid referam comitumque nefas famulosque nocentes

Ipsa multa tuli non meliora fuga.

Indignata malis mens est succumbere : seque

Præstitit invictam viribus usa suis ;

Oblitumque mei , ductæque per otia vitæ ,

Intolira cepi temporis arma manu.

Totque tuli terrâ calus pelagoque , quot inter

Occultum stellæ conspicuumque polum.

Tacta mihi tandem longis erroribus æto

Juncta phæretratis Sarmatis ora Getis.

Hic ego , finitimis quamvis circumsoner armis ,

Tristia , quo possum , carmine fata levo.

Quod , quamvis nemo est , cuius referatur ad aures ;

Sic tamen absumo decipioque diem.

Ergo , quod vivo , durisque laboribus obsto ,

Nec me sollicitæ tædia lucis habent ;

Gratia , Musa , tibi , nam tu solatia præbes :

Tu curæ requies , tu medicina mali.

Tu dux , tu comes es : tu nos abducis ab Illo ;

In mediòque mihi das Helicone locum.

Tu mihi (quod rarum) vivo sublime dedisti

Nomen , ab exequis quod dare fama solet.

Nec , qui detractat præsentia , livor iniquo

Ullum de nostris dente momordit opus.

Nam tulerint magnos cum sæcula nostra poëtas ;

Non fuit ingenio fama maligna meo.

Cumque ego præponam multos mihi , non minor illis

Dicor , & in toto pluresque orbis leger.

Si quid habent igitur vatū præfagia verī;
 Protinus ut moriar, non ero, terra tuus.
 Sive favore tui, sive hanc ego carmine famam;
 Jure, tibi grates, candide lector, ago.

P. OVIDIJ NASONIS,

TRISTIUM.

LIBER QUINTUS.

ELEGIA I.

Hunc quoque de Getico, nostri studiose, libellum
 Littore, præmissis quattuor adde meis.
 His quoque talis erit, qualis fortuna poetæ.
 Invenies tanto carmine dulce nihil.
 Flebilis ut noster status est, ita flebile carmen;
 Materix scripto conveniente lux.
 Integer & lætus læta & juvenilia lusi,
 Illa tamen nunc me composuisse piget.
 Ut cecidi, subiti perago præconia casus,
 Sumque argumenti conditor ipse mei.
 Utque jacens ripa deslere Caystrius ales
 Dicitur ore suam deficiente necem:
 Sic ego, æmaticas longè projectus in oras,
 Efficio tacitum ne mihi funus eat.
 Delicias si quis lascivæque carmina quærit,
 (Præmoneo numquam scripta quod ista legat.)
 Aptior huic Gellius, blandique Propertius oris,
 Aptior, ingenium come, Tibullus erit.
 Atque unita a numero nos non effemus in isto

Hei mihi ! cur umquam Musa iocata mea est ?
Sed dedimus pœnas ; Scythicæque in finibus Istri
Ille pharetrati lutor amoris abest.
Quod superest , animos ad publica carmina flexi ;
Et memores iussi nominis esse mei.
Si ramen è vobis aliquis tam multa requirer ,
Unde dolenda canem : multa dolenda tuli.
Nen hæc ingenio , non hæc componimus arte.
Materia est propriis ingeniosa malis.
Et quæcunq; fortunæ pars est in carmine nostræ ?
Felix , qui patitur , quæ numerare valet !
Quot frutices silvæ , quot flavas Tybris arenas ,
Mollia quot Martis gramina campus habet ;
Tot mala pertulimus : quorum medicina quiesque
Nulla nisi in studio est , Pieridumque mora.
Quis tibi , Naso , modus lacrymosi carminis ? inquis.
Idem , fortunæ qui modus hujus erit.
Quod querat illa mihi pleno de fonte ministrat :
Nec mea sunt , fati verba sed ista mei.
At mihi si cara patriam cum conjuge reddas ;
Sint vultus hilares ; sinque quod ante fui.
Lenior invicti si sit mihi Cæsaris ira ,
Carmina latitiæ jam tibi plena dabo.
Nec tamen ut lusit , rursus mea littera ludet :
Sit semel illa joco luxuriata meo.
Quod prober ipse ; canam ; pœnæ modo parte levata ,
Barbariem , rigidos effugiamque Getas.
Interea nostri quid agant nisi triste libelli ?
Tibia funeribus convenit ista meis.
At poteras , inquis , melius mala ferre silendo ?
Et tacitus casus dissimulare tuos ,
Exigis ut nulli gemitus tormenta sequantur ,
Acceptoque gravi vulnere flere veras.
Ipse Perilleo Phalaris permisit in are

Edere mugitus, & bovis ore queri.
 Cum Priami lacrymis offensus non sit Achilles;
 Tu fletus inhibes, durior hoste, meos?
 Cum faceret Nioben orbam Latonia proles:
 Non tamen & siccas iussit habere genas.
 Est aliquid fatale malum per verba levare:
 Hoc querulam Progenem Halcyonenque facit.
 Hoc erat, in gelido quare Præantius antro
 Voce fatigaret Lemnia saxa sua.
 Strangulat inclusus dolor, atque exæstuat intus:
 Cogitur & vires multiplicare suas.
 Da veniam potius: vel totos tolle libelos;
 Si mihi quod prodest; hoc tibi, lector, obest.
 Sed nec obesse potest: ulli nec scripta fuerunt
 Nostra, nisi auctori perniciosa suo.
 At mala sunt, fateor. quis te mala sumere cogit?
 Aut quis deceptum ponere sumpta vetat?
 Ipse nec emendo, sed ut hic deducta legantur,
 Non sunt illa suo barbariora loco.
 Nec me Roma tuis debet conferre poetis,
 Inter Sauromatas ingeniosus ero.
 Denique nulla mihi captatur gloria, quæque
 Ingenio stimulos subdere fama solet.
 Nolumus assiduus animum tabescere curis:
 Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt.
 Cur scribam docui; cur mittam queritis istos?
 Vobiscum cupio quolibet esse modo.

ELEGIA II.

E Cquid ut è Ponto nova venit epistola, palles,
 Et tibi sollicita solvitur illa manu?
 Pene merum, valeo, corpûsque, quod ante laborum
 Impatiens nobis invalidûmque fuit

Sufficit; atque ipso vexarum induruit usu.

An magis infirmo non vacat esse mihi?

Mens tamen ægra jacet, nec tempore robora sumsit.

Affectusque animi, qui fuit ante, manet.

Quæque mora spatiòque suo coitura puravi

Vulnera, non aliter quam modo facta, dolent.

Scilicet: exiguis prodest annosa vetustas:

Grandibus accedunt tempore damna malis.

Panè decem notis aluit Præantius annis

Pestiferum tumido vulnus ab angue datum.

Telephus æterna consumptus tæbe perisset,

Si non, quæ nocuit, dextra tulisset opem.

Et mea, si facinus nullum commissimus, opto,

Vulnere qui fecit, facta levare velit.

Contentusque mei jam tandem parte laboris,

Exiguum pleno de mare demat aquæ.

Detrahat ut multum, multum restabit acerbi:

Parsque meæ poenæ totius instar erit.

Littora quot conchas, quot amoena rosaria flores,

Quotve soporiferum grana papaver habet;

Silva feras quot alit, quot piscibus undâ natatur:

Quot tenerum pennis aëra pulsat avis;

Tot premor adversis; quæ si comprehendere coner,

Ioariæ numerum dicere conar aquæ.

Utque viæ casus, ut amara pericula ponti,

Ut taceam strictas in mea fata manus;

Barbara me tellus, orbisque novissima magni

Sustinet, & sævo cinctus ab oste locus.

Hinc ego trajicerer (nec enim mea culpa cruenta est,)

Effet, quæ debet, si tibi cura mei.

Ille Deus, bene quo Romana potentia nixa est,

Sæpè suo victor lenis in hoste fuit.

Quid dubitas? quid tuta times? accede, rogæque,

Cæsare nil ingens mitius orbis habet.

Me miserum! quid agam, si proxima quæque relinquunt,
 Subtrahis & fracto tu quoque colla iugo?
 Quò ferar? unde petam lapis solatia rebus?
 Anchora jam nostram non tenet ulla ratem,
 Viderit: ipse sacram quamvis inuilem ad aram
 Confugiam, nullas summovet ara manus.
 Alloquar en absens præsentia numina supplex:
 Si fas est homini cum Jove posse loqui.
 Arbiter imperii, quo certum est Iospite cunctos
 Ausoniarum curam gentis habere Deos;
 O decus, o patriæ per te florentis imago!
 O vir non ipso, quem regis, orbe minor,
 Sic habites terras, & te desideret æther!
 Sic ad pacta tibi sidera tardus eas!
 Parce, precor: minimamque tuo d: fulmine partem
 Deme, satis poenæ, quod superabit, erit.
 Ira quidem moderata tua est; vitamque dedisti;
 Nec mihi ius cives, nec mihi nomen abest,
 Nec mea concessa est alijs fortuna; nec exsul
 Edicti verbis nominor ipse tui.
 Omniaque hæc timur; quoniam meruisse videbar;
 Sed tua peccato lenior ira meo est.
 Arva relegatum iussisti visere Ponti,
 Et Scythicum profuga scindere puppe fretum,
 Iussus ad Puxini deformia litora veni
 Equoris, hæc gelido terra sub axe jacet.
 Nec me tam cruciat numquam sine frigore cælum,
 Glebaque canenti semper obusta gelu,
 Nesciasque est vocis quòd barbara lingua Latina,
 Græque quod Getica victa loquela sonat:
 Quam quod finitimo cinctus præmor undique Martem,
 Virque brevis tutos muros ab hoste facit,
 Pax tamen in idem est, pacis fiducia numquam.
 Sic hic nunc patitur, nunc timeat arma locus.

Hinc ego dum muter, vel me Zancleæ Chariybdis
 Devoret, atque suis ad Styga mittat aquis:
 Vel rapidæ flammis urar patienter in Ænæ:
 Vel frata Leucadii mittat in alta Dei.
 Quod perimus poena est (neque enim miser esse recuso)
 Sed precor, ut possim tutius esse miser.

ELEGIA III.

ILLA dies hæc est, qua te celebrare poëte,
 Si modo non fallunt tempora, Bacche, solent;
 Festaque adoratis innectunt tempora fertis:
 Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
 Inter quos, memini, dum me mea fata sinebant,
 Non invisa tibi pars ego sæpè fui:
 Quem nunc suppositum stellis Erimanthidos Urse
 Juncta recet crudis Sarmatis ora Getis.
 Quique prius mollem vacuumque laboribus egi
 In studiis vitam, Pieridumque choro;
 Nunc procul à patria Geticis circumsonor armis;
 Multa prius pelago, multa que passus humo,
 Sive mihi casus, sive hoc dedit ira Deorum;
 Nubila nascenti seu mihi Parca fuit.
 Tu tamen è sacris hederæ cultoribus unum
 Numine debueras sustinuisse tuo.
 An dominae fati quidquid cecinere sorores,
 Omne sub arbitrio desinit esse Dei?
 Ipse quoque æthereas meritis invecus es arces;
 Quò non exiguo facta labore via est.
 Nec patria est habitata tibi: sed ad usque nivolum
 Strymona venisti, Marticolamque Geten,
 Persidæque, & lato spaciante flumine Gangen,
 Et quascumque bibit decolor Indus aquas.
 Scilicet hanc legem nentes fatalia, Parcæ

Stamina bis genito bis cecinere tibi.
Me quoque, si fas est exemplis ire Deorum,
Ferreæ sors vitæ difficilisque premit:
Illo nec levius cecidi, quem magna locutum
Reppulit à Thebis Juppiter igne suo.
Ut tamen audisti percussus fulmine vatem;
Admonitu matris condoluisse potes.
Et potes aspiciens circum tua sacra poëtas,
Neseio quis nostri; dicere, cultor abest.
Fer bone Liber opem: sic altam degravet ulmum
Vitis, & incluso plena sit uva mero.
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juvenus
Adsit, & attonito non taceare sono.
Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi:
Impia nec pœna Pentheos umbra vacet.
Sic micet æternum vicinæque sidera vincat
Conjugis in cælo Cressa Corona tuæ.
Huc ades, & casus relevés, pulcherrime, nostros;
Unum de numero me memor esse tuo.
Sunt dis inter se commercia; flectere tenta
Cæsareum numen numine, Bacche, tuo.
Vos quoque, confortes studii pia turba, poëte,
Hæc eadem sumpto quisque rogare mero.
Atque aliquis vestrum, Nasonis nomine dicto,
Deponat lacrymis pocula mista suis.
Admonitûsque mei, cùm circumspexerit omnes,
Dicat. Ubi est nostri pars modo Naso chori?
Idque ita, si vestrum merui candore favorem,
Nullaque judicio littera læta meo est.
Si, veterum dignè veneror cùm scripta virorum,
Proxima non illis esse minora reor.
Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen:
Quod licet, inter vos nomén habete meum:

ELEGIA IV.

Littore ab Euxino Nasonis epistola veni,
 Lassaque facta mari, lassaque facta via.
 Quid mi flens dixit. Tu, cui licet, aspice Romam;
 Heu quantò melior sors tua sorte mea est!
 Flens quoque me scripsit: nec qua signabat, ad os est
 Ante, sed ad madidas gemma relata genas.
 Tristitiæ causam siquis cognoscere querit?
 Ostendi solem postulat ille sibi.
 Nec frondem in silvis nec aperto mollia prato
 Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
 Quid Priamus doleat mirabitur, Hectore raptò;
 Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
 (Dì facerent utiram talis status esset in illo,
 Ut non tristitiæ causa dolenda foret!)
 Pert tamen, ut debet, casus patienter amaro
 Møre nec indomiti fræna recusat equi.
 Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
 Consciis in culpa non scelus esse sua.
 Sæpè refert, sit quanta Dei clementia: cujus
 Sæ quoque in exemplis annumerare solet.
 Nam quòd opes teneat patrias, quòd nomina civis;
 Denique quòd vivat, munus habere Dei.
 Te tamen, ò, siquid credis mihi carior, ille,
 Omnibus, in toto pectore semper habet.
 Téque Meneætiaden, te qui comitavit Oresten,
 Te vocat Ægiden, Euryalúmque suum.
 Nec patriam magis ille suam desiderat, & quæ
 Plurima cum patria sentit abesse suâ;
 Quam vultus oculosque tuos, ò dulcior illo
 Melle, quod in ceris Attica ponit apis!
 Sæpè etiam incoerens tempus reminiscitur illud,

Quod

Quod non præventum morte fuisse dolet,
 Cumque alii fugerent subita contagia cladis,
 Nec vellent istæ limen adire domus;
 Te sibi cum paucis meminisse fidelem:
 Si paucos aliquis trêsvè duôsvè vocat.
 Quamvis attonitus, sensit tamen omnia: nec te
 Se minus adversis indoluisse suis.
 Verba solet, vultumque tuam, gemitusque referres
 Et te flente suos emaduisse sinus.
 Quam sibi præstiteris, qua consolatus amicum
 Sis opes: solandus cum simul ipse fores.
 Pro quibus affirmat fore se memorémque piúmque;
 Sive diem videat, sive tegatur humo.
 Per caput ipse suum solitus jurare tuumque,
 Quod scio non illi vilius esse suo.
 Plena tot ac tantis referetur gratia factis:
 Nec sinit ille tuos litus arare boves.
 Fac modo constanter profugum tuare, quod ille,
 Qui bene te nobis, non rogat: ipsa rogo,

ELEGIA V.

A Nnuus assuetum dominæ natalis honorem
 Exigit, ire manus ad pia sacra mex.
 Sic quondam festum Laërtius egerat heros
 Forsân in extremo conjugis orbe diem.
 Lingua favens adsit longorum oblita malorum;
 Quæ (puto) dedicit jam bona verba loqui.
 Quæque semel toto vestis mihi sumitur anno,
 Sumatur fatis discolor alba meis.
 Arque gramineo viridis de cespite fiat;
 Et velet tepidos nexa corona focos.
 Da mihi thura, puer, pingues facientia flammæ,
 Quodque pio fustum stridat in igne merum.

Optime natalis, quamvis procul absumus, opto
Candidus huc venias, dissimilisque meo.
Si quod & instabat dominæ miserabile vulnus,
Sit profunda meis tempus in omne malis.
Quæque gravi nuper plus quam quassata procella est,
Quod superest, tutum per mare navis eat.
Illa domo natæque sua, patriæque fruatur:
Erepta hæc uni sit satis esse mihi.
Quatenus & non est in caro conjuge felix,
Pars vitæ tristi cetera nube vacet.
Vivat, amæque virum, quoniam sic cogitur, absens:
Consumatque annos, sed diuturna, suos:
Adjicerem & nostros: sed ne contagia fati
Corrumpant timeo, quos agit ipsa, mei.
Nil homini certum est, fieri quis posse putaret,
Ut facerem in mediis hæc ego sacra Getis?
Aspice ut aura tamen fumos è thure coortos
In partes Italas & loca dextra ferat.
Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis:
Consilium fugiunt cetera penè meum.
Consilio, commune sacrum cum fiat in ara
Fratribus, alterna qui perficere manu:
Ipsa sibi discors, tamquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra favilla duas.
Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar:
Et me Battiades iudice falsus erat.
Omnia nunc credo: cum tu consultus ab Arcto
Terga vapor dederis, Ausoniamque petas.
Hæc igitur lux est: quæ si non orta fuisset,
Nulla fuit misero festa videnda mihi.
Edidit hæc mores illis heroibus æquos,
Queis erat Eetion Icariûsque pater.
Nata pudicitia est, mores, probitasque fidesque:
At non sunt ista gaudia nata die.

Sed labor, & curæ, fortunaque moribus impar
 Justaque de viduo penè querela toro.
 Scilicet adversis probitas exercita rebus,
 Tristi materiam tempore laudis habet.
 Si nihil infesti durus vidisset Ulysses,
 Penelope felix, sed sine laude, foret.
 Victor Echionias si vi penetrasset in arces:
 Forſitan Evadnen vix sua noſſet humus.
 Cum Pelia tot ſint genitæ, cur nobilis una eſt?
 Nempe fuit miſero nupta quòd una viro.
 Effice, ut Iliacas tangat prior alter arenas;
 Laodamia nihil cur referatur erit.
 Et tua, quod mallem, pietas ignota maneret,
 Implereſ venti ſi mea vela ſui.
 Di tamen, & Cæſar Dîs acceſſare, ſed olim,
 Equarint Pylios cùm tua fata dies;
 Non mihi, qui poenam fateor meruiſſe, ſed illi
 Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VI.

TU quoque noſtrarum quondam fiducia rerum,
 Qui mihi confugium, qui mihi portus eras,
 Tu quoque ſuſcepti curam dimittis amiei,
 Officiiſque pium tam citò ponis onus?
 Sarcina ſum, fateor, quam ſi tu tempore duro
 Depositurus eras, non ſubeunda fuit.
 Fluctibus in mediis navem Palinure, relinquis?
 Ne fuge; neve tua ſit minor arte fides.
 Numquid Archilleos inter fera prælia ſidi
 Deſeruit levitas Automedontis equos?
 Quem ſemel excepit, numquid Podalirius ægro
 Promiſſam medicæ non talit artis opem?
 Turpius ejicitur, quàm non admittitur hoſpes.

Quæ patuit dextræ firma sit ara meæ:

Nil nisi me solum primo tutatus es ; at nunc

Me pariter serva , iudiciumque tuum :

Si modo non aliquo est in me nova culpa , tuamque
Mutarunt subito crimina nostra fidem.

Spiritus hic , Scythica quem non benè ducimus aura ,

Quod cupio , membris exeat antè meis ;

Quam tua delicto stringantur pectora nostro ,

Et videar meritò vilior esse tibi.

Non adeo toti fatis urgemur iniquis ,

Ut mea sit longis mens quoque mota malis.

Finge tamen motam. quoties Agamemnone natum

Dixisse in Pyladen verba proterva putas :

Nec procul à vero est , quod vel pulsarit amicum ,

Manfit in officiis non minus ille suis.

(Hoc est cum miseris solum commune beatissimis ,

Ambobus tribui quod solet obsequium.)

Ceditur & cæcis , & quos prætexta verendos

Virgaque cum verbis imperiosa facit.

Si mihi non parcis , fortunæ parcere debes ,

Non habet in nobis ullius ira locum.

Elige nostrorum minimum de parte laborum :

Isto , quod reris , grandius illud erit.

Quam multa madidæ celantur arundine fossæ ,

Florida quam multas Hybla tuetur apes :

Quam multæ gracili terrena sub horrea feræ ,

Limite formicæ grana reperta solent ;

Tam me circumstat densorum turba malorum.

Crede mihi , vero est nostra querela minor.

His , qui contentus non est , in litus arenas ,

In segetem spicas , in mare fundat aquas.

Intempestivos igitur compesce timores ;

Vela neque in medio desere nostra mari.

Quam legis, ex illa tibi venit epistola terræ;
 Latus ubi æquoreis iungitur Ister aquis.
 Sic tibi contingit cum dulci vita salutes,
 Candida fortunæ pars manet una meæ.
 Scilicet, ut semper, quid agam, carissime, quaris;
 Quamvis hoc vel me scire tacente potes.
 Sum miser, hæc brevis est nostrorum summa malorum;
 (Quisquis & offenso Calare vivit, erit)
 Turba Tomitanæ quæ sit regionis, & inter
 Quos habitem mores, discere cura tibi est?
 Mihi sit hæc quamvis inter Græcosque Getasque,
 A malè pacatis plus trahit ora Getis.
 Sarmaticæ major Geticæque frequentia gentis
 Per medias in equias itque reditque vias.
 In quibus est nemo, qui non coryton, & arcum,
 Telaque vipereo lurida felle gerat.
 Vox fera, trux vultus, verissima mortis imago;
 Non coma, non ulla barbâ resecta manu.
 Dexterâ non segnis stricto dare vulnera cultro;
 Quem victum lateri barbarus omnis habet.
 Vivit in his elheu! tenerorum oblitus amorum,
 Hos videt, hos vates audit, amice, tuus.
 Atque utinam vivat, & non moriatur in illis!
 Absit ab invisis & tamen umbra locis!
 Carmina quod pleno saltari nostra theatros,
 Versibus & plaudî scribis, amice, meis.
 Nil equidem feci (tu scis hoc ipse) theatris.
 Musa nec in plausus ambitiosa mea est.
 Non tamen ingratum est quodcunque obliviam nostri
 Impedit, & profugi nomen in ora refert.
 Quamvis interdum, quæ me læsisse recordor,

Carmina devoveo, Pieridesque meas.

Cum behe devovi, nequeo tamen esse sine illis;

Vulneribusque meis tela cruenta sequor.

Quæque modo Euboicis lacerata est fluctibus, aude

Graja Caphaream currere puppis aquam.

Nec tamen, ut laudet; vigilo, curamque futuri

Nominis, utilius quod latuisset; ago.

Detineo studiis animum, fallòque labores;

Experior curis & date verba meis.

Quid potius faciam desertis solus in oris.

Quamve malis aliam querere coner opem?

Sive locum spectro; locus est inamabilis; & que

Esse nihil toto tristius orbe potest.

Sive homines, vix sunt homines hoc nomine digni;

Quamque lupi, sævæ plus feritatis habent.

Non metunt leges, sed cedit viribus æquum;

Victaque pugnaci jura sub ense jacent.

Pellibus, & laxis arcant mala frigora braccis;

Oraque sunt longis horrida testa comis.

In paucis remanent Græcæ vestigia linguae.

Hæc quoque jam Getico barbara facta sonò

Ullus in hoc vix est populo, qui fortè Latine

Qualibet è medio reddere verba queat.

Ille ego Romanus vates (ignoscite Musæ)

Sarmatico cogor plurimà more loqui.

Et pudet, & fateor; jam desuetudine longa

Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.

Nec dubito, quin sint & in hoc non pauca libello

Barbara; non hominis culpa, sed ista loci.

Ne tamen Ausoniæ perdat commercia linguae,

Et fiat patrio vox mea muta sonò:

Ipse loquor mecum, desuetaque verba retracto,

Et studii repero signa sinistra mei.

Sic animum tempusque traho: meque ipse reduco;

A contemplatu semoveòque mali.
 Carminibus quæro miserarum obliviam rerum;
 Præmia si studio consequar ista, sat est.

ELEGIA VIII.

Non adeo cecidi, quamvis abjectus, ut infra
 Te quoque sim: inferius quo nihil esse potest.
 Quæ tibi res animos in me facit improbe? curre
 Casibus insultas, quos potes ipse pati?
 Nec mala te reddunt mitem placidumve jacenti
 Nostra quibus possint illacrymare feræ?
 Nec metuis dubio fortunæ stantis in orbe
 Numen, & exosæ verba superba deæ?
 Exiget ah! dignas ultrix Rhamnusia poenas.
 Imposito calcas quid me fata pede?
 Vidi ego, navisfragum qui riserat, æquore mergi:
 Et numquam dixi, justior unda fuit.
 Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,
 Nunc mendicato pascitur ipse cibo.
 Passibus ambiguis fortuna volubilis errat,
 Et manet in nullo certa tenâxque loco.
 Sed modò lata manet, vultus modò sumit acerbos;
 Et tantum constans in levitate sua est.
 Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus,
 Flammaque de stipula nostra, brevisque fuit.
 Nève tamen tota capias fera gaudia mente;
 Non est placandi spes mihi nulla Dei.
 Vel quia peccavi citra scelus; utque pudore
 Non caret, invidia sic mea culpa caret.
 Vel quia nil ingens ad finem solis ab ortu
 Illo, cui paret, mitius orbis habet.
 Scilicet ut non est per vim superabilis ulli,
 Molle cor ad timidas sic habet ille preces.
 Exemploque Deum quibus accessurus & ipe est,

Cum poenæ venia plura roganda petam.
 Si numeres annos soles & nubila toto,
 Invenies nitidum sæpius ille diem.
 Ergo, ne nimium nostra latere ruina;
 Restitui quondam me quoque posse puta.
 Posse puta fieri, lenito principe, vultus
 Ut videas media tristis in urbe meos.
 Utque ego te videam causa graviore fugatum,
 Hæc sunt à primis proxima vota meis.

ELEGIA IX.

O Tua si sineres in nostris nomina poni
 Carminibus; positus quàm mihi sæpè fores!
 Te canerem solum meriti memor, inque libellis
 Crevisset sine te pagina nulla meis.
 Quid tibi deberem tota sciretur in Urbe:
 Exsul in amissa si tamen Urbe legor.
 Te præsens mitem, te nosset serior atas:
 Scripta vetustatem si modo nostra ferent.
 Nec tibi cessaret doctus bene dicere lector:
 Hic tibi, servato vate, maneret honor.
 Cæsaris est primum munus, quod ducimus auras:
 Gratia post magnos est tibi habenda Deos.
 Ille dedit vitam: tu, quam dedit ille, tueris:
 Et facis accepto munere posse frui.
 Cùmque perhorreret casus pars maxima nostros,
 Pars etiam credi pertimuisse velit,
 Naufragiùmque meum tumultu spectaret ab alto,
 Nec dederit nanti per freta sæva manum;
 Seminecem Stygia revocasti solus ab unda.
 Hoc quoque quod memores possumus esse, tuum est
 Di tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos:
 Non potuit votum plenius esse meum.
 Hæc meus argutis, si tu paterere, libellis

Poneret in multa luce videnda labor.
 Se quoque nunc quævis est iussa quiescere, quin te
 Nominet invitum, vix mea Musa tenet.
 Utque canem pavidæ nactum vestigia cervæ
 Luctantem frustra copula dura tenet,
 Utque fores nondum reſerati carceris acer
 Nunc pede, nunc ipsa fronte lacelsit equus.
 Sic mea, lege data, vineta atque inclusa Thalia
 Per titulum vetiti nominis ire cupit.
 Ne tamen officio memoris lædaris amici,
 Parebo jussis, parcè timere, tuis.
 At non parerem si non meminisse putares.
 Hoc quod non prohibet vox tua, gratus ero,
 Dumque (quod ò breve sit!) lumen solare videbor
 Serviet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA X.

UT sumus in Ponto, ter frigore conſtitit Iſter,
 Facta est Euxini dura ter unda maris.
 At mihi jam videor patria procul eſſe tot annis,
 Dardana quot Grajo Troja sub hoſte fuit.
 Stare putēs; adeò procedunt tempora tardè,
 Et peragit lentis paſſibus annus iter.
 Nec mihi ſolſtitium quidquam de noctibus aufert,
 Efficit anguſtos nec mihi bruma dies.
 Scilicet in nobis rerum natura novata eſt,
 Cùmque meis curis omnia longa facit.
 Num peragunt ſolitos communia tempora motus,
 Sũtque magis vitæ tempora dura mex?
 Quem tenet Euxini mendax cognomine littus,
 Et Scythi verè terra ſiniſtra freti?
 Innumerae circa gentes fera bella minantur,
 Quæ niſi de raptò vivere turpe putant.

Nil extra tutum est, tumulus defenditur ægrè
Mœnibus exiguis, ingenioque loci.
Cum minimè credas, ut avis, densissimus hostis
Advolat, & prædam vix bene vius, agit.
Sæpè intra muros clausis venientia portis
Per medias legimus noxia tela vias.
Est igitur rarus qui jam colere audeat: isque
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea pastor junctis pice cantat avenis;
Pròque lupo pavidæ bella verentur oves.
Vix ope castelli defendimur: & tamen intus
Mista facit Grajis barbara turba metum.
Quippe simul nobis habitat discrimine nullo
Barbarus: & tecti plus quoque parte tenet.
Quos ut non timeas, possis odesse, videndo
Pellibus & longa corpora tecta coma.
Hos quoque qui geniti Graja creduntur ab urbe,
Pro patrio cultu Persica bracca tegit.
Exercent illi sociæ commercia linguæ.
Per gestum res est significanda mihi.
Barbarus hic ego sum; quia non intelligor ulli:
Et rident stolidi verba Latina Geræ.
Mèque palam de me tuto malè sæpè loquuntur:
Forssitant objiciunt exsiliùmque mihi.
Utque sit, in me aliquid, siquid dicentibus illis
Abnuerim quoties, annuerimque, putant.
Adde, quod injustum rigido jus dicitur ense:
Dantur & in medio vulnera sæpè foro.
O duram Lachesi, quæ tan grave sidus habenti
Fila dedit vitæ non breviora meæ!
Quòd patriæ vultu, vestroque caremus amici,
Quodque hic in Scythicis gentibus esse queror;
Utraque pœna gravis. merui tamen Urbe carere;
Non merui tali forssitan esse loco.

Quid loquor ah demens? ipsam quoque perdere vitam
Cæsaris offenso numine dignus eram.

ELEGIA XI.

Quod te nescio quis per jurgia dixerit esse
Exulis uxorem, littera quæstæ tua est.
Indolui: non tam mea quod fortuna malè audit,
Qui jam consuevi fortiter esse miser:
Quàm quia, cui minimè vellem, sim causa pudoris;
Tèque reat nostris erubuisse malis.
Perfer, & obdura; multo graviora tulisti,
Eripuit cùm me principis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo judice nominor exul.
Mollior est culpam pœna secuta meam.
Maxima pœna mihi est, ipsum offendisse: priùsque
Venisset mallem funeris hora mihi.
Quasi tamen nostra est, non fracta, nec obruta puppis:
Utque caret portu: sic tamen extat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit;
Quæ merui vitio perdere cuncta meo,
Sed quia peccato facinus non adfuit illi,
Nil nisi me patriis jussit abesse focis.
Utque aliis, quorum numerum comprehendere non est,
Cæsarum numen, sic mihi mite fuit.
Ipse relegati non exulis utitur in me
Nominè, tuta suo judice causa mea est.
Jure igitur laudes, Cæsar, pro parte virili
Carmina nostra tuas qualiacunque canunt:
Jure Deos, ut adhuc cæli tibi limina claudant,
Tèque velint sine te comprecor esse Deum.
Optat idem populus, sed ut in mare flumina vastum;
Sic solus, exigua currere rivus aquæ.
At tu, si quid mihi, quis vocor exul ab ore,
Nominè meumque patre gravare meam,

ELEGIA XII.

Scribis, ut oblectem studio lacrymabile tempus,
Ne pareant turpi pectora nostra situ.
Difficile est, quod amice mones; quia carmina latum
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
Nostra per adversas agitur fortuna procellas:
Sorte nec ulla mea tristior esse potest.
Exigis, ut Priamus natorum funere piaudat,
Et Niobe festos ducat ut orba choros.
Luctibus, an studio videor debere teneri,
Solutus in extremos iussus abire Geras?
Des licet hinc valido pectus mihi robore fultum,
Fama refert Anyti quale fuisse reo;
Fracta cadet tantæ sapientia mole ruinæ.
Plus valet humanis viribus ira Dei.
Ille senex dictus sapiens ab Apolline, nullum
Scribere in hoc casu sustinisset opus.
Ut veniant patriæ, veniant oblivia nostri,
Omnis & amissi sensus abesse queat:
At timor officio fungi verat ipse quieto.
Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
Adde, quod ingenium longa rubigine læsum
Torpet: & est multo, quam fuit antè, minus;
Fertilis, assiduo si non renovetur aratro,
Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager.
Tempore qui longo steterit, malè curret, & inter
Carceribus missos ultimus ibit equus.
Vertitur in teneram cariam, rimisque dehiscit,
Siqua diu solitis cymba vacavit aquis.
Me quoque despero, fuerim cum parvus & antè,
Illi, qui fueram, posse redire parem.
Contudit ingenium patientia longa malorum,
Et pars antiqui magna vigoris abest.

Sape tamen nobis, ut nunc quoque, sumpta tabella est,
 Inque suos volui cogere verba pedes.
 Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis,
 Digna sui domini tempore, digna loco.
 Denique non parvas animo dat gloria vires;
 Et fecunda facit pectora laudis amor.
 Nominis & famæ quondam fulgore trahebar,
 Dum tulit antennis aura secunda meas.
 Non adeo est bene nunc, ut sit mihi gloria curæ;
 Si liceat, nulli cognitus esse velim.
 An quia cesserunt primo bene carmina, suades
 Scribere, successus, ut sequar ipse meos?
 Pace novem vestra liceat dixisse sorores;
 Vos estis nostræ maxima causa fugæ.
 Utque dedit justas tauri fabricator aheni,
 Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
 Nil mihi debebat cum versibus amplius esse;
 Sed fugerem merito naufragus omne fretum.
 At puto, si demens studium fatale retentem,
 Hic mihi præbebit carminis arma locus.
 Non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
 Verbaque significant quid mea norit, adest.
 Omnia barbariæ loca sunt, vocisque ferinæ,
 Omnia sunt Getici plena timore soni.
 Ipse mihi videor jam dedidicisse Latinæ,
 Jam didici Geticæ Sarmaticæque loqui.
 Nec tamen, ut verum fatear tibi, nostra teneri
 A componendo carmine Musa potest.
 Scribimus, & scriptos absumimus igne libellos.
 Exitus est studii parva favilla mei.
 Nec possum, & cupio non ullus ducere versus;
 Ponitur idcirco noster in igne labor.
 Nec, nisi pars casu flammis erepta dolore
 Ad vos ingenii pervenit ulla mei.

Sic utinam, quæ nil metuentem tale magistrum
Perdidit, in cineres ars mea versa foret.

ELEGIA XIII.

HAnc tuus è Gepico mittit tibi Naso salutem:
Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest,
Æger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi nequa vacet.
Perque dies multos lateris cruciatibus uror,
Sed quod non modico frigore læsit hiems.
Si tamen ipse vales, aliqua nos parte valemus;
Quippe mea est humeris fulta ruina tuis,
Qui mihi cum dederit ingentia pignora, cumque
Per numeros omnes hoc pæare caput;
Quod tua me raro solatur epistola, peccas:
Rẽinque piam præstas; ne mihi verba neges.
Hoc precor emenda: quod si correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nãvus erit.
Pluribus acculem, fieri nisi posset, ut ad me
Littera non veniat; missa sit illa tamen.
Dĩ ficiant, ut sit temeraria nostra querela;
Tẽque putem falso non meminisse mei.
Quod precor, esse liq̃ uet; neque enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
Cana prius gelido desint absynthia ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo:
Immemorem quam te quisquam convincat amici.
Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen, ut possis falsæ quoque pellerẽ culpæ
Crimina; quod non es, ne videant, cave:
Utque solebamus consumere longa loq̃ endo
Tempora, sermoni deficiente die:
Sic ferat ac referat tacitas nunc littera voces;
Et peragant linguæ charta manũque vires:

Quod

Quod fore ne nimium videar diffidere, sitque
 Versibus hâc paucis admonuisse satis;
 Accipe, quo semper finitur epistola verbo,
 Atque meis distent ut tua fata; Vale.

ELEGIA XIV.

Quanta tibi dederint nostri monumenta libelli
 O mihi me conjux carior, ipsa vides.
 Detrahat auctori multum fortuna licebit;
 Tu tamen ingenio clara ferere meo.
 Dumque legar, pariter mecum tua fama legetur;
 Nec potes in mœstos omnis abire rogos.
 Cumque viri casu possis misera videri;
 Invenies aliquas, quæ quod es, esse velint,
 Quæ te, nostrorum cum sis in parte malorum,
 Felicem dicant, invidéantque tibi.
 Non ego divitias dando tibi plura dedissem.
 Nil feret ad manes divitis umbra suos.
 Perpetui fructum donavi nominis: idque
 Quo dare nil potui munere maius, habes.
 Adde, quod & rerum sola es tutela mearum,
 Ad te non parvi venit honoris onus.
 Quod nûquam vox est de te mea muta, tuique
 Judiciis debes esse superba viri.
 Quæ nequis possit temeraria dicere, perstas
 Et pariter serva mæque piàmque fidem.
 Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit,
 Et famæ probitas irreprehensa fuit.
 Par ea de nostra non est tibi facta ruina.
 Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
 Esse bonam facile est, ubi quod verat, remotum est,
 Et nihil officio nupta quod obliet habet:
 Cum Deus intonuit, non se subducere nimbo,
 Id demum est pietas, id socialis amor.

Rara quidem virtus, quam non fortuna gubernat,
 Quæ maneat stabili, cum fugit illa, pede.
 Siqua tamen pretii sibi merces ipsa petiti,
 Inque parum lætis ardua rebus adest;
 Ut tempus numeres, per sæcula nulla tacetur,
 Et loca mirantur, qua pater orbis iter.
 Aspicias, ut longo teneat laudabilis evo
 Nomen inextinctum Penelopæa fides?
 Cernis ut Admeti canteretur, ut Hectoris uxor,
 Ausâque in accensos Iphias ire rogos?
 Ut vivat fama conjux Phylacæia, cujus
 Iliæam celeri vir pede pressit humum?
 Nil opus est letho pro me, sed amore, fidèque;
 Non ex difficili fama petenda tibi est.
 Nec te credideris, quia non facis, ista moneri.
 Vela damus, quamvis remige puppis eat.
 Qui monet, ut facias, quod jam facis; ille monende
 Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

P. OVIDIJ NASONIS, DE PONTO.

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

AD BRUTUM.

Naso, Tomitanæ jam non novus incola terræ,
 Hoc tibi de Getico littore mittit opus.
 Si vacat, hospitio peregrinos, Brute, libellos

Excipe ; dùmque aliquo , quolibet abde loco.
 Publica non audent inter monumenta venire,
 Ne suus hoc illis clausurit auctor iter.
 Ah quoties dixi , Certè nil turpe docetis !
 Ite ; pater castis versibus ille locus.
 Non tamen accedunt ; sed ut aspicias ipse , latere
 Sub Lare privato tutius esse putant.
 Quæris , ubi hos possis nullo componere læso ?
 Qua steterant Artes , pars vacat illa tibi.
 Quid veniat novitate roges fortasse sub ipsa.
 Accipe , quodcumque est , dummodo non sit amor.
 Iaveries , quamvis non sit miserabilis index,
 Non minus hoc illo triste , quod ante dedi.
 Rebus idem , titulo differt : & epistola , cui sit,
 Non occultato nomine , missa , docet.
 Nec vos hoc vultis , sed nec prohibere potestis :
 Mæsaque ad invitos officiosa venit.
 Quidquid id est , adijunge meis. nihil impedit ortos
 Exsule , servatis legibus , urbe frui.
 Quod metuas non est. Antoni scripta leguntur :
 Dæstas & in promptu scrinia Brutus habet,
 Nec me noninibus furiosus confero tantis.
 Sæva Deos contra non tamen arma tuli.
 Desique Cæsareo , quod non desiderat ipse,
 Non caret è nostris ullus honore liber,
 Si dubitas de me , laudes admittite Deorum,
 Et carmen dempto nomine sume meum.
 Adjuvat in bello pacatæ ramus olive ;
 Proderit auctorem pacis habere nihil ?
 Cum foret Æneæ cervix subiecta parenti,
 Dicitur ipsa viro flamma dedisse viam.
 Fert liber Æneaden , & non iter omne patebit ?
 At patriæ pater hic , ipsius ille fuit.
 Equis ita est auxilium , ut limine cogat abire

Jactantem Pharia tinnula sinistra manu;
 Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
 Cum canit, exiguae quis stipis ara neget?
 Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ;
 Unde tamen vivat, vaticinator habet.
 Ipsa movent animos superiorum numina nostros;
 Turpe nec est tali credulitate capi.
 En ego pro sistro Phrygiique foramine buxi
 Gentis Iuleæ nomina sancta fero.
 Vaticinor moneoque; locum date sacra ferenti;
 Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.
 Nec, quia vel merui, vel sensi principis iram,
 A nobis ipsum nolle putate coli.
 Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem
 Isidis, Isiacos ante sedere focos.
 Alter, ob huic similem privatus lumine culpam,
 Clamabat media se meruisse via.
 Talia caelestes fieri præconia gaudent,
 Ut sua quid valeant numina, teste probent.
 Sæpè levant pœnas, eréptaque, lumina reddunt,
 Cum bene peccati pœnituisse vident.
 Pœnitet ò (siquid miserorum creditur ulli)
 Pœnitet, & facto torqueor ipse meo.
 Cumque sit exilium, magis est mihi culpa dolori;
 Estque pati pœnas, quam meruisse, minus.
 Ut mihi Dî faveant, quibus est manifestior ipse;
 Pœna potest demi, culpa perennis erit.
 Mors faciet certè, ne sim, cum venerit, exsul;
 Ne non peccarim, mors quoque non faciet.
 Non igitur mirum est, si mens mea tabida facta,
 De nive manantis more liquefcit aqua.
 Estur ut occulta viciata tæredine navis;
 Equorèi scopulos ut cavat unda salis;
 Roditur ut scabra positum rubigine ferrum,

Conditus ut tinea carpitur ore liber?
 Sic mea perpetuos curarum pectora morsus,
 Fine quibus nullo conficiantur, habent.
 Nec prius hi mentem stimuli, quam vita relinquent;
 Quique dolet citius, quam dolor ipse, cadet.
 Hoc mihi si superi, quorum sumus omnia, credent;
 Forsitan exigua dignus habebor ope.
 Inque locum Scythico vaccum mutabor ab arcu,
 Plus isto, duri, si precor, oris ero.

ELEGIA II.

Ad Maximum.

MAxime, qui tanti mensuram nominis imple,
 Et geminas animi nobilitate genus;
 Qui nasci ut posses, quamvis cecidere trecenti,
 Non omnes Fabios abstulit una dies;
 Forsitan hæc à quo mittatur epistola quaras,
 Quique loquar tecum, certior esse velis?
 Heu mihi! quid faciam? vereor, ne, nomine lecto,
 Durus, & adversa cetera mente legas.
 Viderit hæc siquis; tibi me scripsisse fateri
 Audebo, & propriis ingemuisse malis.
 Viderit; audebo tibi me scripsisse fateri,
 Atque modum culpæ notificare meæ.
 Qui, cum me dignum pœna graviore fuisse
 Confitear, possum vix graviora pati.
 Hostibus in medijs interque pericula versor:
 Tamquam cum patria pax sit adempta mihi;
 Qui, mortis sævo gement ut vulnere causas,
 Omnia vipereo spicula felle linunt.
 His eques instructus perterrita mœnia lustrat,
 More lupi clausas circumneuntis oves.
 At semel intentus nervo levis arcus equino,
 Vincula semper habens irresoluta manet.

Tecta rigent fixis veluti vallata sagittis.

Portaque vix firma summovet arma fera.

Adde loci faciem, nec fronde nec arbore tecti,

Et quod iners hiemi continuatur hiems.

Hic me pugnantem cum frigore, cumque sagittis

Cumque meo fato, quarta fatigat hiems.

Fine carent lacrymę, nisi cum stupor obstitit illis

Et similis morti pectora torpor habet.

Felicem Nioben, quamvis tot funera vidit,

Quę posuit sensum saxeæ facta mali!

Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem

Cortice velavit populus ora novo.

Ille ego sum, lignum qui non admittor in ullum

Ille ego sum, frustra qui lapis esse velim.

Ipsa Medusa oculis veniat licet obvia nostris,

Amittet vires ipsa Medusa suas.

Vivimus, ut numquam sensu careamus amaro,

Et gravior longa sit mea poena mora.

Sic inconsumptum Tityi semperque renascens,

Non perit, ut possit sæpe perire, jecur.

At puto, cum requies medicinaque publica curę

Somnus adest, solitis nox venit orba malis:

Somnia me terrent veros imitantia casus,

Et vigilant sensus in mea damna mei.

Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas,

Aut dare captivas ad fera vincla manus.

Aut ubi decipior melioris imagine somni,

Adspicio patrię tecta relicta mea.

Et modo vobiscum, quos sum veneratus, amici,

Et modo cum chara conjuge multa loquor.

Sic, ubi percepta est brevis & non vera voluptas,

Pejor ab admonitu fit status iste boni.

Sive dies igitur caput hoc miserabile cernit,

Sive pruinosa noctis aguntur equi;

Sic mea perpetuis liquefunt pectora curis,
 Ignibus admotis ut nova cera solet.
 Sæpe precor mortem, mortem quoque deprecor idem,
 Ne mea Sarmaticum contegat ossa solum.
 Cum subit, Augusti quæ sit clementia, credo,
 Mollia naufragis littora posse dari.
 Cum video; quam sint mea fata tenacia, frangor,
 Spesque levis magno victa timore cadit.
 Nec tamen ulterius quidquam sperare precorve,
 Quam male mutato posse cedere loco.
 Aut hoc, aut nihil est; pro me tentare modestè
 Gratia quod salvo vestra pudore queat.

ELEGIA III.

AD MAXIMUM:

Suscipe Romanæ facundia, Maxime, linguæ
 Difficilis causæ mite patrocinium.
 Est mala (confiteor) sed te bona fiet agente.
 Lenia pro misera fac modo verba fuga.
 Nescit enim Cæsar, quamvis Deus omnia norit,
 Ultimus hic qua sit conditione locus.
 Magna tenent illud numen molimina rerum:
 Hæc est cælesti pectore cura minor.
 Nec vacat, in qua sint positi regione Tomitæ,
 Quærete; finitimo vix loca nota Getæ.
 Aut quid Sarmatæ faciant, quid Iazygès acres,
 Cultaque Orestæ Taurica terra Deæ.
 Quæquæ aliæ gentes, ubi frigore constitit Ister,
 Dura meant celerè terga per amnis equo.
 Maxima pars hominum nec te pulcherrima curant
 Romæ, nec Ausonii militis arma timent.
 Dant illis animos arcus, plenæque pharetræ;
 Quamque libet longis cursibus aptus equus:

Quod

Quodque siim didicere diu tolerare famémque,
 Quodque sequens nullas hostis habebit aquas.
 Ira Dei mitis non me misisset in istam,
 Si satis hæc illi nota fuisset, humum.
 Nec me, nec quemquam Romanum gaudet ab hoste,
 Meque minus, vitam cui dedit ipse, premi.
 Noluit, ut poterat, minimo me perdere nutu.
 Nil opus est ullis in mea fata Getis.
 Sed neque, cur morerer, quidquam mihi comperit actum:
 Nec minus infectus, quam fuit, esse potest.
 Tunc quoque nil fecit, nisi quod facere ipse coëgi,
 Pæne etiam merito parcior ira meo.
 Di faciant igitur, quorum mitissimus ipse est,
 Alma nihil majus Cæsare terra ferat.
 Utque diu sub eo sit publica sarcina rerum;
 Perque manus hujus tradita gentis eat.
 At tu tam placido, quam nos quoque sensimus illum,
 Iudice, pro lacrymis ora resolve meis.
 Non petito ut bene si, sed uti male tutius; utque
 Exilium sævo distet ab hoste meum.
 Quámque dedere mihi præsentia numina vitam,
 Non adimat stricto squallidus ense Getes.
 Denique, si moriar, subeam pacatius arvum,
 Ossa nec à Scythica nostra premantur humo.
 Nec malè compositos, ut scilicet exule dignum est,
 Bistonii cine es ungula pulset equi.
 Et ne, si superest aliquis post funera sensus,
 Terrëat hîc manes Sarmatis umbra meos.
 Cæsaris hæc animum poterant audita movere,
 Maxime, movissent si tamen ante tuum.
 Vox precor Augustas pro me tua molliat aures,
 Auxilio trepidis quæ solet esse reis.
 Assuetâque tibi, doctæ dulcedine linguae
 Equandi superis pectora flecte viri.

Non tibi Theromedon, crudūve rogavitur Atreus;
 Quique suis homines pabula fecit equis:
 Sed piger ad pœnas princeps, ad præmia velox;
 Quique dolet, quoties cogitur esse ferox.
 Quī vicit semper, victis ut parcere posset,
 Clausit & æterna civica bella lera.
 Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coërcet;
 Et jacit invita fulmina rara manu.
 Ergo tam placidas orator missus ad aures,
 Ut propior patriæ sit fuga nostra, roga.
 Ille ego sum, qui te colui, quem festa solebat
 Inter convivas mensa videre tuos.
 Ille ego, qui duxi vestros Hymenæon ad ignes,
 Et cecini fausto carmina digna thoro.
 Cujus te solitum memini laudare libellos,
 Exceptis, domino qui nocuere suo.
 Cui tua nonnumquam miranti scripta legebas,
 Ille ego de vestra cui data nuptæ domo.
 Hanc probat, & primo dilectam semper ab ævo
 Est inter comites Martia censa suas.
 Inque suis habuit matertera Cæsaris ante:
 Quarum judicio, siqua probata, proba est,
 Ipsa sua melior fama, laudantibus istis,
 Claudia divina non eguisset ope.
 Nos quoque præteritos sine labe peregrinus annos;
 Proxima pars vitæ transilienda meæ.
 Sed de me ut fileam, conjux mea sarcina vestra est.
 Non potes hanc salva dissimulare fide.
 Confugit hæc ad vos; vestrasque amplectitur aras.
 (Iure venit cultos ad sibi quisque Deos.)
 Flensque rogat, precibus lenito Cæsare vestris,
 Busta sui fiant ut propiora viri.

ELE-

ELEGIA IV.

Ad Rufinum.

HAnc tibi Naso tuus mittit, Rufine, salutem,
 Qui noster est, ulli si suus esse potest.

Reddita confusa nuper solatia menti

Auxilium nostris ipsemque tulere malis.

Utque Machaoniis Præantius artibus heros

Lenito medicam vulnere sensit opem:

Sic ego mente jacens, & acerbo laucius ictu,

Admonitu cæpi fortior esse tuo.

Et jam deficiens, sic ad tua verba revixi,

Ut solet infuso vena redire mero.

Non tamen exhibuit tantas facundia vires,

Ut mea sint dictis pectora sana tuis.

Ut multum demas nostro de pectore curæ,

Non minus exhausto, quod superabit, erit.

Tempore ducetur longo fortasse cicatrix.

Horrent admotas vulnere cruda manus.

Non est in medico semper, relevetur ut æger.

Interdum docta plus valet arte malum.

Cernis, ut è molli sanguis pulmone remissus

Ad Stygias certo limite ducat aquas.

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,

Sanabit nulla vulnere cordis ope.

Tollere nodosam nescit medicina podagram,

Nec formidatis auxiliatur aquis.

Cura quoque interdum nulla medicabilis arte:

Aut, si sit, longa est attenuanda mora.

Cum bene firmarent animum præcepta jacentem,

Sûntaque sunt nobis pectoris arma tui;

Rursus amor patriæ ratione valentior omni,

Quod tua texuerant scripta, retexit opus.

Sive pium vis hoc , sive hoc muliebri vocari ;
 Confiteor , misero molle cor esse mihi.
 Non dubia est Ithaci prudentia : sed tamen opus
 Fumum de patriis posse videre focis.
 Nescio qua natale solum dulcedine cui Etos
 Ducit , & immemores non sinit esse sui.
 Quid melius Roma ? Scythico quid frigore pejus ?
 Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
 Cum bene sit clausæ caveâ Pandione natæ,
 Nititur in silvas illa redire suas,
 Assuetos tauri saltus , assueta leones
 (Nec feritas illos impedit) antra petunt.
 Tu tamen exilii morsus à pectore nostro
 Fomentis speras cedere posse tuis.
 Effice , vos ipsi ne tam mihi sitis amandi,
 Talibus ut levius sit caruisse malum.
 At , puto , qua fueram genitus tellure carenti,
 In tamen humano contigit esse loco.
 Orbis in extremo jaceo desertus arenis,
 Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
 Non ager hîc ponum , non dulces educat ubas,
 Non salices ripa , robora monte virent.
 Neve fretum laudes terra magis ; æquora semper
 Ventorum rabie , solibus orba , tument.
 Quocunque aspicias , campi cultore carentes,
 Vastæque quæ nemo vindicet , arva jacent.
 Hostis adest dextra lævæque à parte timendus,
 Vicinôque metu terret utrumque latus.
 Altera Bultonias par est sensura sarissas ;
 Altera Sarmatica spicula missa manu.
 I nunc , & veterunt nobis exempla virorum,
 Qui forti casum mente tulere , refer :
 Et grave magnanimi robur mirare Rutulî,
 Non usi reditus conditione dati.

Smyrna virum tenuit, non Pontus, & hostica tellus;
Smyrna minus nullo pæne petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus:
Legit enim sedes, Attica terra, tuas.
Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
Argolica primam sensit in urbe fugam.
Pulsus Aristides patria, Lacedæmona fugit:
Inter quas dubium, quæ prior esset, erat.
Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
Tessalicamque adiit hospes Achillis humum.
Exsul ab Æmonia Pirenida cessit ad undam
Quo duce trabs Colcha sacra cucurrit aqua.
Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
Poneret ut muros in meliore loco.
Venit ad Adrastum Tydeus Calydone fugatus;
Et Teuerum Veneri grata recepit humus.
Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
Exsulibus tellus ultima Tybur erat?
Persequar ut cunctos, nulli datus omnibus ævis
Tam procul à patria est, horridiorve locus.
Quo magis ignoscat sapientia vestra dolenti,
Qui facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen inficior, si possint nostra coire
Vulnera, præceptis posse coire tuis.
Sed vereor ne me frustra servare labores,
Neu juver advota perditus ager ope.
Nec loquor hæc, quia sit major prudentia nobis;
Sed firm quam medico notior ipse mihi.
Ut tamen hoc ita sit, munus tua grande voluntas
At me pervenit, consuliturque boni.

ELEGIA V.

Ad Uxorem.

JAm mihi deterior canis aspergitur ætas,
 Jamque meos vultus ruga senilis arat.
 Jam vigor, & quassò languent in corpore vires,
 Nec juveni lulus, qui placere, placent.
 Nec me, si subito videas, agnoscere possis:
 Etatis facta est tanta ruina mex.
 Confiteor facere hoc annos: sed & altera causa est,
 Anxietas animi, continuusque labor.
 Nam mea per longos siquis mala digerat annos,
 Credere mihi Pylia Nestore major ero.
 Cernis ut in duris (& quid bove firmius?) arvis
 Fortia taurorum corpora frangat opus?
 Quæ numquam vacuo solita est cessare novali,
 Frustribus assiduis lassâ senescit humus.
 Occidet, ad Circi siquis certamina semper,
 Non intermissis cursibus, ibit equus.
 Firma sit illa licet, solvetur in æquore navis,
 Quæ numquam liquidis sicca carebit aquis.
 Me quoque debilitat series immanis laborum,
 Ante meum tempus cogit & esse senem.
 Otia corpus alunt; animus quoque pascitur illis:
 Immodicus contrâ carpit utrumque labor.
 Aspice, in has partes quia venerit Ætione natus,
 Quam laudem à sera posteritate ferat.
 At labor illius nostro leviorque minorque,
 Si modo non verum nomina magna premunt.
 Ille est in Pontum Pelia mittente profectus,
 Qui vix Thessaliæ sine timendus erat.
 Caesaris ita mihi nocuit: quem solis ab ortu,
 Solis ad occasus utraque terra tremit.

Juncior Æmonia est Ponto, quam Roma sit Istro,
 Et brevius, quam nos, ille peregit iter.
 Ille habuit comites primos telluris Achivæ:
 At nostram cuncti deseruere fugam.
 Nos fragili ligno vastum sulcavimus æquor:
 Quæ tullit Æsoniden firma carina fuit.
 Nec mihi Tiphys erat rector; nec Amyntore natus,
 Quas fugerem docuit, quas sequerèrque vias.
 Illum tutata est cum Pallade regia Juno:
 Defendère meum numina nulla caput.
 Illud furtivæ juvere Cupidinis artes,
 Quas à me vellem non didicisset amans.
 Ille domum rediit: nos his moriemur in arvis,
 Perstiterit læsi si gravis ira Dei.
 Darius est igitur nostrum, fideissima conjux,
 Illo quod subiit Æsone natus, onus.
 Te quoque, quam juvenem discedens urbe reliqui
 Credibile est nostris insenuisse malis.
 O ego, di faciant, talem te cernere possim,
 Chæraque mutatis oscula ferre comis.
 Amplectique meis corpus non pingue lacertis,
 Et, gracile hoc fecit, dicere, cura mei.
 Et narrare meos flenti flens ipse labores,
 Sperato numquam colloquioque fui.
 Thûraque Cæsaribus cum conjuge Cæsare digna,
 Dis veris, memori debita ferre manu.
 Memnonis hanc utinam lenito Cæsare mater,
 Quam primum roseo provocet ore diem.

ELEGIA VI.

Ad Maximum.

Ille tuos quondam non ultimus inter amicos
 Ut sua verba legas, Maxime, Naso rogat.

In quibus ingenium desiste requirere nostrum,
Nescius exilii ne videare mei.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ?

Sic mihi siquis erat dicendi carminis usus,
Deficit, estque minor factus inerte situ.

Hæc quoque quæ legitis, siquid mihi, Maxime, credis,
Scribimus invita vixque coacta manu.

Non libet in tales animum contendere curas;
Nec venit in duros Mula vocata Geras.

Ut tamen ipse vides, luctor deducere versum:
Sed non fit fato molior ipse meo.

Cum relego, scripsisse pudet; quia plurima cerno,
Me quoque qui feci iudice, digna lini.

Nec tamen emendo (labor hic quam scribere major)
Mensque pati durum sustinet egra nihil.

Scilicet incipiam lima mordacius uti,
Ut sub iudicium singula verba vocem?

Torquet enim fortuna parum, nisi Lycus in Hebrum
Confluat? & frondes Alpibus addat Athos?

Parcendum est animo miserabile vulnus habenti;
Sub ducunt oneri colla perusta boves.

At puto fructus adest, iustissima causa laborum,
Et fata cum multo scenore reddit ager.

Tempus ad hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
Profuit (atque utinam non nocuisset) opus.

Cur igitur scribam miraris? miror & ipse,
Et tecum quæro sæpè quid inde feram.

An populus verè sanos negat esse poëtas,
Sumque fides hujus maxima vocis ego?

Qui sterili toties cum si deceptus ab arvo,
Damnosa persto condere semen humo.

Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum,
Tempus & assuetæ ponere in arte iuvat.

Saucius ejurat pugnam gladiator , & idem

Immemor antiqui vulneris , arma capit.

Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus undis,

Et ducit remos , qua modo navit aqua.

Sic ego constanter studium non utile servo,

Et repeto , nollem quas coluisse , Deas.

Quid potius faciam : non sum qui segnia ducam

Otia : mors nobis tempus habetur iners.

Nec juvat in lucem nimio marescere vino.

Nec tenet incertas alea blanda manus.

Cum dedimus somno quas corpus postulat , horas,

Quo ponam vigilans tempora longa modo :

Moris an oblitus patii contendere discam

Sarmaticos arcus , & trahar arte loci :

Hoc quoque me studium prohibent assumere vires,

Mensque magis gracili corpore nostra valet.

Cum bene quæseris , quid agam ; magis utile nil est

Artibus his , quæ nil utilitatis habent.

Consequor ex illis casus obliviam nostri.

Hanc messem satis est si mea reddit humus.

Gloria vos acuat ; vos ut recitata probentur

Carmina , Pieriis invigilate choris.

Quod venit ex facili , satis est componere nobis,

Et nimis intenti causa laboris abest.

Cur ego sollicita poliam mea carmina cura :

An verear ne non approbet illa Getes :

Forſitan audacter faciam. sed gloriſ Iſtrum

Ingenium nullum majus habere meo.

Hoc (ubi vivendum) ſatis eſt , ſi conſequar arvo,

Inter inhumanos eſſe poëta Getas.

Quò mihi diverſum fama contendere in orbem :

Quem fortuna dedit , Roma ſit ille locus.

Hoc mea contenta eſt infelix Muſa theatro.

Sic me , ui , magni ſic voluere dii.

Nec reor hinc istuc nostris iter esse libellis,
 Quo Boreas penna deficiente venit.
 Dividimur celo, quæque est procul urbe Quirini,
 Aspicit hirsutos cominus uria Getas.
 Per tantum terræ, tot aquas vix credere possum
 Indicium studii transiliisse mei.
 Finge legi, quodque est mirabile, finge placere:
 Auctorem certè res juyat ista nihil.
 Quid tibi, si calida positus laudèrè Syene
 Aut ubi Taprobanen Indica tingit aqua?
 Altius ire libet: si te distantia longe
 Pleiadum laudent signa, quid inde feres?
 Sed neque pervenio scriptis melioribus istuc,
 Famaque cum domino fugit ab urbe suo.
 Vosque quibus perii, tunc cùm mea fama sepulta est,
 Nunc quoque de nostra morte tacere reor.

ELEGIA VII.

Ad Græcinum.

ECquid ut audisti (nam te diversa tenebat
 Terra) meos casus, cor tibi triste fuit?
 Dissimoles metuâsque licet, Græcine, fateri,
 Si bene te nobi, triste fuisse liquet.
 Non cadit in mores feritas inamabilis istos:
 Nec minus à studiis dissidet illa tuis.
 Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
 Pectora mollescunt, asperitasque fugit.
 Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
 Qua finit officium, militiæque labor.
 Certe ego cùm primum potui sentire, quid essem,
 (Nam fuit attonito mens mihi nulla diu)
 Hoc quoque Fortunæ sensi, quod amicus abesses,
 Qui mihi præsidium grande futurus eras.

Tecum

Tecum tunc aberant agæ solatia mentis,
Magnaque pars animi consilique mei.
At nunc, quod superest, fert opem precor eminus unam,
Alloquioque iuva pectora nostra tuo.
Quæ (non mendaci si quidquam credis amico)
Stulta magis dici, quam scelerata, decet.
Nec leve, nec tutum est, peccati quæ sit origo
Scribere, tractari vulnera nostra timent.
Qualicumque modo mihi sint ea facta, rogare
Desine. non agites siqua coire velis.
Quidquid id est, ut non facinus, sic culpa vocandum.
Omnis an in magnos culpa Deos, scelus est?
Spes igitur menti poenæ, Græcine, levandæ
Non est ex toto nulla relicta mæx.
Hæc dea, cum fugerent sceleratas numina terras,
In dñs invisa sola remansit humo.
Hæc facit, ut vivat victus quoque compede fossor,
Liberaque à ferro crura futura putet.
Hæc facit, ut, videat cum terras undique nullas
Naufragus, in mediis brachia jactet aquis.
Sæpè aliquem sollers medicorum cura reliquit,
Nec spes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem;
Atque aliquis pendens in cruce, vota facit.
Hæc dea quam multos laqueo sua colla ligantes
Non est proposita passa perire nece.
Me quoque conantem gladio finire dolorem
Arcuit, injecta continuitque manu.
Quidque facis? lacrymis opus est, non sanguine, dixit,
Sæpè per has flecti principis i a solet.
Quamvis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate Dei.
Qui ne difficilis mihi sit, Græcine, precare:
Confer & in votum tu quoque verba meum.

Inque Tomitana jaceam tumultus arena,
 Si te non nobis ista vovere liquet.
 Nam prius incipient turres vitare columbæ,
 Antra feræ pecudes gramina, mergus aquas;
 Quam malè se præstet veteri Græcius amico.
 Non ita sunt fatis omnia versa meis.

ELEGIA VIII.

Ad Messallinum.

Littera pro verbis tibi, Messalline salutem,
 Quam legis, à sævis attulit usque Getis.
 Indicat auctorem locus? an nisi nomine lecto,
 Hæc me Nasonem scribere verba later?
 Ecquis in extremo positus jacet orbe tuorum,
 Me tamen excepto, qui precor esse tuus?
 Dî procul à cunctis, qui te venerantur amantque,
 Hujus notitiam gentis abesse velint.
 Non satis est inter glaciem Scythicasque sagittas
 Vivere, si vita est mortis habenda genus.
 Nos premat aut bello tellus, aut frigore cælum,
 Truxque Getes armis, grandine pugnet hiems:
 Nos habeat regio nec pomis foeta nec uvis,
 Et cujus nullum cesset ab hoste latus:
 Cetera sit sospes cultorum turba tuorum,
 In quibus, ut populo, pars ego parva fui.
 Me miserum, si tu verbis offenderis istis,
 Nôsq; negas ulla parte fuisse tuos!
 Idque sit ut verum, mentito ignorare debes.
 Nil demit laudi gloria nostra tua.
 Quis se Cæsaribus notus non fingit amicum?
 Da veniam fasso: tu mihi Cæsar eris.
 Nec tamen irrupto quòd non licet ire: satisque est,
 Aeria si nobis non patuisse negas.
 Utque tibi fuerit mecum nihil amplius: uno

Nempe salutaris, quam prius, ore minus.

Nec tuus est genitor nos inficiatus amicos,
Hortator studii, causaque, faxque mei.

Cui nos & lacrymas, supremum in funere munus,
Et dedimus medio scripta canenda foro.

Adde, quod est frater tanto mihi junctus amore,
Quantus in Atridis Tindaridilque fuit.

Is me nec comitem nec dedignatus amicum est;
Si tamen hæc illi non nocitura putas.

Si minus, hac quoque me mendacem parte fatebor;
Clausa mihi potius tota sit ista domus.

Sed neque claudenda est; & nulla potentia vires
Præstandi, peccet nequid amicus, habet.

Et tamen ut cuperem, culpam quoque posse negari,
Sic facinus nemo nescit abesse mihi.

Quod nisi delicti pars excusabilis esset;
Parva relegati pœna futura fuit.

Ipsæ sed hoc vidit, qui prævidet omnia, Cæsar,
Sultitiam dici crimina posse mea.

Quaque ego permisi, quaque est res passa, pepercit;
Ulus & est modicè fulminis igne sui.

Nec vitam, nec opes, nec ademit posse reverti:
Si sua per vestras victa sit ira preces.

At graviter cecidi, quid enim mirabile, si quis
A Jove percussus non leve vulnus habet?

Ipsæ suas quamvis vires inhiheret Achilles,
Missa graves ictus Pelias hasta dabat.

Judicium nobis igitur cùm vindicis adsit,
Non est cur tua me janua nosse neget.

Culta quidem (fateor) citra, quam debuit, illa est;
Sed fuit in fati hoc quoque (credo) meis.

Nec tamen officium sensit magis altera nostrum:
Hic, illic vestro sub Lare semper eram.

Quaque tua est pietas, ut te non excolat ipsum,

Jus aliquod tecum fratris amicus habet.
 Quid, quod, ut emeritis referenda est gratia semper,
 Sic est fortunæ promeruisse tux?
 Quod si permittis nobis luadere, quid optes?
 Ut des, quam reddas, plura, precare Deos.
 Idque facis, quantumque licet meminisse, solebas
 Officii causa pluribus esse dati.
 Quolibet in numero me, Messalline, repone:
 Sim modo pars vestra non aliena domus.
 Et mala Nasonem, quoniam meruisse videtur,
 Si non ferre doles, at meruisse dole.

ELEGIA IX.

Ad Severum.

A Tibi dilecto missam Nasone salutem
 Accipe, pars animæ magna, Severe, meæ.
 Nêve roges quid agam: si perlequar omnia, flebis,
 Summa satis nostri si tibi nota mali.
 Vivimus assiduis expertes pacis in armis,
 Dira pharetrato bella movente Geta.
 Déque tot expulsis sum miles in exsule solus;
 Tuta (neque invideo) cetera turba latet.
 Quoque magis nostros venia dignere libellos:
 Hæc in procinctu carmina facta leges.
 Stat verbs urbs, ripæ vicina binominis Istri,
 Mœnibus & positu vix adeunda loci.
 Caspius Ægyptus (de se si credimus ipsis)
 Condidit, & proprio nomine dixit opus.
 Hanc ferus, Odrysiis inopino Marte peremptis,
 Cepit, & in regem sustulit arma Getes.
 Ille memor magni generis, virtute quod auget,
 Protinus innumero milite cinctus adest.
 Nec prius abscessit, merita quam exæde nocentum
 Se nimis ulciscens, extitit ipse nocens.

At tibi rex ævo detur fortissime nostro.

Semper honorata sceptrā tenere manu.

Téque, quod & præstat (quid enim tibi plenius optem?)

Martia cum magno Cæsare Roma præbet.

Sed memor unde abii, queror, ò jucunde sodalis,

Accedant nostris læva quod arma malis.

Ut careo vobis Scythicas detrusus in oras,

Quattuor autumnos Pleiās orta facit.

Nec tu credideris urbanæ commoda vitæ

Quærere Nasonem; quærit & illa tamen.

Nam modo vos animo dulces reminiscor amici.

Nunc mihi cum chara conjuge nata subit:

Eque domo rursus pulchræ loca vertor ad Urbis,

Cunctaque mens oculis pervidet illa suis.

Nunc fora, nunc ædes, nunc marmore testā theatra,

Nunc subit æquata porticus omnis humo.

Gramina nunc Campi pulchros spectantis in hortos,

Stagnaue & Euripi, Virgineusque liquor.

At (puto) sic urbis misero est erepta voluptas,

Quolibet ut saltem rure frui liceat.

Non meus amissos animus desiderat agros,

Ruraque Peligno conspicienda solo:

Nec quos piniferis positos in collibus hortos

Spectat Flaminia Clodia iuncta viæ.

Quos ego nescio cui colui, quibus ipse solebam

Ad sara fontanas (nec pudet) addere aquas.

Sunt ibi, si vivunt, nostra quoque consista quædam,

Sed non & nostra poma legenda manu.

Pro quibus amissis, utinam contingere possit

Hic saltem profugo gleba colenda mi.

Ipsè ego pendentes (liceat modo) rupe capellas,

Ipsè velim baculo pascere nixus oves.

Ipsè ego, ne solitis insitam pectora curis,

Ducam ruricolās sub juga panda boves.

Et discam Getici quæ norint verba iuveni;
 Assuetas illis adjiciamque minas.
 Ipse manu capulum preñi moderatus aratri,
 Experiar mota spargere semen humo.
 Nec dubitem longis purgare ligonibus arva,
 Et dare quas sitiens jam bibat hortus aquas.
 Unde sed hoc nobis, minimum quos inter & hostem
 Discrimen murus clausaque porta facit?
 At tibi nascenti (quod toto pectore lator)
 Nerunt fatales fortia filia deæ.
 Te modo campus habet, densa modo porticus umbra;
 Nunc, in quo ponis tempora rara, forum.
 Umbria nunc revocat, nec non Albana petentem
 Appia ferventi ducit in arva rota,
 Forsitan hîc optes, ut justam supprimat iram
 Cæsar, & hospitium sit tua villa meum.
 Ah nimium est quod amice petis! moderatius opta,
 Et voti (quæso) contrahe vela tui.
 Terra velim propior nullique obnoxia bello
 Detur, erit nostris pars bona dempta malis.

ELEGIA X.

Ad Maximum.

Quæ mihi de raptō tua venit epistola Celso,
 Protinus est lacrimis humida facta meis.
 Quodque, nefas dictu, fieri nec posse putavi,
 Invitis oculis littera lecta tua est.
 Nec quidquam ad nostras pervenit acerbius aures,
 Ut sumus in Ponto; perveniâtque precor.
 Ante meos oculos tamquam præsentis imago
 Hæret; & extinctum vivere fingit amor.
 Sæpè refert animus lusus gravitate carentes:
 Sæpè cum liquida sæpè peracta fide.
 Nulla tamen subeunt mihi tempora densius illis,

Quæ

Quæ vellem vitæ summa fuisse mea.
Cum domus ingenti subito mea lapla ruina
Concidit, in domini procubitusque caput;
Adfuit ille mihi, cum me pars magna reliquit,
Maxime fortunæ nec fuit ille comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera vidi,
Ponendus quam si frater in igne foret.
Hæsit in amplexu; consolaturque jacentem est;
Cumque meis lacrymis miscuit usque tuas.
O quoties vitæ custos invisus amarae,
Continuit promptas in mea fata manus!
O quoties dixit, Placabilis ira Deorum est.
Vive, nec ignosci tu tibi posse nega.
Vox tamen illa fuit celeberrima, Respice quantum
Debeat auxilii Maximus esse tibi.
Maximus incumbet, quaque est pietate, rogabit,
Ne sit ad extremum Cæsatis ira tenax.
Cumque suis fratris vires adhibebit, & omnem,
Quo levius doleas, experietur opem.
Hæc mihi verba mala minuerunt tædia vitæ.
Quæ tu, ne fuerint, Maxime, vana cave.
Huc quoque venturum mihi se jurare solebat;
Non nisi te longè jus sibi dante vitæ.
Nan tua non alio coluit penetralia ritu,
Terrarum dominos quam colis ipse Deos.
Crede mihi, multos habeas cum dignus amicos,
Non fuit è multis quolibet ille minor.
Si modo non census, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas magnos ingeniumque facit.
Jure igitur lacrymas Celso libamus adempto;
Cum fugerem vivo quas dedit ille mihi.
Carmina jure damus raros testantia mores,
Ut tua venturi nomina, Cesse, legant.
Hæc est, quod possem Geticis tibi mittere ab arvis

Hoc solum est istic, quod liquet esse meum.
 Funera nec potui comitare, nec ungere corpus:
 Aque tuis toto dividor orbe rogis.
 Qui potuit, quem tu pro numine vivus habebas,
 Præstitit officium Maximus omne tibi.
 Ille tibi exsequias, & magni funus honoris
 Fecit; & in gelidos fudit amoma sinus.
 Diluit & lacrymis moerens unguenta profusus;
 Ossaque vicina condita texit humo.
 Qui quoniam extinctis, quæ debet, præstat amicis,
 Et nos extinctis annumerare potest.

ELEGIA XI.

Ad Flaccum.

Naso suo profugus mittit tibi, Flacce, salutem;
 Mittere rem siquis, qua caret ipse, potest.
 Longus enim curis vitiatum corpus amaris,
 Non patitur vires langvor habere suas.
 Nec dolor ullus adest, nec febribus uror anhelis;
 Sed peragit soliti vena tenoris iter.
 Os hebes est, positaque movent fastidia mensæ,
 Et queror, inveni cum venit hora cibi.
 Quo mare, quod tellus, appone, quod educat aërs;
 Nil ibi, quod nobis esuriatur, erit.
 Nectar & ambrosiam, latices epulasque Deorum
 Det mihi formosa gnava Juventa manu:
 Non tamen exacuet torpens sapor ille palatum:
 Stabit & in stomacho pondus inerte diu.
 Hæc ego non ausim, cum sint verissima, cuivis
 Scribere, delicias ne mala nostra vocet.
 Scilicet is status est, ea rerum forma mearum,
 Deliciis etiam possit ut esse locus?
 Delicias illi precor has contingere, siquis,
 Ne mihi sit levior Cæsaris ira, timeat.

Is quoque, qui gracili cibus est in corpore somnus,
 Non alit officio corpus inane suo.
 Sed vigilo, vigilantque mei sine fine dolores;
 Quorum materiam dat locus ipse mihi.
 Vix igitur possis visos agnoscere vultus;
 Quoque ierit, quæras, qui fuit antè color.
 Parvus in exiles succus mihi pervenit artus,
 Membraque sunt cerà pallidiora nova.
 Non hæc immodico contraxi damna Lyæo:
 Scis, mihi quam solæ panè bibantur aquæ.
 Non epulis oneror; quarum sitangar amore;
 Est tamen in Geticis copia nulla locis.
 Nec vires admittit Veneris damnosa voluptas;
 Non solet in mæstos illa venire thorus.
 Unda locusque nocent; & causa valentior istis
 Anxietas animi, quæ mihi semper adest.
 Hanc mihi tu pariter simili cum frater lebares;
 Vix mens tristitiæ mœsta tulisset onus.
 Vos estis fragili tellus non dura phaselo:
 Quamque negant multi, vos mihi fertis opem.
 Ferte, precor, semper, quia semper egebimus illa,
 Cæsaris offensum dum mihi numen erit.
 Qui meritam nobis minnat, non finiat iram;
 Suppliciter vestros quisque rogare Deos.

P. OVIDII NASONIS,
 DE PONTO, LIBER II.

ELEGIA I.

AD GERMANICUM.

HUC quoque Cæsarei pervenit fama triumphî,
 Languida quæ fessi vix venit aura Noti.

Nil fore dulce mihi Scythica regione putavi.
 Jam minus hic odio est, quam fuit antè, locus.
 Tandem aliquid, pulsa curarum nube, serenum
 Vidi: fortunæ verba dedique meæ.
 Nolit ut ulla mihi contingere gaudia, Cæsar,
 Velle potest cuivis hæc tamen una dari.
 Di quoque, ut à cunctis hilari pietate colantur,
 Tristiam poni per sua festa iubent.
 Denique, quod certus furor est audere futeri,
 Hac ego lætitia, si vetet ipse, fruor.
 Juppiter utilibus quoties rigat imbris agros,
 Mixta tenax segeti crescere lappa solet.
 Nos quoque frugiferum sentimus inutilis herba
 Numen; & invita sæpè iuvamur ope.
 Gaudia Cæsareæ mentis pro parte virili
 Sunt mea; privati nil habet illa domus.
 Gratia, Fama, tibi: per quam spectata triumphū
 Incluso mediis est mihi pompa Getis.
 Indice te, didici, nuper visenda coisse
 Innumeras gentes ad ducis ora sui.
 Quæque capit vastis immensum moenibus orbem,
 Hospitiis Romam vix habuisse locum.
 Tu mihi narraisti, cum multis lucibus ante
 Fuderit assiduas nubilus Auster aquas;
 Numine cælesti solem fulsisse serenum,
 Cum populi vultu conveniente die.
 Atque ita victorem cum magnæ vocis honore,
 Bellica laudatis dona dedisse viris.
 Claque sumpturum pictas insignia vestes,
 Thura prius sanctis imposuisse focis:
 Justitiamque sui castè placasse parentis?
 Illo quo templum pectore semper habet.
 Quæque ferit, felix adjectum plausibus omen,
 Saxaque roratis erubuisse rosis.

Protinus argento veros imitantia muros,

Babaru cum victis oppida lata viris.

Fluminaque, & montes, & in altis pascua silvis,

Armaque cum telis in stive mista suis.

Dèque triumphato, quod sol incenderit auro,

Aurea Romani testâ fuisse fori.

Tôtque tulisse duces captivis addita collis

Vincula, penè hostes quot satis esse fuit.

Maxima pars horum vitam veniamque tulerunt,

In quibus & belli summa caputque fuit.

Cur ego posse negem minui mihi Cæsaris iram,

Cùm videam mites hostibus esse Deos?

Pertulit hoc idem nobis, Germanice; rumor,

Oppida sub titulo nominis isse tui.

Atque ea te contra, nec muri mole; nec armis,

Nec satis ingenio tuta fuisse loci.

Di tibi dent annos; à te nam cetera sumes,

Sint modo virtuti tempora longa tuæ.

Quod precor, eveniet. sunt quædam oracula vatum:

Nam Deus optanti prospera signa dedit.

Te quoque victorem Tarpejas scandere in arces

Lata coronaris Roma videbit equis,

Maturòsque pater nati spectabit honores,

Gaudia percipiens, quæ dedit ante suis.

Jam nunc hæc à me, juvenum bellòque togàque

Maxime, dicta tibi vaticinante nota.

Hunc quoque carminibus referam forrasse triumphum:

Sufficiat nostris si modo vita malis.

Imbuero Scythicas si non prius ipse sagittas,

Abstuleritque ferox hoc caput ense Getes.

Quod, si me salvo, dabitur tua laurea templis;

Omnia bis dices verâ fuisse mea.

ELEGIA II.

Ad Messalinum.

Ille, domus vestræ primis venerator ab annis,
 Pulvis ad Euxini Næsi sinistra freti,
 Mittit ab indomitis hanc, Messalline, salutem,
 Quam solitus præsens est tibi ferre, Getis.
 Hei mihi, lecto vultus tibi nomine non est
 Qui fuit, & dubitas cetera perlegere!
 Perlege, nec mecum pariter mea verba relega:
 Urbe licet vestra versibus esse meis.
 Non ego concepi, si Pelion Ossa tulisset,
 Clara mea tangi sidera posse manu.
 Nec nos, Enceladi demencia castra secuti,
 In erum dominos movimus arma Deos.
 Nec, quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
 Numina sunt telis ulla petita meis.
 Est mea culpa gravis, sed quæ me perdere solum
 Ausa sit, & nullum majus adorta nefas.
 Nil nisi non sapiens possum timidusque vocari:
 Hæc duo sunt animi nomina vera mei.
 Esse quidem fateor, meritam post Cæsaris iram,
 Difficilem precibus te quoque iure meis.
 Quæque tua est pietas in totum nomen Iuli,
 Te lædi, cum quis læditur inde, putas.
 Sed licet arma feras, & vulnera sæva mineris;
 Non tamen efficies, ut timeare mihi.
 Puppis Achæmeniden Grajum Trojana recepit:
 Profuit & Myso Pelias hasta duci.
 Confugit interdum templi violator ad aram,
 Nec petere offensi numinis horret opem.
 Dixerit hoc aliquis tutum non esse; fatemur;
 Sed non per placidas it mea navis aquas.
 Tuta petant alii; fortuna miserrima tuta est:

Nam

Nam timor eventus deterioris abest.

Qui rapitur fatis, quid præter fata requirat?

Sæpè creat molles alpera spina rosas.

Qui rapitur spumante salo, sua brachia cauti

Porrigit, & spinas duraque laxa capit.

Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales

Audet ad humanos fessa venire sinus.

Nec se vicino dubitat committere tecto,

Quæ fugit infestis territa cerva canes.

Da, precor, accessum lacrymis, mitissime, nostris:

Nec rigidam timidis vocibus obde forem.

Verbaque nostra favens Romana ad numina perfer,

Non tibi Tarpejo culta tonante minus.

Mandatque mei legatus suscipe causam,

Nulla meo quamvis nomine causa bona est.

Jam prope depositus, certè jam frigidus æger,

Servatus per te, si modo server, erò.

Nunc tua pro lapsis nitatur gratia rebus.

Principis æterni quam tibi præstat amor.

Nunc tibi & eloqui nitor ille domesticus adsit,

Quo poteras trepidis utilis esse reis.

Vivit enim in vobis facunda lingua parentis,

Et res heredem repperit illa suum.

Hanc ego non, ut me defendere tentet, adoro.

Non est confessi causa tuenda rei.

Num tamen excuses erroris imagine factum,

An nihil expediat tale movere, vide.

Vulneris id genus est, quod cùm sanabile non sit,

Non cunctari tutius esse putem.

Lingua sile, non est ultra narrabile quidquam.

Posse velim cineres obruere ipse meos.

Sic igitur, quasi me nullus deceperit error,

Verba face, ut vita, quam dedit ipse, fruam.

Cumque serenus erit, vultusque remiserit illos,

Qui secum terras imperiūque movent;
 Exiguam ne me prædam finat esse Getarum,
 Detque solum miseræ mite, precare, fugæ.
 Tempus adeit aptum precibus valet ille videtque
 Quas fecit vires, Roma, valere tuas.
 Incolimis conjux sua pulvinaria servat:
 Promovet Aufonium filius imperium.
 Præterit ipse suos animo Germanicus annos,
 Nec vigor est Drusi nobilitate minor,
 Adde, nurus, neptesque pias, charosque nepotes,
 Ceteraque Augustæ membra valere domus.
 Adde triumphatos modo Pæonas, adde quieti
 Subdita montanæ brachia Dalmatiae.
 Nec dedignata est abjectis Illiris armis
 Casareum famulo vertice ferre pedem.
 Ipse super currum placido spectabilis ore,
 Tempora Phœbea virgine nexa tulit.
 Quem pia vobiscum proles comitavit euntem,
 Digna parente suo, nominibusque datis.
 Fratribus assimilis, quos proxima templa tenentes,
 Divus ab excelsa Julius æde videt.
 His Messalinus, quibus omnia cedere debent,
 Primum lætitiæ non negat esse locum.
 Quidquid ab his superest, venit in certamen amoris:
 Hæc hominum nulli parte secundus eris.
 Hunc colis ante diem, perquam decreta merenti
 Venit honoratis laurea digna comis.
 Felices, quibus hos licuit spectare triumphos,
 Et ducis ore Deos æquiparante frui!
 At mihi Sauromatæ pro Cæsaris ore videndi,
 Terraque pacis inops, undaque victa gelu.
 Si tamen hoc audis, & vox mea pervenit istuc:
 Sit tua murando gratia blanda locor
 Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab ævo,

Siquid habet sensus umbra diserta, petit.
 Hoc petit & frater: quamvis fortasse vicietur,
 Servandi noceat ne tibi cura mei.
 Tota domus petit hoc: nec tu potes ipse negare,
 Et nos in turbæ parte fuisse tuæ.
 Ingeni certe, quo nos male sensimus usos,
 Artibus exceptis, sæpè probator eras.
 Nec mea, si tantum peccata novissima demas,
 Esse potest domus vita pudenda tuæ.
 Sic igitur vestræ vigeant penetrabilia gentis,
 Curaque sit superis Cæsaribusque tui:
 Mite, sed iratum merito mihi numen adora,
 Eximar ut Scythici de feritate loci.
 Difficile est fateor: sed tendit in ardua virtus:
 Et talis meriti gratia major erit.
 Nec tamen Ænæus vasto Polyphemus in antro
 Accipiet voces Antiphatesve tuas:
 Sed placidus facilisque parens, veniæque paratus,
 Et qui fulmineo sæpè sine igne tonat.
 Qui cum triste aliquid statuit, sit tristis & ipse,
 Quique ferè pœnam sumere pœna sua est.
 Vtæ tamen vitio est hujus clementia nostro;
 Venit & ad vires ira coacta suas.
 Qui quoniam patria toto sumus orbe remoti:
 Nec licet ante ipsos procubuisse Deos;
 Quos colis, ad superos hæc ser mandata sacerdos;
 Adde sed & proprias in mea verba preces.
 Sic tamen hæc tenta, si non nocitura putabis,
 Ignoscas: timeo naufragus omne fretum.

ELEGIA III.

Ad Maximum.

M Aximè, qui claris nomen virtutibus æquas,
 Nec finis ingenium nobilitate premi:

Cultè

Culte mihi (quid enim status hic à funere differt?)
Supremum vitæ tempus adusque meæ:
Rem facis , afflictum non averfatus amicum ,
Qua non est ævo rator ulla tuo.
Turpe quidem dictu , sed (si modo vera fatemur)
Vulgus amicitias utilitate probat.
Cura quid expediat prior est , quam quid sit honestum,
Et cum fortuna statque caditque fides.
Nec facile invenies multis in millibus unum,
Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor recti , facti si præmia desint ,
Non mover, & gratis poeniter esse probum.
Nil , nisi quod prodest , carum est. I , detrahe menti
Spem fructus avidæ , nemo petendus erit.
At reditus jam quisque suos amat , & , sibi quid sit
Utile , sollicitis supputat articulis.
Illud amicitia quondam venerabile numen
Prostat ; & in quæstu pro meretrice sedet.
Quo magis admiror , non ut torrentibus undis
Communis vitii te quo labe trahi.
Diligitur nemo , nisi cui fortuna secunda est,
Quæ simul intonuit , proxima quæque fugat.
En ego non paucis quondam munitus amicis ,
Dum flavit velis aura secunda meis ;
Ut fera nimbofo tumuerunt æquora vento,
In mediis lacera nave relinquo aquis.
Cumque alii nolint etiam me nosse videri ,
Vix duo proiecto trêve tulistis opem,
Quorum tu princeps, neque enim comes esse, sed auctor,
Nec petere exemplum , sed dare dignus eras.
Te , nihil exacto , nisi non peccasse fatentem,
Sponte sua probitas officiumque juvat.
Iudice te mercede caret , per seque petenda est
Externis virtus incommutata bonis.

Turpe putas abigi, quia sit miserandus, amicum;
Quodque sit infelix, desinere esse tuum.
Mitius est lasso digitum supponere mento;
Mergere quam liquidis ora natantis aquis.
Cerne quid Æacides post mortem præslet amico.
Instar & hanc vitam mortis habere puta.
Perithoum Theseus Stygias comitavit ad undas:
A Stygiis quantum sors mea distat aquis!
Adfuit infans juvenis Phocæus Orestis:
Et mea non minimum culpa furoris habet.
Tu quoque magnorum laudes admitte virorum,
Utque facis, lapso, quam potes, affer opem.
Si bene te novi; si, quod prius esse solebas,
Nunc quoque es, atque animi non cecidere tuis;
Quod fortuna magis lavit, magis ipse resistis;
Utque decet, ne te vicerit illa, caves.
Et bene uti pugnes, bene pugnans efficit hostis.
Sic eadem prodest causa nocetque mihi.
Scilicet indignum, juvenis rarissime, ducis
Te fieri comitem stantis in orbe Dæ.
Firmus es; & quoniam non sunt hæc qualia velles,
Vela regis quæstæ qualiacumque ratis.
Queque ita concussa est, ut jam casura putetu
Restat adhuc humeris fulta ruina tuis.
Ira quidem primo fuerat tu iusta, nec ipso
Lenior, offensus qui mihi iure fuit,
Quique dolor pectus tetigisset Cælaris alti,
Illum jurabas protinus esse tuum,
Ut tamen auclita est nostræ tibi cladis origo;
Diceris erratis, ingemuisse meis.
Tunc tua me primum solari littera cæpit;
Et læsum flecti spem dare posse Deum.
Movi, amicitia tu te constantia longa,
Ante tuos ortus quæ mihi cæpta fuit.

Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus:
Quodque tibi in cunis oscula prima dedi.
Quod, cum vestra domus teneris mihi semper ab annis
Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater, Latiae facundia linguae,
Qui non inferior nobilitate fuit;
Primus ut auderem committere carmina famae
Impulit, ingenii dux fuit ille mei.
Nec quod sit primo nobis à tempore cultus,
Contendo fratrem posse referre tuum.
Te tamen ante omnes ita sunt complexus, ut unus
Quolibet in casu gratia nostra fores.
Ultima me tecum vidit, maestisque cadentes
Excepit lacrymas Æthalis Ilva genis.
Cum tibi quarenti, num verus nuntius esset,
Attulerat culpæ quem mala fama meæ;
Inter confessum dubiè, dubieque negantem
Hærebam: pavidas dante timore notas.
Exemplòque nivis, quam solvit aquaticus Auster,
Gutta per attonitas ibat oborta genas.
Hæc igitur referens, & quod mea crimina primi
Erroris venia posse latere vides;
Respicis antiquum lapsis in rebus amicum;
Pomentisque juvas vulnera nostra tuis.
Pro quibus optandi si nobis copia fiat,
Tam bene pro merito commoda mille preceri;
Sed si sola mihi dentur tua vota; precabor,
Ut tibi sit, salvo Cæsare, salva parens.
Hæc ego cum faceres altaria pinguis thure,
Te solitum memini prima rogare Deos.

ELEGIA IV.

Ad Cottam.

Accipe colloquium gelido Nasonis ab istro,
 Attice, iudicio non dubitare meo.
 Ecquid adhuc remanes memor infelicis amici?
 Deserit an partes languida cura suas?
 Non ita di mihi sunt tristes, ut credere possim,
 Fasque putem jam te non meminisse mei.
 Ante meos oculos præsto est tua semper imago,
 Et videor vultus mente videre tuos.
 Seria multa mihi tecum collata recordor,
 Nec data incundis tempora pauca jocis.
 Sæpè citæ longis visæ sermonibus horæ,
 Sæpè fuit brevior, quam mea verba, dies.
 Sæpè tuas venit factum modo carmen ad aures,
 Et nova iudicio subdita Musa tuo est.
 Quod tu laudaras, populo placuisse putabam:
 Hoc pretium curæ dulce recentis erat.
 Utque meus lima rarus liber esset amici,
 Non semel admonitu facta litura tuo est.
 Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
 Nos via, nos iunctis curva theatra locis.
 Denique tantus amor nobis, carissime, semper,
 Quantus in Æacide, Nestorideque fuit.
 Non ego, si biberes secutæ pocula Lethes,
 Excidere hæc credam pectore posse tuo.
 Longa dies citior brumali fidere, nòxque
 Tardior hiberna solstitialis erit:
 Nec Babylon æstus, nec frigora pontus habebit,
 Calthaque Pæstanas vincet odore rosas:
 Quam tibi nostrarum veniant oblivia rerum.
 Non ita pars fati candida nulla mei.

Ne tamen hæc dici possit fiducia mendax,
 Stultaque credulitas nostra fuisse, cave:
 Constantique fide veterem tueare sodalem:
 Qua licet, & quantum non onerosus ero.

ELEGIA V.

Ad Solanum.

Condita disparibus numeris ego Naso Solano
 Præposita mihi verba salute meo.
 Quæ rata sit cupio, rebusque ut comprobet omen,
 Te, precor, à salvo possit, amice, legi.
 Candor in hoc ævo res intermortua pæne,
 Exigit ut faciam talia vota, tuus.
 Nam, fuerim quamvis modico tibi junctus ab usu,
 Diceris exiliis ingemuisse meis.
 Missaque ab Exunio legeres cum carmina Ponto;
 Illa tuus juit qualiacumque favor.
 Optastique brevem fieri mihi Cæsaris iram:
 Quod tamen optari, si sciat ipse, sinat.
 Moribus ista tuis tam mitia vota dedisti,
 Nec minus idcirco sunt ea grata mihi.
 Quoque magis moveare malis, doctissime, nostris;
 Credibile est fieri conditione loci.
 Vix hac invenies, totum (mihi crede) per orbem,
 Quæ minus angusta pace fruatur, humum.
 Tu tamen hic structos inter fera prælia verlus
 Et legis, & lectos ore favente probas,
 Ingenioque meo, vena quod paupere manat,
 Plaudis, & è rivo flumina magna facis.
 Grata quidem sunt hæc animo suffragia nostro;
 Vix sibi cum miseros posse placere putes.
 Dum tamen in rebus tentamus examina parvis,
 Materię gracili sufficit ingenium.

Nuper ut huc magni pervenit fama triumphi;

Ansus sum tantæ sumere molis onus.

Obruit audentem rerum gravitasque, nitorque,

Nec potui cœpti pondera ferre mei.

Illic, quam laudes, erit officiosa voluntas;

Cetera, materia debilitante, jacent.

Qui si forte liber vestras pervenit ad aures;

Tutelam mando sentiat ille tuam.

Hæc tibi facturo, vel si non ipse rogarem,

Accedat cumulus gratia nostra levis.

Non ego laudandus, sed sunt tua pectora lacte,

Et non calcata candidiora nive.

Marisque alios, cum sis mirabilis ipse;

Nec lateant artes, eloquiumque tuum.

Te juvenum princeps, cui dat Germania nomen,

Participem studii Cæsar habere solet.

Tu comes antiquus, tu primis junctus ab annis,

Ingenio mores æquiparante, places.

Te dicente prius fit protinus impetus illi;

Teque habet, elicias qui tua verba tuis.

Cum tu desisti, mortaliaque ora quierunt,

Clausaque non longa conticuere mora;

Surgit Iuleo juvenis cognomine dignus,

Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis.

Dumque silens adstat, flatus est, vultusque disertus,

Spemque docens doctæ vocis amicus habet.

Mox ubi pulsa mora est, atque os caeleste solum,

Hoc superos jures more solere loqui.

Atque, hæc est, dicas facundia principe digna.

Eloquio tantum nobilitatis inest!

Huic tu cum placeas, & vertice sidera tangas,

Scripta tamen profugi vatis habenda putas.

Scilicet ingenii aliqua est concordia junctis,

Et servat studii foedera quisque sui.

Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
 Rectorem dubiæ navita puppis amat.
 Tu quoque Peridum studio, studiose, teneris;
 Ingenioque faves, ingeniose, meo.
 Distat opus nostrum, sed fontibus exit ab isdem;
 Artis & ingenuæ cultor uterque sumus.
 Thyrsus enim vobis, gestata est laurea nobis;
 Sed tamen ambobus debet inesse calor.
 Utque meis numeris tua dat facundia nervos,
 Sic venit à nobis in tua verba nitor.
 Jure igitur studio confinia carmina vestro,
 Et commilitii sacra tuenda putas.
 Pro quibus ut maneat, de quo censeris, aamicus,
 Comprecos ad vitæ tempora summa tuæ.
 Succedatque suis orbis moderator habenis,
 Quod mecum populi vota precantur idem.

ELEGIA VI.

Ad Græcinum.

CArmine Græcinum, quem præsens voce solebat,
 Tristis ab Euxinis Naso salutatur aquis.
 Exul is hæc vox est: præbet mihi littera linguam,
 Et, si non liceat scribere, mutus ero.
 Cotripis, ut debes, stulti peccata sodalis;
 Et mala me meritis ferre minora doces.
 Vera facis: sed fera meæ convitia culpa.
 Aspera confesso verba remitte reo.
 Cum poteram recto transire Ceraunio velo,
 Ut fera vitarem saxa, monendus eram.
 Nunc mihi naufragio quid prodest dicere factum,
 Qua mea debuerit currere cymba via?
 Brachia da lassum potius prendenda natanti,
 Nec pigeat mento supposuisse manum.

Idque facis, faciasque precor; sic mater & uxor,
 Sic tibi sint fratres, totaque salva domus.
 Quodque soles animo, quod semper voce precari,
 Omnia Caesaribus hæc tua facta probes.
 Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
 Auxilium nulla parte tulisse tuum.
 Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci;
 Turpe laborantem deleruisse ratem.
 Turpe sequi casum, & fortunæ cedere: amicum
 Et nisi sit felix, esse negare suum.
 Non ita vixerunt Strophio atque Agamnenone natis
 Non hæc Ægida, Pirithoique fides.
 Quos prior est mirata; sequens mirabitur ætas:
 In quorum plausus tota theatra sonant.
 Tu quoque per durum servate tempus amico,
 Dignus es in tantis nomen habere viris.
 Dignus es, & quoniam laudem pietate mereris,
 Non erit officii gratia surda tui.
 Crede mihi, nostrum si non mortale futurum
 Carmen, in ore frequens posteritas eris.
 Fac modo perman eas lapso, Græcine, fidelis;
 Duret & in longas impetus iste moras.
 Quæ tu cum præstes, remo tamen utar in aura.
 Nil nocet admissio subdere calcar equo.

ELEGIA VII.

Ad Atticum.

E SSE salutatum te vult mea littera primum,
 A male pacatis, Attice, Missa Geris,
 Proxima subsequitur, quid agas audire, voluntas,
 Et modo (quidquid agas) sit tibi cura mei.
 Nec dubito quin sit: sed me timor ipse malorum
 Sæpe supervacuos cogit habere metus.
 Da veniam, quaeso, nimioque ignosce timori.

Tranquillas etiam naufragus horret aquas,
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca cibis æra sub esse putat.
Sapè canem longè visum fugit agna, lupumque
Credidit, & ipsa suam nesciat vitæ opem.
Membra reformidant mollem quoque læcia tactum:
Vanaque sollicitis incitat unbra metum,
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.
Jam mihi fata liquet cœptos servantia cursus
Per sibi conuertas semper itura vias.
Observare Deos, nequid mihi cedat amice,
Vèrbaque fortunæ vix puto posse dari.
Est illi curæ me perdere, quæque solebat
Esse levis, constans & bene certa nocet.
Crede mihi, si sum veri tibi cognitus oris,
Nec numerus nostris casibus esse potest.
Cinyphiæ segetis citius numerabis aristas,
Altaque quàm multis floreat Hybla thymis,
Et quot aves motis nitantur in æra pennis,
Quotque natent pisces æquore certus eris:
Quèm tibi nostrorum statuatur summa laborum,
Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.
Nulla Getis toto gens est truculentior orbe:
Sed tamen hi nostris ingemuere malis.
Quæ tibi si memori cogar perscribere versus
Ilias est fati longa futura mei.
Non igitur vereor, quod te reat esse verendum,
Cujus amor nobis pignora mille dedit:
Sed quia res timida est omnis miser, & quia longo est,
Tempore lætitiz janua clausa meæ.
Jam dolor in morem venit meus, utque caducis
Percussa crebro saxa cavantur aquis,
Si ego continuo fortunæ vulneror ictu,

Vixque habet in nobis jam nova plaga locum.
Nec magis assiduo vomer tenuatur ab ulu,
Nec magis à curvis Appia trita rotis;
Pectora quàm mea sunt serie calcata malorum,
Et nihil inveni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingeniis quæsitæ est gloria multis;
Infelix perii dotibus ipse meis.
Vltæ prior vitio caret, & sine labe petacta est
Auxilii misero nil tulit illa mihi.
Culpa gravis precibus donatur sæpè suorum:
Omnis pro nobis gratia muta fuit.
Adjuvat in duris alios præsentia rebus:
Obruit hæc absens vassa procella caput.
Quæ non horruerint tacitam quoque Cæsaris iram?
Addita sunt pœnnis aspera verba meis.
Fit fuga temporibus levior: projectus in æquor
Arcturum subii, Pleiadumque minas.
Sæpè solent hiemem placidam sentire carinæ:
Non Ithacæ puppi sævior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala nostra levare:
Dirata est spoliis perfida turba meis.
Mitius exilium faciunt loca: tristior ista
Terra sub ambobus non jacet ulla polis.
Est aliquid patriis vicinum finibus esse:
Ultima me tellus, ultimus orbis habet.
Præstat & exsulibus pacem tua laurea Cæsar.
Pontica finitimo terra sub hoste jacet.
Tempus in agrorum cultu consumere dulce est:
Non patitur verti barbarus hostis humum.
Temperie cæli corpusque animusque juvantur:
Frigore perpetuo Sarmatis ora riger.
Est in aqua dulci non invidiosa voluptas:
Æquoreo bibitur cum sale mista palus.
Omnia desciunt; animus tamen omnia vincit.

Ille etiam vires corpus habere facit.
 Sustineas ut onus, nitendum vertice recto est:
 At flecti nervos si patiare, cadet.
 Spes quoque, posse mora miscere principis iram,
 Vivere ne nolum deficiamque, cavet;
 Nec vos parva datis pauci solatia nobis,
 Quorum spectata est per mala nostra fides.
 Cœpta tene, quæso, nec in æquore deferre navem,
 Mæque simul serva, judiciumque tuum.

ELEGIA VI.

Ad Cottam.

Reditus est nobis Cæsare cum Cæsare nuper,
 Quos mihi missi, maxime Cotta, Deos.
 Utque tuum mundus, numerum, quem debet, haberet,
 Est ibi Cæsaribus Livia iuncta suis.
 Argentum felix, omnique beatius auro,
 Quod, fuerit pretium cum rude, numen habet,
 Non mihi divitias dando majora dedisses,
 Cælitibus missis nostra sub ora tribus.
 Est aliquid spectare Deos, & ad esse putare:
 Et quasi cum vero numine posse loqui.
 Præmia quanta, Dei! nec me tener ultima tellus;
 Utque prius media sospes in urbe moror.
 Cæsareos video vultus, velut ante videbam:
 Vix huius voti spes fuit ulla mihi.
 Utque salutabam, numen cæleste saluto.
 Quod reduci tribuas, nil (puto) majus habes.
 Quid nostris oculis nisi sola palatia desunt?
 Qui locus, ablato Cæsare, vilis erit.
 Hunc ego cum spectem, videor mihi cernere Romam,
 Nam patriæ faciem sustinet ille suæ.
 Fallor? an irati mihi sunt imagine vultus,
 Torvaque nescio quid forma minantis habet?

Parce , vir immenso major virtutibus orbe ,
Justaque vindictæ supprime lora tux.
Parce precor , sacri decus indelebile nostri ,
Ternarum dominum quem sua cura facit :
Per patriæ numen , quod te tibi carius ipso est ,
Per numquam surdos in tua vota Deos :
Perque tori lociam , quæ par tibi sola reperta est ,
Et cui majestas non onerosa tua est ,
Perque tibi similem virtutis imagine natum ,
Moribus agnosci qui tuis esse potest ;
Perque tuos , vel avo dignos , vel patre nepotes ,
Qui veniunt magno per tua vota gradu ,
Parte leva minima nostras & contrahe pœnas ,
Daque locum Scythico qui sit ab hoste procul .
Et tua (si fas est) à Cæsare proxime Cæsar ,
Numina sint precibus non inimica meis .
Sic fera quamprimùm pavido Germania vultu
Ante triumphales serva feratur equos .
Sic pater in Pylios , Cumæos mater in annos
Vivant , & possis filius esse diu .
Tu quoque conveniens ingenti nupta marito ,
Accipe non dura supplicis aure preces .
Sic tibi vir sospes , sit sint cum prole nepotes ,
Cumque bonis nuribus quas peperere nurus .
Sic , quem dira tibi rapuit Germania , Drusus
Pars fuerit partus sola caduca tui .
Sic tibi maturè fraterni funeris ultor
Purpureus niveis filius in stet equis .
Annuitè , ò timidis mitissima numina votis ,
Præsentes aliquid prosit habere Deos .
Cæsaris adventu cura gladiator arena
Exit , & auxilium non leve vultus habet .
Nos quoque vestra juvet , quod , qua licet , ora videmus :
Intrata est superis quod domus una tribus .

Felices illi , qui non simulacra , sed ipsos ,
 Quique Deum coram corpora vera vident.
 Quod quoniam nobis invidit inutile fatum ,
 Quos dedit ars vultus , effigeremque colo.
 Sic homines novere Deos , quos arduus æthe,
 Occulit , & colitur pro Jove forma Jovis.
 Denique quæ mecum est & erit sine fine , cavete ,
 Ne sit in invisio vestra figura loco.
 Nam caput è nostra citius cervice recedet ;
 Et patiar folsis lumen abire genis.
 Quam caream vobis , ò publica numina , raptis.
 Vos eris nostræ portus & aura fugæ.
 Vos ego complectar , Geticis si cingar ab armis ,
 Utque meas Aquilas , signa ego vestra sequar.
 Aut ego me fallo , nimiaque cupidine ludor ,
 Aut spes exilii commodioris adest.
 Nam minus & minus est facies in imagine trislis ,
 Visaque sunt dictis annuere ora meis.
 Vera precor fiant timidæ prælagia mentis ,
 Justaque quamvis est , sit minor ira Dei.

ELEGIA IX.

Ad Cotin.

Regia progenies , cui nobilitatis origo
 Nomen in Eumolpi pervenitque , Coty:
 Fama loquax vestrax si jam pervenit ad aures ,
 Me tibi finitimi parte jacere solis
 Supplicis exaudi , juvenum mitissime , vocem ,
 Quàmque potès profugo (nam potest) affer opem.
 Me fortuna tibi (de qua quid non queror , hoc est)
 Tradidit ; hoc uno non inimica mihi.
 Excipe naufragium non duro littore nostrum ,
 Ne fuerit terra tutior unda tua.

Regia (crede mihi) res est , succurrere lapsis :
Convenit & tanto , quantus es ipse , viro.
Fortunam decet hoc istam , quæ maxima cum sit,
Esse potest animo vix tamen æqua tuo.
Conspicitur numquam meliore potentia causa ,
Quam quoties vanas non sinit esse preces.
Hoc nitor ille tui generis desiderat : hoc est
A superis ortæ nobilitatis opus.
Hoc tibi & Eumolpus generis clarissimus auctor,
Et prior Eumolpo suadet Erichthonius.
Hoc tecum commune diis , quod uterque rogati
Supplicibus vestris ferre soletis opem.
Nam quid erit , quare solito dignemur honore
Numina , si demâs velle juvare Deos ?
Iuppiter oranti surdas si præbeat aures ;
Victima pro templo cur cadat ista Jovis ?
Si pacem nullam Pontus mihi præstet eunti,
Irrita Neptuno cur ego dona feram ?
Vana laborantis si fallant vota coloni ,
Accipiet gravidæ cur suis extra Ceres ?
Nec dabit intonso jugulum caper hostia Baccho,
Musta sub inducto si pede nulla fluant.
Cæsar ut imperii moderetur frena precamur ,
Tam benè quàm patriæ consulit ipse lux.
Utilitas igitur magnos hominesque deosque
Efficit , auxiliis quoque favente suis.
Tu quoque fac prois intra tua castra jacenti,
O Coty , progenies digna parente tuo,
Conveniens homini est , hominem servare voluptas,
Et melius nulla quæritur arte favor.
Quis non Antiphatem Lestrygona devovet aut quis
Munifici mores improbat Alcinoi ?
Non tibi Cæsandrus pater est , durusve Caphareus,
Quive repertorem torruit arte sua :

Sed quàm Marte ferox , & vinci nescius armis,
Tam numquam facta pace cruoris amans.
Adde , quod ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores , nec sinit esse feros.
Nec regum quisquam magis est instructus ab illis,
Mitibus aut nudis tempora plura dedit.
Carmina testantur , quæ , si tua nomina demas,
Trecium juvenem composuisse negem.
Neve sub hoc tractu vates foret unicûs Orpheuss
Bistonis ingenio terra superba tuo est.
Utque tibi est animus , cum res ita postulat , arma
Sumere , & hostili tingere cæde manum.
Atque ut es excusso jaculum torquere lacerto,
Collaque velocis flectere doctus equi;
Tempora ne studiis data sunt abi iusta paternis,
Atque tuis humeris forte quievit opus;
Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
Lucida pieria tendis in astra via.
Hæc quoque res aliquid tecum mihi foederis affert,
Ejundem sacri cultor uterque sumus.
Ad vatem vates orantia brachia tendo ,
Terra sit exiliis ut tua fida meis.
Non ego cæde nocens Ponti littora veni,
Mistave sunt nostra dira venena manu:
Non mea subiecta convicta est gemina tabella,
Mendacem ceris imposuisse notam.
Nec quidquam , quod lege vector committere , feci:
Est tamen his gravior noxa fatenda mihi.
Neve roges , quid sit: stultam quam scripsimus Artem,
Innocuas nobis hæci vetat esse manus.
Et quid præterea peccarim , querere noli,
Ut pateat sola culpa sub Arte mea.
Quidquid id est , habui moderatam vindicis iram
Qui nisi natalem nil mihi demsit humum

Hæc

Hac quoniam creo, tua nunc vicinia præstet,
In viso possim tutus ut esse loco.

ELEGIA X.

Ad Macrum.

ECquid ab impressæ cognoscis imagine cera,
Hæc tibi Nasonem scribere verba, Macer?
Auctorisque sui si non est annulus index,
Cognitane est nostra littera facta manu?
An tibi notiam mora temporis eripit horum?
Nec repetunt oculi signa vetusta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmæque manulque,
Exciderit tantum ne tibi cura mei.
Quam tu vel longi debes convictibus ævi,
Vel mea quod conjux non aliena tibi;
Vel studiis, quibus es quam nos sapientius usus,
Utque decet, nulla factus es arte nocens.
Tu canis æterno quidquid restabat Homero,
Ne careant summa Troïca bella manu.
Naso parum prudens, artem dum tradit amandi,
Doctrinæ prætium triste magister habet.
Sunt tamen inter se communia sacra poëris;
Diversum quamvis quisque sequamur iter.
Quorum te memorem (quamquam procul absumus) esse:
Suspisor, & casus velle levare meos.
Te duce magnificas Astræ per speximus urbes
Trinacris est oculis; te duce visa meis.
Vidimus Aetnæa cælum splendere flamma;
Suppositus monti quam vomit ore Gigas:
Aetnæosque lacus, & olentia stagna Palici,
Quæque suis Cyanen miscet Anapus aquis.
Nec procul hinc Nymphæ, quæ dnm fugit Elidis amnem,
Tecta sub æquorea nunc quoque currit aqua.
Hic mihi labentis pars anni magna peracta est.

Heu

Heu quantum dispar est locus ille Getis !
 Et quota pars hæc sunt rerum, quas vidimus ambo,
 Te mihi jucundas efficiente vias !
 Seu rate cæruleas picta sulcavimus undas
 Effeda nos agili sive tulere rotas,
 Sæpè brevis nobis vicibus via visa loquendi est,
 Pluraque si numeres, verba fuere gradu.
 Sæpè dies sermone minor fuit, inque loquendo
 Tarda per æstivos defuit ora dies.
 Est aliquid casus pariter timuisse marinos,
 Junctaque ad æquoreos vota tulisse Deos.
 Et modo res egisse simul, modo rursus ab illis,
 Quorum non pudeat, posse referre jocos.
 Hæc tibi si subeant, (absim licet) omnibus annis
 Ante tuos oculos, ut modo visus ero.
 Ipse quidem extremi cum sim sub cardine mundi,
 Qui semper liquidis altior extat aquis;
 Te tamen intueor, quo solo pectore possum;
 Et tecum gelido sæpè sub axe loquor.
 Hic es, & ignoras, sed ades celeberrimus absens,
 Inque Getas media missus ab Urbe venis.
 Redde vicem: & quoniam regio felicior ista est,
 Illic me memori pectore semper habe.

ELEGIA XI.

Ad Rufum.

HOC tibi, Rufe, brevi properatum tempore mittit
 Naso parum faustæ conditor artis, opus:
 Ut quamquam longo toto sumus orbe remoti,
 Scire tamen possis nos meminisse tui.
 Nominis antè mei venient oblivia nobis,
 Pectore quàm pietas sit tua pulsa meo.
 Et prius hanc animam vana tui.

Quam

Quam meriti fiat gratia vana tui.
 Grande voco meritum lacrymas, quibus ora rigabas,
 Cum mea concreto sicca dolore forent.
 Grande voco meritum, mœsta solatia mentis,
 Gum pariter nobis illa tibi que dares.
 Sponte quidem, per seque mea est laudabilis uxor;
 Admonitu melior fit tamen illa, tuo.
 Namque quod Hermione Castor fuit, Hector Juli,
 Hoc ego te lætor conjugis esse meæ.
 Quæ ne dissimilis tibi sit probitate, laborat,
 Seque tui vita sanguinis esse probat.
 Ergo quod fuerat stimulis factura sine ullis,
 Plenius auctorem te quoque nacta facit.
 Acer, & ad palmæ per se cursurus honores,
 Si tamen horteris, fortius ibit equus.
 Adde quod absentis cura mandata fidei
 Perficis, & nullum ferre gravaris onus.
 O referant grates, quoniam non possumus ipsi,
 Di tibi! qui referent, si pia facta vident.
 Sufficiatque diu corpus quoque moribus istis,
 Maxima Fundani gloria, Ruse, soli.

P. OVIDIJ NASONIS,

DE PONTO, LIBER III.

ELEGIA I.

Ad Conjugem.

Æ Quor Iasonio pulsatum remige primum,
 Quæque nec hoste fero, nec nive terra cares;
 Ecquod erit tempus, quo vos ego Naso relinquam,
 In minus hostili jussus ab esse loco?

An

An mihi Barbaria vivendum est semper in ista,
Inque Tomitana condar oportet humo ?
Pace tua , si pax ulla est , tibi Pontica tellus,
Finitimus rapido quam terit hostis equo ;
Pace tua dixisse velim : tu pelsima duro
Pars es in exilio , tu mala nostra gravas.
Tu neque ver sentis cinctum florente corona ;
Tu neque messorum corpora nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrigit uvas:
Cuncta sed immodicum tempora frigus habent.
Tu glacie freta vincta tenes ; & in æquore piscis
Inclusus tecta sæpè natavit aqua.
Nec tibi sunt fontes , laticis nisi panè marini
Qui potus dubium est , sistat alatne sitim.
Rara , nec hæc felix , in apertis eminet arvis
Arbor , & in terra est altera forma maris.
Non avis obloquitur : nisi sylvis siqua remotis
Æquoreas rauco gutture potat aquas.
Tristitia per vacuos horrent absinthia campos,
Conveniensque suo melsis amara loco est.
Adde metus , & quod murus pulsatur ab hoste ,
Tinctaque mortifera tabe sagitta mader.
Quàm procul hæc regio est , & ab omni devia cursu,
Nec pede quo quisquam , nec rate tutus eat !
Non igitur mirum , finem quærentibus horum,
Atera si nobis usque rogatur humus.
Te magis est mirum non hoc evincere , conjux ,
Inque meis lacrymas posse tenere malis.
Quid facias , quæris ? quæras hoc scilicet ipsum ;
Invenies verè , si reperire voles.
Velle parum est , cupias ut re potiaris oportet,
Et faciat somnos hæc tibi cura breves.
Velle reor multos ; quis enim mihi tam sit iniquus,
Optet ut exilium pace carere meum ?

Pectore te toto, cunctisque incumbere nervis;

Et niti pro me nocte dicque decet.

Utque jubent alii, tu debes vincere amicos,

Uxor; & ad partes prima venire tuas.

Magna tibi imposita est nostris persona libellis.

Conjugis exemplum diceris esse bonæ.

Hanc cave degeneres, & sint præconia nostra

Vera vide, famæ quo tuearis opus.

Ut nihil ipse querar, tacito me fama queretur,

Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.

Exposuit memet populis fortuna videndum;

Et plus notitiæ, quam fuit antè, dedit.

Notior est factus Capaneus de fulminis ictus:

Notus humo meritis Amphiaræus equis.

Si minus errasset, notus minus esset Ulysses:

Magna Philoctetæ vulnere fama suo est.

Si locus est aliquis tanta inter nomina parvis;

Nos quoque conspicuos nostra ruina facit.

Nec te nesciri patitur mea pagina, qua non

Inferius Coa Battide nomen habes.

Quidquid ages igitur, scena spectabere magna;

Et pia non parvis testibus uxor eris.

Crede mihi, quoties laudaris carmine nostro,

Qui legit has laudes, an mereare rogat.

Utque favere reor plures virtutibus istis,

Sic tua non paucæ carpere facta volent.

Quare, tu præsta, ne livior dicere possit:

Hæc est pro miseri lenta salute viri.

Cumque ego deficiam, nec possim ducere currum;

Factu sustineas debile sola jugum.

Ad medicum specto venis fugientibus æger:

Ultima pars animæ dum mihi restat, ades.

Quòdque ego præstarem, si te magis ipse valerem,

Id mihi, cum valeas fortius, ipsa refer.

Exigit hoc socialis amor, foedusque maritum:
Moribus hoc conjux exigit ipsa tuis.
Hoc domui debes, de qua censeris; ut illam
Non minus officiis, quam probitate, colas.
Cuncta licet facias; nisi sis laudabilis uxor,
Non poterit credi Martia culta tibi.
Nec sumus indigni; nec (si vis vera feteri)
Debetur meritis gratia nulla meis.
Redditor illa quidem grandi cum scenore nobis,
Nec te, si cupiat lœdere, livor habet.
Sed tamen hoc factis adjunge prioribus unum:
Pro nobis ut sis ambitiosa malis.
Ut midus infesta jaceam regione labora:
Clauda nec officii pars erit ulla tui.
Magna peto, sed non tamen invidiosa rogantia:
Utque ea non teneas, tuta repulsa tua est.
Ne mihi succense, toties si carmine nostro,
Quod facis, ut facias, teque imitere, rogo:
Fortibus assuevit tabicem prodesse; suoque
Dux bene pugnantes incitat ore viros.
Nota tua est probitas, testataque tempus in omne:
Sit virtus etiam non probitate minor.
Non tibi Amazonia est pro me sumenda securis,
Aut excisa levi pelta gerenda manu.
Numen adorandum est: non ut mihi fiat amicum,
Sed sit ut iratum, quam fuit antè, minus.
Gratia si nulla est, lacrymæ tibi gratia fiant:
Hac potest, aut nulla parte, movere Deos.
Quæ tibi ne desint, bene per mala nostra caveant:
Meque viro flendi copia dives adest.
Utque meæ res sunt, omni puto tempore flebis,
Has fortuna tibi nostra ministrat opes.
Si mea mors redimenda tua (quod abominor) esset:
Admeti conjux, quam sequere, erat.

Æmula Pedelopes fieres, si fraude pudica
Instantes vellere nupta procos.
Si comes extincti manes sequerere mariti,
Esset dux facti Laodamia tui.
Iphias ante oculos tibi erat ponenda, volenti
Corpus in accensos mittere forte rogos.
Nil opus est letho, nihil Icarietide tela;
Cæsaris at conjux ore precanda tuo.
Quæ præstat virtute sua, ne prisca vetustas
Lande pudicitæ sæcula nostra premar.
Quæ veneris formam, mores Junonis habendo,
Sola est cœlesti digna reperta toro.
Quid trepidas, & adire times? non impia Progne;
Filiæve Ætæ voce movenda tua est:
Nec nurus Egypti, nec sava Agamemnonis uxor,
Scyllave, quæ Siculas inguine terret aquas:
Telegonivæ parens vertendis nota figuris,
Nexaque nodosas angue Medusa comas.
Fœmina sed princeps, in qua fortuna videre
Se probat, & cœcæ carmina falsa tulit.
Qua nihil in terris ad finem solis ab ortu
Clarius, excepto Cæsare, mundus habet.
Eligiro tempus captatum sæpè roganti,
Hæreat adverla ne tua navis aqua.
Non semper sacram reddunt oracula sortes;
Ipsæque non omni tempore sana patent.
Cum status Urbis erit, qualem nunc auguror esse;
Et nullus populi contrahet ora dolor;
Cum domus Augusti, Capitoli more colenda,
Lata (quod est, & sit) plenaque pacis erit.
Tum tibi di faciant adeundi copia fiat,
Profectura aliquid tum tua verba puta.
Siquid ager majus, differ tua cœpta; caveque
Spem festinando præcipitare meam.

Nec rursus jubeo, dum sit vacuissima, quæras:
 Corporis ad curam vix vacat illa tui.
 Curia cum ferit partibus stipata verendis:
 Per patrum turbam tu quoque oportet eas.
 Cum tibi contigerit vultum Junonis adire,
 Fac sis personæ, quam tueare, memor.
 Nec factum defende meum (mala causa silenda est)
 Nec nisi sollicitæ sint tua verba preces.
 Tunc lacrymis demenda mora est, summissaque terræ
 Ad non mortales brachia tende pedes.
 Tu pete nil aliud, nisi favo ut ab hoste recedam:
 Hostem fortunam sit satis esse mihi.
 Plura quidem subeunt, sed jam turbata timore
 Hæc quoque vix poteris ore tremente loqui.
 Suspicio hoc damno tibi non fore: sentiet illa
 Te majestatem pertinuisse suam.
 Nec tua si fletu scindentur verba, nocbit.
 Interdum lacrycæ pondera vocis habent.
 Lux etiam facito cœptis bona talibus adsit,
 Horaque conveniens, auspiciumque favens.
 Sed prius imposito sanctis altaribus igni,
 Thura fer ad magnos vinaque pura Deos.
 E puiibus ante omnes Augusti numen adora;
 Progeniemque piam, participemque tori.
 Sin uti nam mites solito tibi more; tualque
 Non duris lacrymas vultibus aspiciant.

ELEGIA II.

Ad Cottam.

QUam legis à nobis missam tibi, Cotta, salutem,
 Missa sit ut verè, perveniatque, precor.
 Namque meis sospes multum cruciatibus auferis;
 Utque sit è nobis pars bona salva; facis.

Cumque

Cùmque labent alii, jactataque vela relinquunt;
Tu laceræ remanes anchora sola rati.

Grata tua est igitur pietas: ignoscimus illis,
Qui cum fortuna terga dedere fugæ.

Cùm ferlant unum, non deum fulmina terrent;
Junctaque percusso turba pavere solet;

Cùmque dedit paries venturæ signa ruinæ;
Sollicito vacuus fit locus ille metu:

Quis non è timidis agri contagia vitat.
Vicinum metuens ne trahat inde malum?

Me quoque amicorum nimio terrore metûque;
Non odio; quidam destituere mei:

Non illis pietas, non officiosa voluntas
Defuit: adversos extimûere Deos.

Utque magis cauti possum timidique videri,
Sic appellari non meruere mali.

At meus excusat charos ita candor amicos;
Utque habeant de me crimina nulla, favet:

Sint hac contenti venia; signentque licebit,
Purgari factum me quoque teste suum:

Pars estis pauci potior, qui rebus in arctis
Ferre mihi nullam turpe putastis opem.

Tunc igitur meriti morietur gratia vestri,
Cùm cinis absumto corpore factus ero:

Fallax, & illa mea superabit tempora vitæ,
Si tamen à memori posteritate legar.

Corpora debentur mœstis exanguia bustis:
Effugient structis nomen hœndrque rogôs:

Occidit & Theseus, & qui comitavit Orestem:
Sed tamen in laudes vivit uterque suas.

Vos etiam seri laudabunt sæpè nepotes,
Claraque erit scriptis gloria vestra meis.

Hic quoque Saurômata jam vos novere Getaque;
Et tales animos barbara turba probat.

Cumque ego de vestra nuper probitate referrem;
(Nam didici Geticè Sarmaticèque loqui)

Forte senex quidam, coetu cum staret in illo,

Reddidit ad nostros talia verba sonos:

Nos quoque amicitiae nomen bene novimus, hospes;

Quos procul a vobis frigidus Ister habet.

Est locus in Scythia, (Tauros dixere priores,)

Qui Getica longè non ita distat humo.

Hac ego sum terra (patriæ nec poenitet) ortus.

Consortem Phœbi gens colit illa deam.

Templa manent hodie vastis innixa columnis;

Pirque quater denos itur in illa gradus.

Fama refert, illic signum cæleste fuisse,

Quoque minus dubites, stat basis orba dea;

Araque, quæ fuerat natura candida saxi,

Decolor affuso tincta cruore rubet.

Eccemina sacra facit tædæ non nota jugali,

Quæ supperat Scythicas nobilitate nurus.

Sacrifici genus est (sic instituere priores)

Advena virgineo cælus ut ense cadat.

Regna Thoas habuit Mæoride clavis in ora;

Nec fuit Euxinis notior alter aquis.

Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras.

Nescio quam dicunt Iphigenian iter,

Quam levibus ventis sub nube per æquora vectam

Creditur his Phoebe deposuisse locis.

Præfuerat templo multos ea ritè per annos,

Invita peragens tristitia sacra manu.

Cum duo velifera juvenes venêre carina;

Presseruntque suo littora nostra pede.

Par fuit his ætas, & amor: quorum alter Orestes;

Alter erat Pylades: nomina fama tenet.

Protinus immitem Trivix ducuntur ad aram;

Evincti geminas ad sua terga manus.

Spargit aqua captos lustrali Graja sacerdos,
 Ambiat ut fulvas infula longa comas.
 Dúmque parat sacrum, dum velat tempora vittis,
 Dum tardæ causas invenit ipsa moræ:
 Non ego crudelis, Juvenes ignoscite, dixit;
 Sacra suo facio barbariora loco.
 Ritus is est gentis. qua vos tamen urbe venitis,
 Quòdve parum fausta puppe petistis iter?
 Dixit; & audito patriæ pia nomine virgo,
 Consortes urbis comperit esse suæ,
 Alteruter votis, inquit, cadat hostia sacris,
 Ad patrias sedes nuntius alter eat.
 Ire jubet Pylades charum periturus Oresten.
 Hic negat: inque vicem pugnat uterque mori:
 Exitit hoc unum, quod non convenerat illis.
 Cetera pars concors & sine lite fuit.
 Dum peragunt juvenes pulchri certamen amoris,
 Ad fratrem scriptas exarat illa notas.
 Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabantur;
 (Humanos casus aspice) frater erat.
 Nec mora, de templo rapiunt simulacra Dianæ;
 Clámque per immensas puppe feruntur aquas.
 Mirus amor juvenum, quamvis abiere tot anni,
 In Scythia magnum nunc quoque nomen habet;
 Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo;
 Laudarunt omnes facta piàmque fidem.
 Scilicet hac etiam, qua nulla ferocior ora est,
 Nomen amicitie barbara corda movet.
 Quid facere Ausonia geniti debetis in urbe;
 Cùm tangant diros talia facta Getas?
 Adde, quod est animus semper tibi mitis, & alto
 Indicium mores nobilitatis habent:
 Quos Volesus patrii cognoscant nominis auctor;
 Quos Numa maternus non neget esse suos:

Adjectivæ probent genitiva agnomina Cottæ,
 Si tu non esses, interitura domus.
 Digne vir hac serie, lapsò succurrere amico
 Conveniens illis amoribus esse puta.

ELEGIA III.

Ad Maximum.

SI vacat exiguum profugo dare tempus amico,
 O sidus Fabiæ, Maxime, gentis, ades:
 Dum tibi quæ vidi referam: seu corporis umbra,
 Seu veri species, seu fuit ille sopor.
 Nox erat, & bifores intrabat Luna fenestras,
 Mense serè medio quanta nitere solet.
 Publica me requies curarum somnus habebat,
 Fusaque erant toto languida membra toro,
 Cum subito pennis agitatus inhorruit aër,
 Et gemit parvo mota fenestra sono.
 Territus in cubitum relevo meâ membra sinistrum;
 Pulsus & è trepido pectore somnus abit.
 Stabat Amor vultu, non quo prius esse solebat,
 Sceptra tenens lævâ tristis acerna manu.
 Nec torquem collo, nec habens crinale capillis,
 Nec bene dispositas comas, ut antè, comas,
 Horrida pendebant molles super ora capilli:
 Et visa est oculis humida penna meis.
 Qualis in aëria torgo solet esse columbæ,
 Tractantum multæ quasi tetigere manus.
 Hunc simul agnovi (neque enim mihi notior alter)
 Talibus affata est libera lingua sonis.
 O puer, exilii decepto causa magistro,
 Quem fuit utilius non docuisse mihi.
 Huc quoque venisti, pax est ubi tempore nullo,
 Et coit adstrictis barbarus Ister aquis.

Quæ

Quæ tibi causæ viæ ; nisi uti mala nostra videres ?

Quæ sunt , si nescis , invidiosa tibi.

Tu mihi dictasti juvenilia carmina primus :

Apposui senis te duce quinque pedes.

Nec me Mæonio confurgere carmine , nec me

Dicere magnorum passus es acta ducum.

Forſitan exiguas , aliquas tamen , arcus & ignis

Ingenii vires comminuere mei.

Namque ego dum canto tua regna , tuæque parentis,

In nullum mea mens grande vacavit opus.

Nec satis id fuerat ; stultus quoque carmina feci,

Artibus ut posses non rudis esse meis.

Pro quibus exilium misero mihi reddita merces,

Id quoque in extremis & sine pace locis.

At non Chionides Eumolphus in Orpheæ talis,

In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.

Premia nec Chiron ab Achilli talia cepit,

Pythagoræque ferunt non nocuisse Numam.

Nomina neu referam longum collecta per avum,

Discipulo perii solus ab ipse meo.

Dum damus arma tibi , dum te , lascivi , docemus ;

Hæc te discipulo dona magister habet.

Scis tamen , ut liquido juratus dicere possis,

Non me legitimos sollicitasse toros.

Scripsimus hæc illis , quarum nec vitæ pudicos

Contingit crines , nec stola longa pedes.

Dic precor , ecquando didicisti fallere nuptas,

Et facere incertum per mea iussa genus ?

An sit ab his omnis rigide sum nota libellis,

Quam lex furtivos arcet habere viros ?

Quid tamen hoc prodest , vetiti si lege severa

Credor adulterii composuisse notas :

At tu sic habens ferientes cuncta sagittas ;

Sic numquam rapido lampades igne vacent :

Sic regat imperium , terrasque coercet omnes
Cæsar , ab Ænea qui tibi fratre nepos ;
Effice sit nobis non implacabilis ira ;
Mèque loco plecti commodiore velit,
Hæc ego visus eram puero dixisse volucris,
Hos visus nobis ille dedisse sonos.
Per mea tela faces , & per mea tela sagittas,
Per matrem juro , Cæsareúmque caput ;
Nil , nisi concessum nos te dedicisse magistro,
Artibus & nullum crimen inesse tuis.
Utque hoc , sic utinam defendere cetera posses !
Scis aliud quod te læserit esse magis.
Quidquid id est (neque enim debet dolor ille referri)
Non potes á culpa dicere abesse tua.
Tu licet erroris sub imagine crimen obumbres ;
Non gravior merito vindicis ira fuit.
Ut tamen aspicerem , consolarèturque jacentem ,
Lapsa per immensas est mea penna vias.
Hæc loca tum primùm vidi , cùm , matre rogante,
Phasias est telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum post sæcula longa revisam,
Tu facis , ò castris miles amice meis.
Pone metus igitur : mitescet Cæsaris ira ;
Et veniet votis mollior hora tuis.
Néve moram timeas , tempus quod quarimus instat ;
Cunctaque lætitiæ plena triumphus habet.
Dum domus , & nati , dum mater Livia gaudet,
Dum gaudes patriæ magne & usque pater ;
Dum sibi gratatur populus , totàn quæ per urbem
Omnis odoratis ignibus ara calet ;
Dum præbet faciles aditus venerabile templum ;
Sperandum est nostras posse valere preces.
Dixit , & aut ille est tenuis delapsus in auras,
Cæperunt sensus aut vigilare mei.

Si dubitem, quin his faveas, ô Maxime, dictis,
 Memnonio cygnos esse colore putem.
 Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor:
 Nec, quod erat candens, fit terebinthus, ebur;
 Conveniens animo genus est tibi nobile: namque
 Pectus & Herculeæ simplicitatis habes.
 Livor iners vitium mores non exit in istos;
 Utque latens ima vipera serpit humo.
 Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum:
 Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
 Ergo alii noceant miseris, optentque timeri,
 Tinctaque mordaci spicula felle gerant:
 At tua supplicibus domus est assueta juvandis:
 In quorum numero me, precor, esse velis.

ELEGIA IV.

Ad Rufinum.

HÆC tibi non vanam portantia verba salutem
 Naso Tomitana mittit ab urbe tuus;
 Utque suo faveas mandat, Rufine, Triumpho,
 In vestras venit si tamen ille manus.
 Est opus exiguum, vastisque paratibus impar.
 Quale tamen cunque est, ut curare rogo.
 Firma valent per se, nullumque Machaona quarunt;
 Ad medicam dubius confugit æger opem.
 Non opus est magnis placido lectore poetis:
 Quamlibet invitum difficilemque tenent.
 Nos, quibus ingenium longi minuire labores,
 Aut etiam nullum forsitan ante fuit,
 Viribus infirmi, vestro candore valemus;
 Quem mihi si demas, omnia rapta putem.
 Cunctaque cum mea sint promisso nixa favore,
 Precipuum veniæ jûs habet ille liber.

Spectatum vates alii scripsere triumphum.

Est aliquid memori visa notare manu.

Nos ea vix avidam vulgi captata per aurem

Vidimus : atque oculi fama fuere mei.

Scilicet affectus. similes , aut impetus idem,

Rebus ab auditis conspicuisque venit ?

Nec nitor argenti , quem vos vidistis & auri,

Quod mihi defuerit , pûrpuraque illa , quoror.

Sed loca , sed gentes formata mille figuris

Nutriscent carmen præliaque ipsa meum,

Et regum vultus , certissima ignora mentis,

Juvissent aliqua forsitan illud opus.

Plausibus ex ipsis populi lætæque favore

Ingenium quodvis incaluisse potest.

Tamque ego iunxissem tali clamore vigorem,

Quam rudis audita miles ad arma tuba.

Pectora sint nobis nivibus glacieque licebit,

Atque hoc , quem patior , frigidiora loco :

Illa ducis facies in curru stantis eburno,

Excuteret frigus sensibus omne meis.

His ego d fectus , dubiisque auctoribus usus,

Ad veni venio jure favoris opem.

Nec mihi nota ducum , nec sunt mihi nota locorum

Nomina : materiam non habuere manus.

Pars quota de tantis rebus , quam fama referre,

Aut aliquis nobis scribere posset , erat ?

Quo magis , ô lector , debes ignoscere , siquid

Er atum est illic , præteritumve mihi.

Adde quod assiduam domini meditata querelam

Al iterum carmen vix mea versa lyra est.

Vix bona post tanto querenti verba subibant,

Et gaudere aliquid , res mihi visa nova est.

Utque reformidant insuetum lumina solem,

Sic ad lætitiâ mens mea segnis erat.

Est quoque cunctarum novitas gratissima rerum,
Gratiaque officio, quod mora tardat, abest.
Cætera certatim de magno scripta triumpho
Jam pridem populi suspicor ore legi.
Illa bibit sitiens lector, mea pocula plenus:
Illa recens pota est, nostra tepebit aqua.
Non ego cessavi, nec fecit inertia serum:
Ultima me vasti sustinet ora freti.
Dum venit hac rumor, properataque carmina sunt,
Factaque eunt ad vos, annus abisse potest.
Nec minimum refert, intacta rosaria primus,
An sera carpas panem relicta manu.
Quid mirum lectis exhausto floribus horto,
Si duce non facta est digna corona suo?
Deprecor, hæc vatum contra sua carmina ne quis
Dicta putet, pro se Musa locuta mea est.
Sunt mihi vobiscum communia sacra, poetæ,
In vestro miseris si licet esse choro.
Magnaque pars animi, mecum vixistis amici,
Hæc ego vos absens nunc quoque parte colo,
Sint igitur vestro mea commendata favore
Carmina, non possum pro quibus ipse loqui.
Scripta placent à morte ferè, quia lædere vivos
Livor, & injusto carpere dente solet.
Si genus est mortis malè vivere; terra moratur,
Et desunt fati sola sepulcra meis.
Denique opus nostræ culpetur ut undique curæ;
Officium nemo qui reprehendat erit.
Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas:
Hæc ego contentos auguror esse Deos.
Hæc facit ut veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat casu non minus agna bove.
Res quoque tanta fuit, quantæ subsistere summo
Æneidos vati grande fuisset onus.

Ferre etiam molles Elegi tam vasta triumphī
Pondera disparibus non potuere rotis.
Quo pede nunc utar, dubia est sententia nobis;
Alter enim de te, Rhene, triumphus adest.
Irrita verorum non sunt præsagia vatum.
Danda Jovi laurus, dum prior illa viret.
Nec mea verba legis, qui sum summotus ad Istrum,
Non bene pacatis flumina pota Getis;
Ista Dei vox est: Deus est in pectore nostro,
Hoc duce prædico vaticinorque Deo.
Quid cessas currum pompamque parare triumphis
Livia? dant nullas jam tibi bella moras.
Perfida damnatas Germania projicit hastas.
Jam pondus dices omen habere meum.
Crede, brevique fides aderit; geminabit honorem
Filius, & junctis, ut prius, ibit equis.
Prome, quod injicias humeris victoribus, ostrum.
Ipsa potest solitum nosse corona caput.
Scuta sed & galeæ gemmis radientur & auro,
Stentque super victos trunca trophæa viros.
Oppida turritis cingantur eburnea muris,
Fictaque res vero more putetur agi.
Squallidus immissos fracta sub arundine crines
Rhenus, & infectas sanguine portet aquas.
Barbara jam capti poscunt insignia Reges,
Téxtaque fortuna divitiora sua.
Et quæ præterea virtus invicta tuorum
Sæpè parata tibi, sæpè paranda facit.
Di quorum monitu sumus eventura locuti,
Verba, precor, celeri nostra probate fide;

ELEGIA V.

Ad Cottam.

Quam legis unde tibi mittatur epistola, quæris?
 Hinc, ubi cæruleis jungitur Ister aquis.
Ut regio dicta est, succurrere debet & auctor,
 Læsus ab ingenio Naso poeta suo.
Qui tibi, quam mallet præsens asserre salutem,
 Mittit ab hirsutis, Maxime Cotta, Getis.
Legimus, o juvenis, patrii non degener oris,
 Dicta tibi pleno verba diserta foro.
Quæ, quamquam lingua mihi sunt properante per horas
 Lecta lacis multas, pauca fuisse queror,
 Plura sed hæc feci relegendo sæpè, nec umquam
 Hæc mihi, quam primo grata fuere minu.
Cumque sua toties nihil è dulcedine perdant,
 Viribus illa suis, non novitate placent.
Felices quibus hæc ipso cognoscere in actu,
 Et tam facundo contigit ore frui!
Nam quamquam sapor est allata dulcis in unda,
 Gratus ex ipso fonte bibuntur aquæ.
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
 Quàm de cælata sumere lance juvat.
At nisi peccassem, nisi me mea Musa fugasset,
 Quod legi, tua vox exhibuisset opus.
Utque fui solitus, sedissem forsitan unus
 De centum iudex in tua verba viris.
Major & impleffet præcordia nostra voluptas,
 Dum traheret dictis annueremque tuis.
Quem quoniam fatum, patria vobisque relictis
 Inter inhumanos maluit esse Getas;
Quod licet, ut videar tecum magis esse, legendo-
 Sæpè, precor, studii pignora mitte tui.

Exemploque meo , nisi dedignaris idipsum,
 Utere , quod nobis rectius ipse dares.
 Namque ego , qui perii jam pridem , Maxime , vobis,
 Ingenio nitor non periisse meo.
 Redde vicem ; nec rara tui monumenta laboris
 Accipiant nostræ grata futura manus.
 Dic tamen , ô juvenis studiorum plene meorum,
 Ecquid ab his ipsis admonere mei ?
 Ecquibus aut recitas factum modò carmen amicis,
 Aut , quod sæpè soles , exigis , ut recitent ?
 Interdum queritur tua mens oblita quid absit :
 (Nescio quid certè sentit abesse sui.)
 Utque loqui multum de me præsentè solebas,
 Nunc quoque Nasonis nomen in ore tuo est ?
 Ipse quidem , Getico peream violatus ab arcu,
 (Et sit periri quam prope poena vides)
 Te nisi momentis video pænè omnibus absens,
 (Gratia dîs : menti quolibet ire licet.)
 Hac ubi perveni , nulli cernendus , in Urbem,
 Sæpè loquor tecum , teque loquente fruor.
 Tunc mihi difficile est , quam sit bene , dicere , quamque
 Candida judiciis illa sit hora meis.
 Tunc me (siqua fides) cælesti sede receptum
 Cum fortunatis suspicor esse Deis.
 Rursus ubi huc redii , cælum superòsque relinquo,
 A Styge nec longè Pontica distat humus.
 Unde ego si fato nitor prohibente reverti ,
 Spem sine profectu , Maxime , tolle mihi.

ELEGIA VI.

Ad Sodalitæ.

NAso suo , posuit nomen cui pænè , sodali
 Mittit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.

At si cauta parum scripsisset dextra quis esses,
 Forſitan officio parta querela foret.
 Cur tamen hoc aliis tutum credentibus, unus
 Appellent ne te carmina noſtra rogas?
 Quanta ſit in media clementia Cæſaris ira,
 Si noliſcis; ex me certior eſſe potes.
 Huic ego quam patior nil poſſem dem ere pœnæ,
 Si iudex meriti congeret eſſe mei.
 Non vetat ille ſui quemquam meminiffe ſodalis:
 Nec prohibet tibi me ſcribere, tēque mihi.
 Nec ſcelus admittas, ſi conſoleris amicum,
 Mollibus & verbis aſpera fata leves.
 Cur, dum tuta times, facis ut reverentia talis
 Fiat in Auguſtos invidioſa Deos?
 Fulminis afflatoſ interdum vivere telis
 Vidimus, & reſſci non prohibente Jove.
 Nec, quia Neptunus navem lacerarat Ulyſſis,
 Leucothee nanti ferre negavit opem.
 Crede mihi, miſeris cæleſtia numina parcant,
 Nec ſemper læſos & ſine fine premunt.
 Principe nec noſtro Deus eſt moderatior ullus.
 Juſtitia vires temperat ille ſuas.
 Nuper eam Cæſar factio de marmore templo,
 Jam pridem poſuit mentis in æde ſuæ.
 Juppiter in multos temeraria fulmina torquet,
 Qui pœnam culpa non meruere pati.
 Obruerit cū tot ſævis Deus æquoris undis,
 Ex illis mergi pars quota digna fuit?
 Cū pereant acie fortiffima quæque, vel ipſo
 Iudice, delectus Martis iniquus erit.
 A ſi forte velis in noſ inquirere nemo eſt
 Qui ſe quod patitur, comenſiſſe neget.
 Adde quod extinctoſ vel aqua, vel Marte, vel igni,
 Nulla poteſt æternū reſtituiſſe dies.

Reſti-

Restituit multos, aut pœnæ parte levavit
 Cæsar, & in multis me velit esse precor.
 An tu, cum tali populus sub principe simus,
 Alloquio, profugi credis inesse metum?
 Forsitan hæc domino Bufiride jure timeres,
 Aut solito clausos urere in ære viros.
 Desine mixtum animum vano infamare timore,
 Sava quid in placidis saxa vereris aquis?
 Ipse ego quod scripsi primo sine nomine vobis
 Vix exculari posse mihi videor.
 Sed pavor attonito rationis ademerat usum:
 Cesserat omne novis consiliûmque malis.
 Fortunamque meam metuens, non vindicis iram,
 Terrebar titulo nominis ipse mei.
 Hactenus admonitus memori concede poëtæ,
 Ponat ut in chartis nomina chara suis.
 Turpe erit ambobus, longo mihi proximus usa
 Si nulla libri parte legare mei.
 Ne tamen iste metus somnos tibi rumpere possis
 Non, ultra quàm vis, officiolus ero.
 Téque tegam, qui sis, nisi cùm permiseris ipse,
 Cogetur nemo munus habere meum.
 Tu modò, quem poteras vel apertè tutus amares
 Si res est anceps illa, latenter ama.

ELEGIA VII.

Ad Amicos.

VERba mihi desunt eadem tam sæpè roganti,
 Jamque pudet vanas sine carere preces,
 Tædia consimili fieri de carmine bovis,
 Quidque petam, cunctos edidicisse reor.
 Nostraque quid portet jam nostris epistola, quamvis
 Charta sit à vinclis non labefacta suis.

Ergo mutetur scripti sententia nostri ;
Ne toties contra , quam rapit annis eam.
Quod bene de vobis speravi , ignoscite amici,
Talia peccandi jam mihi finis erit.
Ne gravis uxori dicar , quæ scilicet in me
Quàm proba , tam timida est , experiensque parum.
Hoc quoque Naso seres : etenim pejora tulisti.
Jam tibi sentiri sarcina nulla potest.
Ductus ab armento taurus detrectat aratrum,
Subtrahit & duro colla novella iugo:
Nos , quibus assuevit fatum crudeliter uti,
Ad mala jam pridem non sumus ulla rudes.
Venimus in Geticos fines , moriamur in illis,
Pârcaque ad extremum , qua mea cœpit , eat.
Spem juvet amplecti , quæ non juvat irrita semper :
Et fieri cupias siqua , futura putes.
Proximus huic gradus est , bene desperare salutem,
Sèque semel vera scire perisse fide.
Curando fieri quædam majora videmus
Vulnera , quæ melius non tetigisse fuit.
Mitius ille perit subita qui mergitur unda,
Quàm sua qui liquidis brachia lassat aquis;
Cur ego concepi Scythicis me posse carere
Finibus , & terra prosperiore frui ?
Cur aliquid de me speravi lenius unquam ?
An fortuna mihi sic mea nota fuit ?
Torqueor en gravius repetitaque forma locorum
Exsilium renovat triste , recensque facit.
Est tamen utilius studium cessare meorum,
Quam , quas admorine , non valuisse preces.
Magna quidem res est , quam non audetis amici ;
Sed si quis peteret , qui dare veller , erat.
Dummodo non vobis hoc Cæsaris ira negarit;
Fortiter Euxinis immeriemur aquis.

ELEGIA VIII.

Ad Maximum.

QUÆ tibi quærebam memorem testantia curam,
 Dona Tomitanus mittere posset ager.
 Dignus es argento, fulvò quoque dignior auro:
 Sed te, cùm donas, ista juvare solent.
 Nec tamen hæc loca sunt ullò pretiosa metallo,
 Hostis ab agricola vix finit illa fodi.
 Purpura sæpè tuos fulgens protexit amictus:
 Sed non Sarmaticò tingitur illa mari.
 Vellera dura ferunt pecudès, & Palladis uti
 Arte Tomitanæ non didicere furus.
 Fæmina pro lana Cerealia munera frangit,
 Suppositoque gravem vertice portat aquam.
 Non hîc pampineis amicitur vitibus ulmus:
 Nulla premunt ramos pondere poma suos.
 Tristia deformes patiunt absinthia campi,
 Tèrraque de fructu quam sit amara docet.
 Nil igitur tota Ponti regione sinistri,
 Quod mea sedulitas mittere posset, erat.
 Clausa tamèn nisi Scythica tibi tela phæretra:
 Hoste precon fiant illa cruenta tuo.
 Hos habet hæc calamos, hos hæc habet ora libellos,
 Hæc viget in nostris, Maxime, Musa locis.
 Quæ quamquam misisse pudet, quia parva videntur,
 Tu tamen hæc, quæso, consule missa boni.

ELEGIA IX.

Ad Brutum.

Quod sit in his eadem sententia, Brute, libelli,
 Carmina, nescio quem, carpere nostræ refert:

Nil nisi me terra fruatur ut propiore, rogare,
 Et quam sim densò cinctus ab hoste, loqui.
 O quam de multis vitium reprehenditur unum:
 Hoc peccat solum si mea Musa, bene est.
 Ipse ego librorum video delicta meorum;
 Cum sua plus iusto carmina quilibet prober.
 Auctor opus laudat, sic forsitan Accius olim
 Thestiten facie dixerit esse bona.
 Iudicium tamen hic nostrum non decipit error,
 Nec quidquid genui, protinus illud amo.
 Cur igitur si me video delinquere, peccem,
 Et patiar scripto crimen inesse, rogare?
 Non eadem ratio est, sentire, & demere morbos,
 Sensus inest cunctis, tollitur arce malum.
 Sape aliquod verbum, capiens mutare, relinquo:
 Iudicium vires debituantque meum.
 Sape piget (quid enim dubitem tibi vera fateri):
 Corrigenè, & longi ferre laboris onus.
 Scribentem iuvat iple favor, minuitque laborem,
 Cumque suo crescens pectore feruet opus.
 Corrigenè at res est tanto magis ardua, quanto
 Magnus Aristarcho maior Homerus erat.
 Sic animum lento curarum frigore lædit,
 Ut cupidi cursor frena retentat equi.
 Atque ita di mites minuant mihi Cæsaris iram,
 Ossaque paccata nostra tegantur humo;
 Ut mihi conanti nunquam intendere curas,
 Fortune species obitat acerba meæ.
 Virque mihi videor, faciam quod carmina sanus,
 Inque feris eadem corrigere illa Getis,
 Nil tamen est scriptis magis excusabile nostris,
 Quam sensus cunctis præne quod unus inest.
 Lata fere lætus cecini, cano tristia tristis:
 Conveniens operi tempus utrumque suo est.

Quid nisi de vitio scribam regionis amarae,
 Utque solo moriar commodiore precer?
 Cum toties eodem dicam, vix audior ulli,
 Verbaque profectu dissimulata carent.
 Et tamen hæc eadem cum sint, non scribimus isdem
 Unaque per plures vox mea tentat opem.
 Anne bis ut sensum lector reperiret eundem,
 Unus amicorum, Brute, rogandus erat?
 Non fuit hoc tanti, confessio ignoscite doctis
 Vilior est operis fama salute mea.
 Denique materiz quam quis sibi finxerit ipse,
 Arbitrio variat multa poeta suo.
 Musa mea est index nimium queque vera malorum,
 Atque incorrupti pondera testis habet.
 Nec liber ut fieret, sed uti sua cuique daretur
 Littera, propositum curaue nostra fuit.
 Postmodo collectas, utcumque sine ordine, junxi:
 Hoc opus electum ne mihi fortè putes.
 Da veniam scriptis, quorum non gloria nobis
 Causa, sed utilitas officiumque fuit.

P. OVIDIJ NASONIS,

DE PONTO, LIBER IV.

ELEGIA I.

Ad Sex. Pompejum.

Accipe Pompæi, deductum carmen ab illo;
 Debitor est vitæ qui tibi Sexte, suæ.
 Qui seu non prohibes à me tua nomina poni,
 Accedet meritis hæc quoque summa tuis.
 Sive trahis vultus, equidem peccasse fatebor à

Delicti tamen est causa probanda mei.
 Non potuit mea mens, esset quin grata, teneri,
 Sit, precor, officio non gravis ira pio.
 O quoties ego sum libris mihi visus in istis
 Impius, in nullo quod legerere loco!
 O quoties, alij vellem cum scribere, nomen
 Rettulit in ceras inscia dextra tuum!
 Ipse mihi placuit mendis in talibus error,
 Et vix invita est facta litura manu.
 Viderit ad summum, dixi, lice: ipse queratur:
 Ah pudet offensam non meruisse prius!
 Da mihi, siquid ea est, habentem pectora Lethæ,
 Oblitus potero non tamen esse tui.
 Idque sinas, oro; nec fastidita repellas
 Verba; nec officio crimen inesse putes.
 Et levis hæc meritis referatur gratia tantis:
 Si minus, invito te quoque gratus ero.
 Numquam pigra fuit nostris tua gratia rebus,
 Nec mihi munificas arca negavit opes.
 Nunc quoque nil subitis clementia terrore fatis,
 Auxilium vitæ fertque refertque mea.
 Unde, rogas forsitan, fiducia tanta futuri
 Sit mihi? quod fecit quisque tueretur opus.
 Ut venus artificis labor est, & gloria Coi.
 Æquoreo madidas quæ premit imbre comas,
 Arcis ut Actææ vel eburna, vel ærea custos,
 Bellica Phidiaca stat Dea facta manu;
 Vendicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum,
 Ut similis veræ vacca Myronis opus;
 Sic ego pars rerum non ultima, Sexte, tuarum,
 Tutelæque feror manus opusque tuæ.

ELEGIA II.

Ad Servorum.

Quod legis, ò vates, magnorum maxime vatū,
 Venit ab intonsis usque, Severe, Getis:
 Cujus adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
 Si modò permittis dicere vera, pudet.
 Orba tamen numeris cessavit epistola numquam
 Ire per alternas officiosa vices,
 Carmina sola tibi memorem testantia curam,
 Non data sunt: quid enim, quæ facis ipse, darena?
 Quis mel Aristæo, quis Baccho vina Fallerno,
 Triptolemo fruges, poma det Alcinoos?
 Fertile pectus habes, interque Heliconæ colentes
 Uberius nulli provenit ista seges.
 Mittere ad hunc carmen, frondes erat addere filvis,
 Hæc mihi cunctandi causa, Severe, fuit.
 Nec tamen ingenium nobis respondet, ut ante,
 Sed siccum sterili vomere litus aro.
 Scilicet ut limus venas excæcat in undis,
 Læsaque suppresso fonte resistit aqua;
 Pectora sic mea sunt limo vitata malorum,
 Et carmen vena pauperiore fluit.
 Siquis in hac ipsum terra posuisset Homerum;
 Effet, crede mihi, factus & ille Gætes.
 Da veniam fasso; studiis quoque frena remissi,
 Ducitur & digitis littera rara meis.
 Impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit,
 Qui prius in nobis esse solebat, abest.
 Vix venit ad partes, vix sumptæ Musa tabellæ
 Imponit pigras pænè coacta manus.
 Parvaque, ne dicam scribendi nulla voluptas
 Est mihi: nec numeris necere verba juvat.

Sive quod hinc fructus adeo non cepimus ullos;
 Principium nostri res sit ut ista mali:
 Sive quod intenebris numerosos ponere gressus,
 Quodque legas nulli, scribere carmen, idem est.
 Excitat auditor studium, laudataque virtus
 Crescit, & immensum gloria calcar habet.
 Hic mea cui recitem, nisi flavis scripta Corallis,
 Quasque alias gentes barbarus Ister habet?
 Sed quid solus agam? quaque infelicia perdam
 Otia materia, surripiamque diem?
 Nam, quia nec vinum, nec me tenet alea fallax,
 Per quæ clam taciturni tempus abire solet;
 Nec me, quod cuperem, si per fera bella liceret,
 Oblectat cultu terra novata suo.
 Quid, nisi Pierides, solatia frigida restant,
 Non bene de nobis quæ meruerunt, deæ?
 At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,
 Utiliter studium quod tibi cedit, ama;
 Sacraque Musarum merito cole, quodque legamus,
 Huc aliquod curæ mitte recentis opus.

ELEGIA III.

Ad Anicum instabilem.

CONquerar, an taceam? ponam sine nomine crimen?
 An notum, qui sis, omnibus esse velim?
 Nomine non utar, ne commendere querela,
 Queraturque tibi carmine fama meo.
 Dum mea puppis erat valida fundata carina,
 Qui mecum velles currere primus eras,
 Nunc, quia contraxit vultum fortuna, recedis,
 Auxilio postquam si i. opus esse tuo.
 Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri,
 Quisque sit, audito nomine, Naso, rogas.

Ille ego sum, quamquam non vis audire, vetusta
Pene puer puero junctus amicitia.
Ille ego, qui primus tua serua nosse solebam,
Qui tibi iucundis primus adesse jocos.
Ille ego victor, denique domesticus usu;
Ille ego iudiciis unica Musa tuis.
Ille ego sum, qui nunc an vivam, perfide nescis,
Cura tibi de quo querere nulla fuit.
Sive fui numquam carus, simulasse fateris:
Seu non fingebas, invenire levis.
Aut, age, dic, aliquam, quæ te mutaverit, iram
Nam nisi iusta tua est, iusta querela mea est.
Quod te nunc crimen similem vetat esse priori?
An crimen, capi quod miser esse, vocas?
Si mihi rebus opem nullam factisque ferebas;
Venisset verbis charita notata tribus,
Vix equidem credo, sed & insultare jacenti
Te mihi, nec verbis parcere, fama refert.
Quid facis ab demens? cur, si fortuna recedat,
Naufragio lacrymas eripis ipse tuo?
Hæc dea non stabili quam sitilevis orbe satetur,
Quæ summum dubio sub pede semper habet;
Quolibet est folio, quavis incertior aura:
Par illi levitas, improbe, sola tua est.
Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quæ valere, ruunt.
Divitis audita est cui non opulentia Crecæ?
Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.
Ille Syracosia modò formidatus in urbe,
Vix humili duram repulit arte famem.
Quid fuerat Magno majus? tamen ipse rogavit
Summissa fugiens voce clientis opem.
Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
Indignus effectus omnibus ipse magis.

Ille Jugurthino clarus Cimbroque triumpho,
 Quo victrix toties Consule Roma fuit;
 In cæno Marius jacuit cannaque palustri,
 Pertulit & tanto multa pudenda viro.
 Ludit in humanis divina potentia rebus,
 Et certam præsens vix habet hora fidem.
 Littus ad Euxinum siquis mihi diceret, ibis,
 Et metues. arco ne feriare Getæ,
 I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos,
 Quidquid & in tota nascitur Anticira.
 Sum tamen hæc passus, nec, si mortalia possem,
 Et summi poteram tela cavere Dei.
 Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
 Dum loqueris, fieri tristia pota.

ELEGIA IV.

Ad Sex. Pompejum.

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
 Non intermissis ut fluat imber aquis.
 Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
 Mistæ furè duris ullis herba rubis.
 Nil adeo fortuna gravis miserabile fecit,
 Ut minuant nulla gaudia parte malum.
 Ecce domo, patriaque carens, oculisque meorum,
 Naufragus in Gericæ littoris ætus aquas;
 Quæ tamen inveni vultum diffundere causa
 Possem, fortuna nec meminisse meæ.
 Nam mihi cum fulva tristis spatierer arens,
 Visa est à tergo penna dedisse sonum.
 Respicio: nec corpus erat, quod cernere possem,
 Verba tamen sunt hæc aure recepta mea.
 Enego lætarum venio tibi nuntiæ rerum,
 Fama per immensas ære lapsa vias.

Consule Pompejo, quo non tibi charior alter
 Candidus & felix proximus annus erit.
 Dixit: & ut lato Pontum rumore replevit,
 Ad gentes alias hinc dea vertit iter.
 At mihi dilapsis inter nova gaudia curis,
 Excidit asperitas hujus iniqua loci.
 Ergo ubi, Janc biceps, longum referaveris annum,
 Pulsus & a sacro mense December erit.
 Purpura Pompejum summi velabit honoris,
 Ne titulis quidquam debeat ille suis.
 Cernere jam videor rumpi penetralia turba
 Et populum ladi dificiente loco.
 Templaque Tarpeæ primum tibi sedis aditu
 Et fieri facilis in tua vota Deos.
 Colla boves niveos certæ præbere securi,
 Quos aluit caropis herba Falisca suis.
 Cumque Deos omnes, tum quos impensus æquos
 Esse tibi cupias, cum Jove Cæsar erit.
 Cæria te excipiet, patresque lex more vocati
 Intendent aures ad tua verba suas.
 Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore,
 Utque solet, tulerit prospera verba diem.
 Egeris & meritis superis cum Cæsare grates,
 Qui causam, facias cur ita sæpe, dabit.
 Inde domum repetes toto comitante Senatu.
 Officium populi vix capiente domo.
 Me miserum turba quod non lego cernor in illa,
 Nec poterunt istis lumina nostra frui.
 Quamlibet absentem, quâ possum, mente videbo:
 Adspiciet vultus Consulis illa sui.
 Di faciant, aliquo subeat tibi tempore nostrum
 Nomen, & , Heu, dicas, quid miser ille facit?
 Hæc tua proulerit siquis mihi verba, fatebor,
 Protinus exsilium mollius esse meum.

ELEGIA V.

Ad eundem jam Consulem.

ITe leves elegi doctas ad Consulis aures,
 Verbaque honorato ferte legenda viro.
 Longa via est, nec vos pedibus proceditis æquis,
 Testaque brumali sub nive terra latet.
 Cum gelidam Tracen, & opertum nubibus Æmum,
 Et maris Ionii transferitis aquas;
 Luce mihi decima dominatam venietis in urbem,
 Ut festinatum non faciatis iter.
 Protinus inde domus vobis Pompæja petatur:
 Non est Augusto iunctior ulla foro.
 Siquis, ut in populo qui sitis, & unde, requirat,
 Nomina decepta quælibet aure ferat.
 Ut sit enim tutum, sicut reor esse, fateris
 Verba minus certè ficta timoris habent.
 Copia nec vobis nullo prohibente videndi
 Consulis, ut limen contigeritis, erit.
 Aut reget ille suos dicendo jura Quirites,
 Conspicuum signis cum premet altus ebur:
 Aut populi reditu positam componet ad hastam,
 Et minui magnæ non finet urbis opes;
 Aut ut erunt patres in Julia templa vocati,
 De tanto dignis consule rebus ager,
 Aut feret Augusto solitantæ natoque salutem,
 Deque parum noto consulat officio.
 Tempus ab his vacuum Cæsar Germanicus omne
 Auferet. à magnis hunc colit iose Deis.
 Cum tamen à turba rerum requieverit harum,
 Ad vos mansuetas porriget ille manus.
 Quidque parens ego vester agam, fortasse requirer;
 Talia vos illi reddere verba volo.

Vivit adhuc , vitamque tibi debere fatetur,
 Quod prius à mihi Cæsare munus habet.
 Te sibi cum fugeret memori solet ore referre,
 Barbariæ tutas exhibuisse vias.
 Sanguine Bistonium quod non tepefecerit ensem,
 Effectum cura pectoris esse tui.
 Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ
 Munera , ne proprias attenuaret opes.
 Pro quibus ut meritis referatur gratia , jurat,
 Se fore mancipium tempus in omne tuum.
 Nam prius umbrosa carituros arbore montes,
 Et freta velibolas non habitura rates,
 Fluminaque in fontes cursu reditura supino;
 Gratia quam meriti possit abire tui.
 Hæc ubi dixeritis , servet sua dona , rogatæ,
 Sic fuerit vestræ causa peracta viz.

ELEGIA IV.

Ad Brutum.

Quam legis , ex illis tibi venit epistola , Bruto;
 Nasonem nolles in quibus esse locis.
 Sed quod tu nolles , voluit miserabile fatum,
 Hei mihi , plus illud , quam tua vota valet !
 In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est;
 Jam tempus lustri transit in alterius.
 Perstat enim fortuna tenax ; vorisque malignum
 Opponit nostris insidiosa pedem,
 Certus eras pro me , Fabiæ laus Maxime gentis,
 Numen ad Augustura supplice voce loqui.
 Occidis ante preces , causamque ego , Maxime , mortis
 (Nec fueram tanti) me reor esse tuæ.
 Jam timeo nostram cuiquam mandare salutem:
 Ipsum morte tua concidit auxilium.

Cœperat Augustus deceptæ ignoscere culpæ;
Spem nostram, terras deseruitque simul.
Quale tamen potui de cælite, Brute recenti
Vestra procul positus carmen in ora dedi.
Quæ profit pietas utinam mihi, sitque malorum
Jam modus: & sacrae mitior ira domus!
Te quoque idem, liquido possum jurare precari,
O mihi non dubia cognite, Brute, fide!
Nam cum præstiteris verum mihi semper amorem,
Hic tamen adverso tempore crevit amor.
Quique tuas pariter lacrymas nostrasque videret;
Passuros poenam crederet esse duos.
Lenem te miseris genuit natura, nec ulli
Mitius ingenium, quam tibi, Brute, dedit.
Ut qui, quid valeas, ignoret, Marte forensi
Posse tuo peragi vix putet ore reos.
Scilicet ejusdem est, quamvis pugnare videtur,
Supplicibus facilem, fontibus esse truce.
Cum tibi suscepta est legis vindicta severa;
Verba velut tinctum singula virus habent.
Hostibus eveniat, quam sis violentus in armis
Sentire, & linguæ tela subire tux.
Quæ tibi tam tenui cura limantur, ut omnes
Istius ingenium corporis esse negent.
At si quem lædi fortuna cernis iniqua,
Mollior est animo femina nulla tuo,
Hoc ego præcipue sensi, cum magna meorum
Notitiam pars est infœciata mei.
Immemor illorum, vestri non immemor unquam,
Qui mala sollicitè nostra levastis, ero.
Et prius (heu nobis nimium conterminus) Ister,
In caput Euxino de mare vertet iter,
Utque Thyestæ redeant si tempora mensæ,
Solis ad Eoas currus agatur aquas:

Quam quisquam vestrum, qui me doluistis ademptum
Arguat ingratum non meminisse sui.

ELEGIA VII.

Ad Vespalem.

Missus es Euxinas quoniam Vestalis ad undas,
Ut possis reddas jura sub axe locis;
Aspicias, en Præses, quali jaceamus in arvo;
Nec me testis eris falsa solere queri.
Accedet voci per te non irrita nostræ;
Alpinis juvenis regibus orte, fides.
Ipse vides certè glacie concrescere Pontum,
Ipse vides rigido stantia vina gelu.
Ipse vides, onerata ferox ut ducat Iazyx
Per medias Istri plaustra bubulcus aquas.
Aspicias & mitti sub adunco toxeca ferro,
Et telum causas mortis habere duas.
Atque utinam pars hæc tantum spectata fuisset,
Non etiam proprio cognita Marte tibi!
Tenditis ad primum per densa pericula pilum;
Contigit ex merito qui tibi nuper honos.
Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
Ipsa tamen virtus ordine major erit.
Non negat hoc Ister: cujus tua dextera quondam
Puniceam Getico sanguine fecit aquam.
Non negat Ægyptos, quæ te lubeunte recepta
Sensit in ingenio nil opis esse loci.
Nam, dubium est positu melius defensa manuvè,
Urbs erat in summo nubibus æqua iugo.
Sithonio regi ferus interceperat illam
Hostis, & ereptas victor habebat opes.
Donec flumine devecta Vitellius unda
Intulit, exposito milite, signa Getis.

At tibi, progenies alti fortissima Donni,
 Venit in adverlos impetus ire viros.
 Nec mora, conspicuus longè fulgentibus armis,
 Fortia ne possint facta latore, caves:
 Ingentique gradu contra ferrumque, locumque
 Saxaque brumali grandine plura subis.
 Nec te missa super jaculorum turba moratur,
 Nec quæ vipereo tela cruore madent.
 Spicula cum pictis hærent in cassident pennis,
 Parsque ferè scuti vulnere nulla vacat.
 Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus,
 Sed minor est acri laudis amore dolor.
 Talis apud Trojam Dapais pro navibus Ajax
 Dicitur Hecitoreas sustinuisse faces.
 Ut propius ventum est, admotaque dextera dextræ,
 Resque fero poruit cominus ense geri,
 Dicere difficile est, quid Mars tuus egerit illic,
 Quotque neci dederit, quotque quibusque modis.
 Ense tuo factos calcabas victor acceryos,
 Impositoque Getes sub pede multus erat.
 Pugnat ad exemplum primi minor ordine pili,
 Multoque fert miles vulnera, multa facit.
 Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
 Ante citos quantum Pegalus ibat equos.
 Vixit Ægyptos, testataque tempus in omne,
 Sunt tua, Vestalis, carmine facta meo.

ELEGIA VIII.

Ad Suillum.

Littera sera quidem, studiis exculte Suilli,
 Huc tua pervenit, sed mihi grata tamen.
 Quæ, pia si posset superos lenire rogando
 Gratia, latitum te mihi dicis opem.

Ut jam nil præstes, animi sum factus amici
 Debitor, & meritum velle juvare, voco;
 Imperus iste tuus longum modo duet in ævum;
 Neve malis pietas sit tua lassâ meis.
 Jus aliquod faciunt affinia vincula nobis,
 Quæ semper maneant illabefacta precor.
 Nam tibi quæ conjux, eadem mihi filia penè est:
 Et quæ te generum, me vocat illa virum.
 Hei mihi, si lectis vultum tu versibus istis,
 Ducis, & affinem te pudet esse meum!
 At nihil hic dignum poteris reperire pudore,
 Præter fortunam, quæ mihi cæca fuit.
 Seu genus excutiat, equites ab origine prima,
 Usque per innumeros inveniemur avos:
 Sive velis, mores, qui sint inquirere nostri,
 Errorem misero detrahe: labe carent.
 Tu modo, siquit agi sperabis posse precando,
 Quos colis, exora supplice voce Deos.
 Di tibi sunt Cæsar, juvenis, tua numina placa,
 Hac certè nulla est notior ara tibi.
 Non finit illa sui vanas Antistitis unquam
 Esse preces, nostris hinc pete rebus opem.
 Quamlibet exigua si nos ea juverit aura,
 Obruta de mediis cymba resurget aquis.
 Tunc ego thura feram rapidit solemnibus flammis,
 Et quantum valeant numina, testis ero.
 Nec tibi de Pario statuam, Germanice, templum
 Marmore, carpsit opes illa ruina meas.
 Tempia domus facient vobis urbesque beatæ:
 Naso suis opibus, carmine, gratus erit.
 Parva quidem, fateor, pro magnis munera reddi,
 Cum pro concessa verba salute damus.
 Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abundè est,
 Et finem pietas contigit illa suum.

Nec quæ de parva pauper dis libat accerræ,
Ihura minus, grandi quam data lance, valent.
Agnæque tam lactens, quam gramine pasta Falisco,
Victima Tarpejos inficit ista focos.
Nec tamen officio vatum per carmina factio
Principibus res est aptior ulla viris.
Carmina vestrarum peragunt præconia laudum.
Nêve sit auctorum fama caduca, cavent.
Carminæ sit vivax virtus, experisque sepulcri,
Notitiam seræ posteritatis habet.
Tabida consumit ferrum lapidemque vetustas,
Nullaque res majus tempore robur habet.
Scripta ferunt annos: scriptis Agamemnona nosti,
Et quisquis contra, vel simul arma tulit.
Quis Thebas septemque duces sine carmine nosset,
Et quidquid post hæc, quidquid & ante fuit?
Di quoque carminibus (si fas est dicere) fiunt,
Tantaque majestas ore canentis eget.
Sic Chaos ex illa naturæ mole prioris,
Digestum partes scimus habere suas:
Sic affectantes cælestia regna Gigantes,
Ad Styga nubifero vindicis igne datos.
Sic victor laudem superatis Liber ab indis,
Aleides capta traxit ab OEchalia.
Et modò Cæsar avum, quem virtus addidit astris,
Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
Siquid adhuc igitur vivi, Germanice, nostro
Restat in ingenio, serviet omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere vates.
Judicio pretium res habet ista tuo.
Quod nisi te nomen tantum ad majora vocasset,
Gloria Pieridum summa futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quam carmina, mavis;
Nec tamen ex toto deferere illa potes.

Nam modo bella geris , numeris modo bella coërces;
 Quodque aliis opus est , hoc tibi lusus erit.
 Utque nec ad citharam, nec ad arcum segnis Apollo est;
 Sed venit ad sacras nervus uterque manus;
 Sed tibi nec docti desunt, nec principis artes;
 Misti sed est animo cum Jove Musa tuo.
 Quæ quoniam nec nos unda submovit ab illa,
 Ungula Gorgonei quam cava fecit equi;
 Prosit, opemque ferat communia sacra tuenti,
 Atque ildem studiis imposuisse manus.
 Littora pellitis nimium subjecta Coralis,
 Ut tandem savos effugiamque Geras,
 Clausaque si misero patria est, ut ponar in illo,
 Qui minus Ausonia distet ab urbe, loco.
 Unde tuas possim laudes celebrare recentes,
 Magnaque quam minima facta referre mora.
 Tangat ut hoc votum caelestia, care Suilli,
 Numina, pro focero panè precare tuo.

ELEGIA IX.

Ad Gracinum.

U^Nde licet non unde juvat, Gracine, salutem
 Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso vadis.
 Missaque di faciam, auroram occurrat ad illam,
 Bis senos falces quæ tibi prima dabit.
 Et quoniam sine me tanges Capitolia Consul,
 Et siam turbe pars ego nulla tuæ;
 In domini subeat partes, & præstet amici
 Officium jussu littera nostra die.
 Atque ego, si fatis gunitus melioribus essem,
 Et mea sincero curreret axe rota:
 Quo nunc nostra manus per scriptum fungitur, esse,
 Lingua salurandi munere functa tui.

Gratulusque darem cum dulcibus oscula verbis.
Nec minus ille meus, quam tuus esset honor.
Illa (confiteor) sic essem luce superbus,
Ut caperet fastus vix domus ulla meos.
Dumque latus sancti cinget tibi turba Senatus,
Consulis ante pedes ire juberer eques.
Et quamquam cuperem semper tibi proximus esse,
Gauderem lateris non habuisse locum.
Nec querulus, turba quamvis elideret, essem,
Sed foret a populo tum mihi dulce premi.
Prospicerem gaudens, quantus foret a miris ordo,
Densaque quam longum turba teneret iter.
Quodque magis noris, quam me vulgaria tangant,
Spectarem, qualis purpura te tegeret.
Signa quoque in sella nossem formata curuli,
Et totum Numidæ sculptile dentis opus.
At cum Trapejas esset deductus in arces,
Dum caderet iussu victima sacra tuo;
Me quoque secreto grates sibi magnus agentem
Audisset media qui sedet æde Deus.
Thuraque mente magis, plena quam lance dedissem,
Ter quater imperii latus honore tui.
Hic ego præsentem inter numerarer amicos;
Micia jus urbis si modò fata darent.
Quæque mihi sola capitur nunc mente voluptas,
Tunc oculis etiam percipienda foret.
Non ita cælitibus visum est, & forsitan æquis:
Nam quid me poenæ causa negata juvet?
Mente tamen, quæ sola loco non exulat, utar
Prætextam, fasces aspiciamque tuos.
Hæc modò te populo reddentem jura videbit,
Et se secretis finget adesse tuis.
Nunc longi reditus hastæ supponere lustris
Credet, & exacta cuncta locare fide.

Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
Publica quarentem quid petat utilitas.
Nunc pro Caesaribus superis decernere grates,
Albave opimorum colla ferire boum.
Atque utinam, cum jam fueris potiora precatus,
Ut mihi placetur principis ira, roges.
Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara,
Detque bonum voto lucidus omen apex.
Interea qua parte licet ne cuncta queramus,
Hic quoque te festum Consule tempus agam.
Altera latitia est, nec cedens causa priori:
Successor tanti frater honoris erit.
Nam tibi finitum summo, Græcine, Decembri,
Imperium Jani suscipit ille die.
Quæque est in vobis pietas, alterna feretis
Gaudia; tu fratris fascibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris Consul, bis Consul & ille,
Inque domo binus conspicietur honor.
Qui quamquam est ingens, & nullum Martia summo
Altius imperium Consule Roma videt;
Mult' plicat tamen hunc gravitas auctoris honorem:
Et majestatem res data dantis habet.
Judiciis igitur liceat Flacòque tibi
Talibus Augusti tempus in omne frui!
Cum tamen à rerum cura propiore vacabit;
Vota, precor, votis addite vestra meis.
Et si qua dabit aura sinum, jactate rudentes,
Exeat è Stygiis ut mea navis aquis.
Præfuit his, Græcine, locis modò Flaccus, & ille
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli,
Hic arcu filios terruit ense Getas.
Hic raptam Trœzen celeri virtute recepit,
Infecitque fero sanguine Danubium.

Quære loci faciem, Scythicæque in commoda calis,
Et quam vicino terrear hoste, roga.
Sitne litæ tenues serpentis felle sagittæ:
Fiat an humanum victima dira caput.
Mentiar, an coeat duratus frigore Pontus,
Et teneat glacies jugera multa freti.
Hæc ubi narrarit, quæ sit mea fama, require,
Quoque modo peragam tempora dura, roga:
Non sumus hic odio nec scilicet esse meremur,
Nec cum fortuna mens quoque versa mea est.
Illa quies animi est, quam tu laudare solebas,
Ille vetus solito prestat in ore pudor.
Sic ego sum longè, sic hic, ubi barbarus hostis,
Ut fera plus valeant legibus arma facit.
Rem queat ut nubam tot jam, Græcine, per annos
Femina de nobis virve puerve queri.
Hoc facit, ut minero faveant adsintque Tomitæ:
Hæc quoniam tellus testificanda mihi est.
Illi, me qui velle vident, discedere malunt:
Respectu cupiunt hic tamen esse sui.
Nec mihi credideris: extant decreta, quibus nos
Laudat, & immunes publica cera facit.
Conveniens miseris, & quamquam gloria non est,
Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea est: videt hospita terra
In nostra sacrum Cæsaris esse domo.
Stant pariter natûsque pius, conjuxque sacerdos,
Numina jam factæ non leviora Deo.
Neu desit pars ulla domus, stat uterque nepotum:
Hic avia lateri proximus, ille patris.
His ego do toties cum thure precantia verba,
Eoo quotis surgit ab orbe dies.
Tota, licet quæras, hoc me non fingere dicet
Officii passus Pontica terra mei.

Pontica me tellus, quantis hac possumus, ora
Natalem ludis scit celebrare Dei.

Nec minus hospitibus pietas est cognita talis.
Misit in has siquos longa Propontis aquas.

Is quoque, quo levior fuerat sub Præsede Pontus,
Audierit frater forsitan ista tuus.

Fortuna est impar animo, talique libenter
Exiguas carpo munere pauper opes.

Nec vestris damus hæc oculis, procul urbe remoti:
Contenti tacita sed pietate sumus.

Et tamen hæc tangent aliquando Cæsaris aures:
Nil illum toto quod fit in orbe latet.

Tu certè scis hæc superis adscite, vidēsque
Cæsar, & est oculis subdita terra tuis.

Tu nostras audis inter convexa locatus
Sidera, sollicito quas damus ore, preces.

Pervenient istuc & carmina forsitan illa,
Quæ de te misi cælite facta novo.

Auguror his igitur flecti tua numina; nec tu
Immerito nomen mite parentis habes.

ELEGIA XI.

Ad Albinovanum.

Hæc mihi Cimmerio bis tertia ducitur ætas
Littore, pellitos inter agenda Getas.

Et quos tu silices, & quod, carissime, ferrum
Duritiæ confers, Albinovane, meæ?

Gutta cavat lapidem, consumitur annulus usu,
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Tempus edax igitur præter nos, omnia perdit.
Cessat duritia mos quoque victa mea.

Exemplum est animi nimium patientis Ulysses,
Jactatus dubio per duo lustra mari.

Tempora solliciti, sed non tamen omnia sæti,

Per

Pertulit, & placida sæpè fuere moræ.

An grave sex annis pulchram fovisse Calypso,
Æquoræque fuit concubuisse dæ?

Excipit Hippotades, qui dat pro munere ventos,
Curvet ut impulsos utilis aura sinus.

Nec bene cantantes labor est audire puellas,
Nec degustanti lotos amara fuit.

Hos ego, qui patriæ faciant oblivia, succos
Parte meæ vitæ, si modò dentur, emam.

Nec tu contuleris urbem Læstrygonis umquam
Gentibus, obliqua quas obit Ister aqua.

Nec vincet Cyclops sævum feritate Phycem;
Qui quota terroris pars solet esse mei!

Scylla feris trunco cùm latret ab inguine monstribus,
Heniocha nobis plus nocuere rates.

Nec potes infestis conferre Charybdin Achæis,
Ter licet epotum ter vomat illa fretum.

Qui quamquam dextra regione licentius errant,
Securum latus hoc non tamen esse sinunt.

Hic agri infrondes, hic spicula tincta venenis,
Hic freta vel pediti pervia reddit hiems.

Ut, qua remus iter pulsus modò fecerat undis,
Siccus contempta nave viator eat.

Qui veniunt istinc, vix vos ea credere dicunt.
Quam miser est, qui fert asperiora fide!

Crede tamen; nec te causas nescire sinemus,
Horrida Sarmaticum cur mare durer hiems.

Proxima sunt nobis plaustri præbentia formam,
Et quæ præcipuum sidera frigus habent.

Hinc oritur Boreas, oræque domesticus huic est,
Et sumit vires à propiore loco.

At Notus adverso tepidum qui spirat ab axe,
Est procul, & rarus, languidiôrque venit.

Adde, quod hic clauso miscentur flumina Ponto,

Vimque fretum multo perdit ab amne suam.
 Huc Lycus, huc Sagaris, Peniusque Hispani Cratesque
 Inluit, & crebro vortice tortus Halys,
 Partheniique rapax, & volvens taxa Cynapes
 Labitur, & nullo tardior amne Tyras.
 Et tu femineæ Thermodon cogite turmæ,
 Et quondam Grajis Phasi petite viris.
 Cùmque Borysthenio liqui lissimus amne Dyraespes,
 Et tacite peragens lene Melanthus iter.
 Quique duas terras, Asiam, Cadmique sororem
 Separat, & cursus inter utramque facit.
 Innumerique alii, quos inter maximus omnes
 Cedere Danubius se tibi, Nile, negat.
 Copia tot laticum, quas auget, adulterat undas,
 Nec patitur vires æquor habere suas.
 Quin etiam stagnis similis pigræque paludi
 Cæruleus vix est, diluiturque color.
 Innata unda freto dulcis, leviorque marina est,
 Quæ propriam misto de sale pondus habet.
 Si roget hæc aliquis, cur sint narrata Pedoni,
 Quidve loqui certis juverit ista modis,
 Detinui, dicam, curas, tempusque fefelli.
 Hunc fructum præsens attulit hora mihi.
 Absumus solito, dum scripsimus ista, dolori;
 In mediis nec nos sensimus esse Getis.
 At tu, non dubito, cùm Thesæ carmine laudes,
 Materie titulos quin tueare tuæ.
 Quæmque refers, imitare vitum. vetat ille profecto
 Tranquilli comitem temporis esse fidem.
 Qui, quamquam est facilis ingens, & conditur à te
 Vir tanto, quanto debuit ore cani:
 Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam;
 Idque fide Thesæus quilibet esse potest.
 Non tibi sunt holles ferro clavæque domandi,

Per quos vix ulli pervius Isthmos erat.
 Sed præstandus amor, res non operosa volenti.
 Quis labor est puram non temerasse fidem?
 Hæc tibi qui perstas indeclinatus amico;
 Non est quod lingua dicta querente putes.

ELEGIA XI.

Ad Gallionem.

Gallio, crimen erit vix excusabile nobis,
 Tu quoque enim (memini) caelesti cuspide facta
 Evovisti lacrymis vulnera nostra tuis.
 Atque utinam rapti jactura læsus amici,
 Sensisses ultra, quod querere, nihil!
 Non ita dis placuit, qui te spoliare pudica
 Conjuge, crudeles non habuere nefas.
 Nuntia nam luctus mihi nuper epistola venit;
 Lætaque cum lacrymis sunt tua damna meis.
 Sed neque solari prudentem stultior ausim,
 Verbaque doctorum nota referre tibi:
 Finitumque tuum, si non ratione, dolorem
 Ipsa jam pridem suspicor esse mora.
 Dum tua pervenit, dum littera nostra recurrens
 Tot maria & terras permeat, annus abijt.
 Temporis officium est, solatia dicere certi.
 Dum dolor in cursu est dum petit æger opem,
 At cum longa dies sedavit vulnera mentis;
 Intempestivè qui foret illa, novat.
 Adde quod (atque utinam vetum tibi venerit omen)
 Conjugio felix jam potes esse novo.

ELEGIA XII.

Ad Tullianum.

Quo minus in nostris ponaris amice libellis,
 Nomina efficitur conditione tui.

Ast ego non alium prius hoc dignarer honore.
 Est aliquis nostrum si modò carmen honor.

Lex pedis officio, fortunaque nominis obstat,
 Quæque meos adeas est via nulla modos.

Nam pudet in geminos ita nomen scindere versus,
 Desinat ut prior hoc, incipiâtque minor.

Et pudeat, si te qua syllaba parte moretur,
 Arctius appellem, Tuticanumque vocem.

Et potes in versum, Tuticani more venire,
 Fiat ut è longa syllaba prima brevis.

Aut ut ducatur, quæ nunc correptius exit,
 Et sit porrecta longa secunda mora.

His ego si vitiiis ausim corrumpere nomen,
 Ridear, & merito pectus habere neger.

Hæc mihi causa fuit dilati muneris hujus,

Quod meus adjecto scœnore reddet ager.

Teque canam quicumque nota: tibi carmina mittam
 Pænè mihi puero cognite pænè puer:

Pérque tot annorum seriem, quot habemus uterque,
 Non mihi quam fratri frater amate minus.

Tu bonus hortator, tu duxque comèsque fuisti,
 Cùm regerem tenera fræna novella manu.

Sæpè ego correxi sub te censore libellos,

Sæpè tibi admonitu facta litura meo est:

Dignum Mænoniis Phæacida condere chartis,

Cùm te Pierides perdocuere Dæx.

Hic tenor, hæc viridi concordia cœpta juventa,
 Venit ad albentes illabefacta comas.

Quæ nisi te moveant, duro tibi pectora ferro

Esse, vel invictò clausa adamante putem.

Sed prius huic desint & bellum & frigora terræ,

Invisus nobis quæ duo Pontus habet:

Et tepidus Boreas, & sit præfrigidus Ausler,

Et possit fatum mollius esse meum;

Quam tua sine lapsō praeordia dura sodali.

Hic cumulis nostris absit, abestque malis.

Tu modò per superos, quorum certissimus ille est,

Quo tuus assiduè principe crevit honor;

Effice, constanti profugum pietate tuendo,

Ne sperata meam deserat aura ratem.

Quid mandem, quæris? peream, nisi dicere vix est:

Si modò, qui periit, ille perire potest.

Nec quid agam invenio nec quid nolimve velimve,

Nec satis utilitas est mea nota mihi.

Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,

Et sensus cum re consiliùmque fugit.

Ipsè, precor, quæras, qua sim tibi parte juvandus,

Quoque viam facias ad mea vota vado.

ELEGIA XIII.

Ad Carum.

O Mihi non dubios inter memorande sodales,

Qui quod es id verè, Care, vocaris, ave.

Unde saluteris, color hic tibi protinus index,

Et structura mei carminis esse potest.

Non quia mirifica est, sed quod non publica certè:

Qualis enim cumque est, non latet esse meam.

Ipsè quoque ut chartæ titulum de fronte revellas,

Quod sit opus videor dicere posse tuum.

Quamlibet in multis positus noscère libellis,

Pèrque observaras invenire notas.

Prodent auctorem vires, quas Hercule dignas

Novimus, atque illi quem canis ipse, pares.

Et mea Musa potest proprio deprensa colore,

Insignis vitiis forsitan esse suis.

Tam mala Therpsiten prohibebat forma latere,

Quam pulchra Nireus conspiciendus erat.

Nec

Nec te mirari, si sunt vitiosa decebit
 Carmina, quæ faciam pæne poeta Getes:
 Ah, pudet, & Getico scripsi sermone libellum,
 Structaque sunt nostris barbara verba modis,
 Et placui (gratare mihi) coepique poetæ
 Inter inhumanos nomen habere Getas.
 Materiam quæris? laudes de Cæsare dixi,
 Adjuta est novitas numine nostra Dei.
 Nam patris Augusti docui mortale fuisse
 Corpus: in æthereas numen abisse domos:
 Esse parem virtute patri, qui frena rogatus
 Sæpè recusati ceperit imperii.
 Esse pudicarum te Vestam, Livia, matrum,
 Ambiguum nato dignior, anne viro.
 Esse duos juvenes firma adjumenta parentis,
 Qui dederint animi pignora certa sui.
 Hæc ubi non patria perlegi scripta Camæna,
 Venit & ad digitos ultima charta meos;
 Et caput & plenas omnes movere pharetras,
 Et longum Getico murmur in ore fuit.
 Atque aliquis, scribas hæc cùm de Cæsare, dixit;
 Cæsaris imperio restituendus eras,
 Ille quidem dixit, sed me jam, Care, nivali
 Saxa relegatum bruma sub axe videt.
 Carmina nil prosunt: non uerunt carmina quondam;
 Primaque tam miseræ causa fuere fugæ.
 At tu per studii comania fœdera sacri,
 Per non vile tibi nomen amicitia;
 Sic capto Latius Germanicus hosle catenis,
 Materiam vestri affer ingenii;
 Sic valeant pueri, votum commune duorum;
 Quos laus formandos est tibi magna datos:
 Quanta potes præbe nostræ monumenta salutis,
 Quæ nisi mutato nulla futura loco est.

ELEGIA XIV.

Ad Tuficanum

HÆc tibi mittuntur, quæ sum modo carmine questus,
Non aptum numeris nomen habere meis.
In quibus, excepto quod adhuc utcumque valemus,
Nil te præterea, quod juvet invenies.
Ipsa quoque est invisa salus, suntque ultima vota,
Quolibet ex istis scilicet ire locis.
Nulla mihi cura est, terra quam mater ut ista:
Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
In media. Syrtes, mediam mea vela Charybdim,
Mittite, præsentem dum careamus humo.
Styx quoque, siquid ea est bene commutabimur Istro:
Siquid & inferius, quam Stygia, mundus habet.
Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo,
Proxima Marticolis quam loca Naso Getis.
Talia succensent propter mihi verba Tomitz,
Itaque carminibus publica mota meis.
Ergo ego cessabo numquam per carmina ladi,
Plectar & incauto semper ab ingenio?
Ergo ego ne scribam, digitos incidere cunctor,
Telaque adhuc demens, quæ nocuere sequor?
Ad veteres scopulos iterum divertor, & illas,
In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
Sed nihil admisi, nulla est mea culpa, Tomitz,
Quos ego cum loca sim vestra perosus, amo.
Quilibet excutiat nostri monumenta laboris;
Littera de vobis est mea quæstus nihil.
Frigus & incursum omni de parte timendos,
Et quod pulsetur murus ab hoste queror.
In loca, non homines verissima crimina dixi,
Culpatis vestrum vos quoque sæpe solum.
Eset perpetuo sua quam vitabilis Aſera,
Aula est agricolæ Musa docere senis.

At fuerat terra genitus , qui scripsit , in illa:
 Intumuit vati non tamen Alcra suo.

Quis patriam sollerte magis dilexit Ulysse ?

Hoc tamen asperitas indice dicta loci est.

Non loca , sed mores scriptis vexavit amaris

Sextius Ausonios ; actaque Roma rea est.

Falsa tamen passa est æqua convicia mente.

Obfuit auctori nec fera lingua suo.

At malus interpres , populi mihi concitat iram,

Inque novum crimen carmina nostra vocat.

Tam felix utinam , quam pectore candidus essem,

Extat adhuc nemo saucius ore meo.

Adde quod Illyrica si jam pice nigrior essem,

Non mordenda mihi turba fidelis erat.

Molliter à vobis mea fors excepta , Tomitz,

Tam mites Grajos indicat esse viros.

Gens mea Peligni , regiòque domestica Sulmo,

Non potuit nostris lenior esse malis.

Quem vix incolumni cuiquam sálvoque daretis,

Is datus à vobis est mihi nuper honor.

Solus adhuc ego sum vestris immunis in heris ;

Exceptis , siqui munera legis habent.

Tempora sacrata mea sunt velata corona,

Publicus invito quam favor imposuit.

Quam grata est igitur Latonæ Delia tellus.

Erranti tutum quæ dedit una locum ?

Tam mihi cara Tomus , patria quæ sede fugatis,

Tempus ad hoc nobis hospita fida manet.

Dì modo fecissent placidæ spem posset habere

Pacis , & à gelido longius axe foret.

ELEGIA XV.

Ad Sex. Pompejum.

Siquis adhuc usquam nostri non immemor extat.

Quidve relegatus Naso , requirat , agam ;

Cæsaribus vitam, Sexto debere salutem

Me sciat: à superis hic mihi primus erit.

Tempora nam miserè complectar ut omnia vitæ;

A meritis ejus pars mihi nulla vacat.

Quæ numero tot sunt quot in horto fertilis arvi

Punica sub lento cortice grana rubent

Africa quot segetes, quot Tmolia terra racemos,

Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla favos.

Conhiteor: testere licet, signate, Quirites:

Nil opus est legum viribus: ipse loquor.

Inter opes, & me, rem parvam, pone paternæ.

Pars ego sum census quantulacumque tui.

Quam tua Trinacria est, regnâtaque terra Philippo,

Quam domus Augusto continuata foro:

Quam tua, rus oculis domini Campania gratum,

Quæque relicta tibi, Sexte, vel emta tenes:

Tam tuus en ego sum, cujus te munere tristi,

Non potes in Ponto dicere habere nihil.

Atque utinam possis, ut detur amicus arvum,

Rèmque tuam ponas in meliore loco!

Quod quoniam in dis est, tenta lenire precando

Numina, perpetua quæ pietate colis.

Erroris nam tu, vix est decernere, nostri

Sis argumentum majus an auxilium.

Nec dubitans oro; sed flumine sæpè secundo

Augetur remis cursus euntis aquæ.

Et pudet, & metuo, semperque eadèmq; precari,

Ne subeant animo tædia justa tuo.

Verum quid faciam? res immoderata cupido est.

Da veniam vitio, mitis amice, meo.

Scribere sæpè aliud cupiens, delabor eodem:

Ipsa locum per se littera nostra rogat.

Seu tamen effectus habitura est gratia; seu me

Dura jubet gelido Parca sub axe mori;

Semper inoblita repetam tua munera mente,

Et mea me tellus audiet esse tuum.

Audiet & cælo posita est quæcunque sub ullo

Transit nostra feros si modò mûla Cetas.

Téque meæ causam servatorémque salutis,

Méque tuum libra norit, ære minus.

ELEGIA XVI.

Ad Invidum.

INvide, quid laceras Nasonis carmina rapti?

Non tolet ingentis summa nocere dies.

Famaque post cineres major venit, & mihi nomen

Tunc quoque, cum vivis annumeraret, erat.

Cùm foret & Marſus, magnique Rabirius oris,

Iliacûsque Macer, fidereûsque Pædo,

Et, qui Junonem læſiſſet in Hercule, Carus,

Junonis ſi jam non gener ille foret.

Quique dedit Latio carmen regale Severus,

Et cum ſubtili Præſcus uterque Numa.

Quique vel imparibus numeris, Montane, vel æquis

Sufficis, & gemino carmine nomen habes.

Et qui Penelope reſcribere juſſit Ulyſſem,

Errantem ſævo peti duo luſtra mari.

Quique ſuam Trœzena, imperfectûmque dierum

Deſeruit celeri morte Sabinus opus.

Ingentique ſui dictus cognomine Largus,

Gallica qui Phrygium duxit in arva ſenem:

Quique canit domitam Camerinus ab Hercule Trojam

Quique ſua nomen Phylide Tuſcus habet.

Velivolique maris vates, cui credere poſſis

Carmina cæruleos compoſuiſſe Deos.

Quique acies Libycas, Románaque prælia dixit,

Et Marius, ſcripti dexter in omne genus.

Trinacriûsque ſua Perſeidos auctor & actor,

Tantalidæ reducis Tyndaridôſque Lupus.

Et qui Mæoniam Phæacida vertit, & una
 Pindaricæ fides tu quoque, Ruse, lyra.
 Mûsæque Turani Tragicis innixa cothurnis:
 Et tua cum socco Musa Melissæ levis.
 Cùm Varus Gracchusque darent fera dicta tyranni,
 Callimachi Proculus molle teneret iter?
 Tytirus antiquas & erat qui pasceret herbas,
 Aptaque venanti Gratius arma daret.
 Najadas à Satyris caneret Fontanus amatas,
 Clauderet imparibus verba Capella modis.
 Cùmque forent alii, quorum mihi cuncta referre
 Nomina longa mora est, carmina vulgus habet
 Essent & juvenes, quorum quod inedita causa est,
 Appellandorum nil mihi juris adest.
 Te tamen in turba non ausim, Cotta, silere,
 Pieridum lumen, præsidiumque fori.
 Maternos Cottas cui Messalæque paternos
 Maxima nobilitas ingeminata dedit.
 Dicere si fas est, claro mea nomine Musa,
 Atque inter tantos, quæ legeretur, erat.
 Ergo summotum patria proscindere livor
 Define: neu cineres sparge cruento meos.
 Omnia perdidimus, tantummodo vita relicta est,
 Præbeat ut sensum materiàmque malis.
 Qui juvat extinctos ferrum demittere in artus?
 Non habet in nobis jam nova plaga locum.

P. OVIDIJ NASONIS, IN IBIN.

TEmpus ad hoc lustris mihi jam bis quinque peractis,
 Omne fuit Mûsæ carmen inerme meæ:

Nulla-

Nūllaque quæ possit scriptis tot millibus, extat;
Littera Naloni sanguinolenta legi.
Nec quemquam nostri, nisi me, læsere libelli:
Artificis periit cum caput arte sua.
Unus (& hoc ipsum est injuria magna) perennem
Candoris titulum non finit esse mei.
Quisquis is est (nam nomen adhuc utcumque tacebo)
Cogit inassuetas sumere tela manus.
Ille relegatum gelidos Aquilonis ad ortus,
Non finit exilio delituisse meo.
Vulnēraque immitis requiem quærentia vexat:
Jactat & in toto nomina nostra foro.
Perpetuōque mihi sociatam foedere lecti
Non patitur miseri funera flere viri.
Cumque ego quassa meæ complectar membra carinæ
Naufragii tabulas pugnat habere mei.
Et qui debuerat subitas extinguere flammās,
Hic prædam medio raptor ab igne petit.
Nititur ut profugæ desint alimenta lenectæ.
Heu quanto est nostris dignior ille malis!
Dī melius: quotum longè mihi maximus ille est,
Qui nostras inopes noluit esse vias.
Huic igitur meritas grates, ubicumque licebit,
Pro tam mansueto pectore semper agam.
Audiet hæc Pontus: faciet quoque forsitan idem,
Terra sit ut propior testificanda mihi.
At tibi calcasti qui me, violente, jacentem,
Quamlibet & misero debitus hostis ero.
Desinet esse prius contrarius ignibus humor,
Junctæque cum luna lumina solis erunt,
Parsque eadem cæli Z. phyros emittet & Euros,
Et te pidus gelido stabit ab axe Notus:
Et nova fraterno veniet concordia fumo,
Quem vetus accensa separat ira pyra.

Et Ver Autumnò, Brumæ miscbitur Æstas,
 Atque eadem Regio velper & ortus erunt?
 Quam mihi sit tecum positus, quæ lumpsimus armis,
 Gratia commissis improbe rupta tuis.
 Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
 Cum petore infirmo, quæ solet esse lupis.
 Prima quidem cœpto committam prælia versu:
 Non soleant quamvis hoc pede bella geri.
 Utque petit primo plenum flaventis arenæ
 Nondum calfacti velitis hasta solum;
 Sic ego te nondum ferro jaculabor acuto:
 Protinus invilum nec petet hasta caput.
 Et neque nomen in hoc, nec dicam facta libellos
 Teque brevi, qui sis, dissimulare sinam.
 Postmodo, si perges, in te mihi liber Iambus
 Tincta Lycamæo sanguine tela dabit.
 Nunc quo Battiades inimicum devover Ibin,
 Hoc ego devoveo teque tuosque modo.
 Utque ille, historiis in volvam catmina cæcis:
 Non soleam quamvis hoc genus ipse sequi.
 Illius ambages imitatus in ibide dicar;
 Oblitus moris, iudicii que mei.
 Et quoniam, qui sis, nondum quærentibus edo;
 Ibidis interea tu quoque nomen habe.
 Utque mei versus aliquantum noctis habebunt,
 Sic vitæ series tota sit atra tuæ.
 Hæc tibi natali facito Janique Kalendis,
 Non mentituro quilibet ore legat.
 Di maris & terræ, quique his meliora tenetis
 Inter diversos cum Jove regna polos;
 Huc, precor, hæc vestras omnes advertite mentes;
 Et finite optatis pondus inesse meis.
 Ipsaque tu Tellus, ipsam cum fluctibus æquor,
 Ipse meas æther accipe lumine preces:

Sideraque, & radiis circumdata Solis imago,
 Lunaque, quæ numquam, prius, orbe micat
 Noxque tenebrarum specie reverenda tuarum,
 Quæque ratum triplici pollice netis opus,
 Quæque per infernas horrendo murmure valles
 Imperjuratæ laberis amnis aquæ;
 Quasque ferunt torto vittatis angue capillis
 Carceris obscuras ante sedere fores:
 Vos quoque plebs superum, Fauni, Satyrique, Laresque,
 Fluminaque, & Nymphæ, Semideumque genus,
 Denique ab antiquo divi veteresque novique,
 In nostrum cuncti tempus adeste, Chæor:
 Carmina dum capiti malefido dira canuntur
 Et peragunt partes ira dolorque suas.
 Anxite optatis omnes ex ordine nostris,
 Et sit pars voti nulla caduca mei.
 Quæque precor, fiant: ut non mea dicta, sed illæ
 Pasiphaes generi verba fuisse putet.
 Quasque ego transiero pœnas patiatur & illas,
 Plenius ingenio si miser ille meo.
 Nève minus noceant fœtum execrantia nomen
 Vota, minus magnos commoveantve Deos:
 Illum ego devoveo, quem mens intelligit, Ibin,
 Qui se scit factis has meruisse preces.
 Nulla mora est in me, peragam rata vota sacerdos:
 Quisquis ades, sacris ore favete meis.
 Quisquis adest sacris, lugubria dicite verba,
 Et fletu madidis Ibin adite genis:
 Omnibusque malis pedibusque occurrite lævis:
 Et nigræ vestes cornora vestra tegant.
 Tu quoque, quid dubitas ferales sumere vitras?
 Jam stat, ut ipse vides, funeris ara cui.
 Pompa parata tibi est: votis mora tristibus ab abstin-
 Da jugulum sulcis, hostia dira, aris.

Terra tibi fruges, amnis tibi deneget undas:
 Denegat afflatus ventus & aëra suos.
 Nec tibi sol clarus, nec sit tibi lucida Phœbe,
 Destituant oculos sidera clara tuos.
 Nec se Vulcanus, nec se tibi præbeat æst,
 Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.
 Exsul, inopis effores, alienaque limina lustres:
 Exiguumque petas ore tremante cibum.
 Nec corpus querulo, nec mens vacet ægra dolores:
 Noxque die gravior sit tibi, nocte dies.
 Sisque miser semper, nec sis miserabilis ulli,
 Gaudeat adversis femina, virque tuis.
 Accedat lacrymis odium, dignusque pateris,
 Qui mala cum tuleris plurima feras.
 Sitque, quod est rarum, solito defecta favore
 Fortunæ facies invidiosa tuæ.
 Causaque non desit, desit tibi copia mortis.
 Optatem fugiat vita coacta necem.
 Luctatusque diu cruciatus spiritus artus
 Deserat: & longa torqueat ante mora.
 Evenient: dedit ipsi mihi modò signa futuri
 Phœbus: & a lava mæssa volavit avis.
 Certè ego quæ voco superos motura parabo:
 Speque tuæ mortis, perfide, semper alar.
 Finiet illa dies, quæ te mihi subtrahet olim:
 Finiet illa dies, quæ mihi tarda venit.
 Et prius hanc animam, nimium tibi sæpè periclit,
 Auseret illa dies, quæ mihi sera venit.
 Quam dolor hinc umquam spatio evadere possit,
 Leniat aut odium tempus & hora meum.
 Pugnabunt jarulis cum Treces, Iazyges atque,
 Dum tepidus Ganges, frigidus Iſter erit.
 Robora dum montes, dum pabula mollia campis,
 Dum Tyberis liquidas Tuscus habebit aquas.

Bella geram tecum : nec mors mihi finiet iras,
 Sæva sed in manes manibus arma dabit.
 Tunc quoque cum fuero vacuas dilapsus in auras
 Exanimat mores oderit umbra tuos.
 Tunc quoque factorum veniam memor umbra tuorum
 Insequar & vultus ossæ larva tuos.
 Sive ego , quod nollim , longis consumtus ab annis,
 Sive manu facta morte solutus ero :
 Sive per immensas jactabor naufragus undas ,
 Nostraque longinquus viscera piscis edet:
 Sive peregrinæ carpent mea membra volucres ,
 Sive meo tingent sanguine rostra lupi ;
 Sive aliquis dignatus erit supponere terræ ,
 Et dare plebejo corpus inane rogos
 Quidquid ero , Stygiis erumpere nitar ab oris ,
 Et tendam gelidas ultor in ora manus.
 Me vigilant cernes : tacitis ego noctis in umbris
 Excutiam somnos , visus adesse tuos.
 Denique quidquid ages , ante os oculosque volabo ,
 Et quærar , & nulla sede quietus eris.
 Verbera sæva dabunt sonitum ; nexæque colubris
 Conscia fumabunt semper ad ora faces.
 His vivus furiis agitabere : mortuus isdem ,
 Et brevior pœna vita futura tua est.
 Nec tibi continget funus lacrymæque tuorum ;
 Indeploratum projicere caput.
 Carnificisque manu populo plaudente traheris ,
 Intusque tuis ossibus uncus erit.
 Ipse te fugient , quæ carpunt omnia , flammæ
 Respuet invisum iusta cadaver humus.
 Unguibus & rostro tardus trahet ilia vultur ,
 Ille scindant avidi perfida corda canes.
 Deque tuo fiet (licet hac sis laude superbus)
 Infatigabilis corpore rixa lupis.

In loca ab Elysus diversa fugavere campis,
 Quasque tenet sedes noxia turba, coles.
 Sisyphus est illic saxum volvensque petenique,
 Quique agitur rapida vinctus ab orbe rota:
 Quasque gerunt humeris perituras Belides undas:
 Exulis Aegypti turba cruenta, nurus:
 Goma pater Pelopis praesentia quaerit, & idem
 Semper eget liquidis, semper abundat aquis
 Jugeribusque novem qui sumus distat ab Imo,
 Visceraque assidue debita praebet avi.
 Hic tibi de Furiis scindet letus una flagello,
 Ut scaleris numeros confiteare tui.
 Altera tartareis sectos dabit unguibus artus:
 Tertia fumantes incoquet igne genas.
 Noxia mille modis lacerabitur umbra, tuasque
 Aeacus in poenas ingeniosus erit.
 In te transcribet veterum tormenta reorum:
 Manibus antiquis causa quietis eris.
 Sisyphoe cui tradas revolvibile pondus habebis:
 Versabant celeres nunc nova membra rotae
 Hic erit & ramos frustra qui captet & undas:
 Hic inconsumpto viscere pascet aves.
 Nec mortis poenas mors altera finiet hujus.
 Horaque erit tantis ultima nulla malis.
 Inde ego pauca canam: frondes ut siquis ab Ida,
 Aut summam Libyco de mare carpat aquam.
 Nam neque quot flores Sicula nascantur in Hybla,
 Quotve ferat dicam terra Cilissa Crocos.
 Nec cum tristis hiems Aquilonis inhorruit alis
 Quam multa fiat grandine canus Athos:
 Nec mala voce mea possint tua cuncta referri
 Ora licet tribuas multiplicata mihi,
 Tot tibi vix misero veniant calesque ruinae,
 Ut cegi in lacrymas me quoque posse putem.

Ille me lacrymæ facient sine fine beatum :
 Dulcior hic risu tunc mihi stetus erit,
 Natus es infelix ; (ita di voluere ,) nec ulla
 Commoda nascenti stella levissime fuit.
 Non Venus affulsit , non illa Juppiter hora,
 Lunave non apto Solve fuere loco.
 Nec satis utiliter positos tibi præbuit ignes ,
 Quem peperit magno lucida Jovi.
 Te fera , nec quidquam placidum spondentia Martis
 Sidera presserunt , calciferique senis.
 Lux quoque paralis , nequid nisi triste , videres,
 Turpis , & inductis nubibus atra fuit.
 Hæc est , in fastis cui dat gravis Allia nomen,
 Quæque dies Ibin publica damna tulit.
 Qui simul impuræ matris prolapsus ab alvo,
 Cinyphiam fædo corpore pressit humum
 Sedit in adverso nocturnus culmine bubo,
 Funereoque graves eddidit ore sonos.
 Protinus Eumenides lavere palustribus undis,
 Qua cava de Stygiis fluxerat unda vadis.
 Pectoraque præterunt Erebeæ felle colubræ
 Terque cruentatas increpugnare manus.
 Cæteræque imbuerunt infantia lacte canino
 Hic primus pueri venit in ora cibis.
 Ebibit inde suæ rabiem nutricis alumnus,
 Latrat & in toto verba canina foro.
 Membraque vinxerunt tinctis ferrugine panais
 A malè deserto quos rapuere rogo.
 Et , ne non solum undu tellure jaceret ,
 Molle super silices imposuere caput.
 Jamque recessuræ viridi de stipite factas ,
 Admorunt oculis usque sub ora faces.
 Plæbe , ut est cum sic una locuta soror.
 De tribus est cùm sic una locuta soror.

Tempus in immensum lacrymas tibi movimus istas,
 Quæ semper causa sufficienter cadant,
 Dixerat & Clotho jussit promissa valere:
 Nevit & infesta stamina pulla manu.
 Et ne longa suæ prælagia diceret ore,
 Fata canet vates qui tua, dixit, erit.
 Ille ego sum vates. ex me tua vulnera disces:
 Dent modò di vires in mea verba suas.
 Carminibusque meis accedant pondera rerum,
 Quæ rata per luctus experiri tuos.
 Nève sine exemplis ævi cruciari prioris;
 Sint tuæ Trojanis non leviora malis.
 Quantaque clavigeri Præantius Herculis heres:
 Tanto venenato vulnera crure geras.
 Nec levius doleas, quàm qui bibit ubera cervæ,
 Armatusque tulit vulnus, inermis opem.
 Quique ab equo preceps in Alcîa decidit arva:
 Exitio facies cui sua præne fuit.
 Id, quod Amynthorides, videas, trepidumque ministro
 Prætentes baculo luminis orbis iter.
 Nec plus aspicias, quam quem sua filia rexit:
 Expertus scelus est cujus uterque parens.
 Qualis erat postquam ex iudex de lite jocosa
 Sumtus Apollæa clirus in arte senex.
 Qualis & ipse fuit, quo præcipiente columba
 Est data Palladiæ prævia duxque rati.
 Quique oculis caruit, per quos malè viderat aurum
 Inferias nato quos dedit orba parens.
 Pastor ut Etneus, cui casus ante futuros
 Telemus Eurymedes vaticinatus erat.
 Ut duo Phinida, quibus idem lumen ademit.
 Qui dedit: ut Tamyra, Demodocique caput.
 Sic aliquis tua membra secet, Saturnus ut illas
 Subsecuit partes, unde creatus erat.

Nec tibi sit tumidis melior Neptunus in undis,
 Quam cui sunt Iobitæ frater & uxor aves.
 Solentique viro, laceræ quem fracta tenentem
 Membra ratis Semeles est miserata soror.
 Vel tua, ne pœnæ genus hoc cognoverit unus,
 Viscera diuersis leuissa ferantur equis:
 Ve quæ, qui redimi Romano turpe putavit,
 A duce Puniceo pertulit, ipse feras.
 Nec tibi subsidio præsens sit numen: ut illi,
 Cui nihil Harcei profuit ara Jovis.
 Utque dedit saltus è summa Thessalus Ossa;
 Tu quoque saxoso præcipitere iugo.
 Aut velut Euriali, qui sceptrum cepit ab illo,
 Sint artus avidis anguibus esca tui.
 Vel tua maturret, sicut Minoia fata,
 Per caput infusa fervidus humor aquæ.
 Utque parum mitis, sed non impune, Prometheus,
 Aëreas volucres sanguine fixus alas.
 Ac velut Æacides magno ter ab Hercule quintus
 Cælus in immensum projiciare fretum,
 Aut ut Amyntiadem turpi dilectus amore
 Oderit & saxo vulneret ense puer.
 Nec tibi fida magis misceri pocula possint,
 Quàm qui cornigero de Jove natus erat.
 More vel intereas capti suspensus Achæi,
 Qui miser aurifera triste pendit aqua,
 Aut ut Achilleiden cognato nomine clarum
 Opprimat hostili tegula jacta manu.
 Nec tua quàm Pyrrhi, felicius ossa quiescant:
 Sparsa per Ambracius quæ jacuere vias.
 Neque ut Æacida jaculis moriaris moriaris adactis:
 Non licet hoc Cereri dissimulare sacrum.
 Utque nepos dicti nostro modo carmine regis
 Cantharidum succos dante parente bibas:

Aut pia te casu dicatur adultera: sicut,
 Qua cecidit Leucon vindice, dicta pia est.
 Inque pyram tecum carissima pignora mittas;
 Quem finem vitæ Sardanapalus habet.
 Utque Jovis Libyci templum violare parantes,
 Acta Noto vultus condant arena tuos.
 Utque necatorum Darei fraude secundi,
 Sic tua subsidens devoret ora cinis.
 Aut ut olivifera quondam Sicyone fugato,
 Sit frigus mortis causa, famelque tuæ.
 Aut ut Atarnites, insutus pelle juvenci
 Turpiter ad dominum præda ferare tuum.
 Inque tuo thalamo ritu jugulære Phærai:
 Qui datus est letho conjugis ense suæ.
 Quosque putas fidos, ut Larissæus Alebas,
 Vulnere non fidos experire tuo.
 Utque Milon, sub quo cruciata est Pisa Tyranno,
 Vivus in occultas præcipiteris aquas.
 Quæque in Adiantum Phliasia regna tenentem
 A Jove venerunt, te quoque tela petant.
 Aut ut Amastriacis quondam Lenæus ab oris
 Nudus Achillea destituaris humo.
 Utque vel Eurydamas ter circum busta Trasylli
 Et Larissæis raptus ab hoste rotis.
 Vel qui quæ fuerat tutatus mœnia sæpè
 Corpore lustravit non diuturna suo:
 Utque novum passa genus Hippomeneide pœnæ,
 Tractus in Actæa fertur adulter humo:
 Sic, ubi vita tuos invisit reliquerit artus,
 Ultiores rapiant turpe cadaver equi.
 Viscera sic aliquis scopulis tua figat, ut olim
 Fixa sub Euboico Graja fuerit sinu.
 Utque ferox perijt & fulmine, & æquore raptor,
 Sic te merulas adjuvet ignis aquas.

Mens quoque sic Furiis vecors agitetar, ut illi
 Unum qui toto corpore vulnus habet,
 Utque Dryanide Rhodopeia regna tenenti,
 In gemino dispar cui pede cultus erat.
 Ut fuit Oetæo quondam, generoque draconum,
 Thisamenique patri, Callirhoëque viro.
 Nec tibi contingat matrona pudicior illa,
 Qua potuit Tydeus erubuisse nuru.
 Quæque sui Venerem junxit cum fratre mariti,
 Locris in ancillæ dissimulata necem.
 Di tam quoque faciant potiss gaudere fideli
 Coniuge, quam Talai, Tyndareique generi.
 Quæque parare suis lethum patruelibus ausæ
 Bolides assidua colla premuntur aqua.
 Byblidos & Canaces, sic ut facit, ardeat igne,
 Nec nisi per crimen, sit tibi nota soror.
 Filia si fuerit; sit quor Pelopea Thyestæ;
 Myrrha suo patri, Nyctimeneque suo.
 Neu pia, neque magis capiti sit sida paterno,
 Quam tibi vel, Pterela, vel tibi, Nise, fuisse
 Infamemque locum sceleris quæ nomine fecit.
 Pressit & inductis membra paterna rotis.
 Ut iuvenes pareas, fastigia vultus quorum
 Olim Pisææ sustinere fores.
 Ut qui perfusam miserorum sæpè procorum,
 Ipse suo melius sanguine tinxit humum.
 Proditor ut sævi perijt auriga tyrani,
 Qui nova Myrtor nomina fecit aquæ.
 Ut qui velocem frustra petiere puellam;
 Dum capta est pomis tardior illa tribus.
 Ut qui cæca novi formam celantia monstri
 Intrarunt cæcæ non redeunda domus.
 Ut quorum Æacides misit violentus in altum
 Corpora cum senis altera sena rogum.

Ut quos obscuri lutos ambagibus oris,
 Legimus infandæ Sphingæ dedisse necl.
 Ut qui Bistonix templo occidere Minervæ,
 Propter quot facies nunc quoque testis est
 Ut qui Threicii quondam præsepia regis
 Fecerunt dapibus sanguinolenta suis.
 Therodamanteos ut qui pavere leones:
 Quique Thoantæ Taurica sacra deæ.
 Ut quos Scylla vorax, Scyllæque adversa Carybdia
 Dulichix pavidos eripuerunt rati.
 Ut quos dimisit vastam Polyphemus in alvum;
 Ut Læstrygenias qui subiere domos.
 Ut quos dux Pænus meritis putealibus undis,
 Et jacto canas pulvere fecit aquas.
 Sex bis Cariodos famulæ periere procique,
 Inque caput domini qui dabat arma proci.
 Ut jacet Aonio Læstator ab hospite fusus,
 Qui (mirum) victor, cum cecidisset, erat.
 Ut quos Antæi fortes pressere lacerti,
 Quosque feræ mori Lemnia turba dedit.
 Ut qui post longum sacri monstrator iniqui
 Elicui pluvias, victima cæsus aquas.
 Frater ut Antæi, quo sanguine debuit, aras
 Tinxit, & exemplis occidit ipse suis,
 Ut qui terribiles pro gramen habentibus herbis
 Impius humano viscere pavit equos.
 Ut duo diversis sub eodem vindice cæsi
 Temporibus Nessus, Dexamenique gener.
 Ut proponepos, Saturne, tuus: quem reddere vitam
 Ipse Coronides vidit ab urbe sua.
 Ut Scinis, & Sciron, & cum Polypemon natus,
 Quique homo parte sui, parte juvenis erat.
 Quæque trabes pressas ab humo mittebat in auras,
 Aquaris aspiciens hujus & hujus aquas.

Quaque Ceres vidit lato percuntia vultu
Corpora Theſea Cereyonea manu.

Hæc tibi, quem meritis precibus mea deveſtra,
Eveniant, aut his non leviora malis.

Qualis Achæmenides Sicula deſertus in Ætæa,
Troica cum vidit vela venire, fuit.

Qualis erat nec non fortuna binominis Iri,
Quique tenent pontem, quæ tibi pejor erit

Pilius & Cereris fruſtra tibi ſemper ameturi
Deſtituatque tuas uſque peritus opes.

Uſque per alternos unda labente recurſus
Subtrahitur preſſo mollis arena pede;

Sic tæa, nescio qua ſemper fortuna liqueſcat;
Lapſaque per medias effluat uſque manus.

Uſque paſſet ſolitaſque varias mutare figuras,
Plenus inextincta conficiare fame.

Nec dapis humanæ venient ſaſtidia: quaque
Partes poteſ, Tydeus temporis huius eris.

Atque aliquid faciaſ, à veſpere riuſus ad ortus
Cæternari ſolis agantur equi.

Fœda Lycaonia repetes convivia menſæ,
Tentabiſque cibi fallere fraude Jovem.

Teque aliquis poſito, tentet vim numinis optoſ
Tentalides tu ſis, Tereideſque puer.

Et tua ſic latoſ ſpargantur membra per agroſ;
Tanquam quæ patrias detinuerè viaſ.

Æſt Perilleſ veros imitere juvencoſ;
Ad formam tauri conveniente ſono:

Uſque ſeròx Paalaris; lingua priuſ enſe reſectæ,
More boviſ, Paphio clauſuſ in arce gemas.

Dumque teſſire volet ævi melioris in annoſ,
Ut vetuſ admeri decipiare ſocer.

Atque equoſ in malii mergare voragine coenti,
Dummodo ſint facti nomina nulla tui.

Arque utinam pereas, veluti de dentibus ora
 Sidonia jactis Graja per arva manu:
 Et quæ Penteides fecit, fraterque Medusæ,
 Eveniant capiti vota sinistra tuo.
 Et quibus exiguo volucris devota libello est,
 Corpora projecta quæ sua purgat aqua.
 Vulnera totque feras, quot dicitur ille tulisse,
 Cujus ab referiis culter abesse solet.
 Attonitusque feces, ut queis Cybeleia mater
 Incitat ad Phrygios vilia membra modesti
 Deque viros fias nec vir famina, ut Autys,
 Et quatiâs molli tympana rauca manu,
 Inque pecus magnæ subito vertare parentis:
 Victor ut est celeri victaque versa pedes
 Solaque Limone poenam ne senserit illam,
 Et tua dente fero viscera carpat equus.
 Aut ut Cassandri dominus, non mitior ille
 Saucius ingesta contumuleris humo.
 Aut ut Abantiades, aut ut Lyrnessus heros,
 Cæsus in æquoreas præcipiteris aquas,
 Victimâ vel Phœbo sacras macteris ad aras,
 Quam tulit à sævo Teudorus hoste necem.
 Aut te devoveat certis Abdera diebus,
 Saraque devotum grandine plura petant.
 Aut Jovis infesti celo feriare trifurco;
 Ut satus Hipponnoo, Dositheosque pater.
 Ut soror Autonoe, ut cui matercera Maja est
 Ut temere optatos qui malè tenuit equos.
 Ut ferus Æolides, & sanguine natus eodem,
 Quo genita est liquidis quæ caret Arctos aqua.
 Ut Macedo rapidis icta est cum conjuge flammis;
 Sic precor ætherei vindicis igne cadas.
 Prædaque sis illis, quibus est Latonia Delos
 Ante diem rapto non adeunda Traso.

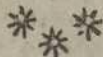
Quique verecundæ speculantem labra Dianæ;
 Quique Crotopiaden diripuerit Linum.
 Neve venerato levius feriaris ab angue,
 Quam sentis Oeagri, Colliopesque natus:
 Quam puer Hypsipyles, quam qui cava primus æquæ
 Cuspide suspecti robora fixit equi.
 Neve gradus adeas Elpenore cautius altos:
 Vimque feras vini, quo tulit ille modo.
 Tamque cadas domitus, quam quisquis ad arma vocatus
 Jovit inhumanum Tiodamanta Dryops.
 Quam ferus ipse suo perit mactatus in antro
 Protinus inclusæ Cacus ab ore bovis.
 Quam qui dona tulit Lernæo tincta veneno,
 Euboicasque suo sanguine tinxit aquas.
 Vel de præcipiti venias in Tartara saxo,
 Ut qui Socraticum de necce legit opus.
 Ut qui Theseæ fallacia vela carinæ
 Vidit, ut Iliacæ missus ab arce puer.
 Ut teneri nutrix, eadem matertera Bacchi;
 Ut cui causa nescis ferra reperta fuit.
 Cydia de scopulis ut virgo misit ab altis,
 Dixerat invito quæ mala verba Deo.
 Fœta tibi occurrat patrio popularis in arvo,
 Sitque Paphagæ causa lerna nescis.
 Quique Lycurgiden laceravit ab arbore natum,
 Idmonaque audacem te quoque rumpat aper:
 Isque vel exanimis faciat tibi vulnus, ut illi
 Ora super fixi quem cecidere suis.
 Sive idem simili pius quem morte peremit
 Phryx & venator sis Bercynthiades.
 Si tua contigerit Minoæ puppis arenas:
 Te Corcyraum Cressia turba putet.
 Lapsuramque domum subeas, ut sanguis Alebæ,
 Stella Læopropidæ enim fuit æqua viro.

Utque vel Euenus torrenti flumine merfus
 Nomina des rapida, vel Tyberinus, aqua.
 Hyrtacidæque modo defixa cadavera tranco,
 Digna feris, homini fit caput efca tuum.
 Quodque ferunt Broteam feciffe cupidine mortis
 Des tua succenfa membra cremanda pyra.
 Inklusufque necem cavea patiaris, ut ille
 Non profectura conditor hiftoria.
 Utque repertori nocuit pugnacis Iambi,
 Sic fit in exitum lingua proterva tuum.
 Utque parum ftabili qui carmine læfit Athenam
 Invisus pereas deficiente cibo.
 Etve lyra vates fertur periiffe fevera,
 Causa fit exitii dextera læfa tui.
 Utque Agamemnonio vulnus de anguis Orefa,
 Tu quoque de morfu virus habente cadaa.
 Sic tibi conjugii nox prima noviffima vita.
 Eupolis hoc periit & nova nupta modo.
 Utque coturnatum periiffe Lycophona narranta
 Hæreat in fibris fixa fugitta tuis.
 Aut lecer in filvis manibus fpargare tuorum:
 Sparfus ut eft Thebis angue creatus avo.
 Perque feros montes tauro rapiente traharist
 Ut tracla eft conjux imperiofa Lyci.
 Quodque fua paffa eft pellex invifa forori,
 Dexcidat ante pedes lingua refecla tuos.
 Conditor ut tarda Blafus cognomine Myrtha,
 Orbis in innumeris inventiare locis.
 Inque tuis opifex, vari quod fecit Achæo,
 Noxia luminibus fpicula condat apia.
 Fixus & in duris carpatis viscera faxis:
 Ut cui Pyrrha fui filia fratris erat.
 Et puer Harpagides referas exempla Tyeffa,
 Inque tui cafus viscera patris ead.

Trunca geras saxo mutilatis partibus ense,
 Qualia Mimnermi membra fuisse ferunt.
 Utve Syracosio præstricta fauce poetæ,
 Sic animæ laquo sit via clausa tuæ.
 Nudaque direpta pateant tua viscera pelle;
 Ut Phrygii, cuius nomina flument habet.
 Saxificæ videas infelix ora Medusæ,
 Cephenum multos quæ dedit una neci.
 Potniadum morsus subeas (ut Glaucus) equarum,
 Inque maris salias Glaucus (ut alter) aquas.
 Utque duobus idem dictis modo nomen habenti
 Præfocent animæ noxia mella viam.
 Sollicitoque bibas, Anyti doctissimus olim
 Imperturbato quod bibit ore reus.
 Nec tibi siquid amas, felicius Æmone cedat,
 Utque sua Macareus, sic potiare tua.
 Vel videas, quod jam, cum flammæ cuncta tenerent,
 Hectorens patria vidit ab arce puer.
 Sanguine probra luas, ut avo genitore creatus,
 Per facinus soror est cui sua facta parens.
 Ossibus inque tuis teli genus hæreat illud,
 Traditur Icarii quo cecidisse gener.
 Utque loquax in equo est elisus guttura acerno,
 Sic tibi claudatur pollice vocis iter.
 Aut ut Anaxarchus pila minuarius in alta,
 Jactaque pro solitis frugibus, ossa sonent.
 Utque patrem Plamates condant te Phœbus in ima
 Tartara, quod natæ fecerat ille suæ.
 Inque tuos ea pestis eat, quam dextra Chorcebi
 Vicit, opem miseris Argolicisque tulit.
 Utque nepos Æthræ, Venëris periturus ob iram,
 Exsul ab attonitis excusiaris equis.
 Propter opes magnas ut perdidit hospes alumnum,
 Perdat ob exiguas te tuus hospes opes.

Utve ferant fratres sex cum Damascithone cascos,
 Intereat tecum sic genus omne tuum.
 Addidit ut fidicen miseris sua funera natis;
 Sic tibi sint vitæ tædia iusta tuæ.
 Utve soror Pelopis saxo dureris oborto;
 Et lætus lingua Battus ab ipse sua.
 Aëra si misso vacuum jaculabere disco,
 Quo puer Oebalides ictus ab orbe cadas.
 Siqua per alternos pulsabitur unda lacertos,
 Omnis Abydena sit tibi peior aqua,
 Comicus ut liquidis perit, dum nabat, in undis,
 Et tua sic Stygius frangulet ora liquor.
 Aut ubi ventosum superaris naufragus æquor,
 Contacta pereas, ut Palinurus, humo.
 Utque cothurnatum vatem tutela Dianæ,
 Dilaniet vigilum te quoque turba canum.
 Aut ut Trinacrii salias super ora Gigantis,
 Plurima qua flammæ Sicanis Ætna vomit.
 Diripiântque tuos insanis unguibus artus
 Strimonæ matres, Orpheon esse ratæ,
 Natus ut Althææ flammis absentibus arsit,
 Sic tuus ardeat stipitis igne rogos.
 Ut nova Phasiaca compressa est nupta corona,
 Utque pater nuptæ cūque parente domus.
 Ut cruor Herculeos abiit diffusus in artus;
 Corpora pestiferum sic tua virus edat.
 Qua sua Pentheiden proles est ulta Lycurgum,
 Hæc maneat teli te quoque plaga novi.
 Utque Milo robur deducere fisisse tentes,
 Nec possis captas inde referre manus.
 Muneribusque tuis legaris, ut Icarus, in quem
 Intulit armatas ebria turba manus.
 Quodque dolore necis patriæ pia filia fecit,
 Vincula per laquei fac tibi guttur eat.
 Obstrictusque fâmen patieris limine testis,

Ut legem poenę cui dedit ipsa parens:
Illius exemplo vires simulacra Minervæ,
Aulidis à portu qui leve vertit iter.
Naupliadæve modo ficto pro crimine poenas
Morte luas, nec te non meruisse juvet.
Ethalion vita spoliavit ut Iſidis hospes,
Quem memor à sacris nunc quoque pellit Ioa.
Utque Melanthea tenebris à cæde latentem
Prodidit officio luminis orba parens:
Sic tua coniectis fodiantur pectora telis:
Sic precor auxiliis impediare tuis.
Qualis equos pacto, quos tortis agebat Achilles,
Acta Phrygi timido est: nox tibi tales eat.
Nec tu quam Rhesus somno meliore quiescas;
Quam comites Rhesi, tum necis, ante viæ;
Qua quos cum Rutulo morti Rhamnate dederunt,
Impiger Hyrtacides, Hyrtacidæque comes.
Cliniadæque modo circumdatus ignibus atris,
Membra feras Stygiæ semicremata neci.
Utque Remo muros auso transire recentes,
Noxia sint capiti rustica tela tuo.
Denique Sarmaticas inter Giritasque sagittas,
His precor ut vivas, & moriari locis.
Hæc tibi tantisper subito sunt missa libello;
Immemores ne nos esse querare tui.
Pauca quidem, fateor, sed dī dent plura rogatis,
Multiplicentque suo vota favore mea.
Post modo plura leges, & nomen habentia verum,
Et pede quo debet acria bella geri.

C. P E D O N I S

ALBINOVANI

CONSOLATIO

AD LIVIAM.

V Iſa diu felix mater modo dicta Neronum,
 Jam tibi dimidium nominis hujus abeſt.
 Jam legis in Druſum miſerabile, Livia, carmen.
 Unum, quia dicat jam tibi mater, habes.
 Nec tua te pietas diſtendit amore duorum:
 Nec poſito filii nomine, dicis, uter?
 Et quiſquam leges auct tibi dicere flendi?
 Et quiſquam lacrymas temperat ore tuas?
 Hei mihi, quam facile eſt (quamvis hoc contigit omnes)
 Alterius luctu fortia verba loqui!
 Scilicet exiguo percuſſa es fulminis iſtu;
 Fortior ut poſſis cladibus eſſe tuis?
 Occidit exemplum juvenis venerabile morum:
 Maximus ille armis, maximus ille toga.
 Ille modò eripuit latebroſas hoſtibus Alpes.
 Et titulum belli dux duce fratre tulit.
 Ille genus Suevos acre, indomitòſque Sicambros
 Contudit, inque fugam barbara terga dedit.
 Ignotumque tibi meruit, Romane, triumphum,
 Perſtulit in terras imperiùſque novas.
 Solvere vota Jovi fatorum ignara tuorum
 Mater, & armifera ſolvere vota deæ,
 Gradivumque patrem donis implere parabis,
 Et quoſcumque coli eſt juſtque piumque Deos:

Maternâque sacros agitabas mente triumphos:
Forſitan & curæ jam tibi curruſ erat.
Funera pro lacris tibi ſunt ducenda triumphis,
Et tumuluſ Druluſ pro Jovis arce manet.
Fingebas reducem præceptaque mente fovebas
Gaudia, & ante oculos jam tibi victor erat.
Jam veniet: jam me gratantem turba videbit:
Jam mihi pro Drulo dona ferenda meo.
Obvia progrediar, felixque per oppida ducar,
Collaque & hoſ oculos illiuſ ore premam.
Taliſ erit: ſic occurret: ſic oſcula junget;
Hoc mihi narrabit: ſic prior ipſa loquar.
Gaudia magna foves: ſpem pone miſerrima falſam,
Deſine de Drulo lata referre tuo.
Cæſariſ illud opus veluti pars altera veſtri
Occidit. indignaſ, Livia, ſolve comas.
Quid tibi nunc mores proſunt, actûmque pudicè
Omne ævum, & tanto tam placuiſſe viro?
Quidque pudicitia tantum inviolata bonorum,
Ultima ſit laudeſ inter ut illa tuas?
Quid tenuiſſe animum contra ſua ſæcula rectum,
Altius & vitiis exſerviſſe caput?
Nec nocuiſſe ulli, & fortunam habuiſſe nocendi;
Nec quemquam nervoſ extimuiſſe tuoſ.
Nec vires erraſſe tuoſ campoque ſoroque,
Quàmque libet citra conſtituiſſe domum?
Nempe per hoſ etiam fortunę injuria mores
Regnat, & incerta eſt hic quoque nixa rota:
Hic quoque ſentitur, ne quid non improba carpat,
Sevit; & injuſtum juſ ſibi ubique facit,
Scilicet immunis ſi luſtuſ una fuiſſet
Livia: fortunę regna minora forent.
Quid ſi non habitu ſic ſe geſiſſet in omni,
Ut ſua non eſſent invidioſa bona?
Cæſariſ adde domum; quæ certè funeriſ expers

Debit humanis altior esse malis.

Ille vigil, summa sacer ille locatus in arce,
Res hominum ex tuto cernere dignus erat:

Nec fieri ipse suis, nec quemquam flere suorum,
Nec quæ nos patimur vulgus, & ipse pati.

Vidimus erepta mœrentem stirpe sororis;
Luctus ut in Druso publicus ille fuit.

Condidit Agrippam, quo te, Marcelle, sepulcro,
Et cœpit generos jam locus ille duos.

Vix posito Agrippa tumuli bene janua clausa est;
Perficit officium funeris ecce soror.

Ecce, ter antè datis, iactura novissima Drusus.
A magno lacrymas Cæsare quartus habet.

Claudite jam, Parcæ, nimiam reſerata ſepulcra:
Claudite: plus juſto jam domus iſta patet.

Cedis, & in caſum tua nomina, Druſe, levantur,
Ultima ſit ſiti hæc ſumma querela tui,

Iſte poteſt implere dolor vel ſæcula tota,
Et magni luctus obtinuiſſe locum.

Multi in te amiſſi: nec tu tot verba bonorum,
Omnis cui virtus contigit, unus eras.

Nec genitrice tua foecundior ulla parentum:
Tot bona per partus quæ dedit una duos.

Heu! par illud ubi eſt, totidem virtutibus æquum?
Et concors pietas? nec dubitatus amor?

Vidimus attonitum fraterna mort: Neronem,
Pallida promiſſa flere per ora coma.

Diſſimilemque ſui vultu proſitante dolorem.
Hei mihi quàm toto luctus in orbe fuit!

Tu tamen extremo moriturum tempore fratrem
Vidiſti, lacrymas vidit & ille tuas.

Affigique ſuis moriens tua pectore ſenſit,
Et tenuit vultu lumina fixa tuo.

Lumina cærulea jam jamque nutantia morte,
Lumina fraternas jam ſubitura manus.

At miseranda parens, suprema neque oscula fixis,
Frigida nec movit membra tremente sinu.
Non animam apposito fugientem excepit hiatu,
Nec traxit cæcas per tua membra comas.
Raptus es absenti dum te fera bella morantur;
Utilior patriæ quàm tibi, Druse, tuæ.
Liquitur: ut quondam, Zephyris & solibus ictæ
Solvuntur teneræ, vere repente nives.
Te queritur, casûque malos, irrisque tales,
Accûsatque annos, ut diuturna, suos.
Talís in umbrosis, mitis nunc denique silvis
Destet Threïcium Daulias ales Ityn:
Alcyonum tales ventosa per æquora questus
Ad surdas tenui voce sonantur aquas.
Sic plumosa novis plangentis pectora pennis;
Queniden lubitè concinuisistis aves.
Sic flevit Clymene: sic & Clymeneides altæ,
Cum juvenis patriis excidit ictus equis.
Congelat interdum lacrymas duratque tenetque,
Suspensâsque oculis fortior ictus agit.
Erumpunt, iterûmque gravat, gremiûmque sinusque
Effusa gravidis uberibusque genis.
In vires abiit flendi mora: plenior unda
Defluit, exigua siqua retenta mora,
Tandem ubi per lacrymas licuit, sic flebilis orsa est,
Singultu medios impediante sonos:
Nate, brevis fructus duplicis fors altera partus,
Gloria confectæ, nate, parentis, ubi es?
Sed neque jam duplicis, nec jam fors altera partus.
Gloria confectæ nunc quoque matris, ubi es?
Hæc modò tantus ubi es? tumultu portavis, & igni.
Hæc sunt in reditus dona paranda tuos?
Siccine dignus eras oculis occurrere matris?
Sic ego te reducem digna videre fui?
Cæsaris uxori si talia dicere fas est:

Jam dubito magnos an rear esse Deos :
 Nam quid ego admisi : quæ non ego numina cultu,
 Quos ego non potui demeruisse Deos :
 Hic pietatis honos : artus amplector inanes :
 Et vocat hos ipsos flamma, rogûsque suos.
 Tène ego sustineo positum scelerata videre :
 Tène meæ poterunt ungere nate manus :
 Nunc ego te infelix summum teneòque, tuòrque,
 Affigòque manus : òraque ad ora fero :
 Nunc primum aspiceris consul victorque parenti :
 Sic mihi, sic miseræ nomina tanta refers :
 Quo primum vidi, falces in funere vidi,
 Et vidi everfos, judiciûmque mali.
 Quis credat ? matri lux hæc carissima venit,
 Qua natum in summo vidit honore suum.
 Jàmne ego non felix ? jam pars mihi rapta Neronum
 Materni celebret nomine Drusus avi ?
 Jàmne meus non est, nec me facit ille parentem ?
 Jàmne fui Drusi mater : & ipse fuit ?
 Nec cùm victorem referatur adesse Noronem,
 Dicere jam potero, major, an alter, adest :
 Ultima contigimus, jus matris habemus ab uno.
 Unius est munus quod tamen orba negor.
 Me miseram, extimui, frigusque per ossa cucurrit,
 Nil ego jam possum certa vocare meum.
 Hic meus ecce fait, jubet hic de fratre vereri,
 Omnia jam metu : fortior antè fui.
 Sospite te saltem moriar Nero : tu mea condas
 Lumina, & excipias hanc animam ore pio.
 Atque utinam Drusi manus altera & altera fratris
 Formarent oculos comprimerentque meos !
 Quod licet, hoc certè tumulo ponemur in uno,
 Druse : neque ad veteres conditus ibis avos.
 Miscebor cineri cinis atque ossibus ossa.
 Hanc lucem celeri turbine Parca neat.

Hæc & plura refert: lacrymæ suæ verba sequuntur,
 Oraque nequidquam per modò quæstæ fluunt.

Quin etiam corpus matri vix vixque remissum,
 Exsequiis caruit Livia panè suis.

Quippe ducem arsuris exercitus omnis in armis
 Inter quæ periit ponere cætus erat.

Abstulit invitis corpus venerabile frater,
 Et Drusum prunæ, quod licuitque dedit,

Funera ducuntur Romana per oppida Drusi;

Heu facinus! per quæ victor iturus erat!

Per quæ deletis Rhætorum venerat armis.

Hei mihi quàm dispar huic fuit illud iter?

Consuluit fractis mœreter fascibus urbem.

Quid faceret victus, sic ubi victor init?

Mœsta domus plangore sonat: cui figere latus

Partæ suo dominus voverat arma manu.

Urbs gemit, & vultum miserabilis induit unum.

Gentibus adversis forma sit illa precor.

Incerti claudunq; domos, strepitantq; per urbem.

Hic illic pavidæ clamq; palamq; dolent.

Jura silent, mutæque tacent sine vindice leges:

Aspicitur toto purpura nulla foro.

Dique latent templis: neque iniqua ad funera vultus,

Præbent: nec poscunt thura ferenda rogo.

Obscuros delubra tenent: pudet ora colentum

Adspicere invidiæ quam meruere metu.

Atque aliquis de plebe pius pro paure nato

Sustulerat timidæ sidera ad alta manus:

Jamque precaturus, Quid ego jam credulas inquis,

Suscipiam in nullos irrita vota Deos?

Livia, non illos pro Druso, Livia movit,

Nos erimus magno maxima cura Jovi:

Dixit, & iratus vota infuscepta reliquit:

Duravitque animum, destituitque preces.

Obvia turba ruit: lacrymisque rigantibus ora

Consulis erepti publica damna refert.

Omnibus idem oculi, par est concordia flendi,

Funeris exsequiis ad sumus omnis eques.

Omnis adest ætas, moerent juvenesque, Lenesque,

Ausoniarum matres, Ausoniarumque nurus.

Auctorisque sui præfertur imagine mœsta,

Quæ victrix templis debita laurus erat.

Certat onus luctu generosa subire juvenus;

Et studet officio sedula colla dare.

Et voce & lacrymis laudasti, Cæsar, alumnum,

Tristitia cum medius rumperet orsa dolor.

Tu lethum optasti, dis adversantibus omen,

Par tibi si sinerent te tua fata mori,

Sed tibi debetur cælum: te fulmine pollens

Accipiet cupidi regia magna Jovis.

Quod petiit, tulit ille, tibi ut sua facta placerent,

Magnaque laudatus præmia mortis habet.

Armataque rogum celebrant de more cohortes:

Et pedes exsequias reddit, equesque duci.

Te clamore vocant iterumque, iterumque supremo,

At vox adversis collibus ista redit.

Ipsæ patet flavis Tyberinus inhorruit undis:

Sustulit è medio nubilus amne caput.

Tum salice implexum, muscoque & arundine crinem

Cæruleum magna legit ab ore manu.

Uberibusque oculis lacrymarum flumina misit.

Vix capit adjectas alveus altus aquas.

Jamque rogi flammæ extinguere fluminis ictu,

Corpus & intactum tollere, certus erat.

Sustentabat aquas, cursusque inhibebat equorum,

Ut posset toto proluere amne rogum.

Sed Mayors templo vicinus & accola campi,

Tot dixit hæc verba nec ipse genis.

Quamquam amnes decet ira, tamen Tyberine, quiescas:

Non tibi, non ullis vincere fata datur.

Iste meus perit: peritque arma inter & enses:

Et dux pro patria; funere causa latet.

Quod potui tribuisse, dedi, victoria parva est.

Auctor abit operis, sed tamen extat opus:

Quondam ego tentavi Clothòque duàsque sorores,

Pollice quæ certo pensa severa trahunt,

Ut Remus Iliades & frater conditor urbis

Effugerent aliqua stagna profunda via.

De tribus una mihi, Partem accipe, quæ dantur, inquit,

Maneris ex istis, quod petis, alter erit.

Hic tibi mox Veneri Cæsar promissus uterque.

Hos debet solos Martia Roma Deos.

Sic cecinere deæ: nec tu, Tyberine, repugna

Irrita, nec flammæ amare morare tuo.

Nec juvenis positi supremos destrue honores.

Vade age, & admissis labere pronus aquis.

Paret: & in longum spatiosas explicat undas,

Structaque pendenti pumice testa subit.

Flamma diu cunctata caput contingere sanctum,

Erravit posito lenta sub usque toro.

Tandem uti complexa est sylvas alimentaque sumasit,

Æthera subiectis lambit & astra comis.

Qualis in Herculeæ colloxit collibus Oetæ,

Cum sunt imposito membra cremata Deo.

Uritur heu decor ille viri, generosæque formæ;

Et facilis vultus, utitur ille vigor,

Victricesque manus, facundæque principis ora,

Pectoraque ingenii magna, capaxque domus.

Spes quoque multorum flammis uruntur in isdem,

Iste rogos miseræ viscera matris habet.

Facta ducis vivent, operosæque gloria rerum.

Hæc manet, hæc avidos effugit una rogos.

Pars erit historię, totòque legetur in ævo:

Sèque opus ingeniis carminibusque dabit.

Stabi, & in nostris tituli speciosus honore,

Causaque dicemur nos tibi , Druse , necis.
At tibi jus veniæ superest Germania nullum.
Postmodo tu poenas , barbara , morte dabis.
Adspiciam regum liventia colla catenis,
Dinaque per sævas vincula nexa manus :
Et tandem trepidos vultus ; inque illa ferorum
Invitis lacrymas decidere ora genis.
Spiritus ille minax & Drusi morte superbus,
Carnifici in mœsto carcere dandus erit.
Consistam , lætisque oculis , lætisque videbo
Strata per obscœnas corpora nuda vias.
Hunc Aurora diem spectacula tanta ferentem
Quam primum croceis roscida portet equis:
Adjice Lætos concordia sidera fratres,
Tēplaque Romano conspicienda foro.
Quam parvo numeros implevit principis ævo,
In patriam meritis occubuitque senex !
Nec sua conspiciet (miserum me !) munera Drusus :
Nec sua præ templi nomina fronte leget.
Sæpè Nero in lacrymas summissa voce loquetur,
Cur adeò fratres , heu sine fratre , Deos ?
Certus eras numquam , nisi victor , Druse reverti,
Hæc te debuerant tempora : victor eras.
Consule nos , duce nos , duce jam victore caremus :
Invenit tota mœror in urbe locum.
At comitum squalent immixtis ora capillis,
Infelix , Druso , sed pia turba suo.
Quorum aliquis tendens in te sua brachia dixit,
Cur sine me ? cur sic incomitatus abis ?
Quid referam de te dignissima conjuge Druso,
Atque eadem Drusi digna parente nurus :
Par bene compositum , juvenum fortissimus alter,
Alter jam forti mutua cura viro.
Femina tu princeps : tu filia Caesaris : illi
Nec minor es magni conjuge visa Jovis.

Tu concessus amor, tu solus & ultimus illi;

Tu requies fesso grata laboris eras.

Te moriens per verba novissima questus abesse:

Et mota in nomen frigida lingua tuum.

Infelix recipis non quem promiserat ipse:

Nec qui missus erat, nec tuus ille redit.

Nec tibi deletos poterit narrare Sicambros,

Ensis & Suevos terga dedisse suis.

Fluminaque & montes, & nomina magna locorum:

Et siquid miri vidit in orbe novo:

Frigidus ille tibi, corpusque refertur inane:

Quemque premat sine te, sternitur ecce torus.

Quo raperis, laniata comas, similisque furenti?

Quo ruis? attonita quid pettis ora manu?

Hoc fuit Andromache, cum vit relegatus ad axes

Terruit admissos sanguinolentus equos.

Hoc fuit Evadne, tunc cum ferienda coruscis

Fulminibus Capaneus impavida ora dedit.

Quid mortem tibi mœsta rogas? amplèxaque natos

Pignora de Druso sola relicta tenes?

Et modò per somnos agitaris imagine falsa,

Tèque tuo Drusum credis habere sinu:

Et subito tentasque manu sperasque receptum,

Quæris & in vacui parte priori tori?

Ille pio, si non temerè hæc creduntur, in arvo

Inter honoratos excipietur avos.

Magnaue maternis majoribus, æqua paternis

Gloria, quadrijugis aureus ibit equis.

Regalique habitu, currusque superbus eburno,

Fronde triumphali tempora victus erit.

Accipient juvenem Germanica signa ferentem

Consulis imperio, conspicuumque decus.

Gaudebuntque suæ merito cognomine gentis;

Quod solum domito victor ab hoste tulit.

Vix credent tantum rerum cepisse tot annos.

Magna viri latum quærere facta locum.

Hæc ipsum sublime ferent : hæc , optima mater,
Debuerant luctus attenuare tuos.

Famina digna illis , quos aurea condidit ætas,
Principibus natis , principe digna viro.

Quid deceat Drusi matrem , mätremque Neronis ;
Aspice , quo surgas adspice mane toro.

Non eadem vulgusque decent & lumina rerum,
Est quod præcipuum debeat ista Domus.

Imposuit te alto fortuna , locumque teneri
Jussit honoratum : Livia , perfer onus.

Ad te oculos auresque trahis , tua facta notamus :
Nec vox missa potest principis ore tegi.

Alta mane , supràque tuos exsurge dolores,
Infragilémque animum , quo potes , usque tene.

An melius per te virtutem exempla petemus.
Quàm si Romanæ principis edis opus ?

Fata manent omneis , omneis expectat avarus
Portitor : & turbæ vix satis una ratis.

Tendimus huc omnes : metam properamus ad unam ;
Omnia sub leges moïs vocat atra suas.

Ecce necem intentam cælo terræque fretòque,
Casurum triplex vaticinatur opus.

I nunc , & rebus tanta impendente ruina,
In te solam oculos & tua damna refer,

Maximus ille quidem , juvenum spes publica , vixit ;
Et qua natus erat , gloria summa domus.

Sed mortalis erat : nec tu securus fuisti,
Fortia progenie bella gerente tua.

Vita data est utenda : data est sine fœnore nobis
Mutua , nec certa per soluenda dit.

Fortuna arbitriis tempus dispensat ubique.
Illa rapit juvenes : sustulit illa senes.

Quaque ruit , furibunda roit , totùmque per orbem
Fulminat , & cæcis cæca triumphat equis.

Regna deæ immitis parce irritare querendo;

Sollicitare animos parce potentis heræ.

Quæ tamen hoc uno tristis tibi tempore venit,

Sapè eadem rebus favit amica tuis.

Nata quod en altè es, quod foetibus aucta duobus:

Quodque etiam magno consociata Jovi:

Quod semper domito rediit tibi Cæsar ab orbe,

Gessit & invicta prospera bella manu:

Quod spes implerunt maternæque vota Neronæ,

Quod pulvis toties hostis utroque duce:

Rhenus, & Alpinae valles & sanguine nigro

Decolor infecta testis Itargus aqua:

Danubiûsque capax, & Dacius orbe remoto

Appulus huic hosti per breve Pontus iter:

Armeniûsque fugax, & tandem Dalmata supplex,

Sûmmaque dispersi per juga Pannonii

Et modo Germani Romanis cognitus orbis,

Aspice quàm meritis culpa sit una minor.

Adde quod est absens fletus, nec cernere nati

Semineces oculos sustinere tui

Qui dolor & menti lenissimus influit agræ,

Acciperes luctus aure coacta tuos.

Prævertitque metus per longa pericula luctum,

Tu quibus auditis anxia mentis eras.

Non ex præcipiti dolor in tua pectora venit,

Sed per mollitos antè timore gradus.

Juppiter antè dedit fati mala signa cruenti:

Flammifera petiit cùm tria templa manu.

Junonisque gravi nocte impavidaque Minervæ,

Sânctæque & immensi Cæsaris ista manus.

Sidera quin etiam calo fug sse feruntur,

Lucifer & solitas destruisse vias.

Lucifer in toto nulli comparuit orbe,

Et venit stella non præeunte dies.

Sideris hoc obitus terris instare monebat,

Et mergi Stygia nobile numen aqua.
 At tu qui superes mœsiæ solatia matri,
 Comprecor illi ipsi conspiciare senex.
 Përque annos diuturnus eas, fratrisque tuosque,
 Et vivat nato cum sene mater anus.
 Eventura precor, Deus excusare priora
 Dum volet à Druso cetera laeta dabit.
 Tu tamen ausa potes tanto indulgere dolori:
 Longius ut nolis, heu malè fortis ali.
 Vix etiam fueras paucas vitalis in horas,
 Obtulit invitæ cùm tibi Cæsar opem:
 Admovitque preces, & jus immiscuit illis:
 Aridaque affusa guttura tinxit aqua.
 Nec minor est nato servandi cura parentis:
 Hic adhibet blandas nec sine jure preces.
 Conjugis & nati meritum pervenit ad omnes:
 Conjugis & nati, Livia, solpes ope es.
 Supprime jam lacrymas, non est revacabilis istis
 Quem semel umbrifera navita liantre tulit.
 Hæc tora tot fratres, tot desflevere sorores,
 Et pater, & conjux Astyanaxque puer,
 Et longæve parens: tamen ille redemptus ad ignes,
 Nullaque per Stygias umbra renavit aquas.
 Contigit hoc etiam Thetidi: populator Achilles
 Iliaca ambustis ossibus arva premit.
 Illi cæruleum Panope matertera crinem
 Solvit, & immensas fletibus auxit aquas.
 Consortesque dæx centum, longævaque magni
 Oceani conjux Oceanusque pater.
 Et Thetis ante omnes: sed nec Thetis ipsa, neq̃ omnes
 Mutarunt avidi tristitia jura Dei.
 Prisca quid huc revoco? Marcellum Octavia flevit,
 Et flevit populo Cæsar utrumque palam.
 Sed rigidum jus est & inevitabile mortis.
 Stant rata non ulla fila texenda manu.

Ipse tibi emissus nebulosum littus Averni,
Si liceat, forti verba tot ore sonet.
Quid numeras annos? vixi maturior annis.
Acta senem faciunt: hæc numeranda tibi.
His ævum fuit implendum, non segnibus annis,
Hostibus eveniat longa senectæ metu.
Hoc atavi monuere mei proavique Neronæ.
Fregērunt ambo Punica bella duces.
Hoc domus ista docet, per te mea, Cæsaris alti.
Exitus hic, mater, debuit esse meus.
Nec meritis quidquam illa juvant: magis affuit illis,
Mater honos, titulis nomina plena vides.
Consul, & ignoti victor Germanicus orbis,
(Qui fuit heu mortis publica causa!) legor.
Cingor Apollinea victricia tempora lauro,
Et sensi exsequias funeris ipse mei.
Decursūque virum notos mihi, dōnaque regum,
Cunctaque per titulos oppida lecta suos.
Et quo me officio portaverit illa juvenus,
Quæ fuit ante meum tam generosa torum.
Denique laudari sacro Cæsaris ore
Et merui, lacrymas elicuique Deo.
Et cuiquam miserandus ero? jam comprime fletus:
Hoc ego, qui flendi sum tibi causa, rogo,
Hæc sentit Drusus, siquid modò sentit in umbra.
Nec tu de tanto crede minora viro.
Est tibi, sitque precor, multorum filius instar:
Parsque tui parvus sit tibi salva prior.
Est conjux tutela hominum: quo sospite vestram,
Livia, funestam dedecet esse domum.

F I N I S.

etiam alicui, quæ la-
s ex hoc solo fine aliqui iusta
est, sed non debet eligere sibi
n, quæ minus placeat, aut veti-
am bellum, & intentio belli red-

o denique intentionem effici
la electione plane docuit Ber-
ibro, de dispensatione, & prae-
ait enim, ut rectus sit oculus in
io, & necessaria, alterum est
tentio, nomine autem cari-
sit propositum, in virtutis: alteru
n electione, hoc est, & nihil cõ-
m ex illa intentione eligatur.

trina, siquid cõstat, nam fir-
gummenta prioris sententiae, &
ctionem, seu medium malum
stantia intentionis, quæ fertur
in respectu tale medium, ac
mediorum, in infirmitate inten-
malam re quam electionem, sed

reddatur bonum. Nam si hoc ita intelligat, ut
existimet, bonam intentionem, quæ est causa
mali operis, & male electionis, manere et-
iam tunc bonam, quando est causa prave ele-
ctionis, eius sententia probanda non est. si
vero intelligat, ita ut intentio, quæ alias ef-
fet bona, quia est circa bonum finem, possit
esse causa male electionis, sed tunc efficiat
tur mala ex male electione, & talem in-
tentionem non sufficere, ut reddat opus,
& electionem bonam, quæ est de malo obie-
cto, eius sententia verissima est.

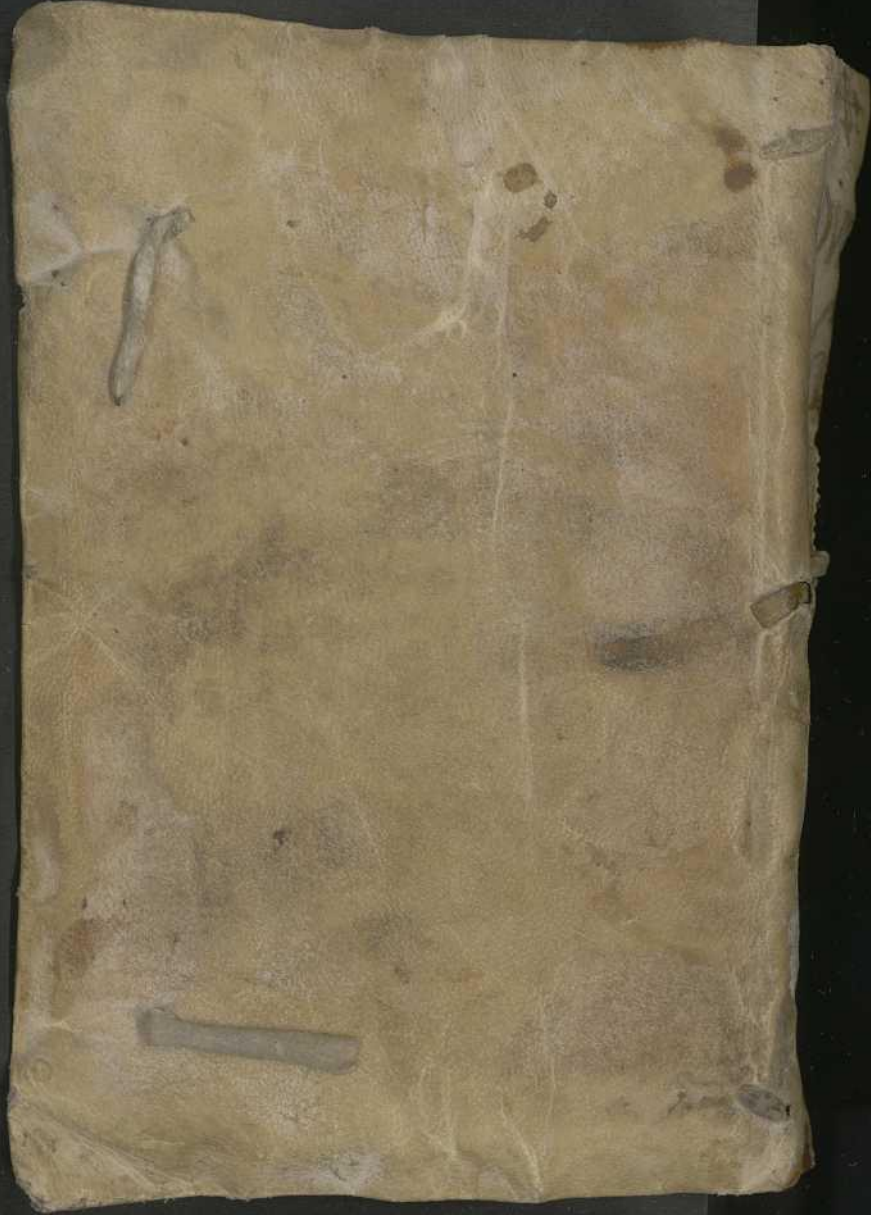
*Diminuitur quedam opposiciones con-
tra predictam doctrinam.*

ARTICULUS II.

Ontra ea, quæ haecenus dicta
sunt, videtur esse primum id, quod
Math. & Lucas dicunt, nimirum
intentionem non esse ef-
feris, ac pro-

Obiectio pri-
ma ex scriptis
textibus.

OVID

NAFO

45

377

5.541